Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Turgenev, Ivan Sergeevič.; Ivan Turgénjev ; oversat af Vilhelm Møller.
Titel | Title:	En adelig Rede
Udgavebetegnelse | Edition Statement:	Ny gennemset Udg.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : John Martin, 1910
Fysiske størrelse | Physical extent:	168 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

I MARTINS HALV-UDGAVE
KRONE

JOHN MARTIN'S
FORLAG

KØBENHAVN
MCMX

IVAN TURGÉNJEV

EN ADELIG REDE

OVERSAT AF

VILHELM MØLLER.

NY GENNEMSET UDGAVE.

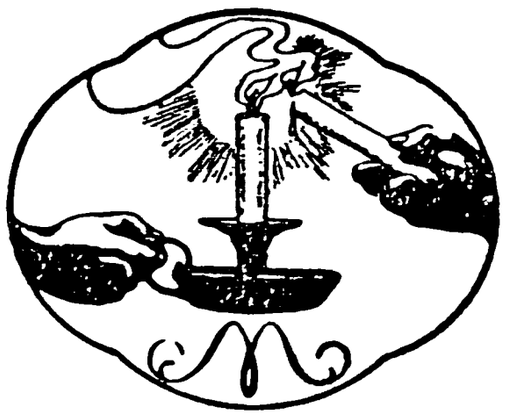

JOHN MARTINS FORLAG
KØBENHAVN MCMX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

I.

Det var en venlig Foraarsdag henimod Aften; smaa, rosenfarvede Skyer saas højt oppe paa den klare Himmel og syntes mindre at drage henad end snarere ligesom at synke ind i det dybe Mørkeblaa.

Ved det aabne Vindu i et kønt Hus i en af de mest afsides liggende Gader i Guvernementsbyen O... (det var i Aaret 1842) sad to Damer: den ene af dem saa ud til at være en halvtredsindstyve Aar, den anden, der var ældre, kunde vel være nær de halvfjerds.

Den yngste hed Marja Dmitrievna Kalitin. Hendes Mand, der havde været Guvernementsprokurør og som i sin Tid havde været bekendt som en Mester i sit Fag og som en resolut, opfarende og halsstarrig Karakter, var død for ti Aar siden. Han havde faaet en taalelig god Opdragelse og havde besøgt Universitetet; men da han nedstammede fra en fattig Familie, havde han tidlig indset, at han nødvendigvis selv maatte se at bryde sig en Bane og søge at fortjene Penge. Marja Dmitrievna havde giftet sig med ham af Kærlighed; han havde en ganske køn Figur, var intelligent og, naar han vilde være det, meget elskværdig. — Marja Dmitrievna (før hun blev gift, havde hun heddet Pestov) mistede sine Forældre, medens hun endnu var Barn, tilbragte saa nogle Aar i et Pensionat i Moskva, og boede, efter at hun havde forladt det, ude paa Forældrenes Stamgods, Pokrovskoje, halvtredsindstyve Verster fra O..., sammen med en Tante af sig og en ældre Broder. Broderen gik kort efter til St. Petersborg for at søge Ansættelse og lod Søsteren og Tanten lide Nød, indtil en brat Død gjorde Ende paa hans Løbebane. Pokrovskoje gik saa i Arv til Marja Dmitrievna, som dog ikke blev boende der ret længe. Et Aar efter at hun var bleven gift med Kalitin, der kun havde behøvet et Par Dage for at erobre hendes Hjerte, blev Pokrovskoje byttet bort mod et andet Gods, som kastede betydelig større Indtægter af sig, men hvor der ikke var kønt, og hvor der heller ikke fandtes noget herskabeligt

Vaaningshus. Paa samme Tid købte Kalitin desuden en Gaard i O . . ., hvor saa han og hans Hustru opslog deres Bopæl for Fremtiden. Til Gaarden hørte en stor Have, hvis ene Side stødte op til Bymarkerne. Følgelig var det aldeles overflødigt at trække ud paa Landet om Sommeren, erklærede Kalitin, der paa ingen Maade fandt Behag i den landlige Stilhed. Marja Dmitrievna længtes rigtignok tidt og mange Gange tilbage til sit kære Pokrovskoje med dets rislende Bække, dets store Græsgange og dets grønne Skove; men hun sagde aldrig sin Mand imod, da hun nærede den største Ærefrygt for hans Begavelse og Verdensklogskab. Og da han saa døde — efter at de havde været gift i femten Aar og havde faaet en Søn og to Døtre — havde Marja Dmitrievna allerede vænnet sig i den Grad til Gaarden og til Bylivet, saa hun selv ikke mere længtes efter at forlade O . . .

Marja Dmitrievna havde i sin Ungdom haft Ord for at være en smuk Blondine, og endnu i hendes halvtredsindstyvende Aar var der en vis Ynde udbredt over hendes Ansigt, selv om det var blevet noget vel fedt og noget udvisket i Trækkene. Hun var snarere sentimental end godhjertet og havde endnu i den fremrykkede Alder bevaret adskillige Ejendommeligheder fra Livet i Pensionsanstalten: hun lignede et forkælet Barn, blev let vred, og kunde endog give sig til at græde, naar hun blev forstyrret i sine Vaner; derimod var hun overordentlig forekommende og venlig, saa længe hun fik alle sine Ønsker opfyldt og der ingen var, som sagde hende imod. Hendes Hus ansaas for at være et af de behageligste i Byen. Hendes ikke ubetydelige Formue bestod mindre af Arv fra Forældrene end af Besiddelser, som først hendes Mand havde erhvervet. Begge Døtrene boede hos hende; Sønnen derimod var anbragt i en af de bedste Regeringsanstalter i St. Petersborg.

Den gamle Dame, der sad lige overfor Marja Dmitrievna henne ved Vinduet, var den føromtalte Tante, hendes Faders Søster, som hun tidligere havde tilbragt nogle ensomme Aar sammen med ude paa Pokrovskoje. Tanten hed Marfa Timofejevna Pestov, gik for at være en underlig gammel en, sagde alle uden Forskel Sandheden lige op i Øjnene, og følte sig, trods sine yderst indskrænkede Subsistensmidler, som om hun kommanderede over mange Tusinder. Hun havde ikke kunnet fordrage den afdøde Kalitin, og lige saa snart hendes Niece var blevet gift med ham, havde hun trukket sig tilbage til sin lille Landejendom, hvor hun saa i fulde ti Aar havde boet hos en Bonde og i et Kammer, hvor hun var nær ved at kvæles af Røg. Marja Dmitrievna var noget bange for hende. Hun, Marfa Timofejevna, var lille, havde

en spids Næse, sort Haar og et Par spillende Øjne, der havde bevaret deres Glans helt op i hendes høje Alderdom; hun gik rask, holdt sig meget rank, og talte højt og tydeligt, med en fin, klangfuld Stemme. Hun gik altid med en hvid Kappe paa og i en hvid Trøje.

— Hvem er det . . ., spurgte hun pludselig Marja Dmitrievna: — Hvem er det, Du sidder og sukker for, bedste?

— Ikke for nogen . . ., svarede den anden. — Det er dog nogle mageløse Skyer!

— Naa saa det er altsaa dem, Du sukker over?

Marja Dmitrievna svarede ikke.

— Hvor bliver ogsaa den Gedeonovsky af? henkastede Marfa Timofejevna og strikkede løs, saa Strikkepindene klirrede (hun sad og strikkede paa et langt uldent Halstørklæde). — Han kunde have hjulpet Dig med at sukke . . eller have opvartet os med nogle af sine Historier.

— De skal ogsaa altid dømme ham saa strengt! Sergej Petrovitsch . . er en hæderlig Mand.

— Hæderlig! gentog den gamle i en nedsættende Tone.

— Og saa hengiven var min salig Mand! sagde Marja Dmitrievna: — endnu den Dag i Dag bliver han ganske rørt, hver Gang han kommer til at tænke paa ham.

— Ja det manglede jo bare! har Din Mand maaske ikke trukket ham ved Ørene op af Snavset? brummede Marfa Timofejevna, og Strikkepindene blev stadig ved at klirre. — — — Han ser saa from ud med sit graa Haar, vedblev hun: — men han kan aldrig lukke Munden op, uden at han skal komme med en Løgn eller med sin Bysladder. Og saa er han oven i Købet Statsraad! Naa ja, man maa jo naturligvis huske paa, han er kun Søn af en Pope!

— Hvem af os har ikke sine Fejl, kære Tante? det er nu engang hans svage Side. Sergej Petrovitsch har ganske vist ikke nydt nogen synderlig god Opdragelse, og han kan ikke tale Fransk; men De kan nu sige, hvad De vil, han er og bliver dog et meget behageligt Menneske.

— Ja naturligvis, han gaar jo altid og slikker Dig paa Haanden. Hm . . ikke tale Fransk . . ja dét var nok en stor Ulykke! Jeg er saamænd selv ikke videre stiv i at parlere Fransk. Det var allerbedst, om han slet ingen Sprog talte: for saa kunde han da ikke opvarte med sine Løgne! Naa, der har vi ham; det er ligesom, naar man taler om Solen, saa skinner den! tilføjede Marfa Timofejevna, der netop havde set ud paa Gaden. —

Der kommer han spankende, Dit meget behagelige Menneske! Vorherre bevares, hvor han er lang, en rigtig Storke Langeben!

Marja Dmitrievna glattede paa sit Haar. Marfa Timofejevna saa paa hende, og smilede spydigt:

— Jeg tror virkelig, der sidder et graat Haar dér, bedste! Du kommer til at læse Palaschka ordenlig Teksten. Hvor har det Fruentimmer haft sine Øjne henne?

— Aah, kære Tante, De har ogsaa altid saa travlt ...! mumlede Marja Dmitrievna irriteret og gav sig til at tromme med Fingrene paa Armen af Lænestolen.

— Sergej Petrovitsch Gedeonovsky! meldte med Fistelstemme en lille rødmosset Kosak, der kom frem bag ved Døren.

II.

En høj Mand — i en proper Overfrakke, korte Benklæder, med graa Hjorteskindshandsker paa og med et sort Halstørklæde bundet ovenover et hvidt — traadte ind i Stuen. Alt hos ham tydede paa Anstand og fine Manerer, ... Alt, ligefra det velformede Ansigt og det glat kæmmede Haar til hans bløde Støvler, som der ingen Hæle var paa. Han bukkede først for Fruen i Huset, og saa for Marfa Timofejevna, trak langsomt og med Alvor Handskerne af, tog Marja Dmitrievnas Haand og førte den ærbødigt to Gange i Træk op til sine Læber, satte sig saa roligt i en Lænestol, smilte, og trommede med Fingerspidserne mod hverandre.

— Befinder Elisaveta Mikajlovna sig vel? spurgte han.

— Jo, svarede Marja Dmitrievna: hun er nede i Haven.

— Og Helena Mikajlovna?

— Lenotschka er ogsaa dernede .. Er der noget nyt?

— Hvorfor ikke, hvorfor ikke? svarede den fremmede, og blinkede langsomt med Øjnene og spidsede Mund. — Hm! .. der er f. Eks. en .. virkelig forbavsende Nyhed: Lavretzky, Fedor Ivanovitsch, er kommet hertil.

— Fedja! udbrød Marfa Timofejevna. — Er det nu ikke igen en Historie, Du kommer og smører os om Munden med, bedste?

— Paa ingen mulig Maade .. jeg har set ham med mine egne Øjne.

— Ja, det beviser endda ikke saa stort ...

— Han har lagt sig meget ud, vedblev Gedeonovsky, og lod, som han ikke havde hørt Marfa Timofejevnas Bemærkning: — han er blevet meget mere bredskuldret, og hans Kinder er lige saa røde som et Par Roser.

— Har han lagt sig ud? gentog Marja Dmitrievna og trak paa Ordene: — Gud ved, hvad han kan have at trives af?

— Ja det er netop Sagen, faldt Gedeonovsky ind: — en anden vilde i hans Sted skamme sig og genere sig for at vise sig blandt Folk.

— Saa? Hvorfor det? afbrød Marfa Timofejevna ham. — Saadant noget dumt Vaas! Et Menneske kommer hjem igen .. og saa bilder De Dem ind, at han skulde krybe i Skjul? Ja, hvis han havde haft noget ondt paa sin Samvittighed!

— Tillad mig, Madame, det er altid Mandens Skyld, naar Konen ikke opfører sig ordentligt.

— Ja, saadan snakker Du, min Ven, fordi Du aldrig selv har været gift!

Gedeonovsky smilede tvungent.

— Tør jeg være saa fri at spørge, sagde han efter en lille Pavse: — hvem det smukke Halstørklæde er bestemt til?

Marfa Timofejevna kastede et hurtigt Blik hen paa ham.

— Det er til én, svarede hun: — som aldrig løber med Sladder og ikke agerer snedig og heller ikke laver Historier .. dersom der i det hele taget findes saadan en Mand her paa Jorden. Jeg kender Fedja og ved, hvordan han er; hans eneste Fejl er, at han har forkælet sin Kone. Og saa giftede han sig ogsaa af Inklination ...., og disse Inklinationsgiftermaal fører aldrig til noget ordentligt, tilføjede den gamle og skævede hen til Marja Dmitrievna, og rejste sig op fra sin Stol. — Men nu kan De styre Deres Mod paa hvem De vil, bedste .. paa mig med, hvis De har Lyst; jeg trækker mig tilbage, jeg ønsker ikke at genere.

Og Marfa Timofejevna gik ud af Stuen.

— Saadan er hun altid! sagde Marja Dmitrievna og fulgte Tanten med Øjnene: — altid!

— Naa, det er hendes Alder der er Skyld i det! Det er der jo ikke noget at sige til! bemærkede Gedeonovsky. — Hun sagde noget om at agere, om at forstille sig. Men hvem gør ikke det nutildags? Det er noget, Tiden fører med sig. En Ven af mig, en meget respektabel Mand — og, det maa jeg dog tilføje, en Mand, som ingenlunde var saa langt nede i Rangen endda, — plejede at sige, at nutildags turde ikke engang en Høne gaa hen til Ædetruget uden at forstille sig, ... den maatte altid tænke paa, hvordan den skulde kunne liste sig hen til det. Men naar jeg tænker paa Dem, naadige Frue .. De har unægtelig en englelig Karakter! tillader De, jeg maa kysse Deres snehvide, lille Haand?

Marja Dmitrievna smilede mat og rakte Gedeonovsky sin hvide Haand, idet hun bøjede Lillefingeren. Han berørte Haanden med sine Læber, og hun rykkede sin Lænestol nærmere hen til ham, bøjede sig lidt forover, og spurgte halvhøjt:

— De har altsaa virkelig set ham? Og der var ikke det mindste at mærke paa ham? han er rask — glad?

— Nej, der er ikke det mindste at mærke paa ham, han er nok saa fornøjet! svarede Gedeonovsky dæmpet.

— Har De ikke hørt noget om, hvor Konen opholder sig?

— I den sidste Tid har hun været i Paris; men nu skal hun nok, efter hvad man siger, være taget til Italien.

— Det er virkelig en forfærdelig Situation for Fedja: jeg begriber ikke, hvor han kan holde det ud. Naturligvis det kan hænde enhver, at man bliver ramt af Ulykken; men ham har den saa at sige gjort til en Fabel for hele Europa.

Gedeonovsky sukkede:

— Ak ja, javist! Efter hvad man fortæller, skal hun endog have haft Bekendtskaber med Artister og Pianister eller, som de siger paa deres Sprog, med Løver og alskens Dyr. Hun har fuldstændig mistet al mulig Undseelse.

— Det gør mig meget ondt, sagde Marja Dmitrievna: — — meget ondt! De véd jo, Sergej Petrovitsch, at Fedja er langt ude i Familie med mig, en Slags Nevø?

— Ja naturlig. Tror De maaske, noget, der angaar Deres Familie, kan være mig ubekendt?

— Monstro han har i Sinde at besøge os! hvad mener De?

— Jo, det skulde jeg dog tro. For Resten siger man, han vil hjem, ud paa sit Gods.

Marja Dmitrievna saa op med himmelvendte Blikke:

— Ak, Sergej Petrovitsch ...., naar jeg tænker paa, Sergej Petrovitsch, .. saa forsigtige vi Kvinder dog maa være!

— Kvinderne er ikke ens, Marja Dmitrievna. Der er desværre mange vægelsindede, .. og Alderen maa der jo ogsaa tages Hensyn til; det er desuden ikke dem alle sammen, man lige fra Barndommen af har indpodet gode Grundsætninger.

Sergej Petrovitsch trak et ternet blaat Lommetørklæde op af Lommen, og gav sig til at folde det ud:

— Ganske vist, saadanne Kvinder findes der!

Sergej Petrovitsch førte Snippen af Lommetørklædet skiftevis op til højre og til venstre Øje:

— Men i det hele og store, naar man erindrer .. jeg mener .. Det er dog forfærdeligt, saa det støver her paa Gaderne! afbrød han pludselig sig selv.

— Mama! Mama! raabte en smuk, elleveaarig, lille Pige, der kom styrtende ind i Stuen: — Vladimir Nikolaitsch kommer ridende herhen.

Marja Dmitrievna rejste sig. Sergej Petrovitsch rejste sig ligeledes, og bukkede:

— Min ærbødige Hilsen, naadige Helene Mikajlovna, sagde han, og trak sig saa af Beskedenhed tilbage i en Krog, og gav sig til at pudse sin lange, regelmæssigt formede Næse.

— Aa, saadan en mageløs dejlig Hest han har! vedblev Pigebarnet. — Han var lige henne ved Havelaagen og sagde til Lisa og mig, at han vilde ride op til Gadedøren.

Der lød Hovslag, — og en statelig Rytter paa en smuk, brun Hest viste sig ude paa Gaden, og holdt uden for det aabne Vindu.

III.

— God Aften, Marja Dmitrievna! raabte Rytteren, med en klangfuld og behagelig Stemme. — Hvad synes De om mit nye Købmandsskab?

Marja Dmitrievna kom hen til Vinduet:

— God Dag, Voldemar! Nej, saadant et dejligt Dyr! Hvem har De købt det af?

— Af Remontøren ... Han har trukket mig op, den Skurk!

— Hvad hedder Hesten?

— Orlando ... Men det er et dumt Navn; jeg skal have den døbt om ... Eh bien, Eh bien, mon garçon, ... Den Slyngel er saa ubændig af sig!

Hesten prustede, stampede i Jorden og slog med den skummende Mule.

— Klap den engang, Lenotschka! De skal ikke være bange!

Den lille stak Armen ud ad Vinduet. Orlando stejlede pludselig og kastede sig til Siden. Men Rytteren tabte ikke Fatningen; han trykkede Hesten med Schinklerne, slog den med Ridepisken over Halsen, og bragte den, hvor galt den end skabede sig, igen hen foran Vinduet.

— Prenez garde, prenez garde! sagde Marja Dmitrievna.

— Klap den kun, Lenotschska! gentog Rytteren: — jeg maa have vænnet den af med de Nykker.

Den unge Pige stak igen Armen frem og rørte ængstelig ved Orlandos krampagtigt dirrende Næseboer; Hesten fo'r sammen og bed i Bidslet.

— Bravo! raabte Marja Dmitrievna: — men staa nu af og kom indenfor!

Rytteren vendte Hesten med et Ryk, gav den af Sporerne, og red saa i Galop hen ad Gaden og ind i Gaarden. Et Par Minutter efter kom han, svingende med Ridepisken, ind ad Entrédøren og ind i Salonen; i samme Øjeblik viste der sig paa Tærskelen til Døren lige overfor en høj, slank, sorthaaret ung Pige, som vel kunde være en nitten Aar; det var Lisa, Marja Dmitrievnas ældste Datter.

IV.

Den unge Mand, som vi lige har præsenteret for Læseren, hed Vladimir Nikolaitsch Panschin. Han var ansat i Indenrigsministeriet i St. Petersborg og benyttedes til særlige Hverv. For Tiden var han sendt i et Regeringsanliggende til O... og var stillet til Disposition for Guvernøren, en General Sonnenberg, som han var langt ude i Familie med. Paschins Fader, en afskediget Stabsritmester med et Par sødlige Øjne, et vissent Ansigt og en nervøs Trækning om Munden, havde hele sit Liv igennem bevæget sig i de to Hovedstæders adelige Kredse, navnlig i de engelske Klubber, og havde haft Ord for at være en spillesyg, beleven, ikke ganske paalidelig, men elskværdig og gemytlig Selskabsmand. Hvor beleven han imidlertid end var, havde han dog næsten hele sit Liv befundet sig lige paa Grænsen af Fattigdom, og han efterlod da ogsaa sin eneste Søn kun en ubetydelig og derangeret Formue. Derimod havde han paa sin Vis taget sig af Sønnens Opdragelse. Vladimir Nikolaitsch talte Fransk .. fortræffeligt, Engelsk .. godt, Tysk .. slet. Saadan skal det være: det er naturligvis en Skandale for anstændige Mennesker at kunne tale ordentligt Tysk; derimod har man nok Lov til at indflikke et eller andet tysk Ord ved visse, navnlig komiske Lejligheder: c'est meme très chic, som Petersborger-Pariserne siger. Vladimir Nikolaitsch forstod, allerede da han var femten Aar gammel, at komme ind i hvilken som helst Salon uden at føle Spor af Ængstelse, at føre sig ugenert, medens han var der, og at forføje sig bort til passende Tid. Den gamle Panschin havde skaffet ham en Mængde Forbindelser: medens der blev blandet Kort mellem to Rubberter Whist eller efter en heldig „Store Slem", havde han taget Lejligheden i Agt til at lægge et lille Ord ind for sin „Volodka" hos en eller anden højtstaaende Ynder af det nævnte Selskabsspil. Og senere — medens han gik paa Universitetet, som han forlod som „virkelig Student" — havde Vladimir Nikolaitsch saa selv stiftet Bekendtskab med adskillige unge Folk af fornem Familie. Han kom i de bedste Huse og var velset

overalt, for han havde et ganske kønt Ansigt, bevægede sig frit, var livlig, altid rask og altid oplagt til alt muligt, .. ærbødig, hvor det behøvedes, fræk, hvor det gik an at være det, en fortræffelig Kammerat, kort sagt un charmant garçon. Kredse, der var lukkede for andre, havde aabnet sig for ham. Han var tidlig kommen paa det rene med, hvad Verdensklogskab vil sige: han blev gennemtrængt af oprigtig Agtelse for dens Love, lærte at interessere sig med en vis overlegen Vigtighed for det fuldstændig intetsigende og at give sig Skin af, at han betragtede alle vigtige Ting som intetsigende, .. han dansede fortræffeligt og klædte sig efter engelsk Mode. I Løbet af ganske kort Tid havde han skaffet sig Ord for at være en af de elskværdigste og mest belevne unge Mænd i St. Petersborg. Han var virkelig ogsaa meget beleven, .. i den Henseende stod han slet ikke tilbage for Faderen; og desuden havde han en hel Del Talenter. Alting faldt ham let: han sang ret kønt, tegnede smagfuldt, skrev Vers, og spillede ikke saa ilde Komedie endda ved private Forestillinger. Skønt han kun var otteogtyve Aar gammel, var han allerede Kammerjunker og temmelig højt oppe i Rang. Han havde megen Selvtillid og stolede i høj Grad paa sin Forstand og sin Skarpsynethed; kæk og glad og for fulde Sejl gled hans Liv Fremtiden i Møde ad en glat Bane. Vant som han var til at behage alle, unge saavel som gamle, bildte han sig ind at han kendte Menneskene, navnlig Kvinderne, til Bunds; og deres almindelige Svagheder var han ganske vist ogsaa meget fortrolig med. Da han havde en Del Kunstsans, var Varme, Hengivenhed og en vis Begejstring ikke just fuldstændig fremmed for ham, og som Følge heraf tillod han sig saa undertiden visse Afvigelser fra sine Leveregler: han svirede, stiftede Bekendtskaber med Folk, der ikke hørte til den fine Verden, og var i det hele taget meget ugenert og ligefrem; men inderst inde var han kold og snu, og midt under det kaadeste Gilde vaagede og lurede hans kloge brune Øjne uafladelig: denne kække, ugenerte, unge Mand vilde aldrig et Øjeblik glemme sig selv eller give sig fuldstændig hen. Det skal siges til hans Ære, at han ikke pralede af sit Held. I Marja Dmitrievnas Hus blev han indført straks efter sin Ankomst til O... og følte sig snart som hjemme der. Marja Dmitrievna var aldeles forgabet i ham ...

Han hilste venligt paa alle de tilstedeværende, rakte Marja Dmitrievna og Lisaveta Mikajlovna Haanden; slog Gedeonovsky paa Skulderen; og drejede sig om paa Hælen og tog Lenotschka om Hovedet og kyssede hende paa Panden.

— Men er De dog ikke bange for at ride en Hest, der er saa vild og sky af sig? spurgte Marja Dmitrievna.

— De vil nok gøre Nar ad mig! det er jo tværtimod et rigtig fromt Dyr. Nej, men jeg skal sige Dem, hvad jeg er bange for: det er for at spille Preference med Sergej Petrovitsch; i Gaar, henne hos Belenitzins, blankede han mig komplet af.

Gedeonovsky svarede med en spæd, underdanig Fnisen: han gjorde sig megen Umage for at indsmigre sig hos den flotte, unge Embedsmand fra St. Petersborg, der jo desuden var Guvernørens Yndling. I sine Samtaler med Marja Dmitrievna udtalte han sig ofte om Panschins fremragende Evner: „Ja, hvordan skulde man bære sig ad med at lade være at rose ham? plejede han at sige: — denne unge Mand, der har banet sig Vej i Samfundets højeste Sfære, der staar som et Mønster paa en Embedsmand, og som saa alligevel ikke er Spor af stolt!“ — — Panschin gjaldt for Resten ogsaa i St. Petersborg for at være en dygtig Embedsmand. Arbejdet gik let fra Haanden for ham; han talte aldrig om det uden i denne spøgende Tone, der sømmer sig for en Verdensmand, som ikke lægger synderlig Vægt paa sin Gerning; og saa var han alligevel akkurat og paapasselig. Cheferne kan godt lide den Slags underordnede. Hvad ham selv angik, saa nærede han ikke Spor af Tvivl om, at det jo kun beroede paa hans egen gode Vilje, om han med Tiden skulde blive Minister eller ej.

— De behagede at sige, at jeg havde blanket Dem af? sagde Gedeonovsky: — men hvem var det, der i forrige Uge blankede mig af for tolv Rubler? og som saa oven i Købet . . .

— Aa, De Gavstrik! afbrød Panschin ham i en venlig, lidt haanlig, nedladende Tone, og gik saa, uden at tage videre Notits af ham, hen til Lisa:

— Det er ikke lykkedes mig at opdrive Overturen til „Oberon“ her i Byen, begyndte han. — Det var ikke andet end Praleri af Belenitzin, at hun havde al den klassiske Musik, . . det hele, hun har, er nogle Polkaer og Valse; jeg har imidlertid nu skrevet til Moskva efter den, og i Løbet af en Ugestid vil Ouverturen være her. Apropos, vedblev han: — jeg komponerede i Gaar en ny Romance; Ordene er ogsaa af mig. Skal jeg synge den for Dem? Jeg ved ikke, hvordan den er, . . . Belenitzin syntes, den var allerkærest, men jeg bryder mig ikke stort om hendes Mening; jeg vilde gerne vide, hvad De synes. Naa men det kan vi jo for Resten ogsaa altid gøre senere engang!

— Hvorfor senere? faldt Marja Dmitrievna ind: — hvorfor ikke lige saa godt nu straks?

— Ja som De vil! sagde Panschin med et fornøjet, selvtilfreds Smil, der plejede at forsvinde lige saa pludselig, som det

viste sig ... Han skubbede med Knæet Stolen nærmere hen til Klaveret, satte sig, anslog nogle Akkorder, og gav sig saa til at synge følgende Romance, hvis Ord han udtalte meget tydeligt:

„Højt mellem tavse Sky'r, som Himlen dækker,
Gaar Maanen i sin Pragt.
Og dog i Havets Dyb den Bølgen vækker
Med Trolddomsmagt.

Dig, Straalerige, Bølgen i mit Hjerte
Til Maane kaared sig:
Sin høje Jubel som sin dybe Smerte
Den har fra Dig!

Af Elskovskval og Længsler, hede, ømme,
Fortæres evigt jeg:
Du kender Lidenskabens blussende Drømme,
Som Luna, ej!"

Den anden Strofe havde Panschin foredraget med særligt Udtryk og Kraft; man syntes næsten man kunde høre Bølgeslaget i det brusende Akkompagnement. Efter Ordene „Fortæres evigt jeg" .. udstødte han et sagte Suk og lod Stemmen gaa ned i morendo. Da han tav, ytrede Lisa sit Bifald med Motivet; Marja Dmitrievna sagde: „Nydeligt!" .. men Gedeonovsky udbrød: „Fortryllende! baade Poesi og Harmoni er aldeles betagende!" .. Lenotschka saa op paa Sangeren med barnlig, ærefrygtsfuld Skyhed. Kort sagt, alle de tilstedeværende havde syntes godt om den unge Dilettants Komposition: men ude i Entreen, halvt skjult af Døren, stod der en allerede noget ældre Mand, som lige var kommet, og han havde — hvis man ellers turde dømme efter den Maade, hvorpaa han bøjede Hovedet og trak paa Skuldrene, — ikke haft synderlig stor Glæde af Panschins Romance, til Trods for, at den var saa nydelig. Han blev staaende et Øjeblik og betænkte sig, slog med et groft Lommetørklæde Støvet af sine Støvler, gav sig saa pludselig til at misse med Øjnene, bed sig i Læben med en gnaven Mine, krummede sin i Forvejen krogede Ryg endnu mere, og traadte langsomt ind i Stuen.

— Ah! Kristophor Feodoritsch! God Dag! udbrød Panschin, saa snart han fik Øje paa ham, og sprang op fra Stolen: — Jeg havde ingen Anelse om, at De var her, .. jeg vilde saamænd ikke for aldrig det have indladt mig paa at foredrage

min Romance, naar De var til Stede. Ja for jeg ved nok, De holder ikke af let Musik!

— Jeg har ingenting hørt, svarede den nyankomne paa gebrokkent Russisk, bukkede for hver enkelt af de tilstedeværende, og blev saa, kejtet, staaende midt paa Gulvet.

— De kommer vel for at spille med Lisa, Monsieur Lemm? spurgte Marja Dmitrievna.

— Nej, ikke med Lisaveta Mikajlovna, men med Helena Mikajlovna.

— Ah! megel vel. Gaa saa op med Hr. Lemm, Lenotschka!

Den gamle vilde lige til at følge bag efter Pigebarnet, da Panschin talte til ham;

— De maa ikke gaa, naar De er færdig med Timen, Kristophor Feodoritsch, sagde han: — Lisaveta Mikajlovna har lovet at spille en Sonate af Beethoven firhændig med mig.

Den gamle mumlede noget mellem Tænderne; og Panschin fortsatte paa gebrokkent Tysk:

— Lisaveta Mikajlovna har vist mig den Kantate, som De har decideret hende, .. det er et nydeligt Musikstykke! Jeg forsikrer Dem, De maa virkelig ikke tro, at jeg slet ikke forstaar at sætte Pris paa alvorlig Musik: tværtimod, den er jo nok undertiden noget kedelig, men saa er den til Gengæld altid saa korrekt!

Den gamle blev ildrød lige ud i Øreflipperne, saa hurtig hen paa Lisa, og skyndte sig ud af Stuen.

Marja Dmitrievna bad Panschin om at synge Romancen en Gang til; men har erklærede, at han vilde ikke saare den lærde Tyskers Øren, og foreslog Lisa, at de skulde spille den Beethovenske Sonate.

Saa udstødte Marja Dmitrievna et sagte, resignerende Suk, og spurgte paa sin Side Gedeonovsky, om han vilde gaa en Tur med ned i Haven. — Jeg kunde have Lyst til, sagde hun: — at passiare lidt med Dem om vor stakkels Fedja og spørge Dem til Raads! ... Gedeonovsky smiskede selvtilfreds, bukkede, tog med to Fingre sin Hat og Handskerne, som han pertentlig havde anbragt paa Hatteskyggen, og fulgte med Marja Dmitrievna. Panschin og Lisa blev ene tilbage i Stuen; hun tog Sonaten frem og slog den op; uden at sige noget satte de sig begge til Klaveret. — Oppe fra Værelset ovenpaa hørte man ganske svagt Tonerne af en Skala, som Lenotschkas uøvede Fingre var i Færd med at indstudere.

V.

Kristoph Theodor Gottlieb Lemm var født i Aaret 1786 i Byen Chamnitz i Kongeriget Sachsen. Hans Forældre var fattige Musikere: Faderen blæste paa Valdhorn Moderen spillede paa Harpe; han selv havde, allerede fra han var fem Aar gammel, kunnet spille tre forskellige Instrumenter. Da han var otte Aar, mistede han sine Forældre, og da han var ti Aar, begyndte han at tjene Brødet ved sin Kunst. Han drev saa en Tid lang om paa Vandring og spillede op, hvor det kunde træffe sig, .. i Restaurationer, paa Markeder, ved Bondebryllupper eller paa Dansebod; omsider fik han Ansættelse i et Orkester, og steg efterhaanden til Kapelmester. Som udøvende Kunstner var han temmelig ubetydelig; men han havde grundige musikalske Kundskaber. Da han var otteogtyve Aar, kom han til Rusland; han var bleven indkaldt af en fornem Herre, der personlig ikke kunde udstaa Musik, men som holdt et Orkester for at gøre sig vigtig. Lemm tilbragte syv Aar som Kapelmester hos denne Herre, og forlod ham saa med tomme Lommer: den fornemme Herre havde ruineret sig, havde først villet udstede en Gældsforskrivning til Lemm, men senere nægtet at gøre det, .. kort sagt, han betalte ham ikke en Kopek. Man raadede Lemm til at rejse hjem igen; men han vilde ikke komme som Tigger tilbage fra Rusland, dette alle Kunstneres forjættede Land: han bestemte sig til at blive, hvor han var, og forsøge sin Lykke. I hele tyve Aar forsøgte derpaa den stakkels Tysker sin Lykke: han havde tjent forskellige Herrer, havde boet i Moskva og i Guvernementsbyerne, havde prøvet meget og gaaet meget igennem, havde faaet at vide, hvad det vil sige at lide Nød, havde som en Fugl i Buret stødt Hovedet til Blods: og kun Tanken om at komme hjem engang, som aldrig forlod ham midt under alle de Genvordigheder, han maatte udstaa, kun den havde holdt ham oppe! Det behagede imidlertid ikke Skæbnen at forunde ham denne sidste og største Lykke. Halvtredsindstyve Aar gammel, skrantende og udaset før Tiden, var han til sidst bleven hængende i Byen O... og blev der for bestandig: han havde allerede mistet alt Haab om at slippe bort fra det forhadte Rusland, og skaffede sig nu et tarveligt Udkomme ved at give Undervisning i Musik.

Han havde intet fordelagtigt Ydre. Han var ikke høj, noget kroget, havde skraa Skuldre, et indfaldent Bryst, store, brede Fødder, blaalige Negle paa de haarde, stive Fingre og et Par røde Hænder med ophovnede Aarer; Ansigtet var rynket, Kinderne hule, og de sammenbidte Læber mimrede altid, hvad der gjorde

et næsten uhyggeligt Indtryk, eftersom han i Regelen var meget tavs af sig; hans graa Haar hang i Tjavser ned over den lave Pande; de smaa, lidt døde Øjne skinnede mat, ligesom Gløder, der er paa Nippet til at gaa ud! Han gik kluntet, og ved hvert Skridt, han tog, skød han den ledeløse Krop fremad med et Sæt. Adskillige af hans Bevægelser fik en uvilkaarlig til at tænke paa en Ugle i et Bur, som kejtet begynder at pudse sig og sætter sig tilrette, saa snart den opdager, at man ser paa den, og det uagtet den næppe nok er i Stand til at skelne det allermindste med sine store, gule, lyssky og søvnig blinkende Øjne. Mangeaarig, ubønhørlig Nød havde paatrykt den stakkels Musiker sit uudslettelige Stempel, havde bøjet og vansiret hans i Forvejen uskønne Figur. Men den, der ikke var vant til at blive staaende ved det første Indtryk, kunde mulig hos dette halvt sammensunkne Væsen opdage en vis Trohjertethed og Godmodighed og noget, som ikke var saa aldeles hverdagsagtigt endda.

En ivrig Beundrer af Bach og Händel, som han var, velbevandret i sin Kunst og begavet med hin Tankens Ild og Kækhed, som kun den germanske Race besidder, vilde Lemm — maaske — med Tiden have svunget sig op til at indtage en Plads blandt sit Fædrelands betydelige Tonedigtere, hvis Skæbnen havde ført ham ind paa andre Veje. Men — han var ikke født under en lykkelig Stjerne! Han havde komponeret en hel Mængde; men det var ikke blevet ham forundt at faa blot et eneste af sine Værker bragt offentligt frem: han forstod ikke at gribe Sagen rigtigt an, ikke at krumme Ryg, hvor det behøvedes, ikke at benytte sig af et gunstigt Øjeblik. Engang for lang, lang Tid siden havde en Ven og Beundrer af ham, ligeledes en Tysker og en fattig Djævel, paa egen Bekostning udgivet to af hans Sonater; men de var blevet liggende i store Bunker paa Musikhandlernes Lofter, var forsvundet lydløst og sporløst, som om en hemmelig havde sænket dem i Vandet. Lemm var til sidst blevet ligegyldigt for alt. For Resten begyndte ogsaa Alderen at gøre sig gældende: han begyndte at skrumpe ind og at blive tør og stiv, ligesom hans Fingre var blevet det. Ensom, uden andet Selskab end en gammel Kokkepige, som han havde hentet fra et Fattighus (han havde aldrig været gift), levede han i O . . . i et lille Hus, der laa i Nærheden af den Kalitinske Gaard. Han spadserede meget og læste hyppigt i Bibelen og i en Samling protestantiske Salmer saa vel som i Schlegels Oversættelse af Shakespeare. Det var nu meget længe siden, han havde komponeret noget; men Lisa, hans bedste Elev, havde aabenbart forstaaet at sætte Liv i ham: for det var ganske rigtigt, som Panschin sagde,

han havde skrevet en Kantate til hende. Ordene til Kantaten havde han taget af en Salme, men han havde selv digtet enkelte Strofer sig. Den var skrevet for et Dobbeltkor, de lykkeliges og de ulykkeliges; til sidst forenedes disse to Kor og sang sammen: „Naadige Gud, forbarm dig over vore Syndere og frels os fra onde Tanker og jordisk Tragten!“ Paa det pertentligt skrevne og endog kolorerede Titelblad stod der: „Kun de retfærdige skulle leve. Kirkelig Kantate. Komponeret og tilegnet min kære Elev, Frøken Elisaveta Kalitin, af hendes Lærer, Kr. Th. G. Lemm.“ Ordene: „Kun de retfærdige skulle leve“ og „Elisaveta Kalitin“ var omgivne med en Glorie. Nederst paa Siden stod der: „Kun for Dem.“ Derfor var det, Lemm var bleven rød i Hovedet og havde set hurtigt hen paa Lisa: det havde gjort et pinligt Indtryk paa ham at høre Panschin omtale Kantaten.

VI.

Panschin anslog kraftigt og sikkert de første Akkorder af den Beethovenske Sonate (han spillede Bassen); men Lisa spillede ikke sit Parti. Saa holdt han op, og vendte Hovedet om imod hende. Hun sad og saa stift paa ham: der var noget ligesom Uvilje eller Vrede i Blikket, hendes Læber smilte ikke, hele Ansigtet havde et strengt, næsten bedrøvet Udtryk.

— Hvad er der? spurgte han.

— Hvorfor holder De ikke Ord? sagde hun. — Jeg viste Dem kun Kristophor Feodoritsch's Kantate paa den Betingelse, at De vilde lade være at sige det til ham.

— Tilgiv mig, Lisaveta Mikajlovna .. det slap mig ud af Munden, uden at jeg selv vidste af det ...

— De har saaret ham .. og mig med. Nu har han ikke Tillid til mig mere!

— Hvad skal jeg gøre, Lisaveta Mikajlovna, .. lige fra jeg var ganske lille, har det været mig umuligt at forholde mig rolig overfor en Tysker: det kribler altid inden i mig af Lyst til at faa ham paa glat Is!

— Hvor kan De tale saadan, Vladimir Nikolaitsch! Denne Tysker her er et stakkels ensomt og ulykkeligt Menneske, .. og det skulde ikke gøre Dem ondt for ham? De skulde virkelig have Lyst til at søge at gøre Løjer med ham?

Panschin blev flov.

— De har Ret, Lisaveta Mikajlovna, sagde han: — det er igen min frygtelige Tankeløshed, der løber af med mig! Nej, nej,

De maa ikke sige mig imod; jeg ved godt, hvordan jeg er. Den Tankeløshed har allerede voldet mig en Masse Fortræd. Det er den, der er Skyld i, at jeg har faaet Ord for at være Egoist!

Han tav. Hvad han saa end begyndte at tale om, saa endte det altid med, at han kom til at tale om sig selv. Og det tog sig i hans Mund saa net og fordringsløst og behageligt ud, saa det lød, som det var den naturligste Sag af Verden.

— Som nu f. Eks. her i Deres Hjem! vedblev han: — Deres Fru Moder er ganske sikkert venlig stemt imod mig .. hun er jo ogsaa saa mageløs god; De .. ja, hvad De mener om mig, det ved jeg ikke; men Deres Tante kan aabenbart ikke fordrage mig. Jeg maa bestemt have fornærmet hende ved en eller anden uoverlagt og dum Ytring. Har jeg ikke Ret, .. hun kan ikke lide mig?

— Jo, sagde Lisa, noget nølende: — hun synes ikke om Dem.

Panschin fo'r hurtigt med Fingrene hen over Tangenterne; der spillede et næsten umærkeligt Smil om hans Læber.

— Naa og De selv? spurgte han: — mener De ogsaa, jeg er en Egoist?

— Jeg kender Dem jo kun saa flygtigt endnu, svarede Lisa: — men jeg antager ikke, De er Egoist; tværtimod, jeg maa endog takke Dem ..

— Ja, jeg ved .. jeg ved, hvad De vil sige! afbrød han hende og lod igen Fingrene løbe hen over Tangenterne: — De tænker paa de Noder og Bøger, jeg bringer Dem, paa de daarlige Tegninger, jeg illustrerer Deres Album med, o. s. v., o. s. v. Alt det kunde jeg meget godt gøre, .. og saa alligevel være en Egoist. Jeg tør maaske antage, at De ikke keder Dem ved at være sammen med mig, og at De ikke just anser mig for at være et slet Menneske; men De tror dog, at naar det gælder om et vittigt Indfald, tager jeg det ikke saa nøje, selv om jeg ogsaa, som man siger, skal slaa baade Fader og Søn fordærvet.

— De er distrait og ubetænksom, som alle Verdensmænd er, svarede Lisa: — det er Sagen.

Udtrykket i Panschins Ansigt blev noget mørkt.

— Saa! sagde han: — nu vil jeg ikke tale mere om mig selv; lad os nu tage fat paa Sonaten. Der er kun en Ting, jeg vil bede Dem om, tilføjede han, og glattede med den ene Haand paa Nodebladene, som laa opslaaet paa Nodestolen: — tro om mig, hvad De har Lyst til, kald mig endog, om galt skal være, en Egoist .. det kan jeg finde mig i! Men .. Verdensmand .. det maa De ikke kalde mig: — jeg hader det Ord .. Anch io son pittore! jeg er ogsaa Kunstner, .. selv om

det kun er en elendig Kunstner! .. Det — jeg mener, at jeg er en elendig Kunstner, — skal jeg straks vise Dem i Praksis. Lad os begynde!

— Godt, lad os begynde! sagde Lisa.

Den første Adagio løb temmelig heldigt af, skønt Panschin flere Gange spillede galt. Sine egne Kompositioner samt Stykker, som han havde indstuderet, foredrog han meget kønt; men han spillede daarligt fra Bladet. Anden Del af Sonaten — en temmelig rask Allegro — gik derimod aldeles i Skuddermudder; ved den tyvende Takt var Panschin sakket hele to Takter bagud, .. det blev ham selv altfor gyseligt, og han skød leende Stolen tilbage.

— Nej, udbrød han: — jeg kan ikke spille i Dag! Det er da godt, Lemm ikke har hørt os; han vilde være besvimet.

Lisa rejste sig, lukkede Klaveret, og vendte sig om til ham.

— Hvad skal vi tage os for? spurgte hun.

— Hvor det ligner Dem, det Spørgsmaal! Det er Dem ikke muligt at lade være at bestille noget, blot et eneste Øjeblik! Naa, ja hvis De synes, saa lad os tegne lidt, saalænge vi kan se endnu, og det ikke er blevet helt mørkt. Maaske en anden Muse — Maleriets .. hvad var det nu, hun hed? naa jeg kan ikke komme paa det! .. maaske hun vil være mig mere bevaagen. Hvor er Deres Album? Det falder mig ind, at jeg har jo begyndt paa et Landskab for Dem, som jeg ikke har faaet gjort færdigt.

Lisa gik ind i et andet Værelse for at hente Albumet. Da Panschin var blevet ene, trak han et Battistes Lommetørklæde op af Lommen, pudsede sine Negle, og saa paa sine Hænder. De var meget smukke og hvide; paa venstre Haands Pegefinger bar han en spiralsnoet Guldring .. Lisa kom ind igen; han satte sig hen ved Vinduet, og slog Albumet op.

— Ah, udbrød han: — jeg ser, De har begyndt paa en Kopi af mit Landskab .. Fortræffeligt! Meget smukt! Der er blot .. aa, laan mig Blyantet! .. Skyggen er ikke gjort mørk nok. Saadan!

Og han trak i en Fart nogle tykke Streger. Han tegnede stadigvæk et og samme Landskab: i Forgrunden store Træer med krogede Grene, i Baggrunden en Eng, og ude i Horisonten takkede Bjerge .. Lisa stod bag ved ham, og saa over hans Skulder ned paa, hvad han tegnede.

— I et Billede, som i det hele taget her i Livet, sagde Panschin og lagde Hovedet om først paa højre, saa paa venstre Side: — er Lethed og Kækhed det, det kommer an paa!

I dette Øjeblik kom Lemm ind, og vilde med en kort Hilsen gaa gennem Stuen; men Panschin kastede Blyantet og skød Albumet til Side, og spærrede Vejen for ham.

— Hvor skal De hen, kære Kristophor Feodoritsch? Bliver De ikke og drikker Te?

— Jeg skal hjem, sagde Lemm i en vranten Tone; — jeg har Hovedpine.

— Aa, Passiar, bliv De nu blot. Vi kan faa os en Disput om Shakespeare.

— Jeg har Hovedpine, gentog den gamle.

— Medens De har været ovenpaa, har vi prøvet paa at spille den Beethovenske Sonate, vedblev Panschin smilende, og fortroligt Armen om hans Liv: — men det vilde aldeles ikke gaa. De kan tænke Dem, jeg kunde ikke tage to Noder rigtigt efter hinanden.

— De skulde hellere synge Deres Romance en Gang til, sagde Lemm, og gjorde sig fri for hans Omfavnelse og gik ud af Stuen.

Lisa løb efter ham; hun indhentede ham ude paa Trappen.

— Jeg har noget at sige Dem, Kristophor Feodoritsch, sagde hun paa Tysk, medens hun fulgte med ham tværs over Gaarden, gennem det korte, grønne Græs, og hen til Porten: — jeg har ikke baaret mig rigtig ad imod Dem .. tilgiv mig!

Lemm svarede ikke.

— Jeg har vist Vladimir Nikolaitsch Deres Kantate; jeg var overbevist om, at han vilde forstaa at sætte Pris paa den, og han syntes virkelig ogsaa, at den var meget smuk.

Lemm blev staaende.

— Det gør ingenting, sagde han paa Russisk, og tilføjede saa i sit Modersmaal: — Men han forstaar ikke et Muk af den; he! kan De ikke selv indse det? Han er Dilettant .. dermed er alt sagt!

— De er uretfærdig imod ham, svarede Lisa: — han forstaar alting, og kan selv producere næsten hvad det skal være.

— Ja rigtig, hvad det skal være .. af anden Kvalitet; lette Varer — flygtigt Makværk. Det behager, og han behager, og dermed er han tilfreds. Naa .. bravo! Men De maa ikke tro, jeg er vred; den Kantate og jeg .. vi er begge to et Par gamle Narrifasser. Jeg blev rigtignok noget flov; men det har ingenting at sige.

— Tilgiv mig, Kristophor Feodoritsch! bad Lisa igen.

— Det har ingenting at sige, ikke det allermindste! gentog han, og slog igen over i Russisk: — De er en brav Pige ..

Men der kommer fremmede til Dem. Farvel! De er en rigtig brav Pige!

Lemm gik stærkere til, og drejede ud ad Porten i samme Øjeblik, som er Herre, han ikke kendte, kom ind ad den. Den fremmede var i graa Paletot og havde en bredskygget Straahat paa. Lemm hilste høfligt, da han gik forbi (han plejede at hilse alle fremmede Ansigter i Byen O . . ., men naar han kendte dem, han mødte paa Gaden, saa han til den anden Side . . det var saadan en Vane hos ham), og var det næste Øjeblik forsvundet paa den anden Side Plankeværket. Den ubekendte vendte sig forbavset om efter ham, saa' saa paa Lisa, og gik lige hen imod hende.

VII.

— De kender mig nok ikke? sagde han, og tog Hatten af: — men jeg kendte straks Dem, skønt det er hele otte Aar siden, jeg saa Dem sidste Gang. De var et Barn endnu dengang. Jeg hedder Lavretzky. Er Deres Mama hjemme? Kan jeg komme til at tale med hende?

— Det vil være Moder en stor Glæde, svarede Lisa: — hun ved, at De er kommet.

— Hedder De ikke Elisaveta? spurgte Lavretzky, medens han gik op ad Trappen.

— Jo, jeg gør.

— Ja, jeg kan meget godt huske Dem; De havde allerede dengang et af de Ansigter, som man ikke glemmer igen; jeg havde altid Konfekt med til Dem.

Lisa rødmede og tænkte: „Det var da et besynderligt Menneske!“

Da de kom op i Forstuen, blev Lavretzky staaende der et Øjeblik. Lisa gik i Forvejen ind i Modtagelsesværelset, hvorfra Lyden af Panschins Stemme og Latter trængte ud i Entreen: han var netop i Færd med at fortælle Marja Dmitrievna og Geodonovsky, som allerede var kommet op fra Haven igen, en Bunke Bysladder, og han lo selv højt over det, han fortalte. Da Marja Dmitrievna hørte NavnetLavretzky, blev hun forvirret, blegnede, og gik sin Gæst i Møde.

— Velkommen, velkommen, kære Fætter! udbrød hun i en drævende, næsten klynkende Tone: — hvor det glæder mig at se Dem igen!

— God Dag, kære Kusine, svarede Lavretzky, og trykkede

hjerteligt den Haand, der blev rakt ham: — naa, hvordan har De haft det i al den Tid?

— Sæt Dem, sæt Dem dog, kære Fedor Ivanitsch! Nej, hvor det glæder mig! Tillad mig først og fremmest at præsentere Dem .. min Datter Lisa ..

— Jeg har allerede selv præsenteret mig for Elisaveta Mikajlovna, afbrød Lavretzky hende.

— Monsieur Panschin .. Sergej Petrovitsch Gedeonovsky .. Men saa tag dog Plads! Der ser jeg Dem for mig, og ved sandelig næsten ikke, om jeg tør tro mine egne Øjne! Hvordan har De det?

— Brillant .. som De ser. Naa, men De, Kusine .. De tror da vel ikke paa jettatura? .. De har heller ikke forandret Dem til Deres Skade i de otte Aar, der er gaaet.

— Ja, tænk engang, saa længe det er siden, vi har set hinanden! sagde Marja Dmitrievna i en smægtende Tone. — Hvor kommer De nu fra? Og hvor har De Deres .. det vil sige, rettede hun hurtigt sig selv: — jeg mener .. har De i Sinde at blive her længe?

— Sidst kommer jeg fra Berlin, svarede Lavretzky: — og i Morgen rejser jeg ud paa Landet, rimeligvis for længere Tid.

— De har altsaa i Sinde at blive i Lavriki?

— Nej, ikke i Lavriki; jeg har et lille Gods en femogtyve Verster herfra, — der har jeg i Sinde at tage ud.

— Det er det lille Gods, som Glafyra Petrovna testamenterede Dem?

— Akkurat.

— Men, Fedor Ivanitsch! De har jo saadan en dejlig Gaard i Lavriki!

Lavretzky rynkede Øjenbrynene:

— Ja, .. men der er et meget ordentligt, lille Vaaningshus paa det andet Gods, og foreløbig behøver jeg ingen større Lejlighed. Det Sted passer mig bedst .. for Øjeblikket.

Marja Dmitrievna blev igen aldeles forvirret, saa hun rettede sig i Vejret og strakte Armene ud. Panschin kom hende til Hjælp og indledede en Samtale med Lavretzky. Marja Dmitrievna genvandt sin Fatning, satte sig tilbage i Lænestolen, og indflettede kun nu og da et lille Ord i Samtalen: men hun blev ved at se paa sin Gæst med et saa deltagende Udtryk, hun sukkede med saadant et Eftertryk og rystede saa bedrøvet paa Hovedet, saa Lavretzky til sidst tabte Taalmodigheden og spurgte hende i en temmelig barsk Tone: om hun ikke befandt sig rigtig vel?

— Jo, Gud være lovet! svarede Marja Dmitrievna: — men hvor falder De paa det Spørgsmaal?

— Naa, jeg fik det Indtryk, at De ikke befandt Dem rigtig vel.

Marja Dmitrievna satte en værdig og noget fornærmet Mine op. „Ja, naar Du tager det saadan, tænkte hun: — saa værsgod, for mig gerne! Dig preller nok alting af paa, min Ven. Enhver anden i Dit Sted vilde da være tæret hen af Ærgrelse; men Du er bleven fed af det.“ Marja Dmitrievna tog Bladet fra Munden, naar hun talte med sig selv; overfor andre var hun mere forsigtig i Valget af sine Udtryk.

Lavretzky lignede virkelig slet ikke en grum Skæbnes Offer. Hans rødmossede, ægte russiske Ansigt med den høje, hvide Pande, den noget store Næse og de brede, regelmæssige Læber svulmede af kærnefuld Sundhed og udholdende Styrke. Han var kraftig bygget, og et blond, krøllet Haar bølgede om hans Hoved i ungdommelig Fylde. Kun de blaa, fremstaaende og noget nærsynede Øjne havde et Udtryk som af Tungsind eller Udmattelse, og hans Stemmeklang var lovlig monoton.

Panschin holdt imidlertid Konversationen vedlige. Han ledte Samtalen hen paa de Fordele, der var ved Sukkersyderierne .. et Emne, som han fornylig havde læst to franske Brochurer om. Han gengav Indholdet af Brochurerne med rolig Beskedenhed, men omtalte ikke med saa meget som en Stavelse, hvor han havde sin Visdom fra.

— Det er jo Fedja! hørte man pludselig, gennem den halvt aabne Dør, Marfa Timofejevna udbryde inde i Stuen ved Siden af: — rigtigt, det er Fedja! — — Og den gamle kom hurtig ind i Modtagelsesværelset. Lavretzky havde endnu ikke faaet Tid til at rejse sig op fra Stolen, før hun allerede havde omfavnet ham.

— Lad mig se paa Dig, lad mig rigtig se paa Dig, sagde hun, og bøjede sig lidt tilbage fra ham: — Nej, saadan en statelig Dreng! Du er jo nok bleven ældre, men det klæder Dig min Sandten ikke saa ilde. Hvad vil Du med mine Hænder .. kys mig i Ansigtet, hvis Du ikke er bange for mine rynkede Kinder. He, han har vel ikke engang spurgt efter mig: om hans gamle Tante ogsaa levede endnu? Og jeg har dog baaret Dig paa mine Arme, Du Vildbasse. Naa, det har ingenting at sige, Du har vel haft andre Ting at tænke paa end mig! Det var da kønt af Dig, at Du kunde se herind. Men, vedblev hun, og vendte sig om til Marja Dmitrievna: — har Du husket at give ham noget at spise, bedste?

— Jeg trænger ikke til noget, skyndte Lavretzky sig at svare.

— Jo, min gamle Dreng, Du skal i det mindste drikke en Kop Te. Vor Herre forbarme sig! der kommer han rejsende saa langvejsfra, og man byder ham ikke engang en Draabe Te! Lisa, march, af Sted med Dig, gesvindt! Jeg kan saamænd huske den Dag i Dag, at dengang han var lille, var han en frygtelig Karl til at spise; og det er han vel sagtens endnu.

— Ærbødigst Tjener, Marfa Timofejevna, sagde Panschin og traadte hen ved Siden af den gamle, der var kommet i saa stærk Bevægelse, og bukkede dybt for hende.

— Om Forladelse, min Herre, svarede Marfa Timofejevna: — jeg havde virkelig slet ikke lagt Mærke til Dem for lutter Glæde. — — Du er kommet til at ligne Din kære Moder, vedblev hun og vendte sig igen om til Lavretzky: — Men Næsen havde Du efter din Fader, og den har da heller ikke forandret sig. Naa .. nu bliver Du vel en ordentlig Tid hos os?

— Jeg rejser i Morgen, kære Tante.

— Hvorhen?

— Hjem til Vassiljevskoje.

— I Morgen?

— Ja, i Morgen.

— Naa, naar det maa være saadan, saa rejs med Gud! Det er noget, Du selv bedst maa vide. Men glem ikke, at Du maa komme herhen en Gang til, for at sige Farvel. — — Den gamle klappede ham paa Kinden. — Nej, det havde jeg dog aldrig tænkt, at jeg skulde faa Dig at se igen; det var ikke, fordi jeg mente, at jeg skulde være nær ved at dø, nej .. jeg hænger vel nok sammen et Par Aar endnu; alle vi Pestover er nogle sejge Folk at faa Livet af; Din salig Bedstefader plejede ogsaa at kalde os de sejglivede; men Gud skal vide, hvor længe Du kunde være faldet paa at blive ved at farte om i Udlandet! Naa, men der er da Marv i Benene paa Dig endnu, ser jeg; Du kan vel endnu løfte med en Haand dine ti Pund fra Jorden, ligesom i gamle Dage? Ja, hvor forskruet saa ogsaa Din salig Fader var (tag mig det ikke ilde op), saa var det dog meget rigtigt af ham, at han antog den Svejtser til Dig. Kan Du huske, som I to plejede at bokse med hinanden? man kaldte det nok Gymnastik, ikke sandt? .. Aa, men jeg bliver ved at lade Munden løbe; jeg har rent forstyrret Hr. Panschin i at tale! Det er nok bedst, vi ser at komme i Lag med vor Te; lad os drikke vor Hjertens Drik derude paa Balkonen. Du skal bare smage, saadan en Fløde vi har! .. den faar i ikke Magen til i jert London eller Paris. Kom, kom lad mig tage Dig under Ar-

men, Fedyscha. Naa, saadanne Muskler! Ja, saadan en Arm kan nok fri én fra at falde!

Hele Selskabet rejste sig og gik ud paa Balkonen, med Undtagelse af Gedeonovsky, der ubemærket fjernede sig. Al den Tid Lavretzky talte med Fruen i Huset, med Panschin og den gamle, havde han siddet henne i en Krog og blinket betydningsfuldt med Øjnene og spidset Mund i barnagtig Nysgerrighed; han skyndte sig nu af Sted for at løbe omkring i Byen med Efterretninger om den nyankomne Gæst.

Samme Aften, omtrent Kl. elleve, tildrog der sig i Fru Kalitins Hus følgende: Nede i Stueetagen, paa Dørtærskelen ind til Modtagelsesværelset, sagde Vladimir Nikolaitsch Godnat til Lisa; han benyttede sig af Lejligheden, tog hendes Haand og sagde: — De ved, hvad der er, der drager mig herhen; De ved, hvorfor jeg kommer saa tidt i Deres Hjem; vil De have, jeg skal tale, naar alting i Forvejen er saa tydeligt? — — Lisa svarede ikke, hun smilte ikke engang; hun rynkede Øjenbrynene en Smule, og rødmede, og saa ned i Gulvet, men trak ikke Haanden til sig — — Oppe i Marfa Timofejevnas Værelse paa første Sal, i Skæret af den lille Lampe, der stod og brændte henne foran de tilrøgede gammeldags Helgenbilleder, sad imens Lavretzky i en Lænestol og støttede Armene paa sine Knæ og skjulte Ansigtet i sine Hænder; den gamle stod foran ham og strøg ham nu og da hen over Haaret. Han havde siddet over en Time oppe hos hende, efter at han havde sagt Godnat til Fruen i Huset; han havde saa godt som slet ikke talt med sin kære gamle Veninde og hun havde heller ikke spurgt ham om noget ... Og hvorfor skulde ogsaa han have talt, og hvorfor skulde hun have spurgt? Hun forstod jo i Forvejen det hele. Alt, hvad hans Hjerte var fyldt af, fandt ogsaa uden Ord Genklang i hendes.

VIII.

Fedor Ivanitsch Lavretzky (vi maa bede Læseren om Tilladelse til foreløbig at afbryde Traaden i vor Fortælling) nedstammede fra en gammel adelig Slægt. Lavretzkys Stamfader var under Fyrst Vassili den Blindes Regering vandret ind fra Preussen, og havde faaet nogle Hundrede Tønder Land i det Beschetzkiske Distrikt til Forlening. Af hans Efterkommere havde

en Mængde beklædt forskellige Embeder og under Fyrster og Stormænd bestyret afsides liggende Vojvodskaber; men der var dog ingen af dem, som var naaet højere end til en Stolniks eller Bordforstanders Værdighed, og der var heller ingen af dem, som havde erhvervet sig nogen betydelig Formue. Den rigeste og mest ansete af alle Lavretzkyerne var Fedor Ivanitsch'es kødelige Oldefader, Andrej. Det var et frækt, klogt, grusomt og forslagent Menneske; man taler endnu den Dag i Dag om hans egenmægtige Skalten og Valten, om hans vilde Karakter, hans ubændige Ødelæggelseslyst og hans grænseløse Havesyge. Han var meget svær og høj, havde et mørkt, skægløst Ansigt, saa søvnig ud og snurrede paa Ordene, naar han talte; men jo sagtere han talte, desto mere skælvede alle hans Omgivelser. Den Hustru, han havde valgt sig, var netop som skabt for ham. Det var en Zigeunerske med et Par store Gloøjne, Høgenæse og et rundt, gulladent Ansigt; hun var heftig og hævnsyg, og stod i ingen Henseende tilbage for sin Mand, som nær havde plaget hende ihjel, men hvem hun alligevel ikke kunde overleve, skønt de saa godt som altid havde ligget i Haarene paa hinanden.

Peter, Andrejs Søn og Fedors Bedstefader, lignede ikke Faderen: det var en skikkelig, noget ekscentrisk Landjunker, en Skrighals og en Slagsbroder, ubehøvlet, men ikke ondskabsfuld, gæstfri og en lidenskabelig Jæger. Han var allerede oppe over de tredive, da Faderen døde og efterlod ham to Tusind Sjæle i den fortræffeligste Forfatning; det varede imidlertid ikke ret længe, før han havde faaet dels pantsat, dels solgt Størsteparten af sin Ejendom og havde ødelagt sit talrige Tyende i Bund og Grund. Aldeles som Kakerlakker eller Græshopper strømmede bekendte og ubekendte Landstrygere til alle Vegne fra og slog sig til Ro i hans rummelige, lune og uordenlige Lejlighed. Alt dette Pak proppede sig med Mad og Drikke, hvor de bare kunde komme til, slæbte bort med sig, hvad der kunde slæbes bort, og roste og priste deres venlige Vært i en Uendelighed; Peter Andreitsch kaldte dem selv, naar han var i daarligt Humør, Snyltedyr og Døgenigter, men kedede sig for Resten øjeblikkelig, saa snart han skulde undvære dem. Hans Hustru var en lidet iøjnefaldende Kone; han havde efter Faderens Valg og Bestemmelse hentet hende hos en Familie i Nabolaget; hun hed Anna Pavlovna. Hun blandede sig aldrig i nogen Verdens Ting, var forekommende mod sine fremmede, og holdt meget af at tage ud paa Besøg, uagtet hun ikke for sin Død kunde fordrage at blive pudret. Hun plejede, da hun var bleven ældre, at fortælle, hvor-

dan man havde kommet store Filts-Valke i Haaret paa hende og havde kæmmet det op rundt omkring og smurt det ind med Fedt og strøet Mel paa det og stukket en Masse Haarnaale i det, .. saa det bagefter havde været en ligefrem Kval at faa det vasket rent; men tage paa Besøg uden at være pudret, .. nej, bevares, .. man vilde jo have taget det ilde op! — Uh, saadan en Tortur! — Hun holdt meget af at køre stærkt, og kunde sidde fra Morgen til Aften og spille Kort; naar saa hendes Mand kom hen til Spillebordet, plejede hun at holde Haanden over Regnskabet, for at han ikke skulde se, at hun havde tabt en Bagatel: og dog havde hun givet Manden fuldstændig fri Hænder over hele sin Medgift, hele sin Formue. Hun havde to Børn med ham: en Søn, Ivan (Fedors Fader) og en Datter, Glafyra.

Ivan blev ikke opdraget hjemme, men hos en gammel, rig, ugift Tante, Fyrstinde Kubensky. Hun havde lovet at indsætte ham til sin Arving (ellers havde Faderen ikke givet Slip paa ham), klædte ham som en Dukke, forsynede ham med alle mulige Slags Lærere, og gav ham en Franskmand til Hovmester .. en forhenværende Abbé og Discipel af Jean Jacques Rousseau, Mr. Courtin de Vaucelles. Det var en fin og smidig Intrigant — en rigtig „fine fleur“ af en Emigrant, som hun selv plejede at udtrykke sig, — og det endte da med, at hun, da hun var næsten halvtredsindstyve Aar gammel, ægtede denne „fine fleur“ og overdrog ham hele sin Ejendom. Belæsset med Sminke, parfumeret med Ambra à la Richelieu, omgivet af Negerdrenge, tyndbenede Hunde og skrigende Papegøjer, hvilende paa en silkebetrukken svejtset Sofa fra Ludvig den Femtendes Tid, med en emailleret Snustobaksdaase af Petitots Arbejde i Haanden, og forladt af sin Ægtefælle — opgav hun saa kort efter Aanden: den fiffige Hr. Courtin havde fundet det hensigtsmæssigt at trække sig tilbage til Paris med hendes Penge.

Ivan gik allerede i sit tyvende Aar, da dette uventede Slag (vi mener Fyrstindens Giftermaal, ikke hendes Død) traf ham. Han vilde ikke blive længer i Tantens Hus, hvor han fra rig Arving pludselig var sunken ned til at være Snyltegæst; den Kreds, han var vokset op iblandt i St. Petersborg, lukkedes for ham; en anstrengt, ubemærket Tjeneste, som begyndte paa det allernederste Trin i Rangen, skræmmede ham tilbage (alt det falder i det første Aar af Kejser Alexanders Regering); — der var ikke andet for ham at gøre end igen at tage ud paa Landet til Faderen. Men hvor Forældrenes Hjem nu forekom ham griset, fattigt og usselt! Landlivets dvaske, aandløse Ensformighed saa-

rede og pinte ham ved hvert Skridt; han var nærved at dø af Kedsomhed; og desuden betragtede alle Husets Beboere, blot med Undtagelse af Moderen, ham med uvenlige Blikke. Faderen syntes ikke om hans Hovedstadsvaner, hans Frakker, Kalvekryds, Bøger og Fløjte, saa lidt som om hans pertentlige Holdning, hvori han — men en vis Ret — troede at se noget overlegent og ringeagtende; han kunde ikke blive træt af at klage over Sønnen og gik og brummede i ét væk. „Der er ingenting, der er ham tilpas her hos os! plejede han at sige: — ved Bordet faar han Nykker og spiser ingenting; han vil ingen Tjenestefolk have om sig, men siger, at de stinker; der er for varmt for ham i Værelserne; han kan ikke taale at se et Menneske fuld, og bliver fornærmet, dersom man giver én en Lussing, naar han er til Stede! Søge en Ansættelse vil han heller ikke: det er han for svag til! Fy for Pokker, saadan en Kærlingeunge! Og det kommer alt sammen bare af, at han har denne Voltaire i Hovedet!“ — Den gamle kunde ikke fordrage Voltaire saa lidt som den „ugudelige“ Diderot, uagtet han aldrig havde læst en Linie af, hvad de havde skrevet. Læsning var ikke noget, han gav sig af med.

Peter Andreitsch tog for Resten ikke fejl. Sønnen havde virkelig Hovedet fuld af Diderot og Voltaire .. og ikke blot af dem, men ogsaa af Rousseau, Raynald, Helvetius og en Mængde lignende Forfattere, — men han havde dem kun i Hovedet. Ivan Petrovitsch'es forrige Hovmester, Eks-Abbéen og Encyklopædisten, havde indskrænket sig til at proppe sin Discipel med Raastoffet af hele det 18de Aarhundredes Visdom; og Ivan gik da ogsaa omkring stoppet fuld lige til Halsen med den. Han havde den i sig, men den gik ikke over i Blodet paa ham, den gennemtrængte ikke hans Sjæl og kom ikke til Udtryk i daadskraftig Overbevisning .. For Resten, hvor kunde man ogsaa for halvtredsindstyve Aar siden fordre Overbevisninger af et ungt Menneske, naar de voksne end ikke den Dag i Dag er blevet saa modne, saa de har en Overbevisning?

Endog de, der kom i Besøg hos Faderen, følte sig trykkede af Ivan Petrovitsch; han foragtede disse Mennesker, og de var bange for ham. Sin Søster Glafyra, der var omtrent tolv Aar ældre end han, kunde han nu ligefrem aldeles ikke komme ud af det med. Denne Glafyra var et højst besynderligt Væsen. Hun var grim, pukkelrygget, mager, havde et Par store, strenge Øjne, tynde, sammenpressede Læber, og mindede ved sit Ansigt, sin Stemme, sine hurtige og kantede Bevægelser om Bedstemoderen, Zigeunersken, Andrejs Kone. Stivsindet og herske-

syg, som hun var, havde hun aldrig villet vide noget af Ægteskab at sige. Det, at Ivan Petrovitsch kom hjem igen, syntes hun slet ikke om; saa længe han havde været i Huset hos Fyrstinde Kubensky, havde hun nemlig levet i Haabet om, at hun i det mindste vilde komme til at arve Halvdelen af Forældrenes Formue: for ogsaa i Henseende til Gerrighed lignede hun Bedstemoderen. Desuden var Glafyra misundelig paa Broderen; han var jo saa dannet og talte saa pænt Fransk med parisisk Accent, hvorimod hun næppe nok kunde komme ud af det med et: „bon chur", eller „kommang vu porteh vuh?" Ganske vist, hendes Forældre forstod ikke et eneste Ord Fransk .. men hvad kunde det hjælpe hende? .. Ivan Petrovitsch vidste ikke, hvad han skulde tage sig til for lutter Kedsomhed og Gnavenhed; han havde endnu ikke været et Aar ude paa Landet, og dog forekom den Tid ham saa lang som mindst en halv Snes Aar før. Moderen var den eneste, som han følte sig en Smule trøstet ved at være sammen med. Han sad tidt flere Timer i Træk inde hos hende i hendes lave, smaa Værelser, lyttede til den brave Kones usminkede Ord, og delikaterede sig imedens med syltede Frugter.

Blandt Anna Pavlovnas Kammerpiger var der en meget smuk, ung Pige med et Par klare, milde Øjne, fine Ansigtstræk og et dannet og anstændigt Væsen, hun hed Malanja. Hun havde lige straks gjort Indtryk paa Ivan Petrovitsch; hendes ængstelige Holdning, beskedne Maade at tale paa, milde Stemme og venlige Smi' havde vundet hende hans Hjerte; og for hver Dag, der gik, kom han til at holde mere og mere af hende. Hun for sit Vedkommende sluttede sig til Ivan Petrovitsch med hele sin Sjæls Styrke, saadan som kun et russisk Pigehjerte formaar at elske, .. og hun gav sig hen til ham.

Ude paa Landet, i et adeligt Hus, kan en Hemmelighed ikke holdes skjult ret længe; det varede da ogsaa kun kort, saa havde Alverden faaet Nys om den unge Herres Forhold til Malanja, og til sidst kom Sagen Peter Andreitsch for Øre. Under andre Forhold vilde han rimeligvis slet ikke have taget Notits af en saa ubetydelig Begivenhed: men han havde allerede længe haft et Horn i Siden paa Sønnen, og han greb nu med Glæde denne Lejlighed til at læse den Petersborgske Vigtigpeter og Spradebasse ordentlig Teksten. Der blev skreget op og gjort et forfærdeligt Spektakel: Malanja blev spærret inde paa et Værelse, og Ivan Petrovitsch fik Ordre til at møde hos Faderen. Anna Pavlovna kom til ved Spektaklet, der blev; hun gjorde sig Umage for at stille sig Ægtefælle til Taals, men Peter Andreitsch var

døv for alle hendes Forestillinger. Ligesom en Rovfugl fløj han løs paa Sønnen og bebrejdede ham hans Usædelighed, Ugudelighed og Hykleri; her var endelig en Lejlighed til at udøse over ham al den Galde, han havde gaaet og samlet paa mod Fyrstinde Kubensky, og han overdængede ham med Skældsord. I Førstningen hørte Ivan Petrovitsch stiltiende paa ham og bevarede Herredømmet over sig selv; men da Faderen lod falde en truende Hentydning til, at han egentlig fortjente en korporlig Revselse, kunde han ikke styre sig længere. „Aha, tænkte han: — den ugudelige Diderot er nok paa Spil! Ja, ja, lad ham saa komme frem; giv blot Tid, jeg skal skaffe jer alle sammen en ordentlig Forbavselse paa Halsen!“ Og rolig og afmaalt, skønt dirrende indvendig af Forbitrelse, svarede han, at Faderen havde ikke Ret til at beskylde ham for Usædelighed; han havde paa ingen Maade i Sinde at besmykke sit Fejltrin, men var parat til at gøre det skete godt igen, og det saa meget hellere, som han følte sig hævet over alle Fordomme: kort sagt, han var villig til at gifte sig med Malanja. Utvivlsomt opnaaede han ved denne Erklæring, hvad han havde tilsigtet: Faderen blev i den Grad lamslaaet af Forbavselse, saa han spærrede Øjnene op paa vid Gab og i Førstningen ikke kunde faa et eneste Ord frem; men han fik dog hurtig sin Fatning igen, og som han gik og stod, i sin Slaabrok af Egernskind og med Tøfler paa de bare Fødder, — styrtede han med knyttede Næver løs paa Sønnen, der, næsten som for at trodse Faderen, netop den Dag var friseret à la Titus og mødte op i ny, blaa Frakke af engelsk Façon. Støvler med Kvaster og et Par elegante, stramme Hjorteskindsbenklæder. Anna Pavlovna udstødte et gennemtrængende Skrig og skjulte Ansigtet i sine Hænder; men Sønnen tog Benene paa Nakken, og fo'r ud gennem Værelserne, tværs over Gaarden, ned i Køkkenhaven, igennem Parken og ud paa Landevejen; han blev ved at styrte af Sted og saa sig ikke om, før han ikke længer kunde høre det tunge Trav af Faderens Fødder bag ved sig saa lidt som Faderens stedse heftigere og mere og mere forpustede Skraalen op: „Bi blot! Din Slyngel! bi blot! jeg skal forbande Dig!“

Ivan Petrovitsch flygtede til en Godsejer i Nabolaget. Peter Andreitsch gik, forpustet og dryppende af Sved, hjem, og erklærede næsten aandeløs, at han gjorde sin Søn arveløs og nægtede ham sin Velsignelse; tillige befalede han, at alle Sønnens forrykte Bøger skulde brændes, og at dette Fruentimmer, Malanja, øjeblikkelig skulde sendes ud til en afsides liggende Landsby. Der var nogle velvillige Mennesker, som opsøgte Ivan

Petrovitsch og fortalte ham det hele. Rasende af Skam og af Begærlighed efter at hævne sig, svor han, at hans Fader skulde nok komme til at undgælde for det. Samme Nat passede han den Telega op, som Malanja blev ført bort paa, tog hende med Magt fra hendes Ledsagere, skyndte sig saa med hende til nærmeste By, og lod sig vie til hende. Penge havde han faaet hos en Nabo, en hjertensgod, men altid beskænket forhenværende Sømand, der (som han selv plejede at udtrykke sig) var rent bandsat forgabet i alle højmodige Eventyrere.

Dagen efter skrev Ivan Petrovitsch et bidende koldt og høfligt Brev til Faderen, og begav sig saa ud paa en Ejendom, hvor der boede en fjern Slægtning af ham, Dmitra Pestov, samt dennes Søster, Marfa Timofejevna, hvem Læseren allerede kender. Han fortalte dem alt, hvad der var sket, sagde, at han havde i Sinde at tage til St. Petersborg og søge om Ansættelse, og bad dem skænke hans Kone Husly, om ogsaa blot foreløbig Ved Ordet „Kone“ gav han sig bitterligt til at græde, han glemte al sin Hovedstadsdannelse og Filosofi og kastede sig ydmygt, i russisk-idiotisk Enfoldighed, paa Knæ for sine Slægtninge, ja slog endog Panden imod Gulvet. Pestoverne var medlidende og skikkelige Folk, og opfyldte gerne, hvad han bad om; han blev saa hos dem i tre Uger og gik hemmeligt og ventede paa, om der ikke skulde komme Svar fra Faderen; men der kom intet, og kunde heller intet komme. Da Peter Andreitsch fik Nys om Giftermaalet, blev han nemlig saa daarlig, saa han maatte bringes til Sengs, og han befalede, at Sønnens Navn for Fremtiden ikke maatte nævnes, naar han var til Stede. Den stakkels Moder derimod laante underhaanden fem Hundrede Papirsrubler af Popen og sendte Sønnen dem, tilligemed et lille Helgenbillede til Sønnekonen. Hun turde ikke skrive, men lod Budet, en mager, lille Bonde, der magelig kunde overkomme at løbe tresindstyve Verster paa en Dag, sige til Sønnen, at han maatte ikke græmme sig altfor meget, med Guds Hjælp vilde det nok alt sammen blive godt, saa Faderen glemte sin Vrede og tog ham til Naade igen; hun selv vilde ogsaa hellere haft en anden Svigerdatter, men det maatte vel rimeligvis have været Guds Vilje saadan, og hun sendte Malanja Sergelevna sin Velsignelse. Det magre Bud fik en Rubel i Drikkepenge, bad, om det maatte blive ham tilladt at se den nye Adelsfrue, som han engang havde staaet Fadder sammen med, kyssede hende paa Haanden, og travede saa gesvindt hjemefter.

Med lettet Hjerte drog Ivan Petrovitsch af Sted til St. Petersborg. En ubekendt Fremtid ventede ham, ja maaske han

endog kom til at lide Nød og Fattigdom; men han var sluppet bort fra det forhadte Landliv, og navnlig glædede det ham i høj Grad, at han ikke havde givet sig nogen Blottelse overfor sine Mestre, men tværtimod havde ført Principperne fra Rousseau, Diderot og La déclaration des droits de l'homme ud i Livet og hævdet dem. Bevidstheden om, at han havde gjort sin Pligt og vundet en Sejr, fyldte hans Sjæl med Stolthed; og det, at han skulde skilles fra sin Kone, ængstede ham ikke synderligt: det vilde have generet ham mere, dersom han skulde have været sammen med hende bestandig. Den Sag var afgjort, nu stod andre Sager for Tur. Imod al Forventning smilede Lykken til ham i St. Petersborg: Fyrstinde Kubinsky, som allerede var bleven ladt i Stikken af Monsieur Courtin, men som ikke havde faaet Stunder til at dø endnu, vilde saavidt muligt gøre sin Uret imod Nevøen god igen. Hun anbefalede ham til alle sine Venner og testamenterede ham til Erindring om sig fem Tusind Rubler — formodentlig alle de Penge, hun ejede — samt et Ur af L'Epine's Arbejde med hendes Navnetræk inden i en Guirlande af Amoriner. Der gik ikke tre Maaneder, før han fik en Ansættelse ved det russiske Gesandtskab i London, og med det første engelske Skib, der afgik (Dampskibe tænkte man dengang endnu ikke paa), stak han i Søen. Nogle Maaneder efter fik han et Brev fra Pestov. Den skikkelige Mand lykønskede ham til, at han havde faaet en Søn, som havde set Lyset paa det Prokovskyske Gods den 20de August 1807, og som til Ære for den hellige Fedor, Hærføreren, havde faaet Navnet Fedor. Da Malanja Sergejevna var meget svag endnu, tilføjede hun kun nogle faa Linier; men selv disse faa Linier forbavsede Ivan Petrovitsch: han vidste ikke, at Marfa Timofejevna havde lært hans Kone at skrive. For Resten hengav han sig ikke ret længe til den søde Tanke, at han var Fader; han var netop i Færd med at gøre Kur til en af de berømteste Phryner eller Lais'er (de klassiske Navne var dengang paa Moden). Freden i Tilsit var lige blevet undertegnet, og Alverden reves hen i en vanvittig Hvirvel. En livlig Skønheds sorte Øjne havde ogsaa gjort Ivan Petrovitsch forstyrret i Hovedet. Han havde kun faa Penge, men var heldig i Kortspil, havde Forbindelser, tog Del i alle mulige Fornøjelser, kort sagt, han sejlede for fulde Sejl.

Den gamle Lavretzky kunde længe ikke tilgive Sønnen hans Giftermaal. Dersom Ivan Petrovitsch et halvt Aarstid efter, at Begivenheden var sket, var vendt angrende tilbage og havde kastet sig for hans Fødder, vilde den gamle maaske have tilgivet ham og blot i Forvejen havde læst ham ordentligt Teksten eller maaske ogsaa, for at forskrække ham, have rørt ved ham med Krykkestokken; men i Stedet for blev Sønnen i Udlandet og lod fem være lige. — „Ti stille! Understaa Dig ikke!“ plejede Peter Andreitsch at fare op mod sin Kone, hver Gang hun søgte at stemme ham til Mildhed: — „den Grønskolling kan takke sin Gud, saa længe han lever, for, at jeg ikke gik hen og forbandede ham; min salig Fader vilde paa Stedet have slaaet ham ihjel med egen Haand, og deri vilde han have gjort Ret.“ Medens den Slags forfærdelige Udbrud stod paa, plejede Anna Pavlovna i al Hemmelighed at slaa Kors for sig. — Hvad Ivan Petrovitsch'es Kone angik, saa vilde den gamle i Begyndelsen heller slet ikke høre Tale om hende. Paa et Brev fra Pestov, hvori denne nævnede Svigerdatteren, lod han svare, at han vidste ikke af, han havde en saakaldet Svigerdatter; for Resten var det forbudt i Loven at optage i sit Hus Piger, som var løbet bort fra deres Herskab, og han ansaa det for sin Pligt at advare ham, Pestov, derimod. Senere, da han fik at høre, at der var født en Sønnesøn, blev han dog mildere til Sinds, forhørte sig paa anden Haand om, hvorledes Moderen havde det, og sendte hende en lille Sum Penge, men saadan, som om den ikke kom fra ham. — Før Fedja endnu var et Aar gammel, blev Anna Pavlovna angrebet af en farlig Sygdom. Nogle Dage før hun døde, og da hun allerede ikke mere kunde forlade Sengen, erklærede hun med ængstelige Taarer i det bristende Øje og i sin Skriftefaders og Ægtefælles Nærværelse, at hun ønskede at se sin Svigerdatter, for at hun kunde sige hende det sidste Farvel og velsigne sin Sønnesøn. Den bedrøvede gamle søgte at berolige hende, og sendte øjeblikkelig sin egen Vogn efter Svigerdatteren, ved hvilken Lejlighed han for første Gang kaldte hende Malanja Sergejevna. Hun kom med sin Søn og med Marfa Timofejevna, som paa ingen Maade vilde lade hende rejse alene og udsætte hende for, hvad der muligvis kunde ske. Halvdød af Skræk traadte Malanja ind i den gamles Kabinet. Barnepigen kom bagefter med den lille. Peter Andreitsch saa paa Malanja, men sagde ingenting, hun greb hans Haand: hendes sitrende Læber var næppe nok i Stand til at trykke et lydløst Kys paa den

— Naa, Du nybagte Adelsfrue, — sagde han efter en Pavse: — Goddag. Følg saa med ind til Naadigfruen!

Han rejste sig og bøjede sig ned til Fedja; Drengen smilte og rakte de smaa, blege Hænder ud imod ham. Hjertet løb af med den gamle:

— Du lille forældreløse Stakkel, sagde han. — Du vil tale godt for Din Fader! Ja, jeg skal ikke forlade Dig, Du lille Fugleunge!

Da Malanja Sergejevna kom ind i Anna Pavlovnas Soveværelse, kastede hun sig paa Knæ henne ved Dørtærskelen. Den syge vinkede ad hende, at hun skulde komme hen til Sengen, tog hende i sine Arme og velsignede hendes Søn; derpaa vendte hun det af den haarde Sygdom afmagrede Ansigt om mod sin Ægtefælle, som om hun vilde sige noget.

— Jeg ved det, jeg ved, hvad det er, Du vil sige, faldt Peter Andreitsch ind: — vær Du kun rolig: hun skal blive hos os, og for Din Skyld vil jeg ogsaa tilgive Vanka.

Anna Pavlovna greb, saa daarligt hun kunde, sin Mands Haand og trykkede den til sine Læber. Samme Aften døde hun.

Peter Andreitsch holdt Ord. Han underrettede Sønnen om, at han for den afdøde Moders og Drengen Fedors Skyld tog ham til Naade igen og optog Malanja Sergejevna i sit Hus. Der blev anvist hende to Værelser i Mezzaninetagen; Svigerfaderen præsenterede hende for dem af sine Gæster, han havde mest Respekt for, nemlig en enøjet Oberst Skurechim og hans Kone, og han gav hende to Piger og en lille Bydreng til Opvartning. Marfa Timofejevna sagde Farvel til hende: hun kunde ikke døje Glafyra, tre Gange paa en Dag havde hun været oppe at skændes med hende.

I Førstningen følte den stakkels Kone sig ilde til Mode og underlig fremmed; men hun kom ud over det og vænnede sig til sidst til sin Svigerfader. Han vænnede sig ogsaa til hende, ja han kom endog til at holde af hende, skønt han saa godt som aldrig talte til hende, og skønt der laa en vis uvilkaarlig Ringeagt i hans Venlighed. Den værste Dyst havde hun at bestaa med sin Svigerinde. Endnu medens Moderen levede, var det lykkedes Glafyra lidt efter lidt at bemægtige sig hele Kommandoen i Huset: hendes Fader og for Resten alle andre lystrede hende, der turde ikke bruges blot saa meget som et Stykke Sukker, uden hun havde givet Lov til det; og hun vilde hellere være død end have delt Kommandoen med en anden Kvinde, og saa oven i Købet en af det Slags! Broderens Giftermaal havde opbragt hende i endnu højere Grad end Faderen: hun

foresatte sig nu, at hun vilde vise Parvenuen til Rette. Malanja Sergejevna blev øjeblikkelig hendes Slave. Og hvad skulde hun ogsaa kunne have stillet op mod den egensindige, hovmodige Glafyra, hun, det stakkels svage, fordringsløse, altid forlegne og ængstelige Væsen? Der gik ikke en Dag, hvor Glafyra ikke mindede hende om hendes tidligere Stand eller roste hende for, at hun huskede paa den. Malanja vilde forøvrigt gerne og taalmodigt have fundet sig i disse Stiklerier og Bifaldsytringer, hvor meget de end smertede hende, .. men man havde taget Fedja fra hende, og det knuste hendes Hjerte. Under Paaskud af, at hun ikke var i Stand til at lede Sønnens Opdragelse, lod man hende saa godt som slet ikke være sammen med ham. Glafyra overtog denne Bestilling; Drengen var fuldstændig i hendes Vold. I sin Sorg bønfaldt Malanja indstændig sin Mand om, at han dog endelig hurtigst muligt maatte komme hjem. Ogsaa den gamle ønskede at se sin Søn igen. Men der kom bestandig undvigende Svar fra ham: han takkede Faderen for den Venlighed, som han viste hans Kone, for de Penge, som han sendte ham, lovede ogsaa snart at komme tilbage .. og kom alligevel ikke. Aaret 1812 tvang ham endelig til at forlade Udlandet. Fader og Søn saas igen efter en seksaarig Adskillelse: de omfavnede hinanden og der blev ikke talt et eneste Ord om den tidligere Uenighed. Gemytterne var dengang optaget af andre Ting: hele Rusland havde rejst sig, og de følte begge, at der rullede russisk Blod i deres Aarer. Peter Andreitsch sendte paa egen Bekostning en hel Flok Landeværnsmænd i Marken. Da Krigen var endt, og Faren overstaaet, begyndte Ivan Petrovitsch imidlertid igen at kede sig. Han længtes tilbage til den Verden, der var bleven ham en Fornødenhed og hvor han følte sig hjemme. Malanja Sergejevna kunde ikke være ham nogen Hindring, dertil havde hun altfor ringe Betydning i hans Øjne. Hun blev endog skuffet i sine Forventninger, idet ogsaa hendes Mand sluttede sig til den Anskuelse, at det var fornuftigst at overlade Fedjas Opdragelse til Glafyra. Ivan Petrovitsches stakkels Kone kunde ikke bære det ny Slag og den ny Skilsmisse: uden at knurre gik hun ud som et Lys, i Løbet af nogle faa Dage. Hun havde aldrig i hele sit Liv kunnet gøre Modstand mod nogen, og hun satte sig heller ikke op mod sine Lidelser. Hun havde allerede mistet Evnen til at tale, Dødens Skygger gled hen over hendes Ansigt; men der laa endnu bestandig i disse Træk et Udtryk af taalmodig Eftertanke og stille, ubrødelig Hengivenhed: hendes Blik hvilede paa Glafyra med den samme stumme Underdanighed som altid, og ligesom Anna Pav-

lovna paa sin Dødsseng havde kysset Peter Andreitsch's Haand, saaledes trykkede nu hun Glafyras Haand til sine Læber og anbefalede sin eneste Søn til hende. Saadan afsluttede dette stille, milde Væsen sin jordiske Løbebane. Reven op. Gud maa vide hvorfor, af sin Fædrenejord og uden videre kastet til Side, ligesom et Træ, der er bleven rykket op og kastet hen med Roden i Vejret, sygnede hun hen og gik sporløst ud, og der var ingen, der tog sig det nær. Den eneste, der sørgede ved hendes Død, var hendes Kammerpige, og maaske ogsaa Peter Andreitsch. Den gamle savnede Svigerdatterens godmodige Ansigt og stille Omgang. „Farvel, Du fordringsløse Stakkel, og tilgiv mig!" hviskede han, da han inde i Kirken for sidste Gang gjorde sit Buk for hendes jordiske Hylster. Han græd, da han kastede sin Haandfuld Jord paa hendes Kiste.

Han selv overlevede hende ikke ret længe, ikke mere end fem Aar, i Vinteren 1819 døde han, roligt, i Moskva, hvor han var flyttet hen med Glafyra og sin Sønnesøn. Før sin Død befalede han, at man skulde begrave ham ved Siden af Anna Pavlovna og „Malascha". Ivan Petrovitsch opholdt sig dengang for sin Fornøjelses Skyld i Paris: han var traadt ud af Tjenesten kort efter 1815. Da han fik Nys om Faderens Død, besluttede han at vende tilbage til Rusland. Han maatte se at faa bragt sine Pengesager i Orden; og desuden var, som Glafyra skrev, Fedja tolv Aar gammel, saa det var paa Tide at tænke alvorligt paa hans Opdragelse.

IX.

Ivan Petrovitsch kom hjem som Angloman. Det kortklippede Haar, det stive Kalvekryds, den landskødede, ærtefarvede Frakke med et Uhyre af en Krave, den sure Mine, en vis Stivhed og Ligegyldighed i hele hans Væsen, hans Vane at tale gennem Tænderne, den tørre, pludselige Latter, den totale Mangel paa Smil om Munden, den udelukkende politiske eller nationaløkonomiske Passiar, Forkærligheden for blodig Roastbeaf og Portvin .. det alt sammen mindede om Storbrittanien; han var formelig som gennemtrængt af engelsk Aand. Men .. underligt nok! skønt han var bleven Angloman, var han dog samtidig Patriot eller gav sig i al Fald ud for at være det. Han kendte forøvrigt kun meget lidt til Rusland, overholdt ingen af de russiske Skikke og udtrykte sig højst besynderligt paa sit Modersmaal: under almindelige Samtaler var hans ubehjælp-

somme og dovne Tale spækket med Gallicismer; men saa snart man kom ind paa vigtige Genstande, hørte man øjeblikkelig fra Ivan Petrovitsch saadanne Udtryk som „Udmærke sig ved nye Vidnesbyrd om Selvhjælp," eller „Saadant stemmer ikke overens med Omstændighedernes Natur" o. s. v. Han havde bragt nogle skriftlige Udkast med sig hjem, der handlede om, hvorledes Statsvæsenet skulde ordnes og forbedres; han var meget utilfreds med alt det bestaaende, .. det var navnlig den fuldstændige „Mangel paa System", der irriterede ham. Han havde næppe faaet sagt Goddag til Søsteren, før han erklærede hende, at han havde i Sinde at indføre gennemgribende Reformer, og at alt hos ham skulde forandres og ordnes efter et „Nyt System". Glafyra Petrovna svarede ingenting paa Broderens Erklæring, men bed Tænderne sammen og tænkte: „Hvad skal der saa blive af mig?" — Hun blev imidlertid snart beroliget, da hun, sammen med Broderen og Nevøen, først var kommet ud paa Godset. Der blev rigtignok gjort en hel Del Forandringer i Huset: alle de husvilde og Tallerkenslikkerne blev øjeblikkelig jaget paa Døren; blandt dem, som blev truffet af denne Landsforvisningsordre, var der to gamle Fruentimmer, hvoraf det ene var — blindt, det andet — lam af Gigt, samt en affældig gammel Major, som havde været med ved Stormen paa Otschakov og som, i Betragtning af hans virkelig forbavsende Ulvehunger, kun var blevet fodret med Grovbrød og Linser. Der blev endvidere udstedt Ordre om, at Husets hidtidige Gæster ikke længer skulde modtages: de erstattedes alle sammen af en Nabo, som boede et godt Stykke Vej derfra, en blond, kirtelsyg Baron, et meget velopdragent og meget dumt Menneske. Der kom nye Møbler fra Moskva; man saa Spyttebakker, Klokker, Servanter; Frokosten blev serveret paa en ny Maade; udenlandske Vine fortrængte Brændevinen og Likørerne; der blev syet nyt Liberi til Tyendet; paa Familiens Vaaben blev der tilføjet Ordene: „in recto virtus". Men i det hele og store led Glafyras Indflydelse intet Skaar; nu som tidligere afhang alle Udgifter og Indkøb af hende; en Kammertjener, der var bragt med fra Elsas, søgte rigtignok at tage Luven fra hende, .. men mistede sin Plads, skønt Herren protegerede ham. Og hvad nu Godsets Bestyrelse angik og hele Landvæsenet (der ligeledes havde hørt ind under Glafyra Petrovnas Myndighed), saa blev alt ved det gamle, til Trods for Ivan Petrovitsches hyppigt fremsatte Plan om: „at blæse nyt Liv i dette Kaos". Det eneste, der skete, var, at hist og her blev Afgiften forhøjet og Hoveritjenesten gjort noget strengere, ligesom det ogsaa blev forbudt Bønderne at henvende sig direkte til Gods-

ejeren. Af en Patriot at være havde Ivan Petrovitsch unægtelig lovlig lidt Agtelse for sine Medborgere. Hans „System“ blev i hele dets Udstrækning kun bragt til Anvendelse paa Fedja, hvis Opdragelse ganske vist blev underkastet en „gennemgribende Reform:“ Faderen overtog den nemlig udelukkende selv.

*

Indtil Ivan Petrovitsch kom hjem fra Udlandet, havde Fedja som sagt staaet under Glafyras Opsigt. Han var endnu ikke otte Aar gammel, dengang Moderen døde; han havde ikke engang faaet hende at se hver Dag, men havde holdt umaadelig meget af hende; Mindet om hende, om hendes milde, blege Ansigt, hendes tungsindige Øjne, hendes ængstelige Kærtegn, havde indprentet sig i hans Sjæl for hele Livet; hans Hukommelse havde bevaret en, ganske vist kun dunkel, Forestilling om hendes Stilling i Huset, og det anede ham, at der havde været en Skillevæg mellem ham og hende, som hun hverken havde været i Stand til eller havde vovet at fjerne. Faderen var han bange for, saa meget mer som han aldrig kælede for ham; Bedstefaderen klappede ham dog af og til paa Hovedet og gav ham Lov til at kysse sig paa Haanden, men kaldte ham ellers en lille, trodsig Krabat og ansaa ham for dum. Efter Moderens Død stod han udelukkende under Tantens Opsigl. Fedja var bange. for hendes stive, stikkende Blik og skurrende Stemme; naar hun var til Stede, turde han ikke lade sig mærke med, at han var der; saa snart han blot saa meget som rørte sig paa Stolen, hvæsede hun straks: „Hvor skal Du hen? sid stille!“ Om Søndagen, efter Messen, fik han Lov at lege, det vil sige, man gav ham en tyk, hemmelighedsfuld Bog, der var forfattet af en vis Maximovitsch-Ambodik, og som førte Titlen „Emblemer og Symboler“. Bogen indeholdt henimod tusinde, for Størstedelen højst gaadefulde Afbildninger med lige saa gaadefulde Forklaringer paa fem Sprog. En nøgen, lasket Amor spillede en stor Rolle paa disse Billeder. Under et af dem, der var betitlet „Safran og Regnbue“, stod der den Forklaring: „Min Virkning er størst“; under et andet, der fremstillede en flyvende Hejre med en Viol i Næbbet, stod der Ordene: „Du kender dem alle“; „Amor og en Bjørn, der slikker sine Unger“, betød: „Forhast Dig ikke“. Fedja studerede disse Billeder; han kendte dem alle sammen lige til de mindste Enkeltheder; enkelte af dem, og altid de samme, fængslede hans Tanker og pirrede hans Indbildningskraft; andre Adspredelser kendte han ikke. Da det Tidspunkt kom, hvor han skulde lære Sprog og Musik, engagerede Glafyra for Spotpris, en gammel, svensk Jomfru, der havde et Par

Øjne som en Hare, talte taaleligt Fransk og Tysk, klimprede saadan til Husbehov paa et Klaver, og desuden var yderst dygtig til at sylte Lageagurker. I denne Guvernantes, Tantens og en gammel Kammerpige Vassiljevnas Selskab tilbragte Fedja hele fire Aar. Saa sad han da undertiden med sine „Emblemer“ henne i en eller anden Krog .. sad flere Timer i Træk, i det lave Værelse, hvor der stank af Geranier, og hvor et Tællelys spredte sit svage Skin, Faarekyllingen peb monotont, som om ogsaa den kedede sig, det lille Stueur dikkede med rastløse Slag, omme bag Tapetet kradsede og gnavede en lille Mus, de tre Jomfruer sad, tavse som Parcerne, og lod deres Strikkepinde klirre, Skyggerne af deres Hænder gennemskar Halvmørket eller sitrede paa en forunderlig Maade frem og tilbage i det, og besynderlige, ligeledes halvmørke Forestillinger drev deres Spil i Drengens Hoved. Ingen vilde være faldet paa at kalde Fedja et smukt Barn; han var temmelig bleg, men tyk, havde ikke smukke Former og var kejtet .. en rigtig Bondeklods, som Glafyra plejede at udtrykke sig. Den blege Ansigtsfarve vilde dog snart have fortaget sig, dersom man havde ladet ham komme noget mere i Luften. Han havde temmelig let ved at lære, men var ofte doven; han græd aldrig; derimod kom der tidt et vildt, oprørsk Sind frem i ham: saa var det umuligt at faa Bugt med ham. Han holdt ikke af nogen af sine Omgivelser .. Ve det Hjerte, der ikke har elsket i sin Barndom!

I den Forfatning forefandt Ivan Petrovitsch ham, og uden at spilde Tid gav han sig til at anvende sit System paa ham. „Jeg vil først og fremmest gøre ham til en Mand, un homme,“ plejede han at sige til Glafyra: — „og ikke blot til en Mand, nej til en Spartaner.“ Han begyndte med at lade Sønnen klæde sig paa skotsk Maner, den tolvaarige Dreng maatte marchere om med bare Lægge og en Hanefjer i Huen; i Stedet for den gamle Jomfru blev der antaget en ung Svejtser, som kunde alle Gymnastikkens Finesser udenad; Musikken blev bandlyst for bestandig, som en for en Mand uværdig Beskæftigelse; Naturvidenskaber, Folkeret, Mathematik, Snedkerhaandværket, som Jean Jacques Rousseau forlanger, samt Vaabenøvelser, for at styrke den ridderlige Tænkemaade, .. se det var det, den tilkommende „Mand“ fik at sysselsætte sig med. Klokken fire om Morgenen blev han vækket, blev saa straks hældt over med koldt Vand, og maatte derefter i en Line løbe rundt om en høj Pæl; han fik kun Mad en Gang om Dagen, og altid kun én Ret; han red meget og skød med Bue. Ved alle passende Lejligheder øvede han sig desuden, efter Faderens Eksempel, i at opnaa Karakter-

fasthed, og han indførte hver Aften i et særligt Hæfte Beretning over den forløbne Dag og over de Indtryk, han havde modtaget. Ivan Petrovitsch for sit Vedkommende optegnede paa Fransk en Række Regler om, hvorledes han havde at forholde sig overfor Sønnen, og kaldte ham i disse „mon fils“ og tiltalte ham med „vous“. Naar Fedja talte Russisk, sagde han Du til Faderen; men han havde ikke Lov til at sætte sig i hans Nærværelse .. „Systemet“ gjorde Drengen aldeles forstyrret og forskruet; men til Gengæld havde den forandrede Levemaade en velgørende Indflydelse paa hans Helbred: han fik nok straks i Begyndelsen en hidsig Feber, men blev bagefter stærk og sund. Faderen var stolt af ham og kaldte ham i sit ejendommelige Sprog: „Naturens Søn, mit Produkt.“ Da Fedja var blevet seksten Aar gammel, ansaa Ivan Petrovitsch det for sin Pligt i Tide at indgyde ham Foragt for Kvindekønnet, .. og den unge Spartaner med det anende Hjerte og med Dun om Hagen, han, der var lutter Marv og Saft og Kraft og Blod, bestræate sig for at synes ligegyldig, kold og raa.

Tiden gik imidlertid sin Gang. Ivan Petrovitsch tilbragte Størstedelen af Aaret ude paa Lavriky (saaledes hed det største af hans Godser) og tog om Vinteren alene ind til Moskva, hvor han lejede Lejlighed paa et Hotel, flittigt besøgte Klubberne, holdt Taler, udviklede sine Planer i Salonerne og lod til at være blevet, i endnu højere Grad end nogen Sinde før, Angloman, misfornøjet og Statsmand. Men Aaret 1825 kom, og med det megen Ulykke. Nære Venner og Bekendte af Ivan Petrovitsch hjemsøgtes af haarde Prøvelser. Ivan Petrovitsch selv skyndte sig at komme ud paa sit Gods og lukkede sig inde i sit Hus .. Der gik et Aar til, og Ivan Petrovitsch blev pludselig affældig, svag, modløs; hans Helbred havde faaet et Knæk. Fritænkeren .. begyndte at gaa i Kirke og lade læse Messer; Verdensmanden .. nedlod sig til at bruge russiske Bade, spiste til Middag Kl. to, gik i Seng Kl. ni og lod sig lulle i Søvn af sin gamle Hushovmesters Præk; Statsmanden .. kastede alle sine Udkast, hele sin Korrespondance, i Kakkelovnen, rystede af Angst for Provinsens Guvernør og blev forlegen, naar han mødte Kredsdommeren; han, Manden med Jernviljen, .. gav sig til at jamre og klage, naar han opdagede en lille Hedeblegn paa sig, eller naar hans Suppe var bleven kold. Glafyra Petrovna havde atter faaet Kommandoen i Huset: Forvalter Starost og simple Bønder maatte igen til at luske ind ad Bagdøren til den „gamle Pludregaas“, som Tyendet plejede at kalde hende.

Den Forandring, der var foregaaet med Ivan Petrovitsch, gjor-

de et dybt Indtryk paa Sønnen, som nu gik i sit nittende Aar og var begyndt at overveje og at søge at befri sig fra det Tryk, der hvilede paa ham. Han var allerede tidligere blevet opmærksom paa, saadan en Modsætning, der var mellem Faderens Tale og Handling, mellem hans vidtgaaende, frisindede Teorier og hans tørre, smaalige Despotisme; men han havde ikke ventet et saa pludseligt Omslag. Den gamle Egoist viste sig paa engang i sin sande Skikkelse.

Den unge Lavretzky stod netop i Begreb med at rejse til Moskva for at forberede sig til Universitetet — da en ny uventet Ulykke ramte Ivan Petrovitsch; han blev paa en Dag blind, uhelbredelig blind.

Han havde ingen Tro paa de russiske Læger og ansøgte om Tilladelse til at rejse til Udlandet. Ansøgningen blev afslaaet. Saa brød han op, sammen med sin Søn, og rejste i tre Aar omkring i Landet, fra By til By, fra den ene Læge til den anden, og bragte dem alle — Lægerne, Sønnen og Tjenerskabet — til Fortvivlelse ved sin Modløshed og Utaalmodighed. Fuldstændig affældig, klynkende og egensindig som et Barn vendte han tilbage til Lavriky. Nu begyndte der en drøj Tid; det var et surt Liv for dem alle sammen. Han var kun skikkelig, naar han spiste; og aldrig før havde han spist saa graadigt og saadan en Masse; Resten af Tiden undte han hverken sig selv eller andre Ro. Han bad, knurrede over sin Skæbne, skældte ud paa sig selv paa Politikken, paa sit System, kort sagt paa alt, som engang havde været hans Stolthed, som han havde gjort sig til af, og som han havde stillet op som Eksempel for Sønnen. Evig og altid havde han de Ord i Munden, at han troede paa ingenting, — og saa gav han sig straks efter til at bede. Han kunde ikke finde sig i et Øjeblik at være alene, men forlangte af sine Omgivelser, at der altid, baade Dag og Nat, skulde sidde én ved hans Seng og fordrive ham Tiden ved at fortælle, .. og disse Fortællinger afbrød han saa hvert Øjeblik med Udbrud som: „Igen en Løgn — saadant noget Vrøvl!“

Navnlig Glafyra havde meget at gaa igennem; naar han ikke havde hende, var han, ligesom han var fortabt, .. og hun rettede sig til det sidste efter alle den syges Luner, skønt hun undertiden ikke vovede at svare ham straks, da hun var bange for, at hendes Stemme skulde røbe, hvor hun kogte indvendig af Ærgrelse.

Paa den Maade slæbte han sig endnu igennem to Aar, og døde saa en af de første Dage i Maj Maaned, ude paa sin Balkon, hvor man havde bragt ham ud, for at han kunde ligge i

Solskinnet. „Glaschka, Glaschka! Bouillon, noget Bouillon, din dumme . .!“ lallede hans stive Tunge — og saa tav han for bestandig, uden at have faaet udtalt det sidste Ord. Glafyra Petrovna, der lige havde taget Koppen med Bouillon ud af Hushovmesterens Haand, saa hen paa Broderens Ansigt, slog langsomt et stort Kors for sig, og gik stille sin Vej. Sønnen, der ogsaa var til Stede, sagde heller ingenting; han stod længe støttet til Balkongelænderet og saa ud over den af Foraarssolens gyldne Straaler beskinnede Have. Han var treogtyve Aar gammel: hvor forfærdelig, hvor ubemærket hurtigt var dog ikke disse treogtyve Aar faret hen! . . Nu begyndte Livet at aabne sig for ham.

X.

Da Faderen var blevet begravet og hele Husvæsenet saa vel som Opsynet med Forvalteren fremdeles var blevet betroet til den uundgaaelige Glafyra Petrovna, drog den unge Lavretzky til Moskva, hvorhen en ubestemt, men stærk Følelse kaldte ham. Han var sig Manglerne ved sin Opdragelse bevidst og havde i Sinde, saa vidt muligt, at søge at indhente det forsømte. I de sidste fem Aar havde han læst meget og iagttaget en Del; der var faret ham en Mængde Tanker gennem Hovedet; mangen Professor vilde haft Grund til at misunde ham hans Kundskaber i enkelte Retninger: men paa den anden Side var han uvidende om meget, som enhver Gymnasiast havde vidst i lang Tid. Han syntes selv, han var en Særling, og følte sig genert og ufri.

Det var en daarlig Streg, Anglomanen havde spillet sin Søn; den forkerte Opdragelse havde baaret Frugter. Mange Aar i Træk havde han rettet sig efter Faderens Vilje uden selv at gøre sig Regnskab derfor; og da han endelig gennemskuede ham, var Ulykken allerede sket, Vanerne havde slaaet Rod i ham. Han havde vanskeligt ved at omgaas andre Mennesker; han var treogtyve Aar gammel: og han med sit efter Kærlighed tørstende, fyrige og ængstelige Hjerte vovede endnu ikke at se et kvindeligt Væsen i Ansigtet! Han med sin lyse og sunde, om end noget langsomme Forstand, med sit Hang til Egensindighed, Selvbetragtning og Dovenskab, skulde tidlig have været inde i Livets Malstrøm . . og saa var han tværtimod blevet holdt tilbage i en kunstigt fremtvunget Ensomhed! . . Den Tryllekreds, han havde været bandlyst til, var nu sprængt: og alligevel blev han staaende paa samme Plet, indesluttet i, overladt til sig selv. Det var latterligt at trække i en Studenteruniform i hans Alder; men

— han brød sig ikke om Spotten. Hans spantanske Opdragelse havde i det mindste bragt det Gode med sig, at den havde lært ham at foragte Folks Snak, — og altsaa trak han i Studenteruniformen uden at bryde sig om noget som helst. Han traadte ind i det naturvidenskabelig-mathematiske Fakultet.

Den sunde, rødmossede, tavse Fyr, med det fremspirende Skæg, gjorde et ejendommeligt Indtryk paa sine Kammerater. De anede ikke, at der laa en næsten barnlig Tænkemaade skjult hos denne alvorlige Mand, der saa regelmæssigt indfandt sig i sin brede, tospændige Slæde til Forelæsningerne. De syntes, han var en gaadefuld Pedant; de trængte ikke til ham, forlangte intet af ham, og han gik af Vejen for dem. I de to første Aar, han tilbragte paa Universitetet, havde han kun sluttet nærmere Venskab med én eneste Student, og det var én, der undervisle ham i Latin. — Denne Student — han hed Mikalevitsch og var en stor Enthusiast og Poet — kom til at holde oprigtigt af Lavretzky og blev ganske tilfældig Aarsag til en vigtig Forandring i hans Liv.

En Aften, da han var i Teatret (Motschalov stod den Gang paa Højdepunktet af sin Berømmelse, og Lavretzky forsømte ingen af hans Forestillinger), opdagede han oppe i en af de første Loger en ung Pige, — og skønt der ikke kunde gaa et kvindeligt Væsen forbi hans mørke Skikkelse, uden at hans Hjerte straks kom til at sitre, saa havde det dog endnu aldrig banket saa voldsomt. Den unge Pige sad og lænede sig frem over Fløjlshynden paa Logeranden; hvert eneste Træk i hendes søde, runde, brunlige, lille Ansigt spillede af sprudlende, ungdommelig Livlighed; man sporede en dannet Aand i de smukke Øjne, der tittede opmærksomt og blidt frem under de fine Øjenbryn, i de udtryksfulde Læbers svage Smil og i hele Hovedets, Armenes, Nakkens Holdning; hendes Toilette var fortryllende. Ved Siden af hende sad en sammenskrumpet, gulladen Dame, som saa ud til at være over de fyrre, var i en sort Krepkjole med bar Hals, og havde et tandløst Smil i det affektert bekymrede, intetsigende Ansigt. Længst tilbage i Logen endelig sad der en gammelagtig Herre: han var i en vid Kjole og højt Halsbind, havde et Udtryk af borneret Selvtilfredshed og en Slags krybende Mistænksomhed i de smaa Øjne, havde sværtet Knebels- og Bakkenbart, en bred, tankeløs Pande og et Par visne Kinder .. efter alt at dømme: en General i Forstærkningen .. Lavretzky havde ikke Øjnene borte fra den unge Dame, der havde gjort et saa dybt Indtryk paa ham, — da pludselig Logedøren gik op, og Mikalevitsch traadte ind i Logen. Det, at dette Menneske — saa at sige den eneste Bekendt, han havde i hele Moskva — viste sig sammen med den eneste

unge Pige, som havde samlet al hans Opmærksomhed om sig, .. det forekom ham betydningsfuldt og besynderligt! Han blev ved at stirre op mod Logen, og det undgik ikke hans Opmærksomhed, at saa godt som alle de Personer, der befandt sig i Logen, behandlede Mikalevitsch som en gammel Bekendt .. Forestillingen paa Scenen mistede sin Tillokkelse for Lavretzky; selv Motschalov, der den Aften var rigtig i Aande, gjorde ikke videre Indtryk paa ham. Paa et særlig patetisk Sted saa han uvilkaarlig op paa den skønne: hun havde bøjet sig helt forover, hendes Kinder brændte; lystrende hans ufravendte Øjekast's Tiltrækningskraft gled hendes Blik, der havde været fæstet paa Scenen, langsomt ned paa ham og dvælede ved ham .. Hele Natten kunde han se det Blik. Den kunstigt opkastede Dæmning var endelig blevet gennembrudt: han sitrede og blussede .. Straks næste Morgen gik han hen til Mikalevitsch. Af ham fik han at vide, at den skønne hed Varvara Pavlovna Korobin; at den gamle Herre og den gamle Dame, der havde siddet i samme Loge som hun, var hendes Fader og Moder; samt at han, Mikalevitsch, havde gjort Familiens Bekendtskab for et Aars Tid siden hos Grev N., medens han var i „Kondition" ude paa Landet i Nærheden af Moskva. Enthusiasten udgød sig i de varmeste Lovtaler over Varvara Pavlovna.

„Det, min Ven, udbrød han med den ham ejendommelige, høje, syngende Accent: — det er en aldeles enestaaende, ung Pige, et Geni, en Kunstnerinde i Ordets rette Forstand, og saa desuden hjertensgod!" .. Da han kunde mærke af Lavretzkys Spørgsmaal, hvor stærkt et Indtryk Varvara havde gjort paa ham, foreslog han ham at indføre ham i Huset, og tilføjede, at man betragtede ham, Mikalevitsch, som et Lem af Familien, samt at Generalen slet ikke var stolt, men at Moderen var saa dum som en Gaas. Lavretzky blev rød i Hovedet, mumlede noget uforstaaeligt Tøjeri, og løb sin Vej. I hele fem Dage anstrengte han sig forgæves for at blive Herre over sin Ængstelighed; sjette Dagen iførte den unge Spartaner sig endelig en ny Uniform og stillede sig til Disposition for Mikalevitsch. Som gammel Bekendt af Huset nøjedes denne med at stryge Haaret op fra Panden, — hvorefter de begge begav sig hen til Korobins.

*

Varvara Pavlovnas Fader, afskediget Generalmajor Pavel Petrovitsch Korobin, havde hele sit Liv gjort Tjeneste i St. Petersborg, hvor han i sin Ungdom havde haft Ord for at være en god Danser og en dygtig Officer. Han levede i trange Kaar, fungerede som Adjutant hos en, to, tre mindre bekendte Generaler, og

ægtede en af disses Døtre, der bragte ham femogtyve Tusinde Rubler i Medgift. Han havde indstuderet Eksercitsens og Paradens ædle Kunst indtil dens mindste og fineste Detailler, og tjente sig efter tyve Aars Plageri op til Generalmajor og fik et Regiment. Nu vilde det have været paa Tide for ham at hvile ud og, uden Overilelse, at tænke paa at skabe sig lidt timelig Velfærd. Det havde han ogsaa i Sinde, men han gik noget uforsigtig til Værks: en ny Maner han havde opfundet til at spekulere i Kronens Penge, viste sig nok yderst fortræffelig, men da han forsømte at lukke sin Pung op i rette Tid, blev han denunceret, og der kom en mer end ubehagelig, ja ligefrem smudsig Historie for Dagen. Han redte sig ud af den, saa godt han kunde, men hans Karriere var forspildt for bestandig: man raadede ham til at tage sin Afsked. Han drev saa et Par Aar hen i St. Petersborg og ventede paa, at der skulde tilbyde sig en eller anden indbringende Stilling i den civile Tjeneste: men der tilbød sig ingen saadan Stilling. Hans Datter forlod netop paa den Tid Opdragelsesanstalten, Udgifterne blev med hver Dag større og større, . . saa tungt det end faldt ham, maatte han dog til sidst beslutte sig til at flytte til Moskva, hvor han kunde leve billigere. Han lejede sig, i den gamle „Staldgade“, et lavt lille Hus med et alenlangt Vaabenskjold i Gavlen, og begyndte at leve som en afskediget General men en aarlig Pension paa to Tusind, syv Hundrede og halvtredsindstyve Sølvrubler.

Moskva er en gæstfri By, der tager venligt mod alle og enhver: skulde saa ikke en General kunne gøre Regning paa venlig Modtagelse? Det varede da heller ikke længe, før man kunde se Pavel Petrovitsches kluntede Skikkelse, der endnu stedse bevarede sin militæriske Holdning i Stadens første Saloner. Hans skaldede Isse, hvorover der hang nogle tynde Tjavser sværtet Haar, og hans snavsede St. Annaordens-Baand over det sortblaa Halsbind var snart velbekendt for alle de blaserede og blege, unge Mænd, som under Dansene slentrede ørkesløst om mellem Spillebordene. Pavel Petrovitsch havde forstaaet at skabe sig en Position i Selskabsverdenen. Han talte meget lidt, men det lidt, han sagde snøvlede han i Regelen ud gennem Næsen, undtagen naar han talte med højerestaaende; han var forsigtig i Kortspil, maadeholden hjemme, og spiste for fire, naar han var ude hos andre. Om hans Kone er der saa godt som slet intet at sige. Hun hed Kalliope Karlovna; hendes venstre Øje var altid fugtigt, hvorfor ogsaa Kalliope Karlovna (hun var tysk født) ansaa sig selv for et zart Gemyt; hun lod til at befinde sig i stadig Angst for et eller andet; og gik med stramtsluttende Fløjls Kjole, Fløjls Baret

og hule Armbaand af mat Guld. Hendes eneste Datter, Varvara Pavlovna, havde lige fyldt sit syttende Aar, da hun forlod det ... ske Institut, hvor hun havde været anset om ikke just for den første Skønhed, saa dog uimodsigelig for den mest begavede Elev og den mest fuldendte Musiker, og hvor hun var blevet belønnet med en Udmærkelse. Da Lavretzky saa hende første Gang, var hun endnu ikke nitten Aar gammel.

XI.

Knæene var nær ved at knække sammen paa Spartaneren, da han sammen med Mikalevitsch traadte ind i Korobinernes temmelig tarveligt møblerede Dagligstue og blev præsenteret for Familien. Hans Undseelse forsvandt imidlertid hurtigt. Foruden den alle Russere medfødte bonhomie besad Generalen endnu hin ejendommelige Forekommenhed, som plejer at klæbe ved alle en Smule kompromitterede Personer; hans Gemalinde vænnede man sig snart til at ignorere; og Varvara Pavlovna var saa rolig, saa selvtillidsfuldt venlig, saa man straks følte sig ligesom hjemme i hendes Selskab. Hendes henrivende Figur, smilende Øjne, jomfrueligt hvælvede Skuldre og de i det fineste Rosenrødt skimrende Arme, endelig hendes svævende og paa samme Tid ligesom trætte Gang, ja endog hendes dæmpede, langsomme, indtagende Stemmeklang, .. alt hos hende var ombølget som af en fin Duft, en uhyggelig forførisk Tillokkelse, en mild, foreløbig endnu ængstelig Vellyst, kort sagt af noget, som ikke lader sig udtrykke i Ord, som bragte Blodet i Fart og vakte Længsler, men som ganske sikkert ikke skræmmede tilbage.

Lavretyky ledte Samtalen hen paa Teatret og paa den sidste Forestilling. Hun begyndte straks at tale om Motschalov og lod det ikke blive ved Udraab og Suk, men gjorde angaaende hans Spil forskellige træffende Bemærkninger, som vidnede om kvindelig Skarpsind. Mikalevitsch kom med en Ytring om Musik. Hun satte sig, uden Spor af Snerperi, til Klaveret og spillede med korrekt Udtryk nogle Chopinske Mazurkaer, der netop dengang var begyndt at komme i Mode. Imidlertid var det blevet Middagstid. Lavritzky rejste sig for at gaa, men man bad ham om at blive og spise; ved Bordet opvartede Generalen ham med en ægte Lafitte, som Tjeneren i en Fart havde maattet hente fra Deprets Kælder .. Sent om Aftenen kom Lavretzky hjem, og sad længe uden at klæde sig af, med Hænderne for Øjnene, aldeles betaget af Henrykkelse. Først nu, troede han, havde han forstaaet, hvad

det vilde sige at leve; alle hans Beslutninger og Planer, alt dette Vanvid, dette intetsigende Snak var som hvirvlet bort i et Nu; alle hans Sjæls Kræfter havde koncentreret sig i en eneste Følelse, en Længsel: Længsel efter Lykke, Besiddelse, Kærlighed, .. en Kvindes berusende Kærlighed .. Fra den Dag af besøgte han ofte Korobins. Og et halvt Aar efter erklærede han sig for Varvara Pavlovna og anholdt om hendes Haand. Hans Tilbud blev modtaget. Generalen havde allerede for længe siden, ja maaske allerede den Aften, da Lavretzky aflagde sit første Besøg, udspurgt Mikalevitsch om, hvor mange Sjæle hans Ven ejede. Og Varvara Pavlovna, som hele Tiden, medens Lavretzky gik og gjorde Kur til hende, ja endog i det Øjeblik han friede, havde bevaret sin vante Munterhed og Sjælsro, .. Varvara Pavlovna var ligeledes nøjagtig underrettet om, at hendes Tilkommende var rig. Kalliope Karlovna for sit Vedkommende tænkte ved sig selv: „Meine Tochter macht eine schøne Partie" — og købte sig en ny Fløjls Baret.

*

Hans Tilbud blev altsaa modtaget, men kun paa visse Betingelser. For det første skulde han øjeblikkelig forlade Universitetet: man plejer jo dog virkelig ikke at gifte sig som Student, og desuden — var det ikke en besynderlig Ide, at en seks og tyveaarig og oven i Købet velhavende Godsejer vilde gaa og tage Undervisning ligesom en Skoledreng? For det andet paatog Varvara Pavlovna sig personligt at bestille og købe Udstyret, ja endog at bestemme, hvad Presenter Brudgommen skulde give. Hun havde megen praktisk Sans, megen Smag, en levende Forkærlighed for Komfort og fortrinlig Færdighed i at tilvejebringe den. Lavretzky blev navnlig slaaet af hendes Talent i saa Henseende, da han, et Par Dage efter Brylluppet, sammen med sin unge Kone kørte ud til Lavriky i en magelig lille Karet, som Varja havde købt til ham. Saa forstandigt og praktisk hun dog havde betænkt alting i Forvejen! Saadanne nydelige Rejseetuier, saadanne sirlige Toiletæsker og Kaffekander, der kom frem fra forskellige hemmelige Gemmer i Vognen! Og saa henrivende hun saa ud, naar hun egenhændig lavede Morgenkaffen! For Resten havde Lavretzky foreløbig ikke Spor af Tid til at anstille Iagttagelser: han svælgede i den fulde Nydelse af sin Lykke, han gav sig hen i den som et Barn .. Og var han ikke ogsaa uskyldig som et Barn, denne unge Alcide? Det var ikke for intet, at hele hans unge Hustrus Væsen havde ligesom aandet ham Elskov i Møde; det var ikke for intet, hun havde lovet hans Sanser hemmelig

Svælgen i aldrig anet Lyst: hun holdt endnu mer, end hun havde lovet!

Da de, midt i den hedeste Sommertid, ankom til Lavriky, syntes den unge Frue, at Gaarden var trist og malproper og Tjenerskabet latterlig gammeldags; men hun tog sig vel i Agt for at sige blot et eneste Ord derom til sin Mand. Hvis hun havde haft til Hensigt at blive boende paa Lavriky, vilde hun have ladet alting forandre, først og fremmest naturligvis Gaarden; men det faldt hende ikke et Øjeblik ind, at hun skulde slaa sig til Ro i denne afsidesliggende Krog: hun boede der, som man bor i et Telt, og fandt sig taalmodig i alle Ubekvemmeligheder eller spøgte dem bort. Marfa Timofejevna indfandt sig for at se til sit Plejebarn; Varvara Pavlovna syntes særdeles godt om hende, men hun syntes ikke rigtigt om Varvara Pavlovna. Glafyra Petrovna kunde heller ikke komme ud af det med Fedors Hustru. Den unge Frue vilde vist for sit Vedkommende gerne have ladt hende i Fred; men Sagen var, at den gamle Korobin havde faaet Lyst til at blande sig i Svigersønnens Anliggender. Han mente, at naar der var Tale om en saa nær Slægtnings Ejendom, behøvede end ikke en General at skamme sig ved at bestyre dem. (Det tør iøvrigt forudsættes, at Pavel Petrovitsch ikke vilde have forsmaaet at bestyre selv et fuldstændig fremmed Menneskes Ejendom, dersom der var blevet givet ham Lejlighed dertil.) Varvara Pavlovna lagde en meget kløgtig Angrebsplan: uden at stille sig selv frem i Forgrunden, tilsyneladende fuldstændig optaget af Hvedebrødsdagenes Jubel og Landlivets Stilhed og kun bekymrende sig om Musik og Lekture, bragte hun lidt efter lidt Glafyra Petrovna paa det Punkt, at den gamle Jomfru til sidst en smuk Morgen kom farende, ude af sig selv, ind i Lavretzkys Kabinet, kastede Nøgleknippet hen paa Bordet lige for Næsen af ham, og erklærede, at hun var ikke længer i Stand til at bestyre Godset, hun vilde ikke blive et Minut længere paa Gaarden. Lavretzky, som var behørig forberedt, indvilgede øjeblikkelig i, at hun rejste. Det havde Glafyra Petrovna ikke ventet. „Godt, sagde hun, og der kom en truende Udtryk i hendes Blik: — jeg ser nok, jeg er tilovers her! jeg ved ogsaa, hvem det er, der jager mig herfra, fra den Rede, hvor jeg er vokset op. Men husk paa, hvad jeg siger Dig, Nevø: Du vil heller aldrig faa bygget Dig en Rede, Du vil ogsaa komme til at flakke om hele Dit Liv igennem. Det er den Velsignelse, jeg giver Dig!“

Samme Dag rejste hun ud paa sit lille Gods, og en Uge efter ankom General Korobin og overtog — smiskende, men med et melankolsk Udtryk i Blik og Holdning, — Bestyrelsen af Godset.

I September rejste Varvara Pavlovna og hendes Mand til St. Petersborg. De tilbragte der to Vintre — om Sommeren boede de i Zarskoe-Sélo — i en smuk, lys, smagfuldt møbleret Lejlighed; de gjorde mange Bekendtskaber blandt Folk af Mellemklassen, ja endog i den finere Verden, aflagde og modtog en Mængde Besøg, og gav nydelige Soirèer med Musik og Dans. Varvara Pavlovna lokkede Gæsterne til, ligesom et Lys lokker Sommerfugle. Disse evindelige Adspredelser faldt imidlertid ikke rigtig i Fedor Ivanitsches Smag. Hans Kone raadede ham til at søge en Ansættelse; men det havde han ikke rigtig Lyst til, hvad enten det nu var, fordi han respekterede Faderens Opfattelse, eller det maaske stred mod hans personlige Anskuelser at træde i andres Tjeneste. Da hans Kone helst vilde have det saadan, blev han dog i St. Petersborg, og gjorde da snart den Opdagelse, at ingen her forhindrede ham fra at leve som Eneboer; at han ikke for intet havde det fredeligste og hyggeligst indrettede Kabinet i hele Staden; samt at hans altid forekommende og opmærksomme Hustru endog gerne selv vilde være behjælpelig med at skaffe ham Ro og Uforstyrrethed. Og fra det Øjeblik gik alt fortræffeligt. Han tog igen fat paa sin, efter hans egen Opfattelse, ufuldendte Opdragelse, fordybede sig atter i sine Bøger, ja begyndte endog at studere Engelsk. Det var et besynderligt Syn at se hans kraftige, bredskuldrede Skikkelse evig og altid bøjet over Bøger, at se hans fyldige, blomstrende, af et rigt Haar indfattede Ansigt formelig begravet mellem opslaaede Ordbøger og lignende lærde Skrifter. Han tilbragte hver eneste Formiddag ved sit Skrivebord, spiste fortræffeligt til Middag (Varvara Pavlovna var en ypperlig Husmoder), og begav sig saa om Aftenen ind i den féagtige, duftsvangre, straalende Verden hvor der vrimlede af glade, ungdommelige Ansigter — og hvor den omhyggelige Husmoder, hans Hustru, var Solen, som gav alting Lys .. Hun glædede ham ved at bringe en Søn til Verden; men det stakkels Barn levede ikke ret længe: det døde om Foraaret. Og den paafølgende Sommer rejste Lavretzky saa, efter Lægernes Raad, med sin Kone til Udlandet, til et Badested. Hun trængte absolut til at adsprede sig ovenpaa den Sorg, der havde ramt dem, og desuden krævede hendes Helbredstilstand ogsaa et varmere Klima. Sommeren og Efteraaret tilbragte de i Tyskland og Svejts, og da Vinteren nærmede sig, tog de, som man nok kan tænke til Paris.

I Paris blomstrede Varvara Pavlovna op som en Rose og fik lige saa hurtigt og bekvemt bygget sig sin lille Rede der som i St. Petersborg. Hun fandt en allerkæreste Lejlighed i en af de roligste og dog eleganteste Gader; hun forærede sin Mand en

Slaabrok, som han endnu aldrig havde haft eller set Magen til; hun fæstede en elegant Kammerjomfru, en fortræffelig Kokkepige, en duelig Tjener; og hun anskaffede en fortryllende lille Karet og et ypperligt Pianino. Der var ikke gaaet en Uge, saa hoppede hun allerede over Gaden, bar sit Shavl, slog sin Parasol op og trak sine Handsker paa aldeles som en fuldblods Pariserinde. Bekendtskaber fik hun ligeledes stiftet i en Fart. I Begyndelsen kom der kun Russere, men saa begyndte der ogsaa at komme Franskmænd, yderst elskværdige, høflige, ugifte Herrer med elegante Manerer og velklingende Navne. De talte alle sammen meget livligt og meget flydende, hilste ugenert, satte beundrende Øjne op og havde to Rækker skinnende hvide Tænder mellem et Par rosenrøde Læber. Ja, saadan som de forstod at smile! — De tog saa igen deres Venner med sig, og la belle madame de Lavretzky var snart kendt lige fra Chaussée d'Antin til rue de Lille. — Paa de Tider (det foregik i 1836) fandtes der endnu ikke den Sværm Feuilletonister og Chroniqueurs, som nutildags myldrer frem overalt, lig Myrer fra en oprodet Myretue; dog saa man allerede den Gang i Varvaras Salon en vis Mr. Jules, et Menneske med et ubetydeligt Ydre og et tvivlsomt Rygte, paa en Gang fræk og ydmyg, som alle Duellanter er og lignende reduceret Pak. Varvara Pavlovna kunde ikke fordrage denne Mr. Jules, men tog dog imod ham, fordi han skrev til forskellige Blade og stadig omtalte hende. Han kaldte hende snart M-me de L . . . tzki, snart M-me de***, cette grande dame russe si distinguée qui demeure rue de P . . . og betroede forøvrigt Alverden, det vil sige nogle Hundrede Skribenter, som ikke brød sig det mindste om M-me de L . . . tzki: hvor denne Dame, en ægte fransk Dame af Temperament (une vraie Française par l'esprit — større Ros kender en Franskmand ikke — dog var mageløs venlig og elskværdig, hvad for et usædvanlig musikalsk Talent hun havde, og hvor hun valsede fortryllende (Varvara Pavlovna valsede virkelig saa vidunderligt, saa hun rev alle Hjerter med i sin lette, flagrende Kjoles Sving) . . kort sagt, han fik Folk til at tale om hende, og det er dog altid, — man kan nu sige, hvad man vil — behageligt. Mlle. Mars havde den Gang allerede forladt Scenen, og Mlle. Rachel havde endnu ikke betraadt den; alligevel gik Varvara Pavlovna flittigt i Teatret. Den italienske Musik fortryllede hende, Odry (skønt han kun var en Skygge af sig selv nu) fik hende til at le; hun gabede med Anstand i Comédie Française, og græd over Mme. Dorvals Spil i de ultraromantiske Melodramaer. Hovedpointet i det alt sammen var dog, at Liszt spillede hos hende to Gange om Ugen

.. og som hun var beskeden og fordringsløs — aah, det var aldeles vidunderligt!

Under saadanne behagelige Indtryk gik Vinteren, og henimod Slutningen af den blev Varvara Pavlovna endog præsenteret ved Hoffet. Fedor Ivanitsch kedede sig for sit Vedkommende ikke, skønt Tilværelsen rigtignok af og til faldt ham noget trang; den faldt ham trang, netop fordi den var tom. Han læste Bladene, hørte Forelæsninger i Sorbonne eller i Collège de France, fulgte Deputeretkammerets Forhandlinger, og gav sig til at oversætte paa en bekendt, lærd Afhandling om Engvanding. „Jeg spilder ikke min Tid, tænkte han: — det kan alt sammen komme mig til Nytte; men til Vinter maa jeg absolut hjem til Rusland for personlig at tage fat.“ Det er vanskeligt at vide, om han var sig klart bevidst, hvad det var, han vilde tage fat paa; og hvem kan desuden sige, om han virkelig næste Vinter vilde være vendt tilbage til Rusland .. foreløbig tænkte han da i al Fald paa at tage med sin Hustru til Baden-Baden .. Men en uventet Begivenhed kom og tilintetgjorde alle hans Planer.

XII.

Da Lavretzky en Dag, medens Varvara Pavlovna var ude, kom ind i hendes Kabinet, saa han, at der laa paa Gulvet en lille, omhyggeligt sammenfoldet Billet. Aldeles mekanisk bukkede han sig ned efter den, lukkede den op, og læste følgende, som var skrevet paa Fransk:

„Sødeste Engel Betty! (jeg kan ikke komme ud af det med at kalde Dig Barbe eller Varvara-Barbara) .. jeg ventede forgæves paa Dig henne paa Hjørnet af Boulevarden; kom i Morgen Klokken halvto hen i vor lille Lejlighed. Din skikkelige Tyksak af en Mand (ton gros bonhomme de mari) plejer jo paa den Tid at sidde begravet mellem sine Bøger. Vi vil igen synge sammen den Sang af Eders Digter Puschkin (de votre poete Pouschkine), som Du har lært mig: Gamle Mand, — grusomme Mand! — Jeg kysser Dine søde, smaa Hænder og Fødder tusinde Gange. Kom saa. — Ernest.“

Lavretzky forstod ikke rigtig straks hvad det var, han havde læst. Han læste det en Gang til — og Stuen begyndte at løbe rundt for ham, Gulvet gled bort under hans Fødder, ligesom et Skibsdæk i stærk Søgang. Pludselig udstødte han et Skrig — han havde en Fornemmelse, som om han skulde kvæles, — og brast i Graad. Han var nær ved at miste sin Forstand. Han

havde haft saa fuldstændig Tillid til sin Kone: det var aldrig et Øjeblik faldet ham ind at tænke, at der kunde være blot saa meget som Mulighed for et Bedrag eller Forræderi. Denne Ernest, Konens Elsker, var en blond, tre og tyveaarig ung Fyr med et slikket Ansigt, Opstoppernæse og en lille bitte Knebelsbart .. uden Sammenligning den ubetydeligste af alle deres Bekendte. — Der gik nogle Minutter, der gik en halv Time: Lavretzky stod endnu stadig paa samme Plet, med den skæbnesvangre Billet krøllet sammen i den knyttede Haand, og stirrede fortabt ned i Gulvet. Det var ham, som om blege Ansigter fo'r forbi i taaget Hvirvel; krampagtigt krympede hans Hjerte sig sammen; han syntes Jorden aabnede sig under hans Fødder og han blev ved at glide, bestandig dybere og dybere ..

Den velbekendte sagte Raslen af en Silkekjole rev ham ud af hans Bedøvelse: Varvara Pavlovna, med Hat og Shavl paa, kom hjem fra sin Spadseretur og traadte rask ind i Kabinettet. Lavretzky kom til at ryste over hele Kroppen, og fo'r ud af Værelset: han følte, at han i det Øjeblik var i Stand til, som en russisk Bonde maaske vilde have gjort, at flaa, at slaa hende fordærvet, at kvæle hende med egen Haand. Hun, som blev forbavset over at se ham saadan, gjorde Mine til at ville standse ham; han fik med Nød og næppe presset et „Betty" frem, og styrtede ud af Huset.

Han kastede sig i en Vogn, og gav Kusken Ordre til at køre ud af Byen. Resten af Dagen og hele Natten flakkede han saa om paa maa og faa. Hvert Øjeblik stod han stille og vred sine Hænder; det ene Minut skabede han sig som en vanvittig, i det næste forekom det hele ham latterligt, ja endog morsomt. Stiv af Kulde søgte han endelig, henad Morgenstunden, ind i et usselt Gæstgiversted, som laa uden for Byen, forlangte et Værelse, og satte sig paa en Stol henne ved Vinduet. Der kom en krampagtig Gaben over ham. Han kunde næppe nok holde sig oprejst længer, han var fuldstændig udmattet — og alligevel følte han ingen Træthed. Han sad og stirrede ud ad Vinduet, og kunde ikke faa i sit Hoved, hvad det var, der var hændet ham, hvorfor han sad her saa alene, med iskolde Hænder, Galde i Munden, en Centnervægt paa Brystet, og i et tomt fremmed Værelse. Det var ham ufatteligt, hvad der kunde have bevæget Varja til at give sig hen til denne Franskmand, og hvordan hun, skønt hun vidste, at hun var ham utro, kunde have vedblevet at være ligesaa rolig og ligesaa venlig og fortrolig imod ham som ellers.

„Det er ubegribeligt!" mumlede hans tørre Læber. — „Hvem kan saa svare mig for, at hun ikke allerede i St. Petersborg ..?!"

Han fuldførte ikke Sætningen, gabede igen uvilkaarlig, fo'r sammen over hele Kroppen, og strakte sig. Baade glade og sørgmodige Erindringer trængte ind paa ham og pinte ham; han kom pludselig til at tænke paa, at hun fornylig, engang han selv og Ernest var til Stede, havde sat sig til Klaveret og sunget: „Gamle Mand, grusomme Mand!" Han mindedes Udtrykket i hendes Ansigt, Øjnenes ejendommelige Glans og Kindernes Rødme, — og han sprang op fra Stolen og vilde styrte hen til dem og sige: „Det var taabeligt af Jer at gøre Jer lystig over mig; min Oldefader klyngede egenhændigt sine Bønder op, min Bedstefader var selv Bonde!" — — og saa vilde han ombringe dem begge .. Derefter forekom det ham igen, som om alt det, der foregik med ham, var en Drøm, ja ikke engang en Drøm, men kun en naragtig Hallucination: han kunde ryste det af sig, han behøvede blot at se sig om! .. Han saa sig om: og som Gribben flaar i sit Bytte, saadan borede Kvalen sine Kløer dybere og dybere ind i hans Hjerte. Og for rigtig at bringe Smerten til at flyde over: han ventede at blive Fader om nogle faa Maaneder! .. Fortiden, Fremtiden, hele hans Liv var forgiftet! .. Endelig vendte han tilbage til Paris, tog ind i et Hotel, og sendte derfra Varvara Pavlovna Ernests Billet tilligemed følgende Brev:

„Vedlagte Billet vil forklare Dem alt. Jeg kan i Forbigaaende ikke tilbageholde den Bemærkning, at jeg kender Dem slet ikke igen: De, som ellers altid er saa forsigtig, lader saa vigtige Papirer ligge og flyde paa Gulvet! (Denne Frase havde den stakkels Lavretzky gaaet og spekuleret og rettet paa flere Timer i Træk.) Jeg vil ikke se Dem oftere og antager, at De for Deres Vedkommende lige saa lidt ønsker at træffe sammen med mig. Jeg skal aarlig udbetale Dem 15,000 Francs; mere kan jeg ikke undvære. Underret Godskontoret om Deres Adresse. Gør, hvad De vil, og lev, hvor De har Lyst. Jeg ønsker, De maa blive lykkelig. Der behøves intet Svar."

Han havde skrevet til sin Kone, at der behøvedes intet Svar, .. og ikke destomindre ventede han, længtes han efter et Svar, efter en Forklaring paa den ufattelige, forfærdelige Begivenhed. Varvara Pavlovna sendte ham endnu samme Dag et langt Brev paa Fransk. Det Brev gav ham Naadestødet; hans sidste Tvivl forsvandt, .. han havde nu kun tilbage Skammen over, at han i det hele taget havde tvivlet. Hans Kone søgte ikke at retfærdiggøre sig, hun ønskede blot at se ham og bad ham bønligt om ikke at fordømme hende uigenkaldeligt. Det var et koldt og tvungent Brev, skønt man hist og her saa Pletter af Taarer.

Han smilede bittert, og lod Budet hilse og svare, at det var

godt. Tredjedagen derefter var han ikke længer i Paris; han rejste imidlertid ikke til Rusland, men til Italien. Hvorfor han netop valgte Italien, vidste han ikke selv; det var ham i Grunden fuldstændig ligegyldigt, hvor han tog hen, — naar det blot ikke var hjem. Han sendte straks sin Hushovmester Ordre angaaende de Penge, som skulde udbetales til Konen, og paalagde ham desuden at han øjeblikkelig og uden at afvente nogen Regnskabsaflæggelse skulde fjerne General Korobin fra Godsets Bestyrelse samt sørge for, at Hans Ekscellence forlod Lavriky. Han forestillede sig levende den afskedigede Generals Forvirring og frugtesløse Vigtigmageri, og midt i al sin Sorg følte han en Slags skadefro Glæde. — Samtidig skrev han til Glafyra Petrovna, bad hende om at tage tilbage til Lavriky, og sendte hende en Fuldmagt. Men Glafyra Petrovna opfyldte ikke hans Bøn og lod end- og paa egen Haand indrykke i Bladene en Erklæring om, at Fuldmagten var ugyldig, — hvad der for Resten var fuldstændig overflødigt.

Lavretzky havde trukket sig tilbage til en lille italiensk By; men selv derfra var det ham længe umuligt at lade være at følge Konen i, hvad hun foretog sig. Han saa af Aviserne, at hun havde udført sin Plan om at rejse til Baden-Baden. Kort efter traf han ogsaa hendes Navn i en lille Artikel, som var undertegnet af den før omtalte Monsieur Jules. Artiklen var holdt i en spøgende Tone, hvor igennem der dog skinnede en Slags hengiven Medynk. Fedor Ivanitsch fik formelig Kvalme, da han læste den. Senere hørte han, at der var født ham en Datter; to Maaneder efter meddelte hans Hushovmester ham, at Varvara Pavlovna havde forlangt sig tilstillet den første Tredjedel af sine Aarspenge. Saa begyndte der at komme bestandig værre og værre Rygter i Omløb; til sidst gjorde en tragikomisk Historie, hvori hans Kone spillede en alt andet end misundelsesværdig Rolle, med stor Alarm Runden gennem alle Blade. Nu var det værste naaet: hun var blevet „berygtet“.

Han holdt op at skænke hendes Livsførelse Opmærksomhed; men det varede længe endnu, før han kunde blive Herre over sig selv. Undertiden blev han greben af en saa voldsom Længsel efter Konen, saa han syntes, han kunde ofre alt, ja maaske end- og .. tilgive hende, naar han blot engang igen kunde komme til at høre hendes kære Stemme og holde hendes Haand i sin. Tiden gik imidlertid ikke sporløst hen. Han var ikke skabt til at lide; hans sunde Natur gjorde til sidst sin Ret gældende. Meget blev ham nu klart; selv det Slag, som havde ramt ham, forekom ham ikke længer saa overraskende som tidligere; han hav-

de lært sin Kone at kende — og de Mennesker, som vi er vant til at være sammen med, lærer vi jo dog først rigtig at kende, naar vi er skilt fra dem. Han kunde igen bestille noget, kunde igen tage fat paa sine Arbejder, om end langtfra saa ivrigt som i gamle Dage. En vis Skepticisme, som hans Livserfaring og Opdragelse havde banet Vej for satte sig fuldstændig fast i hans Sjæl. Han blev saa temmelig ligegyldig for alt muligt. Da der var gaaet fire Aar, følte han sig stærk nok til at vende tilbage til Rusland og til at se sine Slægtninge igen. Han gjorde hverken Ophold i St. Petersborg eller i Moskva, men rejste direkte til O . . ., hvor vi har forladt ham, og hvorhen vi nu beder den venlige Læser atter følge os.

*

Dagen efter den ovenfor omtalte Dag, omtrent Kl. ti om Formiddagen, gik Lavretzky op ad Trappen til det Kalitinske Hus. I det samme kom Lisa ud ad Døren, med Hat og Handsker paa.

— Skal De ud? spurgte han.

— Ja, jeg skal hen og høre Messen. Det er jo Søndag i Dag.

— Ja saa, De plejer altsaa at gaa og høre Messen?

Hun svarede ikke, men saa forundret paa ham.

— Om Forladelse, sagde han: — tilgiv mig . . jeg . . det var ikke det, jeg vilde have sagt. Jeg kommer for at sige Farvel til Dem. Om en Time tager jeg ud paa Landet.

— Det er vel ikke langt herfra? spurgte hun.

— Fem og tyve Verster.

Lenotschka, fulgt af en Kammerpige, kom frem paa Dørtærskelen.

— Men De glemmer os jo ikke, vel? sagde Lisa, og gik ned ad Trappen.

— Glem De heller ikke mig! Aa hør, De gaar jo i Kirke nu: bed ogsaa for mig!

Hun blev staaende og saa op paa ham.

— Det skal jeg gerne, sagde hun, og saa ham lige i Ansigtet: jeg skal bede for Dem med. Kom, Lenotschka!

Inde i Modtagelsesværelset traf Lavretzky Marja Dmitriavna alene. Hun udbredte en Duft om sig af Eau de Cologne og Pebermynte: efter hvad hun sagde, havde hun haft Hovedpine og en urolig Nat. Hun modtog ham med sin sædvanlige, smægtende Elskværdighed og blev efterhaanden temmelig snaksom.

— Ikke sandt spurgte hun: — det er en net, ung Mand, Vladimir Nikolajevitsch?

— Hvad for en Vladimir Nikolajevitsch?

— Han, Panschin, som var her i Gaar. Han syntes udmærket godt om Dem. Imellem os, mon cher cousin, han er forelsket i min Lisa op over begge Øren. Naa, hvorfor ikke? Han er af god Familie, gør rask Karriere, er klog, Kammerjunker, — og dersom det saa er Guds Vilje! .. Hvad mig angaar, som Moder, saa skulde det i høj Grad glæde mig. Det er naturligvis et stort Ansvar; Børnenes Lykke afhænger jo af Forældrene; men man maa heller ikke glemme, at hidtil, enten det nu er gaaet godt eller galt — har alting hvilet paa mig, .. jeg har maattet indestaa for alt. Jeg, jeg ganske alene, har opdraget Børnene, har ladet dem undervise, har selv gjort alt muligt .. endnu for ganske nylig har jeg forskrevet en Guvernante fra Madam Bolysse.

Og hun gav ham en lang Skildring af sine Bekymringer, Anstrengelser og moderlige Følelser. Han sad tavs og hørte paa hende og drejede Hatten imellem Hænderne. Hans kolde alvorlige Blik gjorde til sidst den snakkesalige Dame forvirret.

— Og hvad synes De om Lisa? spurgte hun.

— Lisaveta Mikajlovna er en allerkæreste ung Pige, svarede han, rejste sig, bukkede, og begav sig op til Marfa Timofejevna. Marja Dmitrievna saa misfornøjet efter ham og tænkte: „Det er en rigtig Tølper, en rigtig Bondelømmel! Ja, nu kan jeg forstaa, at Konen ikke kunde holde ud at være ham tro!“

Marfa Timofejevna sad oppe paa sit Værelse, omgivet af hele sin Hofstat. Den bestod af fem Væsner, der var hende næsten lige dyrebare: en tykhalset, lærd Dompap, som hun havde fattet Godhed for, efter at den var holdt op at fløjte og drikke Vand; — en lille, meget sky og stilfærdig Hund ved Navn Roszka; — en ondskabsfuld Hankat, der hed Matros; — en livlig, solbrændt, lille Pige paa omtrent ti Aar, som havde faaet Navnet Schurotschka*) og som havde et Par store Øjne og en spids, lille Næse; — samt en gammelagtig Kone paa omtrent fem og halvtredsindstyve Aar, der gik med en hvid Hue og en kort, brun Kazavaika over en mørk Kjole. Den gamle hed Nastaszja Karpovna Ogarkov. Schurotschka var et fader- og moderløst Barn af simple, borgerlige Forældre. Marfa Timofejevna havde taget saa vel hende som Hunden til sig af Medlidenhed: hun havde fundet dem begge, baade Hunden og Pigebarnet, paa Gaden, og de var begge forsultne og afmagrede, begge gennemblødte af Efteraarsregnen. Roszka var der ingen, som spurgte om; og Schurotschka blev, endog med største Fornøjelse, overladt Marfa

*) Diminutiv af Sascha (Alexandria).

Timofejevna af Onkelen, en fordrukken Skomager, som ikke selv havde noget at spise og derfor heller ikke gav sin Niece noget, og som over i Købet kastede hende Læsterne i Hovedet. Med Nastaszja Karpovna endelig havde Marfa Timofejevna stiftet Bekendtskab paa en Valfart til et Kloster; hun, Marfa Timofejevna var af sig selv gaaet hen til hende i Kirken, havde givet sig i Snak med hende (hun havde syntes godt om Nastaszja, fordi hun, som Marfa Timofejevna udtrykte sig, bad „saa appetitligt") og havde bedt hende hjem til sig paa en Kop Te. Fra den Dag var Nastaszja ikke veget fra hendes Side. Det var en Kone med et muntert og mildt Gemyt, en barnløs Enke, som stammede fra en fattig, adelig Familie; hun havde et rundt Hoved, graat Haar, fine hvide Hænder, en venligt Ansigt med grove, godhjertede Træk og en temmelig komisk Opstoppernæse; hun nærede den dybeste Ærefrygt for Marfa Timofejevna. Denne holdt for den Sags Skyld ogsaa meget af hende, skønt hun plejede at drille hende med hendes ømme Hjerte: Nastaszja kunde nemlig godt lide unge Herrer, og en ganske uskyldig Hentydning til dette Forhold fik hende øjeblikkelig til at rødme. Hele hendes Formue beløb sig til tolv Hundrede Papirsrubler; hun levede paa Marfa Timofejevnas Bekostning, men stod fuldstændig paa lige Fod med hende. Marfa Timofejevna vilde da heller aldrig have fundet sig i, om nogen havde vist hende Underdanighed.

— Ah, Fedja! udbrød hun, da hun fik Øje paa Lavretzky: — i Aftes fik Du ikke min Familie at se: nu kan Du tage den hele i Øjesyn paa en Gang. Vi er samlede her alle Mand til Tedrikning; det er den anden Kop Te, Helligdagsteen. Du maa godt gøre Kur til hele Besætningen: men Du gør vist ikke Lykke hos Schurotschka, og Katten kradser Dig bestemt. Rejser Du i Dag?

— Ja, om lidt. — Han satte sig paa en lav, lille Stol. — Jeg har allerede sagt Farvel til Marja Dmitrievna. Jeg har ogsaa talt med Lisaveta Mikajlovna.

— Kald hende dog ligefrem Lisa, Fa'rlil; og sid saa rolig, ellers brækker Du mig Schurotschkas Stol itu!

— Hun var paa Vej til Kirke, vedblev Lavretzky. — Er hun virkelig saa gudfrygtig?

— Ja, Fedja, det er hun, hun er meget gudfrygtig. Mer endog end vi to tilsammen, Fedja.

— Saa De skulde maaske ikke være gudfrygtig? læspede Nataszja Karpovna. — Ja, De har rigtignok ikke været til Fromesse i Dag; men næste Gudstjeneste bliver De vist ikke borte fra!

— Jo, det gør jeg alligevel .. Du kommer til at gaa alene derhen: jeg er blevet noget doven af mig, bedste! svarede Marfa Timofejevna. — Jeg holder for meget af at sidde og kukkelure over min kære Te!

Hun sagde Du til Nastaszja Karpovna, skønt hun ellers behandlede hende som sin Ligemand. Men var hun ikke en Pestov? og nævnede Historien ikke allerede paa Czar Ivan Vassiljevitsch den Grusommes Tid tre af den Pestovske Slægt? Det vidste Marfa Timofejevna meget godt Besked med.

— Men sig mig, begyndte Lavretzky igen: — Marja Dmitrievna talte før til mig om denne .. hvad var det nu, han hed? .. Panschin. Hvad er det egentlig for et Menneske?

— Aah, den Vrøvlebøtte .. Gud forlade mig min Synd! brummede Marfa Timofejevna: — nu har hun formodentlig gaaet hen og betroet Dig under Tavshedsløfte, saadan en mageløs Frier der var løbet i Saksen? Kan hun da ikke have nok i at gaa og plapre op for Pope-Sønnen? .. Nej, der skal mere til. Desuden er der da, Gud være lovet, ikke noget om det endnu; og alligevel løber hun om og fortæller det til alle og enhver!

— Hvorfor siger De „Gud være lovet?“ spurgte Lavretzky.

— Fordi jeg ikke synes om den Knægt. Og hvad glædeligt skulde der ogsaa være i det, naar alt kommer til alt?

— De synes ikke om ham?

— Nej, hvad skal han løbe og bedaare alle mulige Mennesker for? Er det ikke nok, at Nastaszja Karpovna her er forelsket i ham?

Den stakkels Enke blev umaadelig forlegen.

— Men hvor kan De dog sige saadant noget, Marfa Timofejevna! udbrød hun og blev pludselig aldeles højrød i Ansigtet og helt ned paa Halsen.

— Og som den Gavtyv saa har forstaaet, hvordan han skulde besnære hende! vedblev Marfa Timofejevna: — han har foræret hende en Snustobaksdaase! Bed hende om en Pris, Fedja, saa skal Du blot se, saadan en nydelig Daase det er: paa Laaget er der et Billede af en Husar til Hest. Jo, Du er opdaget bedste! det klogeste, Du kan gøre, det er saamænd at lade være at forsvare Dig!

Nastaszja Karpovna blev ved at gøre afværgende Haandbevægelser.

— Naa, men nu Lisa .. hvad synes hun om ham? spurgte Lavretzky.

— Det lader til, hun kan lide ham, .. skønt Himlen maa vide, hvad hun kan! En Menneskesjæl er som en mørk Skov, og navnlig da en ung Piges Sjæl! Der er nu f. Eks Schurotschkas Sjæl .. prøv engang at kaste et Blik ind i den! Hvorfor gemmer hun sig, men løber ikke sin Vej, medens Du er her?

Schurotschka busede ud i en hurtigt tilbagetrængt Latter, og løb saa ud af Stuen .. Lavretzky rejste sig.

— Nej, sagde han langsomt: det er ikke let at læse i en ung Piges Sjæl!

Han vilde til at sige Farvel.

— Naa, ser vi Dig snart igen? spurgte Marfa Timofejevna.

— Maaske, lille Tante; det er jo ikke saa frygtelig langt herfra.

— Ak nej, det er sandt, Du tager jo ud til Vassiljevskoje. Du vil altsaa ikke bo mere paa Lavriky? .. Naa, det bliver Din Sag! Men Du maa besøge Din Moders Grav, og ogsaa Din Bedstemoders. Du har jo rigtignok der ovre i Udlandet faaet proppet Hovedet fuldt med alle Slags Klogskabs-Kram; men hvem kan vide, maaske de alligevel kan mærke i deres Grave, at Du kommer og ser til dem. Og glem saa heller ikke, Fedja, at lade læse en Messe for Glafyra Petrovnas Sjæl. Der har Du en Rubel. Nej, tag den blot, tag den blot, Du skal bestille Messen fra mig. Jeg holdt ikke af hende, medens hun levede; men det var en Karakter, det Pigebarn! Klog var hun .. naa, og Dig har hun jo heller ikke glemt. Ja, gaa saa, og Gud være med Dig; Du kunde ellers let blive ked af mig!

Marfa Timofejevna kyssede sin Nevø. — Og vær Du kun rolig: Panschin skal ikke faa Lisa, — ham er hun dog ikke bestemt for.

— Jeg er virkelig ogsaa meget rolig, sagde Lavretzky og gik.

XIII.

Fire Timer efter var han allerede paa Vejen hjem. Hans Tarantasz rullede rask hen ad Landevejen. Det havde ikke regnet i hele fjorten Dage; en fin, hvidlig Taage opfyldte Luften og skjulte de fjerne Skove for Øjet; der lugtede af Ildebrand. En Mængde graalige Smaaskyer med utydelige Omrids havde samlet sig oppe paa den blaaligtblakkede Himmel; en temmelig skarp Vind strøg uafbrudt gennem den tørre Luft, men dæmpede ikke Heden. Med Hovedet lænet tilbage mod Vognpuden og Armene over Kors over Brystet sad Lavretzky og saa frem for sig: paa

de lange Strimer dyrket Land, der ligesom Blade i en Vifte drog forbi ham; paa Pilebuskene, der nu og da dukkede op; paa de forundrede Ravne og Krager, som mistroisk-dumt skævede efter den forbirullende Vogn; og paa de lange Grænse-Furer, hvor der voksede Bynke, Malurt og Røn. Han saa frem for sig .. og denne tavse, friske, frugtbare Steppe, dette grønne, disse langstrakte Bakker, Kløfterne med det lave Egekrat, de graa Landsbyer og de tynde Birkelunde — hele dette russiske Landskab, som han i saa lang Tid ikke havde set, fyldte hans Sjæl med paa engang søde og sørgmodige Stemninger og lagde sig som et forunderligt, velgørende Tryk paa hans Bryst. De Tankebilleder, der langsomt dukkede op i hans Indre, var ubestemte og taagede, som de dragende Skyer højt oppe over hans Hoved. Han tænkte paa sin Barndom, paa Moderen, og dengang hun skulde til at dø: man bragte ham ind til hende, og hun trykkede hans Hoved ind til sit Bryst og begyndte at jamre over ham, ganske svagt og sagte; men saa snart hun fik Øje paa Glafyra Petrovna — tav hun. Han tænkte paa Faderen: i Begyndelsen saa stærk og kærnesund, evig og altid utilfreds og buldrende — senere blind, klynkende, med uredt Skæg. Han mindedes ogsaa, hvordan Faderen engang ved Bordet, efter at han havde drukket et Glas Vin og hældt sin Serviet over med Sauce, pludselig var bristet i Latter, havde blinket skalkagtigt med de blinde Øjne og ganske højrød i Ansigtet var begyndt at fortælle om sine Elskovseventyr. Han tænkte paa Varvara Pavlovna — og uvilkaarlig kneb han Øjenlaagene sammen, som man plejer at gøre ved en pludselig Smerte, og rystede paa Hovedet. Saa gav hans Tanker sig til at sysle med Lisa.

„Igen et ungt Væsen, tænkte han: — som Livet først skal til at begynde for! En fortræffelig Pige — hvad monstro der vil blive af hende? Hun er smuk: et blegt, men friskt Ansigt, Munden og Øjnene saa underligt alvorlige, Blikket trohjertet og uskyldigt! Desværre lader hun til at være noget eksalteret! En statelig Figur, svævende let Gang, en blid Stemme! Det klæder hende udmærket, naar hun saadan pludselig bliver staaende og lytter opmærksomt, men uden at smile, og hun saa bliver eftertænksom og kaster Haaret tilbage. Ja, jeg synes virkelig ogsaa, hun er for god til Panschin. Skønt, hvad skulde der egentlig være at udsætte paa ham? Bah, jeg er nok ikke langt fra at sidde og fantasere! Hun vil gaa den Vej, de allesammen gaar! .. Det er det bedste, jeg ser at faa mig en lille Lur!“ Og han lukkede Øjnene.

Sove kunde han ikke; men han sank hen i denne halvvaagne Blunden, som alle rejsende kender saa godt. Billeder fra Fortiden steg igen op i hans Sjæl, langsomt, uden at jage hinanden, de dukkede frem, viskedes ud, og smeltede sammen med helt andre Forestillinger. Han kom, Gud skal vide hvorfor, til at tænke paa Robert Peel, og paa Frankrigs Historie, og paa, saadan som han skulde sejre paa Valpladsen, hvis han var Feltherre; han syntes, han kunde høre Skud og ynkelige Skrig .. Hans Hoved gled ned fra Puden, han slog Øjnene op .. De samme Marker, den samme vide Udsigt; Sidehestens Sko, der var slidt blanke, blinkede skiftevis frem gennem Støvskyerne; Vinden tog i Postillonens gule, under Skuldrene rødbræmmede Skjorte, og spilede den ud. „Jeg kommer hjem i en køn Forfatning," tænkte Lavretzky ved sig selv, og han raabte: „Kør til!" hyllede sig saa tættere ind i sin Kappe og trykkede Hovedet dybere ind i Puden.

Det gav et Ryk i Tarantaszen: han rettede sig i Vejret og spærrede Øjnene op. Lige foran ham, paa Skraaningen af en Bakke, laa der en lille Landsby; til højre for den, og kun et lille Stykke derfra, saas et gammelt, ikke videre stort Herskabshus med lukkede Skodder og en forfalden Trappe: hele den rummelige Gaardsplads, lige fra Porten, var overgroet med Nælder, saa grønne og tætte som Hamp: der stod ogsaa et endnu vel vedligeholdt Kornskur, som var tømret af Egeplanker. Det var Vassiljevskoje!

Postillonen drejede for at køre ind, og holdt Hestene an; Lavretzkys Tjener rejste sig op paa Bukken, lavede sig til at springe ned og raabte: Hejda! Der lød en hæs, dump Gøen, men man saa ingen Hund. Hejda! raabte Tjeneren igen, og lavede sig for anden Gang til at springe ned. Et Øjeblik efter kom en Mand med snehvidt Haar og iført en Nankins Kaftan, løbende — ja det var ikke godt at vide hvorfra; han holdt Haanden op for Øjnene og skyggede mod Solstraalerne, saa paa Tarantaszen, klaskede sig pludselig med begge Hænder paa Laarene, trippede endnu et Øjeblfk uroligt om paa den Plet, hvor han stod, og styrtede saa hen og trak Porten op. Tarantaszen rullede ind i Gaarden, hvor dens Hjul trykkede Nælderne ned, og holdt oppe foran Hovedtrappen. Den hvidhaarede Mand — en Olding, der endnu var sund og stærk — stod allerede og skrævede paa det nederste Trappetrin, med Benene sat skraat ud fra hinanden; han knappede Forlæderet op, slog

det rask tilbage, hjalp sin Herre at stige ud, og kyssede i det samme hans Haand.

— God Dag, gamle, god Dag! sagde Lavretzky: — Du hedder Anton, ikke sandt? Naa, lever Du endnu?

Den gamle svarede ikke, men bukkede dybt, og løb saa efter Nøglerne. Medens han ledte efter dem, blev Postillonen siddende saa stiv som en Pind, med den ene Næve plantet i Siden, og stirrede ufravendt paa den lukkede Dør; Lavretzkys Tjener var blevet staaende i den maleriske Stilling, hvori han var sprunget ned, og holdt med den ene Haand i Kuskesædet .. Den gamle kom med Nøglerne; han bugtede sig aldeles unødvendigt som en Slange og holdt Albuerne højt i Vejret for at faa Døren lukket op, — traadte saa til Side og gjorde igen et dybt Buk.

„Saa er jeg da kommet tilbage, .. er hjemme igen!“ tænkte Lavretzky, da han gik ind i den lille Forstue, og den ene Vindusskodde efter den anden larmende og raslende blev smækket op, og Dagslyset strømmede ind i de ubeboede Værelser.

*

Det lille Hus, som Lavretzky var traadt ind i, og hvor Glafyra Petrovna for to Aar siden var død, skrev sig fra det forrige Aarhundrede og var bygget af solidt Fyrretræ; det saa brøstfældigt ud, men kunde alligevel godt holde sammen i halvtreds, ja flere Aar endnu. Lavretzky gjorde en Runde gennem Værelserne, og gav (til stor Forfærdelse for de matte Fluer, som pudrede paa Ryggen med hvidt Støv, var blevet siddende ubevægelige paa det øverste Stykke af Dørkarmene) Ordre til at lukke alle Vinduerne op; de havde ikke været aabnede, siden Glafyra Petrovna døde. — Alt inde i Huset havde faaet Lov at staa, som det stod: de smaa hvide tyndbenede, silkebetrukne, slidte og fladtrykte Sofaer inde i Dagligstuen erindrede levende om Katharinas Tid; der stod ogsaa Husmoderens Yndlingsstol med den høje, lige Ryg, som hun aldrig, ikke engang da hun var gammel, havde plejet at læne sig til. Paa den længste Væg hang et gammelt Portræt af Andreas Lavretzky, Fedors Oldefader; det mørke, vrantne Ansigt kunde næppe nok skelnes paa den tilsmudsede, sprukne Baggrund: de smaa, ondskabsfulde Øjne blinkede bistert frem under de ligesom ophovnede, nedhængende Øjenlaag, og det sorte, upudrede Haar struttede som Bør-

ster op over den mørke, furede Pande. Paa det ene Hjørne af Rammen hang der en Krans af Evighedsblomster. „Den har Glafyra Petrovna allernaadigst bundet med sine egne Hænder," berettede Anton. Inde i Soveværelset prangede en smal Seng med Omhæng af noget stribet, yderst stærkt Tøj; en Bunke falmede Puder og et tyndt stukket Tæppe laa paa Sengen. Oppe over Hovedgærdet hang der et Helgenbillede, Marias Ofring — det selvsamme Helgenbillede, som den gamle Jomfru i sin Dødsstund, da hun var forladt af alle, havde presset for sidste Gang til de brustne Læber. Henne ved Vinduet saas et lille Toiletbord, hvis Plade var i Mosaik og indlagt med Kobber; paa Bordet stod der et stort ovalt Spejl i en forgyldt Ramme, som i Tidens Løb var bleven sort .. Ved Siden af Soveværelset laa Bedeværelset, et lavt lille Gemak med nøgne Vægge. Henne i en Krog stod der et klodset Skrin med Helgenbilleder, paa Gulvet laa der et luvslidt lille Tæppe, som var overdryppet med Voks, der havde Glafyra Petrovna plejet at knæle ned og forrette sin Andagt.

Anton var gaaet med Lavretzkys Tjener for at lukke Stalden og Vognskuret op: i Stedet for ham kom der nu en Mo'rlil, der var næsten lige saa gammel som han, og hvis rystende Hoved var bundet ind i et Klæde, som naaede helt ned til Øjenbrynene. Udtrykket i Øjnene var sløvt, men vidnede om Beredvillighed, om mangeaarig tavs Underkastelse og desuden — om en vis ærbødig Medlidenhed. Hun kyssede Lavretzkys Haand, og blev saa staaende henne ved Døren og ventede paa hans Ordrer. Han kunde ikke huske, hvad hun hed, og mindedes heller ikke, at han havde set hende nogen Sinde før; hun fortalte, at hun hed Apraxia, og at Glafyra Petrovna for fyrretyve Aar siden havde forvist hende fra Herskabshuset og sendt hende ud at passe Hønsegaarden; for Resten talte hun meget lidt og lod til at gaa i Barndom .. men det tjenende i Blikket var ikke forsvundet. — Foruden disse to gamle og tre buttede Unger i lange Skjorter, Antons Børnebørn, boede der endnu paa Gaarden en enarmet, ikke skatskyldig Bonde, som plaprede i et væk og ikke duede til nogen Verdens Ting. En affældig gammel Hund, der med sin Gøen havde budt Lavretzky Velkommen, da han vendte tilbage, duede nok heller ikke stort mere: den havde staaet i ti Aar i en tung Lænke, som var bleven købt efter Glafyras Ordre, og kunde nu kun med Nød og næppe bevæge sig under sin Byrde og slæbe den efter sig.

Da Lavretzky havde inspiceret Huset, gik han ned i Haven,

og opdagede, at den var netop saadan, som han helst vilde have, den skulde være. Den var helt overgroet med højt Græs, Skræpper, Stikkelsbær- og Hindbærbuske, men den var meget skyggefuld, og den Mængde gamle Lindetræer, der stod, havde gerne kunnet faa en til at studse, saa store var de og saadant et besynderligt Virvar dannede deres Grene: de var plantet altfor tæt ved Siden af hverandre, og det var nu længe, maaske over hundrede Aar siden, de var blevet beskaarede. I den ene Ende af Haven laa der en temmelig stor, klar Dam, som var omgivet med højt, rødligt Siv. — Sporene af Menneskers Tilværelse slettes hurtigt ud: Glafyras Bolig var vel endnu ikke blevet til et rent Vildnis, men lod alligevel til at være sunken hen i hin rolige Døs, hvoraf alt her paa Jorden overvældes, saa snart det ikke berøres af Menneskets urolige Færd .. Fedor Ivanovitsch gik ogsaa ned gennem Landsbyen: Fruentimmerne stod ude paa Dørtærskelen til deres Hytte, med Haanden under Kinden og stirrede paa ham; Bønderne hilste ham paa Afstand; Børnene løb deres Vej; og Hundene udstødte en ligegyldig Bjæffen.

Langt om længe følte han sig sulten og begyndte at længes efter at faa noget at spise. Tjenerskabet, deriblandt Kokken, kunde først indtræffe henimod Aften; Kærren med Mundforraadet var endnu ikke kommet fra Lavriky, — der var altsaa ikke andet for at gøre end at betro sig til Anton. Han tog straks sine Forholdsregler: man fangede, slagtede og plukkede en gammel Høne; Apraxia skrabede og gned længe paa den, ja hun vaskede den formelig som et Stykke Linned, før hun puttede den i Gryden; da den var kogt, dækkede Anton Bord og rettede an: foran Kuverten satte han et sølvpletteret Saltkar paa tre Ben, der var bleven sort, og en lille sleben Karaffe med en snæver Hals og en rund Glasprop i; derefter meldte han Lavretzky i en syngende Tone, at Bordet var færdigt — og stillede sig selv hen bag hans Stol. Han havde slynget en Serviet om den højre Haand, og udbredte rundt om sig en gennemtrængende, indeklemt Lugt som af Cyprestræ. Lavretzky smagte paa Suppen, — og gav sig i Lag med Hønen; Skindet var helt nubret, der laa en tyk Sene langs med hvert Ben, Kødet smagte af Træ og Lud.

Da Lavretzky havde spist, ytrede han, at han kunde have Lyst til at drikke Te .. „Den skal være her paa Øjeblikket!“ afbrød den gamle ham — og holdt Ord. Man fandt en lille Smule Te, der var svøbt ind i et Stykke rødt Papir; en ussel lille, stærkt kogende Samovar fik man ogsaa opdrevet, og ligeledes noget Sukker .. lutter smaa, halvt smeltede Stykker .. Lavretzky drak

Teen af en stor Kop. Han kunde huske den Kop fra sin Barndom: der var afbildet Spillekort paa den, og den blev kun brugt, naar der var Fremmede, nu drak han selv af den — ja, han var jo paa en vis Maade ogsaa Fremmed!

Henimod Aften ankom Tjenerskabet .. Lavretzky havde ikke Lyst til at ligge i Tantens Seng; han lod rede til sig inde i Spisestuen. Da han havde slukket Lyset, flakkede hans Blik længe om, og triste Tanker dukkede op i ham. Han havde den ejendommelige Fornemmelse, som alle kender, der har tilbragt en første Nat paa et Sted, hvor der i lang Tid ikke har boet nogen; det forekom ham, som om det Mørke, der omgav ham paa alle Sider, ikke kunde vænne sig til den ny Beboer, ja som endog Væggene i Stuen følte sig fornærmede. Endelig trak han med et Suk Tæppet op over sig, og faldt i Søvn.

Anton blev længer oppe end Husets andre Folk. Han havde en Mængde at hviske og tiske om med Apraxia, stønnede ganske sagte, og slog flere Gange Kors for sig. Hverken han eller hun havde ventet, at Herren vilde blive boende her paa Vassiljevskoje, da han jo dog havde saadant et dejligt Gods med saadant et mageløst indrettet Vaaningshus bare et Stykke Vej derfra; de anede ikke, at det netop var dette Vaaningshus, Lavretzky ikke kunde udstaa, at det vakte pinlige Erindringer hos ham. Da de gamle endelig havde faaet snakket af, tog Anton en Kæp, gik ud til Kornskuret, bankede paa det Bræt, der hang og som nu i mange Tider ikke havde givet Lyd fra sig*), og lagde sig saa til at sove ude i Gaarden, i Nærheden af Skuret, uden at tage noget paa sit gamle Hoved. Det var en stille, mild Majnat, og den gamle sov blidt og fredeligt.

XIV.

Næste Morgen stod Lavretzky temmelig tidlig op, talte med Starosten, gik saa ud i Loen, og gav Ordre til, at man skulde tage Lænken af Hunden; Dyret gav nogle hæse Bjæf fra sig, men forlod ikke sit Hus. Da Lavretzky kom ind igen, sank han hen i en Slags Døs, der ikke fortog sig den hele Dag. „Nu er jeg da rigtig kommet paa Grund!“ mumlede han et Par Gange ved sig selv. Han havde sat sig hen ved Vinduet, rørte sig

*) Naar Godsejeren opholder sig paa Gaarden, holder en af Tyendet Vagt om Natten og banker af og til paa en Jern- eller Træplade, for at tilkendegive, at han er vaagen O. A.

ikke, og gav sig til at lytte efter det stille Liv rundt omkring ham og efter de Lyde, som nu og da vaktes og atter døde hen i den lydløse, landlige Ensomhed. Omme bag Nælderne nynner en fin, spæd Stemme: en Græshoppe lader til at akkompagnere Sangen. Nu hører Sangen op, men Græshoppen bliver ved at synge. Fluernes monotone, paatrængende-ynkelige Summen overdøves af en tyk Humlebis Brummen, der i etvæk tumler med Hovedet mod Loftet; ude paa Vejen galer en Hane, og holder den sidste, hæse Tone meget længe; saa kommer en Bondevogn rumlende forbi; og henne i Landsbyen hviner en Dør paa sine Hængsler. „Hvad er der?“ vræler pludselig en Fruentimmerstemme. „Aa, Du, min egen lille Dukke“, siger Anton til en toaarig, lille Pige, som han staar med paa Armen. „Kom med det Kvas!“ raaber Fruentimmerstemmen fra før, — — og saa bliver der igen dødsstille. Man hører ikke den mindste Lyd; der er ikke et Blad, som rører sig for Vinden; lydløst glider Svalerne hen tæt over Jorden, en efter en, og Sjælen føler sig tungsindigt bevæget af deres tavse Flugt. „Ja, nu sidder jeg rigtig paa Grund!“ tænkte Lavretzky igen.

„Her gaar Livet altid, Dag ud Dag ind, roligt og stille“, tænkte han: — „den, der først engang er kommer ind i Kredsen, maa bøje sig for sin Skæbne; her er der ingen Nytte til at fare op, her er der intet at kæmpe imod; her har kun den Lykken med sig, som roligt baner sig sin Vej, ligesom Plovmanden, der pløjer Furen i Jorden. Og saadan en Kraft rundt omkring, saadant et Velvære i denne uvirksomme Sløvhed! Dernede foran Vinduet skyder denne struttende Bregne frem af det tætte Græs; Lostilken løfter sin saftige Stængel højt op over dens Top, og endnu højere oppe vugger Timianen sine rødlige Duske; der længere borte, ude paa Marken, blinker Rugen, Havren sætter allerede Vipper, og hvert eneste Blad paa hvert Træ, hvert lille Græs paa sit Straa strækker og breder sig, alt hvad det kan! . .

„Mine bedste Aar har jeg kastet bort for en Kvindes Kærlighed,“ tænkte han videre: „saa lad nu her Ensomheden og Kedsomheden gør mig ædru igen, lad den berolige og forberede mig, saa ogsaa jeg kan lære: uden Overilelse at virke og frembringe noget!“

Og han lytter igen til Stilheden. Han venter intet, og synes dog bestandig at vente paa noget. Stilhed rundt omkring ham! Roligt vandrer Solen sin Bane paa den blaa Himmel, roligt drager Skyerne hen over den: de ser ud, som de vidste, hvor de drager hen og hvorfor de drager. Andet Steds paa Jorden bru-

ste, trængte, stormede Livet i dette Øjeblik af Sted; her flød det stille og ubemærket, som Vandet over Engens Græs. — — Lavretzky blev siddende til sent paa Aftenen og kunde ikke blive træt af at betragte dette sagte hensvindende, stille forbiglidende Liv. Sorgen over Fortiden smeltede i hans Sjæl, som Sneen i Foraaret, og underligt nok: ingen Sinde tilforn havde Kærligheden til hans Fædreland rørt sig saa stærkt, saa levende hos ham som i disse Øjeblikke!

XV.

Da der var gaaet en fjorten Dage, havde Fedor Ivanitsch faaet bragt Glafyra Petrovnas lille Hus i Orden, og faaet Gaarden og Haven lugede; fra Lavriky var der blevet hentet magelige Møbler, fra Byen Vin, Bøger og Tidsskrifter; der stod atter Heste i Stalden, .. kort sagt, Fedor Ivanitsch havde faaet forsynet sit Husvæsen med alt, hvad der behøvedes, og begyndte nu at føre halvt et Landliv og halvt et Eneboerliv. Ensformigt gled Dagene hen for ham; men han kedede sig ikke, skønt han ikke omgikkes nogen; han tog flittigt og alvorligt fat paa Landvæsenet, gjorde til Hest Udflugter i Omegnen, og læste ogsaa lidt, skønt sjældent: han foretrak at høre paa gamle Antons Fortællinger. I Regelen satte han sig hen ved Vinduet med sin Pibe og en Kop kold Te. Anton stillede sig henne ved Døren, med Hænderne paa Ryggen, .. og begyndte saa paa sine endeløse Beretninger om længst forsvundne Tider, om hine fabelagtige Tider, da Havren og Rugen ikke blev maalt, men solgt sækkevis, til to eller tre Kopeker for Sækken, og da der endnu rundt omkring, ja endog helt inde ved Byen, var uigennemtrængelige Skove og udyrkede Heder. „Nu om Stunder, klagede den gamle, der vistnok allerede var oppe over de firs: er der saadan hugget ud alle Vegne og dyrket op, saa der slet ikke er til at komme frem noget Steds!“ .. Han fortalte ogsaa en Mængde om sin afdøde Herskerinde, Glafyra Petrovna: om hvor hun havde været betænksom og sparsommelig; og om hvordan en vis ung Herre fra Nabolaget havde søgt at indsmigre sig hos hende og tidt var kommet herover paa Gaarden i Besøg, .. og Hds. Naade havde til Ære for ham endog taget sin Stadskappe med de Massaka-farvede Baand paa og en gul Kjole af Try-try-Levantine; men senere igen var hun blevet opbragt paa Naboen, fordi han havde været saa fri at spørge: „Men hvordan staar det sig med Deres

Kapital, Madame?“ og havde vist ham Døren, og havde allerede den Gang givet Ordre til, at alt, hvad der fandtes efter hendes Død, Rub og Stub, skulde overgives til Fedor Ivanitsch. — Lavretzky fandt ogsaa ganske rigtigt alle Tantens Pakkenelliker; om det saa var Stadskappen med Massaka-Baandene og den gule Kjole af Try-try-Levantine, saa laa de der endnu. Gamle Papirer og interessante Skrifter var der derimod intet af, naar man undtager et gammelt Hæfte, hvori Fedors Bedstefader, Peter Andreitsch, havde skrevet følgende: — „Fejret i Byen St. Petersborg den Fred, som Hans Durchlautighed Fyrst Alexander Alexandrovitsch Prosorovsky har sluttet med det tyrkiske Rige;“ endvidere: „Recept til en Brystdekokt“ .. med den Anmærkning: „Denne Recept har Fru Generalinde Praskovia Fedorovna Saltikov faaet af øverste Præst ved den hellige Trefoldighedskirke, Fedor Avxentievitsch;“ fremdeles en politisk Nyhed, der lød saaledes: „Man hører ikke længere noget til de franske Tigere“ .. og straks efter: „I Moskvaer Tidende hedder det, at Hr. Generalmajor Mikajl Petrovitsch Kolitschev er død. Mon det ikke skulde være en Søn af Peter Vassiljevitsch Kolitschev?“ Lavretzky fandt ligeledes nogle gamle Kalendere og Drømmebøger samt Hr. Ambodiks hemmelighedsfulde Bog; de længst forglemte, gamle bekendte „Emblemer og Symboler“ vakte mange Erindringer hos ham. I Skuffen i Glafyra Petrovnas Toiletbord fandt han henne i en Krog, en lille Pakke, som var bundet sammen med et sort Baand og forseglet med sort Lak. I Pakken laa der to Billeder, med Ansigterne imod hinanden: et Pastel-Portræt af hans Fader som ung, med det bløde Haar bølgende om Panden, store, tungsindige Øjne og halvaaben Mund .. samt et næsten fuldstændig udvisket Billede af en bleg Kvinde i hvid Kjole og med en hvid Rose i Haanden, — et Portræt af hans Moder. Glafyra Petrovna selv havde aldrig villet indlade sig paa at sidde for en Maler.

— Jeg opholdt mig jo rigtignok dengang ikke i selve Herskabshuset, Deres Naade, fortalte Anton: — men jeg kan dog saa temmelig godt huske Deres Oldefader, Andrej Afanaszitsch .. ja saamænd kan jeg saa; jeg havde da ogsaa allerede fyldt de atten Aar, dengang han døde. En Dag mødte jeg ham nede i Haven .. uh, Knæene rystede under mig; man han sagde ingenting, han spurgte bare, hvad jeg hed .. og saa sendte han mig op paa sit Værelse efter hans Lommetørklæde. Men det maa man lade ham, han var en ægte Herre; han vidste ikke af at have nogen over sig .. Deres Oldefader havde da ogsaa en ganske vidunderlig Amulet, som han havde faaet forærende af en Munk

fra Bjerget Athos. Munken havde sagt til ham: „Den forærer jeg Dig, Herre, fordi Du er saa gæstfri; bær den .. saa behøver Du aldrig at ængste Dig for nogen Domstol!“ Naa, man ved jo nok, hvordan de Tider var; Herren kunde gøre alt, hvad han havde Lyst til. Selv om det var en af de adelige, der prøvede paa at sætte sig op imod ham, saa saa han bare paa ham og sagde: Du er en lille Fisk, svøm ikke altfor højt op! .. Den Talemaade syntes han nu saa godt om! Det Herskabshus, Deres salig Hr. Oldefader boede i, var bygget af Træ og ikke ret stort; og hvad efterlod han sig alligevel ikke ved sin Død? ... saadan en Masse Sølvtøj og Forraad — — Jøsses, alle Kælderne var propfulde! En dygtig Landmand .. det var han rigtignok! Den lille Karaffe der, som Deres Naade har behaget at synes saa godt om, .. den har tilhørt ham; han plejede at have sin Snaps paa den. Se Deres Hr. Bedstefader, Peter Andreitsch ... han byggede sig rigtignok et stort stensat Hus; men han lagde ingenting op, det gik med alt sammen. Han førte ikke saa stort et Liv som Faderen, og indlod sig ikke paa nogen som helst herskabelige Fornøjelser; .. men Pengene satte han alligevel alle sammen over Styr, ... der blev ikke det allerbitterste tilovers, ikke saa meget som en Sølvske, .. saa naar der alligevel altid er blevet bevaret en lille Smule, kan man kun takke Glafyra Petrovna for det. Men hun havde da ogsaa et Øje paa hver Finger!

— Sig mig, afbrød Lavretzky ham: — er det sandt, at man kaldte hende en gammel Pludregaas?

— Det er ikke godt at vide, hvem der har kaldt hende saadan! svarede han vranten ...

— Men hvad tager vor naadige Frue sig for? dristede Anton sig engang til at spørge: — hvor behager hun nu allernaadigst at opholde sig?

— Jeg er skilt fra min Kone, fik Lavretzky endelig frem, med en vis Anstrengelse: tal ikke mere om den Sag!

— Som Deres Naade befaler! svarede den gamle forknyt.

Da der var gaaet tre Uger, red Lavretzky ind til O... for at besøge Kalitins, og tilbragte Aftenen hos dem. Lemm var der ogsaa. Lavretzky syntes særdeles godt om ham: skønt han, takket være Faderen, ikke selv spillede noget Instrument, holdt han dog lidenskabeligt af Musik, det vil sige af god, klassisk Musik. Panschin derimod var ikke hos Kalitins den Aften; Guvernøren havde sendt ham et eller andet Sted hen i et Ærinde. Lisa spillede alene og med stor Færdighed. Lemm glædede sig og var i godt Humør: han havde rullet et Stykke Papir sammen

og sad hele Tiden og slog Takt. Marja Dmitrievna saa først en Stund paa ham og lo af ham, men gik saa lidt efter til Ro; hun paastod, at Beethoven gjorde et altfor stærkt Indtryk paa hendes Nerver. Henimod Midnat fulgte Lavretzky Lemm hjem, og blev siddende hos ham til Klokken tre om Morgenen. Lemm var meget talende; han bøjede Ryg rettede sig, Øjnene blev store og straalende, ja om det saa var Haaret, der ellers hang ham ned i Panden, saa blev det strøget tilbage. Det var længe, længe siden, nogen havde vist ham saa megen Opmærksomhed; og Lavretzky kunde aabenbart godt lide ham, der klang baade Deltagelse og Interesse i de Spørgsmaal, han kom med! Det rørte den gamle, saa han til sidst viste sin Gæst sine Kompositioner, og spillede, ja endog sang med rystende Stemme enkelte Partier af dem, blandt andet Balladen af Schillers „Fridolin", som han havde sat Musik til. Lavretzky roste Kompositionen, bad ham gentage et og andet, og indbød ham, da de skiltes, til at komme ud paa Landet og besøge ham et Par Dage. Lemm, som havde fulgt sin Gæst ned, sagde straks ja og trykkede varmt hans Haand, men da den anden var gaaet, og han stod der alene, saa tidlig paa Morgenen og ude i den friske, fugtige Luft, saa han sig om, kneb Øjnene sammen, faldt igen tilbage i den krumbøjede Holdning, og krøb saa, ligesom han havde noget paa Samvittigheden, langsomt op paa sit Værelse. „Ich bin wohl nicht klug!" brummede han for sig selv, da han lagde sig i sin haarde, smalle Seng.

Da Lavretzky et Par Dage efter kom kørende i en Kaleschevogn for at hente ham, søgte han at foregive, at han var upasselig; men Fedor Ivanitsch kom op til ham paa hans Værelse, og fik ham endelig overtalt til at tage med. Navnlig havde den Omstændighed gjort stærkt Indtryk paa ham: at Lavretzky ene og alene for hans Skyld havde ladet et Klaver bringe fra Byen ud til sig. De gik sammen hen til Kalitins, og tilbragte Aftenen der, men ikke saa behagelig som forrige Gang. Panschin var der; han fortalte en Mængde Træk fra sin Udflugt og kopierede paa en højst fornøjelig Maade de Godsejere, han fornylig var truffet sammen med. Lavretzky lo, men Lemm sad ganske stille henne i en Krog, rørte paa sig ligesom en Edderkop, skottede bistert og sky omkring sig, og levede først op igen, da Lavretzky rejste sig for at gaa. For Resten blev han, ogsaa efter at de var kommen op i Kaleschevognen, ved at være sky og tilknappet og at trække sig tilbage i sig selv; men den lune, rolige Luft, den milde Vind, de fine Skygger, Græssets og Birke-

træsknoppernes Duft, den maaneløse, stjernebesatte Himmels fredelige Glans, Hestenes monotone Hovslag og Prusten, kort sagt alle Køreturens, Foraarets og Nattens Tillokkelser sænkede sig ned over den stakkels Tyskers Sjæl, — og han indledede af sig selv en Samtale med Lavretzky.

XVI.

Han begyndte at tale om Musik, talte saa om Lisa, og saa igen om Musik: det lød, som om han trak paa Ordene, hver Gang han talte om Lisa. Lavretzky ledte Samtalen hen paa hans Kompositioner og gjorde ham, halvt i Spøg, det Forslag, at han skulde skrive en Libretto til ham.

— Hm, en Libretto! svarede Lemm: — nej, det er ikke noget for mig; jeg har ikke længere den Ild i mig, den sprudlende Begejstring, som udkræves til at skrive en Opera; jeg har ingen Kraft længer! .. Dersom jeg skulde komponere noget mere, saa vilde jeg indskrænke mig til en Romance: men naturligvis, jeg vilde .. gerne have en god Tekst!

Hav tav og sad længe uden at røre sig og saa op mod Himlen.

— For Eksempel, sagde han endelig: — saadant noget som: I Stjerner, lyse Stjerner! ..

Lavretzky vendte Ansigtet halvt om imod ham og saa paa ham.

— I Stjerner, lyse Stjerner! gentog Lemm: — I lyser lige klart over skyldige og uskyldige .. men kun den, der har et skyldfrit Sind .. eller saadant noget .. forstaar Eder, det vil sige .., nej .-.. elsker Eder. — — For Resten, — jeg er ikke Digter .. det gaar langt over min Forstand! men noget i den Retning, noget ophøjet!

Han skød Hatten ned i Nakken; i den klare Nats fine Dæmrelys saa hans Ansigt blegere og yngre ud end ellers.

— Og I, vedblev han, og hans Stemme blev mere og mere dæmpet: — I ved ogsaa, hvem der elsker, hvem der forstaar at elske, fordi, I rene, fordi I alene formaar at trøste .. Nej, det duer slet ikke! jeg er ikke Digter, tilføjede han: — Men saadan noget i den Retning ..!

— Det gør mig ondt, at jeg heller ikke er Digter svarede Lavretzky.

— Hjernespind, Hjernespind! mumlede Lemm, og trykkede sig op i Hjørnet af Vognen.

Han lukkede Øjnene, som om han havde i Sinde at sove.

Der gik et Par Minutter ... Lavretzky lyttede ..

— I Stjerner, rene Stjerner! Kærlighed! hviskede den gamle.

— Kærlighed! gentog Lavretzky halvt højt, og faldt i Tanker, .. han blev saa forunderlig beklemt om Hjertet.

— Det er en fortræffelig Musik, De har komponeret til „Fridolin“, Kristofor Fedoritsch, sagde han højt: — men sig mig engang, da Greven havde ført denne Fridolin sammen med sin Hustru, saa blev han formodentlig Grevindens Elsker, .. tror De ikke ogsaa?

— Ja, saadan tænker nu De, svarede Lemm: — det er rimeligvis, fordi Erfaringen .. Han tav pludselig og vendte sig forvirret bort. — — Lavretzky tvang sig til at le, — derpaa drejede ogsaa han Hovedet til den anden Side og saa ud paa Vejen.

Stjernerne var allerede begyndt at blegne og Himlen at blive mere blakket, da Kaleschevognen holdt foran Hovedtrappen paa Vassiljevskoje. Lavretzky fulgte sin Gæst ind paa det Værelse, der var bestemt for ham, gik saa ind i sit eget Kabinet, og satte sig hen ved Vinduet. Ude i Haven fløjtede en Nattergal sin sidste Nattesang. Lavretzky kom til at tænke paa, at han ogsaa havde hørt en Nattergal slaa nede i Kalitins Have, og han mindedes, hvordan Lisa straks ved de første Toner, langsomt og roligt, havde fæstet Blikket paa det mørke Vindu. Han tænkte paa hende, og hans Hjerte fik ligeledes Ro. — Rene Pige! sagde han halvt højt. — Rene Stjerner! tilføjede han med et Smil, og lagde sig til at sove.

Men Lemm sad længe paa sin Seng og havde et Nodeblad liggende foran sig paa Knæene. Det var, som om en hidtil aldrig anet, vidunderlig Melodi vilde til at bryde frem i hans Sjæl; han var lutter Fyr og Flamme, han fornam allerede denne berusende Følelse af en frembrydende Opfyldelse .. men videre kom han destoværre ikke.

— Ikke Digter, ikke Musiker! mumlede han endelig, ganske sagte .. Og hans trætte Hoved sank tungt tilbage paa Puden.

XVII.

Næste Morgen sad begge, baade Værten og hans Gæst og drak Te ude under et gammelt Lindetræ.

— Det er sandt, Maestro, sagde Lavretzky blandt andet: — De faar jo snart Anledning til at komponere en højtidelig Kantate.

— Hvad er det for en Anledning?

— Naa, jeg mener i Anledning af Hr. Panschins Formæling med Lisa. Lagde De Mærke til, saadan som han gik og gjorde Kur til hende i Gaar? Det ser næsten ud til, at alt allerede er klappet og klart imellem dem.

— Det maa det ikke være! udbrød Lemm.

— Saa-aa? hvorfor ikke?

— Fordi det er umuligt. For Resten, tilføjede han lidt efter: — her i Verden er alting muligt! Navnlig her hos Dem, i Rusland, mener jeg.

— Lad os foreløbig holde Rusland uden for Sagen: hvad har De saa at udsætte paa den Forbindelse?

— Masser! Masser! Lisaveta Mikajlovna er en ærlig, alvorlig Pige med en ophøjet Tænkemaade .. Og han .. naa ja, kort sagt, han er Dilettant!

— Men hun er dog forelsket i ham?

Lemm rejste sig op fra Bænken.

— Nej, hun er ikke forelsket i ham, det vil sige, hendes Sind er saa rent som nyfalden Sne og ved ikke engang, hvad det betyder: at elske. Fru Kalitin gaar og fortæller hende, at Panschin er en fortræffelig, ung Mand, og hun tror Fru Kalitin paa hendes Ord, fordi hun endnu er et komplet Barn, skønt hun er nitten Aar gammel: hun beder baade Morgen og Aften .. naa ja, det er meget rosværdigt: men hun elsker ham ikke. Hun kan kun elske det skønne, og han er ikke skøn. Det vil sige, han har ingen skøn Sjæl!

Hele denne Tale havde Lemm holdt flydende og heftigt, medens han trippede med smaa Skridt frem og tilbage foran Tebordet og saa uroligt ned i Jorden.

— Men, bedste Maestro, udbrød Lavretzky; — jeg tror sandelig, De selv er forelsket i min Kusine!

Lemm blev pludselig staaende:

— De maa ikke, begyndte han, noget usikker: — De maa ikke spøge med mig paa den Maade, hører De! Jeg er ikke forrykt: mit Øje er rettet mod den mørke Grav og ikke mod en rosenrød Fremtid!

Det gjorde Lavretzky ondt for den gamle, og han bad ham om Forladelse .. Da de havde drukket Te, spillede Lemm sin Kantate for ham. Men ved Middagsbordet begyndte han igen, rigtignok udfordret dertil af Lavretzky at tale om Lisa. Lavretzky hørte opmærksomt efter.

— Hvad mener De, Kristofer Fedoritsch, sagde han til sidst: — jeg synes, at nu er Huset i Orden, og nede i Haven staar alt

i Blomst .. hvad mener De, om jeg indbød hende og hendes Moder og min gamle Tante til at komme herud en Dags Tid? .. Naa? Synes De om den Idé?

Lemm bøjede Ansigtet ned over sin Tallerken.

— Ja, gør det, sagde han, næppe hørligt.

— Panschin vilde sagtens være overflødig?

— Ja .. overflødig! svarede den gamle, med et næsten barnagtigt Smil.

To Dage efter kørte Fedor Ivanitsch ind til Byen for at besøge Kalitins.

XVIII.

Han traf hele Familien hjemme, men rykkede ikke straks frem med sit Ærinde; han vilde først tale med Lisa. Tilfældet hjalp ham: man lod dem være ene i Dagligstuen. Der kom hurtig en Samtale i Gang. Hun havde allerede vænnet sig til ham, .. hun var i det hele taget aldrig sky over for Folk. Han gik op og ned ad Gulvet og hørte paa hende, saa hende ind i Ansigtet, gentog i Tankerne Lemms Ord, og var fuldstændig af samme Mening som han. Det hænder undertiden, at to Mennesker, som nok kender hinanden, men ikke staar hinanden synderlig nær, uventet og i en Fart, i Løbet af nogle faa Minutter, bliver næsten intime Bekendte .. og Bevidstheden om denne Forstaaelse skaffer sig øjeblikkelig Udtryk i deres Blik, i deres venskabelige og overensstemmende Smil, ja endog i deres Gestus. Det hændte nu netop med Lavretzky og Lisa. „Naa, saadan er han altsaa!“ tænkte hun, og saa venligt paa ham; „naa, saadan er Du altsaa!“ tænkte han. Derfor blev han heller ikke synderlig forbavset, da hun, ganske vist noget ængsteligt og nølende erklærede, at hun havde allerede i flere Dage gaaet og baaret paa noget, som hun gerne vilde sige ham, men hun var bange for, at han skulde blive vred.

— Det behøver De slet ikke at være, sagde han, og blev staaende foran hende: — tal De blot.

Hun saa op paa ham med sine klare Øjne.

— De er saa god, begyndte hun, og tænkte i det samme: „Ja, han er virkelig god ..!“ — De maa ikke blive vred, jeg burde egentlig ikke være saa dristig at tale til Dem om den Slags Ting .. men, hvor kunde De .. hvorfor har De skilt Dem fra Deres Kone?

Han fo'r sammen, saa hurtigt paa hende og satte sig ved Siden af hende.

— Gør mig den Tjeneste, mit Barn, sagde han: — rør ikke ved det Saar; De har rigtignok et Par fine Hænder, men selv om det er Dem, der rører ved det, gør det ondt.

— Jeg ved nok, blev hun ved, som om hun ikke havde forstaaet ham: — at hun har forset sig imod Dem; jeg har heller slet ikke i Sinde at ville forsvare hende; men hvor kan man skille det, som Gud har sammenføjet?

— Ja paa det Punkt har vi to højst forskellige Anskuelser, Lisaveta Mikajlovna! svarede han, temmelig skarpt: — vi vilde ikke kunne forstaa hinanden!

Hun blegnede, og der fo'r en svag Skælven gennem hele hendes Legeme, men hun tav ikke.

— De er nødt til at tilgive, sagde hun: — hvis De selv vil have Tilgivelse!

— Tilgive! faldt han ind. — De skulde dog først vide, hvem det er, De beder for! Tilgive denne Kvinde, igen bo i Hus sammen med hende .. med hende, den forfængelige, hjerteløse Skabning! Og for Resten, hvem har sagt Dem, at hun vil vende tilbage til mig? Tro De mig, hun er fuldkommen tilfreds med sin nuværende Stilling! .. Men, hvorfor skal vi i det hele taget tale om den Sag? End ikke hendes Navn bør komme over Deres Læber; De er for uskyldig, De kan ikke engang forstaa et saadant et Væsen!

— Hvad skal de Fornærmelser til? fik Lisa frem med en vis Overvindelse, og hendes Hænder rystede stærkere end før. — De har jo selv forladt hende, Fedor Ivanitsch!

— Men jeg siger Dem, svarede han med et uvilkaarligt Udbrud af Utaalmodighed: — De aner ikke, hvad det er for en Skabning!

— Hvorfor giftede De Dem saa med hende? hviskede hun og slog Øjnene ned.

Han fo'r op fra Stolen.

— Hvorfor jeg giftede mig med hende! Jeg var ung dengang og uerfaren; jeg fo'r vild, lod mig blænde af et smukt Ydre. Jeg kendte ikke Kvinderne, vidste ikke, hvordan Verden var. Gud give, De maa blive lykkeligere i Ægteskabet! Men tro De mig, det er umuligt at indestaa for noget!

— Jeg kan ogsaa blive ulykkelig, hviskede hun i en usikker Tone: — men saa vilde jeg vide at finde mig deri; jeg ved ikke, hvordan jeg skal udtrykke mig, .. men dersom vi ikke bøjer os for vor Skæbne ..

Han knyttede Hænderne og stampede med Foden i Gulvet.

— De maa ikke være vred, tilgiv mig! sagde hun hurtigt.

I samme Øjeblik kom Marja Dmitrievna ind i Stuen. Lisa rejste sig og vilde til at gaa ..

— Undskyld, udbrød Lavretzky pludselig, og ligesom han kaldte paa hende: — jeg har en stor Bøn til Deres Mama og til Dem: gør mig den Glæde at besøge mig i min ny Bolig! De ved, jeg har anskaffet mig et Klaver; Lemm er for Øjeblikket i Besøg hos mig; Hylden staar netop i Blomst, .. De kan trække lidt frisk Luft ude paa Landet og komme hjem igen samme Dag. — — Gaar De ind paa det?

Lisa saa paa sin Moder. Marja Dmitrievna satte et Ansigt op, som om hun ikke følte sig ganske vel; men Lavretzky lod hende ikke faa Tid til at lukke Munden op: han skyndte sig at kysse begge hendes Hænder. Marja Dmitrievna havde altid været meget modtagelig for Ømhed, og var desuden slet ikke forberedt paa saadan en Elskværdighed hos „den Tølper" Lavretzky; hun blev blød om Hjertet, og sagde Ja.

Medens hun stod og tænkte paa, hvad for en Dag de skulde bestemme, traadte Lavretzky hen til Lisa og hviskede, i en endnu bestandig bevæget Tone, til hende: „Jeg takker Dem, De er en god Pige; det er mig, der har Uret!" Et glad undseligt Smil fik hendes blege Ansigt til at rødme; ogsaa hendes Øjne smilede, .. hun havde lige til det Øjeblik været bange for, at hun havde fornærmet ham.

— Vladimir Nikolaitsch kan vel nok tage med? spurgte Marja Dmitrievna.

— Ja, naturligvis, svarede Lavretzky: — men .. var det ikke bedst, om det kun blev Familien?

— Ja, jeg tænkte ..! vilde Marja Dmitrievna til at indvende .. — Men for Resten .. som De synes ..! tilføjede hun.

Det blev bestemt, at Lenotschka og Schurotschka skulde med. Marfa Timofejevna afslog derimod at deltage i Udflugten:

— Det kniber for mig at faa de gamle Ben i Gang, min egen Dreng, sagde hun: — og hvor skulde jeg ogsaa ligge ude hos Dig? Det lader sig vist slet ikke arrangere; i en fremmed Seng kunde jeg desuden heller aldrig falde i Søvn. Nej lad de unge tage af Sted.

Lavretzky fik ikke senere Lejlighed til at være ene sammen med Lisa; men han saa paa hende med saadant et Blik, saa hun paa engang følte sig glad forvirret og følte ligesom en Slags Medlidenhed med ham. Da han sagde Farvel, trykkede han heftigt hendes Haand: og saa snart hun igen var blevet ene, faldt hun i Tanker.

XIX.

Da Lavretzky kom hjem, mødte han i Døren ind til sin Dagligstue en høj, mager Mand i en luvslidt, blaa Overfrakke og med et rynket, men livligt Ansigt, uredte graa Bakkenbarter, en lang og lige Næse og smaa, inflammerede Øjne. Det var Mikalevitsch, hans gamle Universitetsven. Lavretzky kunde i første Øjeblik ikke kende ham igen, men saa snart den anden havde sagt, hvem han var, omfavnede han ham hjerteligt. De havde ikke set hinanden siden i Moskva. Glædesudbrud og Spørgsmaal fulgte efter hverandre, længst forglemte Erindringer dukkede atter op. Mikalevitsch dampede ivrigt den ene Pibe ud efter den anden, tog sig nu og da en Slurk Te, slog ud med de lange Arme, og fortalte imedens, hvad han havde oplevet: der var ikke ret meget fornøjeligt deri, han kunde just ikke prale af, at han havde haft Lykken med sig i sine Foretagender, — men han lo hele Tiden, med en hæs, krampagtig Latter. I den sidste Maanedstid havde han haft Ansættelse paa et privat Kontor, hos en rig Brænderiforpagter, som boede 300 Verster fra Byen O..., og da han havde faaet at vide, at Lavretzky var kommet hjem fra Udlandet, havde han gjort en Afstikker herover for at besøge sin gamle Ven. Mikalevitsch talte lige saa febrilsk som i sine unge Dage, og støjede og buldrede op lige saa galt som før. Lavretzky prøvede paa at komme til at tale om sine egne Anliggender, men Mikalevitsch afbrød ham, brummede gesvindt: „Ja, jeg har nok hørt det, Bro'rlil, jeg har nok hørt det ... hm., hvem kunde have tænkt sig det?“ — — og førte saa straks Samtalen over paa et mere almindeligt Thema.

— I Morgen tidlig, sagde han: — maa jeg af Sted igen, min Ven; saa Du kommer til at finde Dig i, at vi gaar sent i Seng i Aften. Jeg maa absolut have at vide, hvad Du er, hvad for Meninger og Overbevisninger Du har, hvad der har udviklet sig i Dig, kort sagt, hvad Livet har lært Dig. (Mikalevitsch brugte endnu Ordstillinger fra Trediverne). Hvad mig angaar, saa har jeg i mange Henseender forandret mig, Bro'rlil; Livets Bølger har brudt sig mod mit Bryst — hvem er det nu, der har sagt det? — Skønt i Hovedsagen, hvad det væsentlige angaar, der er jeg den samme, som jeg altid har været; jeg tror endnu bestandig paa det ædle, paa Sandheden; ja jeg ikke blot tror .. jeg har nu en fast Overbevisning derom, ja .. Overbevisning, en fast Overbevisning, det er min Tro .. jeg er blevet troende! Hør Du, .. Du ved, jeg plejer undertiden at skrive Vers; der er ingen Poesi i dem, men Sandhed, Ærlig-

hed. Jeg skal læse det sidste, jeg har skrevet, for Dig; deri har jeg fremsat mine inderligste Overbevisninger. Hør nu efter!

Og han gav sig til at læse sit Digt op; det var temmelig langt, og sluttede med følgende Strofe:

Draget og bunden af nyvakte Længsler
Var jeg dog inderst inde et Barn:
Alt har jeg vraget, hvad engang jeg ared,
Alt har jeg æret, hvad engang jeg vraged.

Da Mikalevitsch læste de to sidste Linier, fik han næsten Taarer i Øjnene; der spillede en svag Dirren (Tegn paa stærk Sindsbevægelse) om hans tykke Læber, og der kom et forklaret Udtryk i hans ingenlunde kønne Ansigt. Lavretzky hørte opmærksomt efter, .. Modsigelsens Aand begyndte at røre sig i ham. Moskvaer-Studentens altid slagfærdige, altid kogende Eksaltation irriterede ham. Der var ikke gaaet et Kvarter, før de var langt inde i en heftig Disput, i en af disse Debatter, som aldrig faar Ende, og som kun Russere forstaar at føre. Efter at have været skilt fra hinanden i flere Aar, som de havde tilbragt i to helt forskellige Verdener, uden rigtig at forstaa hverken hvad den anden eller hvad de selv mente, klamrende sig til Ord og stadig slaaende om sig kun med Ord, udspandt der sig, paa staaende Fod og i et Nu, saa voldsom en Strid mellem dem om de allerabstrakteste Genstande, saa man skulde have troet, det gjaldt Liv og Død for dem begge. De skreg saadan op, saa hele Tjenerskabet kom paa Benene, og saa den stakkels Lemm, der straks efter at Mikalevitsch var kommet, havde lukket sig inde paa sit Værelse, blev urolig og endog begyndte at ængste sig for et eller andet ubestemt.

— Men hvad er Du saa, naar alt kommer til alt? En blaseret! skreg Mikalevitsch, da det allerede var langt over Midnat.

— Ser jeg maaske ud som en blaseret? svarede Lavretzky: — Det er altid blege og kraftløse Folk, .. vil Du have, jeg skal løfte Dig op fra Gulvet med én Haand?

— Naa ja, selv om Du ikke er blaseret, saa er Du en Skeptiker, og det er meget værre. Og hvad Ret har Du til at være Skeptiker! Du har ikke haft Lykken med Dig her i Livet, det indrømmer jeg. Og det er noget, Du ikke kan gøre for: Du kom til Verden med en lidenskabelig Sjæl, som tørstede efter Kærlighed, og blev saa med Magt holdt borte fra Kvinderne: den første, Du traf paa, maatte selvfølgelig bedrage Dig!

— Hun har ogsaa bedraget Dig! bemærkede Lavretzky bittert.

— Indrømmet .. jeg indrømmer det: jeg var ved den Lejlighed Skæbnens Redskab! Skønt .. hvad er det for noget Vrøvl? Der er jo ingen Skæbne; det er blot min gamle Vane med at udtrykke mig utydeligt .. Men hvad beviser saa det?

— Det beviser, at man straks fra Barndommen af har forvredet mine Lemmer.

— Saa vrid dem i Lave igen! Derfor er Du Menneske, er Du Mand: Du skal have Energi! Men lad det nu være, som det være vil — tror Du, man har Lov til saa at sige at ophøje et enestaaende Faktum til en almengyldig Lov, til en uomstødelig Leveregel?

— Her er jo slet ikke Tale om Leveregler! afbrød Lavretzky ham — Jeg indrømmer Dig ikke ..

— Jo, Du har gjort det til en Leveregel, det er blevet en Grundsætning hos Dig! faldt Mikalevitsch ind. — —

— Du er en Egoist! skreg han en Time efter: — Du har aldrig søgt andet end Selvnydelse, det eneste, Du brød Dig om at tilkæmpe Dig her i Livet, det var Lykke for Dig selv; Du var tilfreds, naar Du blot selv kunde leve!

— Hvad forstaar Du ved Selvnydelse?

— Og Du er atter og atter blevet skuffet; alting er ramlet sammen under Fødderne paa Dig ..

— Jeg spørger Dig om, hvad Du forstaar ved Selvnydelse?

— Og det maatte ramle sammen! For Du har søgt Støtte, hvor der ingen Støtte var at finde, Du har bygget Dit Hus paa flygtigt Sand .. Du ..

— Tal tydeligere og uden Billeder, hvis Du vil have, jeg skal forstaa Dig!

— Du — ja, le kun, hvis Du har Lyst! Du har ingen Tro, Du har ingen Varme i Hjertet; lutter Forstand, lutter elendig, dagligdags Forstand .. Du er simpelthen en stakkels overgemt Voltairianer, .. ja, det er det, Du er!

— Hvad for noget, er jeg en Voltairianer?

— Ja, akkurat saadan som Din Fader var, skønt Du selv ikke aner det!

— Saa har jeg ogsaa Ret til at kalde Dig en Fanatiker! raabte Lavretzky.

— Ak, svarede Mikalevitsch, formelig sønderknust: — jeg har desværre endnu ikke gjort noget, saa jeg fortjener et saa ophøjet Navn! — —

— Nej, nu ved jeg, hvad jeg skal kalde Dig! raabte den

selvsamme Mikalevitsch, da Klokken omtrent var tre om Morgenen: — Du er ingen Skeptiker, ingen blaseret, ingen Voltairianer: — nej, Du er en Melsæk, er Du! og det en ondskabsfuld, selvbevidst Melsæk, slet ingen naiv Melsæk! De naive Melsække, de bliver roligt liggende paa deres Ovnbænk og gør ingenting, fordi de ikke forstaar at gøre noget; de tænker heller ikke. Men Du .. Du er et tænkende Menneske — og bliver alligevel liggende; Du kunde gøre noget — men Du gør ingenting; Du bliver liggende paa Ryggen og stikker Din fyldte Vom i Vejret, og siger: ligge, det er, hvad man skal, for alt, hvad Menneskene ellers foretager sig .. det er lutter intetsigende Vaas!

— Men af hvad Grund tror Du, at jeg ligger paa Ryggen? spurgte Lavretzky: — hvad berettiger Dig til at paadutte mig saadan en Tænkemaade?

— Og desuden er I allesammen, jeg mener alle I af samme Surdejg som Du, — I er lutter forlæste Melsække! vedblev Mikalevitsch, som nu slet ikke var til at styre længer. — I ved, hvad det skorter Tyskerne paa, I kender Franskmændenes og Englændernes svage Sider, — og saa bilder I jer ind, at jer elendige Viden er et Surrogat, en Retfærdiggørelse for jer skændige Dovenskab, for jer modbydelige Uvirksomhed! Der er vel oven i Købet Folk iblandt jer, som praler af, at den og den — det fine Hoved! — ligger paa Ryggen, medens de andre, de Tossehoveder, løber og slider sig op. Ja, det siger jeg! Og desuden er der Folk her hos os — det skal nu for Resten ikke være møntet paa Dig, — som tilbringer hele deres Liv ligesom i et Svedebad af Kedsomhed og befinder sig vel derved og bliver stikkende i det, ligesom .. ligesom en Paddehat i Smør! — — og Mikalevitsch lo af sin Lignelse. — Uh, denne Vane til at kede sig — det er Russernes Ruin! Hele Livet gaar hen for den modbydelige Melsæk med Forberedelser til Arbejde ..

— Hvad skaber Du Dig saadan for? raabte Lavretzky: — Arbejde .. gøre noget .. Men saa sig, hvad der skal gøres, og lad være at skraale saadan op, Du poltaviske Demosthenes!

— Ja, det manglede bare! Nej, det har jeg dog ikke i Sinde at sige Dig, Bro'rlil; det er noget, enhver maa vide fra sig selv! svarede Demosthenes'en ironisk. — Hm, han er Godsejer, Adelsmand — og ved ikke, hvad han skal tage sig for! Nej, Du mangler Troen, ellers vidste Du det; Du mangler Troen og Aabenbaringen!

— Men saa lad mig dog i det mindste faa Tid til at trække Vejret, Din Satans Karl! lad mig faa Stunder til at tænke mig om! bad Lavretzky.

— Ikke et Minut, ikke et Sekund! svarede Mikalevitsch med en bydende Haandbevægelse: — Døden venter ikke, og Livet skal heller ikke vente! ..

— Og saadant et Tidspunkt, saadant et Sted disse Mennesker saa har valgt til at krybe i Skjul paa Ovnbænken! raabte han, da Klokken var fire, og han allerede var begyndt at blive dygtig hæs: — her hos os! i Rusland! og nu! i dette Øjeblik, hvor hver eneste iblandt os har en uhyre Pligt, et forfærdeligt Ansvar over for Gud, over for Nationen, over for sig selv! Vi sover, og Tiden iler! vi sover ..!

— Tillad mig at gøre Dig opmærksom paa, sagde Lavretzky: at vi sover sandelig ikke for Øjeblikket, hvorimod vi ganske vist ikke under de andre her i Huset Ro til at sove. Vi skraaler os Halsen hæs, ligesom Hanekyllinger. Vil Du høre, det er allerede det tredie Hanegal!

Mikalevitsch kunde ikke lade være at le, og blev mere stilfærdig. — Ja ja, saa i Morgen! sagde han smilende .. og stak sin Pibe ned i Tobakspungen.

— Ja, i Morgen! gentog Lavretzky .. De to Venner blev dog siddende en Timestid endnu og passiarede .. Men de var ikke længer saa højrøstede, og deres Samtale havde nu en rolig, noget tungsindigt fredelig Karakter.

Næste Morgen rejste Mikalevitsch, hvor stærkt end Lavretzky trængte ind paa ham for at faa ham til at blive. Det lykkedes ikke Fedor Ivanitsch at overtale ham; men de havde dog forinden faaet passiaret ud. Det viste sig, at Mikalevitsch ikke ejede en eneste Skilling. Allerede den foregaaende Aften havde Lavretzky med Beklagelse opdaget hos ham alle den kroniske Fattigdoms Kendemærker og Vaner. Støvlerne var nedtraadte, der manglede en Knap bag i Frakken, Hænderne kendte ikke noget til Handsker, og der sad Sengedun i Haaret; det var heller ikke faldet ham ind, dengang han kom, at bede om Vand til at vaske sig i; og ved Aftensbordet havde han med formelig Hajfiske-Graadighed hugget i sig af de forskellige Retter, havde flænget i Kødet med Fingrene, og knækket og knaset Benene med sine sorte, stærke Tænder. Det viste sig ligeledes, at Statstjenesten ikke havde hjulpet ham til noget som helst, og at han nu satte hele sit Haab til Brænderiforpagteren, der havde antaget ham ene og alene af den Grund, at han vilde have et „dannet Menneske" om sig paa Kontoret. Alligevel tabte Mikalevitsch ikke Modet og levede trøstigt videre, som Cyniker, som Idealist; oprigtig bekymret for Menneskeslægtens Skæbne og for sit eget højere Kald viede han sig helt og holdent til det, og brød sig kun lidt om

at forhindre, at han maaske en skøn Dag gik hen og sultede ihjel. Han havde aldrig været gift; derimod havde han været en utallig Mængde Gange forelsket og havde skrevet Digte om alle sine elskede; især besang han i fyrige Udtryk en gaadefuld sortlokket „polsk Panna“ .. Der gik rigtignok det Rygte, at bemeldte Panna havde været en for adskillige Kavalleriofficerer vel bekendt Jødinde .. skønt, ret betænkt — — er det egentlig ikke aldeles ligegyldigt?

Lemm kunde ikke forsone sig med Mikalevitsch; Tyskeren, som ikke var vant til saadan en Skrigen op og et saa voldsomt Væsen, var blevet halvvejs bange for ham .. Den ene Stakkel sporer i Regelen den anden allerede paa lang Afstand, men søger kun sjældent, navnlig da hvis han selv er til Aars, at træde i Forbindelse med sin Lidelseskammerat .. Det er forøvrigt ogsaa meget naturligt: han ejer intet, som han kunde dele med den anden — ikke engang Haab.

Før Mikalevitsch rejste, talte han endnu længe med Lavretzky og profeterede denne, at han vilde gaa til Grunde, hvis han ikke i Tide gik i sig selv og vendte om; han bad ham bønligt tage sig alvorligt at sine Bønders Stilling, anførte sig selv som et Eksempel til Efterlignelse, og forsikrede, at han var blevet luttret i Ulykkens Smeltedigel — kaldte sig saa et Par Gange et lykkeligt Menneske, og sammenlignede sig selv med Fuglene under Himlen og Liljerne paa Marken ..

— Det maa da i al Fald være en af de sorte Liljer! bemærkede Lavretzky.

— Aa, Bro'rlil, lad blot være at spille Aristokraten! svarede Mikalevitsch trohjertet: — tak Du heller Din Gud for, at der ogsaa i Dine Aarer flyder ærligt, plebejisk Blod. Men jeg mærker, at det, Du for Øjeblikket trænger til, det er et rent overjordisk Væsen, som kan rive Dig ud af Din Apathi.

— Tak skal Du have, Bro'rlil, indvendte Lavretzky: — jeg har faaet nok af de overjordiske Væsener.

— Ti stille, Ciniker! raabte Mikalevitsch, og udtalte efter lillerussisk Skik y'et halvvejs som et i.

— Cyniker, rettede Lavretzky ham.

— Ja netop Ciniker! gentog Mikalevitsch.

Endnu dengang han sad i Tarantaszen, hvor man i Forvejen havde anbragt hans flade, gule og forbavsende lette Lædervadsæk, blev han ved at tale; indhyllet i en Slags spansk Kappe — hvis Krave var bleven rødbrun, og hvor et Par Løvekløer af Kobber gjorde Tjeneste som Hægter — udviklede han sine Anskuelser om Ruslands Fremtid og slog ud i Luften med den

solbrændte Haand, som om han udsaaede Frø til et fremtidigt Velvære. Endelig satte Hestene sig i Gang .. „Tænk paa mine sidste tre Ord! raabte han og bøjede sig med hele Overkroppen ud af Vognen, ligesom en Ekvilibrist: — Religion, Fremskridt, Humanitet! .. Lev vel!“ Og hans Hoved med samt Huen, som han havde trukket dybt ned i Panden, forsvandt .. Lavretzky blev staaende alene uden for Døren — og saa ufravendt ned ad Vejen, indtil han ikke længere kunde øjne Tarantaszen. „Maaske han alligevel har Ret! tænkte han, og gik ind igen: — maaske er jeg virkelig en Melsæk.“ Meget af det, Mikalevitsch havde sagt, var gaaet ham dybt til Hjerte, skønt han havde talt imod det og været uenig med ham. — Naar det blot er et godt Menneske, der taler, .. og han mener det godt, .. vil ingen være i Stand til at modstaa ham.

XX.

To Dage efter indtraf Marja Dmitrievna, som hun havde lovet, sammen med Familiens yngre Medlemmer til Vassiljevskoje. De unge Piger løb straks ned i Haven, medens Marja Dmitrievna med en smægtende Mine gjorde en Runde gennem Værelserne og ytrede sit Bifald med alt muligt. Hun betragtede sit Besøg hos Lavretzky som et Tegn paa stor Nedladenhed fra hendes Side, ja halvt om halvt som en god Gerning. Hun smilte venligt, da Anton og Apraxia, efter gammel Skik blandt de livegne Tjenestefolk, kom og kyssede hendes Haand, .. og bad saa i en mat Tone og snøvlende, om hun maatte faa lidt Te. Til Antons store Ærgrelse — han havde lige faaet trukket et Par hvide strikkede Handsker paa — var det ikke ham, der kom til at byde den nyankomne naadige Frue Teen, men derimod Lavretzkys udenlandske Kammertjener, som efter Antons Overbevisning ikke forstod sig det allerbitterste paa Tjenestereglementet. Til Gengæld hævdede han sin Plads ved Bordet: han kom marcherende med faste Skridt og stillede sig op bag Marja Dmitrievna's Stol .. og afstod saa ikke Pladsen til nogen som helst anden. En saa uhørt Begivenhed, som at der var fremmede paa Vassiljevskoje, paa engang forvirrede og glædede gamle Anton: det glædede ham at se, at hæderlige Herskaber holdt Bekendtskab med hans Herre. For Resten var han ikke den eneste, der var urolig den Dag; Lemm var det ogsaa. Han havde iført sig en tobaksfarvet Kjole med spidse Skøder, havde strammet sit Halsbind meget stærkt, rømmede sig i et væk, og gjorde med

glad og venlig Mine Plads for enhver, der vilde forbi ham. — Lavretzky saa med Glæde, at Tilnærmelsen mellem ham og Lisa vedvarede: straks da hun kom, havde hun hjerteligt rakt ham Haanden.

Da de havde spist til Middag, trak Lemm, som hele Tiden havde gaaet og følt til sin ene Baglomme, en lille Rulle Nodepapir frem af den, og lagde den tavs og med sammenbidte Læber paa Klaveret. Det var en Romance, som han havde komponeret den foregaaende Aften, til en gammel tysk Tekst, hvori der var Tale om Stjerner. Lisa satte sig straks hen til Klaveret, og begyndte paa Romancen .. Men ak! Musikken var forvirret og ubehjælpsom; man kunde mærke, at Komponisten havde anstrengt sig for at udtrykke noget lidenskabeligt og dyblfølt; men det var ikke blevet til noget, han havde anstrengt sig forgæves. Baade Lavretzky og Lisa opdagede det straks, .. og Lemm indsaa det ogsaa: uden at sige et Ord stak han igen sin Romance i Lommen, og da Lisa foreslog ham, at hun skulde spille den en Gang til, rystede han blot paa Hovedet, svarede med en alvorlig Mine: „Nej, for i Dag .. basta!“ bukkede paa sin sædvanlige Maade, og traadte bort fra Klaveret.

Henimod Aften gik hele Selskabet ned at fiske. I Dammen nede i Enden af Haven var der en Mængde Karudser og Smerlinger. Der blev sat en Lænestol ned ved Bredden, henne i Skyggen, til Marja Dmitrievna; man lagde et Tæppe under hendes Fødder, og gav hende den bedste Snøre; Anton, som var en gammel og erfaren Fisker, tilbød hende sin Assistance. Han havde meget travlt med at sætte Orm paa Krogen, skød dem tilrette med Fingrene, spyttede paa dem, og kastede ogsaa nu og da, med hele Overkroppen bøjet forover, Snøren ud i Vandet. Marja Dmitrievna udtalte endnu samme Aften til Lavretzky sin Mening om Anton i følgende franske Frase, der mindede stærkt om Pige-Instituttet: „Il n'y a plus maintenant de ces gens comme ça, comme autrefois“ — Lemm og de to Smaapiger var gaaet et Stykke længere frem, hen til Dæmningen; Lavretzky havde sluttet sig til Lisa. Fiskene bed rask, hvert Øjeblik blinkede i Luften Karudsernes gyldent- og sølvglinsende Skæl, idet de blev trukket op af Vandet. Der var ingen Ende paa Smaapigernes fornøjede Udbrud; endog Marja Dmitrievna gav et Par Gange et rørt Udraab til Bedste. Hos Lavretzky og Lisa bed Fiskene ikke saa tidt; det kom formodentlig af, at de to ikke var saa optagne af Fangsten, som de andre og lod Flaaddet paa deres Snører drive helt ind til Bredden. Det rødlige Siv rundt om den suste sagte, foran dem laa i stille Glans det rolige Vand,

og sagte og dæmpet faldt ogsaa deres Samtale. Lisa stod ude paa en lille Flaade; Lavretzky sad paa en fremspringende Pilestamme. Lisa havde en hvid Kjole paa, der om Livet blev holdt sammen ved et bredt, hvidt Baand; en Straahat hang over hendes ene Arm, medens den anden Arm med en vis Anstrengelse, holdt den vippende Medestang. Lavretzky sad og saa paa hendes rene, noget strenge Profil, paa Haaret, der var strøget om bag Ørene, paa de fine Kinder, der blussede som et Barns, .. og han tænkte: „Hvor Du ser nydelig ud, som Du staar der ved min Dam!“ Lisa vendte ikke Ansigtet til den Side, hvor han sad, men saa, halvt blinkende og halvt smilende, ud paa Vandet. Skyggen af et Lindetræ, der stod i Nærheden, skjulte dem begge.

— Vil De tro, begyndte Lavretzky: — at jeg har tænkt meget over vor sidste Samtale og er kommet til den Overbevisning, at De maa være usigelig god.

— Jeg havde slet ikke i Sinde .. svarede Lisa — — og blev forlegen.

— Jo, De er god, gentog Lavretzky. — Jeg er kun et ubehøvlet Menneske, men jeg kan føle paa mig, at alle maa holde af Dem. Der er f. Eks. Lemm, han er helt forelsket i Dem!

Det saa ud, som om Lisa vilde til at rynke Øjenbrynene, men det var snarere en uvilkaarlig Trækning, der bevægede dem: det var noget, som altid skete, naar hun hørte et og andet, hun ikke syntes om.

— Det gjorde mig rigtig ondt for ham i Dag med hans mislykkede Romance, vedblev Lavretzky. — At være ung og ikke forstaa, det er til at holde ud; men at være bleven gammel og ikke kunne .. det er haardt. Og det pinligste ved Sagen er, at man selv ikke mærker, naar Kræfterne begynder at gaa bort. Det er ikke let for en gammel Mand at bære saa drøje Slag! .. Pas paa, der er Bid! .. Man siger, tilføjede Lavretzky efter nogle Øjeblikkes Tavshed: — at Vladimir Nikolaitsch skal have skrevet en ganske køn Romance.

— Ja, svarede Lisa: — den er ikke videre betydelig, men meget net.

— Naa, spurgte Lavretzky: — og hvad mener De: forstaar han sig paa Musik?

— Jeg tror, han har et betydeligt musikalsk Talent, men at han hidtil ikke har gjort synderligt for at uddanne det.

— Ja saa! og er det ogsaa er godt Menneske?

Lisa brast i Latter, og saa hurtigt hen paa Fedor Ivanitsch.

— Det var et besynderligt Spørgsmaal! udbrød hun, og trak Snøren op af Vandet, og kastede længere ud.

— Saa-aa, hvorfor besynderligt? Jeg spørger Dem om ham, fordi jeg først fornylig er kommet tilbage hertil, og som Deres Slægtning.

— Som min Slægtning?

— Ja, hvis jeg ikke tager fejl, saa er jeg en Slags Onkel til Dem.

— Vladimir Nikolaitsch har et godt Hjerte, sagde Lisa: — Han er dannet; Mama holder meget af ham.

— Og De selv, holder De ogsaa af ham?

— Han er et bravt Menneske, .. hvorfor skulde jeg ikke holde af ham?

— Naa — aa! sagde Lavretzky og tav. Der fløj et halvt bedrøvet, halvt spottende Udtryk over hans Ansigt. Hans ufravendte Blik gjorde Lisa forvirret, men hun blev ved at smile. — Naa, Gud give Dem Lykke! mumlede han endelig, som om han talte til sig selv, .. og vendte Hovedet til den anden Side.

Der fo'r en svag Rødme op i Lisas Kinder.

— De tager fejl, Fedor Ivanitsch, sagde hun: — dersom De tror .. Men synes De ikke om Vladimir Nikolaitsch? spurgte hun pludselig.

— Nej, jeg synes ikke om ham.

— Og hvorfor ikke?

— Det forekommer mig, at han netop mangler Hjerte.

Lisa holdt op at smile.

— De er vant til at bedømme Menneskene strengt, sagde hun efter en længere Pavse.

— Nej, slet ikke. Hvad Ret skulde ogsaa jeg, som selv i saa høj Grad trænger til Overbærenhed, have til at fælde strenge Domme over andre? Eller har De maaske glemt, at Dagdriverne .. er de eneste, som ikke spotter mig? .. Apropos, tilføjede han: — har De holdt Deres Løfte?

— Hvad for et Løfte

— Har De bedt for mig?

— Ja, jeg har bedt for Dem, og jeg beder for Dem hver Dag. Men De maa ikke tale saa letfærdigt derom, hører De!

Lavretzky forsikrede, at det kunde aldrig falde ham ind, han nærede den dybeste Agtelse for andres Overbevisninger; derpaa begyndte han at tale om Religionen, om dens Betydning i Menneskeslægtens Historie, om Kristendommens Væsen ..

— Kristen maa man være, sagde Lisa, med et Udtryk af Selvbeherskelse: — ikke for at kunne forstaa alt muligt i Himlen og paa Jorden, men fordi ethvert Menneske skal dø!

Uvilkaarlig forbavset saa Lavretzky hen paa hende, og deres Blik mødtes.

— Hvad var det, De der sagde? spurgte han.

— Det var ikke mine Ord, svarede hun.

— Ikke Deres? .. Men hvorfor talte De om at dø?

— Jeg ved ikke. Jeg tænker tidt paa det.

— Tidt?

— Ja.

— Det skulde man ikke tro, naar man ser Dem i dette Øjeblik: Udtrykket i Deres Ansigt er saa lyst og saa venligt, De smiler ..

— Ja, for Øjeblikket føler jeg mig ogsaa rigtig glad, svarede hun naivt.

Lavretzky kunde haft Lyst til at gribe hendes Hænder og trykke dem ..

— Lisa! Lisa! raabte Marja Dmitrievna: — kom, skal Du se, saadan en Karudse jeg har fanget!

— Nu kommer jeg, Mama, svarede Lisa, og gik hen til hende. — Lavretzky blev siddende paa Piletræet. „Jeg taler med hende, som om jeg ikke allerede for længe siden var færdig med Livet!“ tænkte han. Da Lisa gik, havde hun hængt sin Hat paa en Gren: han saa paa Hatten og paa dens lange, noget krøllede Baand med en ganske besynderlig Følelse, næsten med Ømhed. — Lisa kom straks efter tilbage, og stillede sig ud paa sin forrige Plads, ude paa Flaaden.

— Men hvorfor tror De, at Vladimir Nikolaitsch intet Hjerte har? spurgte hun lidt efter.

— Jeg har jo allerede sagt Dem, at det kan gerne være, jeg tager fejl; for Resten vil Tiden vise det.

Lisa faldt i Tanker. Lavretzky fortalte, om hvordan han tilbragte Tiden paa Vassiljevskoje, om Mikalevitsch og om Anton; han følte Trang til at tale med Lisa, til at meddele hende alt, hvad der rørte sig i hans Sjæl; hun hørte saa venligt, saa opmærksomt paa ham; de Bemærkninger og Indvendinger, hun af og til kom med, var saa ligefremme og dog saa træffende. Han sagde hende det endog.

Hun blev forundret derover:

— Virkelig? sagde hun: — og jeg troede, at jeg ligesom min Kammerjomfru Nastja ingen egne Ord havde. Hun sagde engang til sin Kæreste: Du maa vist kede Dig ved at være sammen med mig; for Du taler altid saa kønt til mig, og jeg har slet ingen egne Ord.“

„Tak De Gud for det!“ tænkte Lavretzky.

XXI.

Imidlertid blev Klokken mange, og Marja Dmitrievna ytrede, at det var paa Tide at tage hjem. Kun med stor Besvær fik man Smaapigerne bort fra Dammen; saa klædte man sig paa til at køre. Lavretzky sagde, at han vilde følge Gæsterne Halvvejen, og lod sadle en Hest til sig. Da han hjalp Marja Dmitrievna ind i Vognen, savnede han Lemm; men den gamle var intet Steds at finde. Han var forsvundet straks efter at man havde rejst sig fra Aftensbordet. Anton slog, med en i hans Alder højst respektabel Kraft, Vogndøren i, og raabte barsk: kør, Kusk! Kareten rullede af Sted. Marja Dmitrievna og Lisa sad paa Bagsædet, Smaapigerne og Kammerjomfruen paa Forsædet. Det var en varm og stille Aften; begge Vognvinduerne var trukket ned. Lavretzky red i Trav ved Siden af Vognen, omme paa den Side, hvor Lisa sad; den ene Haand havde han lagt paa Vinduesrammen, den anden Haand, hvori han holdt Tøjlerne, hvilede paa Halsen af Hesten, som roligt og regelmæssigt travede af Sted; nu og da vekslede han et Par Ord med den unge Pige. Aftenrøden havde veget Plads for Natten, men det var blevet endnu varmere i Vejret. Marja Dmitrievna faldt hurtigt i Søvn; Smaapigerne og Kammerjomfruen satte sig ligeledes til at sove. Rask og regelmæssigt rullede Kareten hen ad Vejen. Lisa bøjede sig forover; Maanen, som lige var staaet op, skinnede hende ind i Ansigtet, den fine duftsvangre Nattevind kølede hendes Øjne og Kinder. Hun befandt sig saa usigelig vel. Hendes Haand hvilede paa Vognvinduet, ved Siden af Lavretzkys. Han følte sig ogsaa rigtig glad og tilfreds; han red der, bestandig længere og længere frem gennem den stille, varme Nat, havde ikke Øjnene borte fra det milde, aabne Ansigt, og lyttede til den unge, selv naar den hviskede, fuldtonige Stemme, som talte saa ligefremme og hjertelige Ord til ham. Endelig opdagede han, at han allerede havde redet over Halvvejen. Han vilde ikke vække Marja Dmitrievna, trykkede midt under Farten Lisas Haand, og sagde: „Nu er vi dog Venner, ikke sandt?“ Hun nikkede, — han holdt sin Hest an. Sagte løftet og vugget rullede Kareten videre; han red i Skridtgang tilbage til sit Hjem. Sommernattens Trolddom betog ham; alt rundt omkring forekom ham saa forunderligt, saa overraskende, og dog paa samme Tid saa længst og saa venligt bekendt; nær og fjernt — (og selv langt borte traadte mangfoldige Ting frem, skønt Øjet ikke kunde gøre sig nogen tydelig Forestilling om dem) — laa alt i dyb Hvile; men denne Hvile var svanger med ungdommeligt, fremblomstrende Liv. Lav-

retzkys Hest travede tappert af Sted, fulgt paa den ene Side af sin brede, sorte Skygge. Der var noget hemmelighedsfuldt, noget velgørende i Hestens raske Hovslag, noget oplivende, næsten vidunderligt i Vagtlernes Slag. Stjernerne forsvandt som i et Taageslør; Maanen — det var endnu ikke Fuldmaane — udstraalede et klart Lys; som en blaalig Strøm trak det sig hen over Himlen og kantede de lette, ilende Smaaskyer som med en gylden Taagesøm; den friske Luft fugtede hans Øjne, lagde sig om alle Lemmer med en behagelig Fornemmelse og fyldte Brystet som en rislende Kilde. Han svælgede i den vidunderlige Følelse og glædede sig over den. „Naa, tænkte han: — Livet er da ikke forbi endnu; jeg er dog ikke blevet helt knust af . !“ han talte ikke ud: af hvem eller hvad .. Saa gav han sig til at tænke paa Lisa, og spurgte sig selv, om hun maaske ikke alligevel elskede Panschin; han tænkte paa, at hvis han nu selv havde truffet hende under andre Forhold .. kun Gud kunde vide .. hvad det kunde have ført til; han forstod ogsaa godt Lemm, — skønt hun rigtignok ingen „egne“ Ord havde .. For Resten, det var jo slet ikke sandt: hun havde jo virkelig egne Ord .. „De maa ikke tale saa letfærdigt derom!“ — gentog han halvhøjt for sig selv. Han red længe med bøjet Hoved, saa rettede han sig pludselig og deklamerede langsomt:

Alt har jeg vraget, hvad engang jeg æred,
Alt har jeg æret, hvad engang jeg vraged!

men gav straks efter Hesten et Smæk med Ridepisken, og red hjem i Galop.

Da han stod af Hesten, saa han endnu engang tilbage med et uvilkaarlig taknemligt-smilende Blik. Den milde, lydløse Nat dækkede Høj og Dal; ud af dens duftsvangre Indre vældede der — Gud maa vide hvorfra — om fra Himlen eller fra Jorden — en blød, beroligende Varme. Lavretzky sendte en sidste Hilsen efter Lisa, og løb op ad Trappen ..

Den næste Dag gik temmelig ensformigt. Det regnede lige fra om Morgenen. Lemm gik hele Tiden og saa gnaven ud og holdt Læberne saa tæt sammenpressede, som om han højtidelig havde svoret paa, at han aldrig mere vilde aabne dem. Da Lavretzky gik til Ro, tog han med sig ind paa Sengen en Bunke franske Aviser, som var blevet liggende urørte paa hans Bord. Han rev Korsbaandet af, og lod Blikket glide op og ned ad Spalterne, der for Resten ikke indeholdt noget nyt. Han skulde lige til at kaste Bladene til Side, da han pludselig, ligesom han

var blevet bidt af en Slange, fo'r op i Sengen. I Feuilletonen i en af Aviserne meddelte Monsieur Jules, som vi allerede har gjort Bekendtskab med, sine Læsere en „smertelig Efterretning“: Den skønne fortryllende Moskvaerinde, skrev han Madame de Lavretzky, en af Modens Dronninger, en Prydelse for de parisiske Saloner, er død saa godt som uden nogen foregaaende Sygdom, .. denne desværre kun altfor sande Efterretning var lige kommet til hans, Hr. Jules', Kundskab. Han havde, — fortsatte han — det turde han nok sige, været en Ven af den hensovede ..

I et Nu havde Lavretzky faaet klædt sig paa. Han gik ned i Haven, og blev ved at gaa frem og tilbage i en og samme Allé, lige til det blev Morgen.

XXII.

Da de om Morgenen sad og drak Te, bad Lemm Lavretzky, om en Vogn maatte køre ham ind til Byen.

— Det er paa Tide, jeg igen ser at faa bestilt noget, jeg mener: begynder at give Timer! sagde den gamle: — her gaar jeg og spilder Tiden til ingen Nytte.

Lavretzky svarede ikke straks; han lod til at være faldet i Tanker.

— Godt, sagde han endelig: — jeg kører selv med.

Lemm pakkede, hivende og stønnende og uden at lade Tjeneren hjælpe sig, sin lille Vadsæk, og rev nogle Nodeblade itu og brændte Stumperne. — Vognen kørte frem for Døren. Da Lavretzky gik ud af sit Kabinet, stak han Avisen fra om Natten i Lommen.

Undervejs talte de saa godt som slet ikke sammen: de lod begge til at være optaget af deres egne Tanker og til hver for sig at være tilfredse med, at den ene ikke forstyrrede den anden. De skiltes ogsaa temmelig tørt, hvad der forøvrigt hyppigt er Tilfældet mellem Venner i Rusland. Lavretzky kørte den gamle hen til det lille Hus, hvor han boede; Lemm stod af Vognen, tog sin Vadsæk, men rakte ikke sin Ven Haanden (han holdt med begge Hænder Vadsækken op foran Brystet), ja han ikke engang saa meget som saa paa ham, men sagde blot paa Russisk: „Farvel!“ — „Farvel!“ gentog Lavretzky, og gav Kusken Ordre til at køre ham hen til hans egen Bopæl: han havde nemlig, for at være forberedt paa alt, lejet sig en Lejlighed i O . . .

Lavretzky skrev et Par Breve, spiste i en Fart, og gik saa hen til Kalitins. Han traf ingen andre i Dagligstuen end Pan-

schin, som meddelte ham, at Marja Dmitrievna kom straks, og som derefter med udsøgt Artighed indledte en Samtale med ham. Hidtil var Panschin optraadt, om ikke ligefrem stolt, saa dog nedladende overfor Lavretzky; men dengang Lisa fortalte Panschin om Gaarsdagens Udflugt, havde hun kaldt Lavretzky et fortræffeligt og begavet Menneske, — og det var tilstrækkeligt: det „fortræffelige" Menneske maatte absolut erobres! Panschin begyndte med at gøre Komplimenter, beskrev den Begejstring, hvormed efter hans Forsikring hele Marja Dmitrievnas Familie havde talt om Vassiljevskoje, og gik saa, som han plejede, over til at tale om sig selv, talte om sine Beskæftigelser, om sine Anskuelser, om Livet, Verden og Statstjenesten; han henkastede et Par Bemærkninger om Ruslands Fremtid samt om, at man bestemt burde holde Guvernørerne noget mere stramt, og gjorde sig endelig saa smaat lystig over sig selv og sagde, at i St. Petersborg havde man blandt andet stillet ham den Opgave: „De populariser l'idèe du cadastre". Han talte temmelig længe, skvadronerede med skødesløs Sikkerhed og indbildsk Overlegenhed alle mulige Vanskeligheder af Vejen, og kastede, som en Taskenspiller med Kugler, om sig med de vigtigste administrative og politiske Spørgsmaal. Udtryk som: „Det vilde jeg gøre, hvis jeg var Regeringen", eller: „De som en dannet Mand vil sikkert give mig Ret", flød i et væk fra hans Læber. Lavretzky hørte ligegyldigt paa hans lange Tale: han syntes ikke om denne nette, dannede, ugenert-sirlige Mand med det rolige Smil, den høflige Stemmeklang og det forskende Blik. Med den ham ejendommelige Evne til hurtigt at gennemskue andre opdagede Panschin hurtigt, at hans Tilhører ikke morede sig saadan overdrevent godt; han greb derfor det første det bedste Paaskud og trak sig tilbage, overbevist om, at det jo gerne kunde være, Lavretzky var et meget fortræffeligt Menneske, men at der i alt Fald ikke var noget sympatetisk ved ham ... „aigri" og, „en somme", en Smule komisk! — Marja Dmitrievna kom ind sammen med Gedeonovsky; lidt efter kom Marfa Timofejevna og Lisa, og bag efter dem Familiens øvrige Medlemmer. Fremdeles indfandt der sig en musikalsk Veninde, Fru Belenitzin, en lille mager Dame med et næsten barnligt, mat og net lille Ansigt; hun var iført en skrattende sort Kjole og gik med en spraglet Vifte og svære Armbaand. Hendes Ægtefælle var der ogsaa, — en korpulent, rødmosset Mand med et Par store Hænder og Fødder, hvide Øjenvipper og et evindeligt Smil om de tykke Læber. Naar de var ude blandt fremmede talte hans Kone aldrig til ham, men hjemme hos dem selv og i fortrolige Øje-

blikke kaldte hun ham sin „lille Pattegris“ .. Panschin kom tilbage; Folk blev efterhaanden mere livlige og talende. Lavretzky holdt ikke af at være i saa talrigt Selskab; han var især meget opbragt paa Fru Belenitzin, der hele Tiden sad og lorgnetterede ham. Dersom Lisa ikke havde været der, vilde han straks være gaaet sin Vej: men han vilde sige et Par Ord til hende i Enrum, og kunde længe ikke finde en gunstig Lejlighed dertil. Han maatte saa indskrænke sig til at sidde og følge hende med Øjnene — og det med hemmelig Glæde: thi endnu aldrig, syntes han, havde hendes Ansigt set saa ædelt og yndigt ud som i Aften. Fru Belenitzins Naboskab tjente kun til yderligere at fremhæve hendes Skønhed. Bemeldte Dame sad i et væk og rokkede paa sin Stol; det ene Øjeblik trak hun paa de smalle Skuldre, i det næste lo hun affektert, og snart blinkede hun med Øjnene, snart spærrede hun dem pludselig vidt op. Lisa sad roligt og saa lige frem for sig, glad, men uden at le.

Fruen i Huset satte sig til et Spillebord sammen med Marfa Timofejevna, Belenitzin og Gedeonovsky, der spillede yderst forsigtigt, stadig tog fejl, hyppigt klippede med Øjenlaagene og hvert Øjeblik tørrede sig i Ansigtet med sit Lommetørklæde. Panschin satte en melankolsk Mine op, talte kort, betydningsfuldt og forknyt — han kunde godt lide at spille den miskendte Kunstner, — men vilde ikke, skønt Fru Belenitzin, som koketterede ivrigt med ham, bad ham derom, foredrage sin Romance: Lavretzky generede ham! .. Fedor Ivanitsch sagde ogsaa meget lidt. Lisa var, straks dengang hun traadte ind i Stuen, blevet slaaet af, saadant et ejendommeligt Udtryk der var i hans Ansigt; hun forstod øjeblikkelig, at han havde noget at meddele hende, men hun var bange for at spørge ham om, hvad det var, — uden at hun for Resten selv vidste, hvorfor hun var bange. Da hun endelig gik ind i Salen for at lave Te, drejede hun uvilkaarlig Hovedet om til den Side, hvor han sad. Han fulgte straks bag efter hende.

— Hvad er der i Vejen? spurgte hun, og satte Tepotten op paa Temaskinen.

— Har De kunnet mærke noget paa mig? spurgte han.

— De er anderledes i Dag, end De plejer at være.

Han bøjede sig ned over Bordet.

— Jeg vilde have meddelt Dem en Efterretning, jeg har faaet, begyndte han: — men for Øjeblikket er det umuligt. — For Resten .. læs det Stykke her i Feuilletonen, som er streget under med Blyant! tilføjede han, og rakte hende Avisen, som han

havde bragt med sig. — Jeg beder Dem ikke tale derom; i Morgen tidlig kommer jeg igen.

Lisa blev forvirret .. Panschin viste sig paa Dørtærskelen; hun stak Avisen i Lommen.

— Har De læst „Obermann“, Lisaveta Mikajlovna? spurgte Panschin dybsindigt.

Lisa svarede med et Enstavelsesord, og gik saa ud af Salen og op paa sit Værelse. Lavretzky gik igen ind i Dagligstuen, og stillede sig hen ved Spillebordet. Marfa Timofejevna, som var rød i Ansigtet og havde løst Baandene op paa sin Kappe, beklagede sig til ham over sin Makker Gedeonovsky, der, efter hvad hun sagde, ikke forstod at spille ordentligt ud.

— Nej, sagde hun: — det er ikke saa let at spille Kort som at lave Historier!

Gedeonovsky blev ved at klippe med Øjnene og at tørre sig i Ansigtet. Lisa kom ind i Dagligstuen, og satte sig hen i en Krog; Lavretzky saa paa hende, og hun paa ham, — og de blev begge næsten uhyggelig til Mode. Han læste i hendes Ansigt Forundring og noget, der lignede Bebrejdelse. Han vilde gerne have talt med hende, men det kunde han ikke komme til; og vedblive at være i Stue sammen med hende, som Gæst mellem de andre Gæster, — nej, det var altfor uudholdeligt! Han besluttede sig til at gaa. Da han havde sagt Farvel til hende, fik han Tid til at tilføje, at han kom igen i Morgen og stolede paa hendes Venskab.

— Ja, kom! svarede hun, stadig med det samme forundrede Udtryk i Ansigtet.

Da Lavretzky var gaaet, levede Panschin op; han gav Gedenovsky gode Raad, koketterede spøgende med Fru Belenitzin, og foredrog endelig ogsaa sin Romance. Til Lisa derimod talte han, og opførte sig ogsaa overfor hende, ligesom tidligere paa Aftenen: tilbageholdent og noget forknyt.

Lavretzky sov heller ikke den Nat. Han var ikke bedrøvet, ikke bevæget, han var tværtimod nu ganske rolig; men sove kunde han ikke. Han tænkte ikke engang paa Fortiden, han tænkte kun paa, hvordan han var stillet i dette Øjeblik. Hans Hjerte bankede langsomt og regelmæssigt, Timerne fløj af Sted, men det faldt ham ikke ind at lægge sig til at sove. Kun af og til steg den Tanke op i ham: „Men det er jo slet ikke sandt... Alt sammen dum Snak!“ — og saa standsede han, og hang med Hovedet, og fordybede sig atter i Betragtningen af sin Nutid og sin Fremtid.

XXIII.

Marja Dmitrievna tog ikke synderlig venligt mod Lavretzky, da han kom igen næste Dag. „Det lader til at blive en Vane hos ham!“ tænkte hun. Personligt syntes hun ikke videre godt om ham, og desuden havde Panschin, som hun altid lod sig paavirke af, den foregaaende Aften rost ham paa en ret lumsk og nedsættende Maade. Da hun ikke betragtede Lavretzky som en fremmed og ikke ansaa det for nødvendigt at gøre Ophævelser overfor en Slægtning, ja næsten en Husfælle, var der ikke gaaet en halv Time, før han allerede spadserede med Lisa frem og tilbage nede i en af Havens Alleer. Lenotschka og Schurotschka løb nogle Skridt borte fra dem og legede Tagfat rundt om et Blomsterbed.

Lisa var rolig, som hun plejede, men paafaldende bleg. Hun trak Avisen, der var lagt flere Gange sammen, op af Lommen og rakte Lavretzky den.

— Det er forfærdeligt! sagde hun.

Han svarede ikke.

— Men maaske det ikke er sandt! tilføjede hun.

— Derfor bad jeg Dem ogsaa lade være at tale derom.

Hun gik et Par Skridt videre.

— Men . . . er De ikke bedrøvet? ikke det allermindste? begyndte hun.

— Jeg ved ikke selv, hvad det er, jeg føler, svarede han.

— De har dog engang . . . elsket hende!

— Ja, jeg har elsket hende!

— Og inderligt?

— Ja.

— Og hendes Død bedrøver Dem ikke?

— Det er længe siden, hun døde for m i g.

— Det er syndigt, det De der siger! . . . Ja, De maa ikke blive vred paa mig! De har kaldt mig Deres Veninde, og en Veninde har jo Ret til at sige alt. De faar mig næsten til at gyse . . . . I Gaar saa Deres Ansigt saa uhyggeligt ud . . . Kan De huske nu fornylig, da De beklagede Dem over hende, . . maaske hun i det Øjeblik allerede var død. Det er forfærdeligt at tænke paa! Men det er kommet over Dem som en Straf!

Han smilede bittert.

— Tror De? . . . Nu er jeg da i det mindste fri.

Det gav et lille Sæt i hende.

— Nej, De maa ikke tale saadan! Og hvad Nytte har De af den Frihed? Det er ikke det, De skal tænke paa i dette Øjeblik . . . De skal tænke paa Tilgivelse . . .

— Jeg har for længe siden tilgivet hende, faldt han ind og slog ud med Haanden.

— Det var ikke det, jeg mente, svarede hun og blev rød i Hovedet. — De forstod mig ikke rigtigt. Det er Dem selv, der maa søge Tilgivelse . . . !

— Hos hvem skal jeg søge Tilgivelse?

— Hos hvem? Hos Gud. Hvem andre end Gud kan tilgive os?

Han greb hendes Haand.

— Ak, Lisaveta Mikajlovna! udbrød han:- — tro De mig, jeg er straffet tilstrækkelig i Forvejen! Jeg har allerede bødet haardt nok, det kan De stole paa!

— Det er noget, De ikke kan vide! sagde hun halv højt. — De glemmer, . . . at for kort siden, da vi havde den Samtale, De ved, vilde De i k k e tilgive hende . . .

De gik tavse nogle Skridt længere frem i Alleen.

— Naa, og Deres Datter? spurgte hun pludselig og blev staaende.

Han fo'r op af sine Drømmerier . . .

— Aa, vær De blot rolig! Jeg h a r allerede sendt Breve af Sted til alle Verdens Hjørner. Min Datters — som De kal . . . — som De siger — naa ja, hendes Fremtid er sikret!

Lisa smilte sørgmodigt.

— Men De har Ret, vedblev han: — hvad skal jeg bruge min Frihed til? Hvad kan den nytte mig?

— Naar fik De den Avis? spurgte Lisa, uden at svare paa hans Spørgsmaal.

— Dagen efter, at De havde været ude hos mig.

— Og De . . . De har virkelig ikke fældet en eneste Taare?

— Nej, jeg blev forvirret og bestyrtet; men hvor skulde jeg have faaet Taarer fra? Græde over noget forbigangent? — . . . det er jo altsammen brændt ud, lige til Asken! . . . Hendes Forseelse har ikke ødelagt min Lykke; den har kun bevist mig, at hvad jeg kaldte Lykke har aldrig eksisteret. Hvad skulde jeg saa græde over? For Resten, hvem ved? — maaske jeg alligevel vilde være blevet mere bedrøvet over den Efterretning, end jeg blev, dersom jeg havde faaet den for en fjorten Dage siden . . .

— For en fjorten Dage siden? svarede Lisa. — Hvad er der da sket i de fjorten Dage?

Han svarede ikke, men Lisa rødmede pludselig endnu stærkere.

— Ja, De har gættet det! faldt Lavretzky ind: — i de fjor-

ten Dage har jeg lært, hvad en ren Kvindesjæl vil sige, og min Fortid er blevet trængt endnu længere tilbage.

Lisa blev forvirret og gik langsomt hen mod Blomsterbedet, hen til Lenotschka og Schurotschka.

— Jeg er dog glad over, at jeg viste Dem den Avis, sagde Lavretzky og gik bag efter hende: — det er allerede blevet en Vane hos mig ikke at holde noget hemmeligt for Dem, og jeg haaber, De vil vise mig den samme Tillid.

— Tror De? spurgte hun, og blev staaende. — I saa Fald maatte jeg.... Men nej! det er umuligt.

— Hvad mener De? Tal! tal!

— Jeg synes rigtignok, jeg burde ikke ... For Resten, tilføjede hun smilende og vendte sig om til ham: — halv Aabenhjertethed er værre end slet ingen.... Tænk Dem, jeg har faaet et Brev i Dag.

— Fra Panschin?

— Ja ... Men hvoraf ved De det?

— Han frier til Dem?

— Ja, sagde hun og saa ham alvorligt ind i Øjnene.

Han saa ogsaa alvorligt paa hende.

— Naa, og hvad har De svaret ham? spurgte han.

— Jeg ved ikke, hvad jeg skal svare, sagde hun, og hendes foldede Hænder gled ned hver til sin Side.

— De... holder jo af ham, ikke sandt?

— Jo, jeg synes godt om ham; jeg tror, han er et bravt Menneske.

— Det sagde De ogsaa til mig for et Par Dage siden, og med de selvsamme Ord. Men det, jeg gerne vilde have at vide, det er, om De elsker ham, med den heftige, lidenskabelige Følelse, som man plejer at kalde Kærlighed?

— Nej... ikke i den Forstand, De mener.

— De er altsaa ikke forelsket i ham?

— Nej. Men behøves det?

— Mama synes om ham, vedblev hun: — og han er et godt Menneske... Jeg har ikke noget imod ham...

— Og alligevel er De tvivlraadig?

— Ja... og maaske er det Dem.... det er Deres Ord, som er Skyld i det. Kan De huske, hvad De sagde forleden Dag? Men det er en Svaghed...

— Oh mit Barn! udbrød Lavretzky pludselig, og hans Stemme dirrede af Bevægelse: hvad skal al den smaalige Kløgt til! Kald det dog ikke Svaghed, naar Deres Hjerte ikke vil give sig hen uden Kærlighed! Tag ikke et saa forfærdeligt Ansvar paa

Dem over for en Mand, som De ikke elsker, og hvem De dog vil tilhøre . . .

— Jeg adlyder . . og tager intet Ansvar paa mig, sagde hun.

— Lyd Deres Hjerte! Deres Hjerte er den eneste, som kan sige Dem Sandheden! afbrød Lavretzky hende: — Erfaring, Forstand . . det er lutter Støv og Intetsigenhed! Berøv Dem ikke selv den højeste, den eneste Lykke her paa Jorden . .

— Men er det Dem, der taler saadan, Fedor Ivanitsch? De har selv giftet Dem af Kærlighed . . og er De blevet lykkelig?

Han slog Hænderne sammen:

— Ak tal ikke om mig! De er ikke i Stand til at gøre Dem noget Begreb om, hvad en ung, uerfaren, elendigt opdragen Dreng kan bilde sig ind er Kærlighed . . Men for Resten, hvorfor skulde jeg lyve over for mig selv? Jeg sagde for lidt siden, at jeg havde ikke vidst, hvad Lykke var . . Jo! jeg var lykkelig?

— Det forekommer mig, Fedor Ivanitsch, sagde Lisa sagte (hun sænkede altid Stemmen naar hun talte med nogen, der ikke var af samme Mening som hun, og i dette Øjeblik var hun desuden stærkt bevæget): — at Lykken her paa Jorden afhænger ikke af os . .

— Jo, den afhænger af os, netop af os, tro De mig! (Han greb begge hendes Hænder; hun blegnede og saa næsten forskrækket, men opmærksomt paa ham). — Vi maa blot ikke selv forbitre os Livet. For andre kan det blive en Ulykke at have giftet sig af Kærlighed; men ikke for Dem . . ikke for Dem med Deres rolige Gemyt, Deres rene, aabne Sjæl. Derfor bønfalder jeg Dem! gift Dem ikke, naar De ikke elsker, — ikke af blot Pligtfølelse eller Resignation! . . Det er ogsaa en Slags Vantro, en Beregning, ja det er næsten noget endnu værre. Tro mig, jeg har Ret til at tale saadan; det er en dyrekøbt Ret. Og hvis Deres Gud . .

I dette Øjeblik opdagede Lavretzky, at Lenotschka og Schurotschka stod lige ved Siden af og stirrede paa Lisa i stum Forbavselse. Han slap Lisas Hænder, sagde hurtigt: „Tilgiv mig, jeg beder Dem . .!“, og gik op mod Huset.

Han kom pludselig tilbage: — Der er kun en Ting, jeg vil bede Dem om, sagde han til Lisa: — tag ikke straks en Beslutning, vent lidt, overvej først, hvad jeg nu har sagt Dem! Men selv om De ikke skulde tro mig, og selv om De foretrækker et Fornuftgiftermaal, . . saa bør De alligevel ikke give Panschin Deres Haand . . Han kan ikke være Deres Mand! Ikke sandt, De lover mig, at De ikke vil handle overilet?

Lisa vilde svare, men hun fik ikke en Stavelse frem — —

ikke, fordi hun havde i Sinde at „handle overilet“, men fordi hendes Hjerte bankede altfor voldsomt, og fordi en Følelse, der lignede Angst, næsten tog Vejret fra hende.

XXIV.

Paa Vejen hjem fra Kalitins mødte Lavretzky Panschin; de hilste meget koldt paa hinanden. Saa snart Lavretzky var kommet op i sin egen Lejlighed, lukkede han Døren af efter sig. Han var i en Stemning, som han næppe nogen Sinde tidligere havde været i. Var det maaske ret længe siden, han havde befundet sig i en Tilstand af .. „fredelig Forstenethed?“ eller var det længe siden, han, som han havde kaldt det, havde følt sig „rigtig paa Grund?“ Hvad var det da, der havde frembragt saadan en Forvandling af hele hans Situation? hvad havde slynget ham op paa Overfladen? En Begivenhed, en ganske dagligdags, uundgaaelig, skønt altid uventet Begivenhed — Døden! Ja, men han tænkte mindre paa sin Hustrus Død og paa sin egen Frihed end paa, hvad Lisa vel vilde svare Panschin. Han følte, at han i Løbet af de tre sidste Dage var kommet til at se paa hende med andre Øjne end før: det faldt ham ind, hvordan han hin stille Nat, da han var paa Vej hjem og tænkte paa hende, havde mumlet hen for sig: „Hvis jeg nu selv!“ .. Dette „hvis jeg nu selv,“ det havde refereret sig til det forbigangne, det umulige, — det var nu indtruffet, skønt ikke saadan, som han dengang tænkte sig det. — — Men hans Frihed alene var jo ikke tilstrækkelig. „Hun lystrer sin Moder tænkte han: — hun gifter sig med Panschin. Og selv om hun ogsaa gav ham en Kurv — — vilde det ikke komme fuldstændig ud paa et for mig?“ Tilfældigvis kom han forbi et Spejl; han kastede et flygtigt Blik ind i Spejlet, og trak paa Skuldrene.

Optagen, som han var, af saadanne Betragtninger gik Dagen hurtigt for ham, og det blev Aften. Han gik hen til Kalitins. Han gik rask til, men sagtnede sin Gang, da han kom i Nærheden af Huset. Panschins Droske holdt uden for Døren. „Naa, tænkte Lavretzky: — jeg vil ikke være Egoist!“ — — og han gik ind. Der kom ingen og tog imod ham. Ogsaa i Dagligstuen lod der til at være ganske stille; han lukkede Døren op, og fik Øje paa Marja Dmitrievna, som sad og spillede Piquet med Panschin. Panschin hilste stiltiende paa ham, men Fruen udbrød: „Ah, det var et uventet Besøg!“ og ryn-

kede Pande. Lavretzky satte sig ved Siden af hende og saa i hendes Kort.

— Kan De spille Piquet? spurgte hun med tilbagetrængt Uvilje, og erklærede straks efter, at hun havde spillet galt.

Panschin meldte halvfems, og gav sig saa beskedent og roligt, med en værdig og alvorlig Mine til at tage Stik hjem. Saadan spiller vistnok Diplomater, og formodentlig havde han i St Petersborg spillet akkurat paa selvsamme Maade med en eller anden indflydelsesrig højtstaaende, hvem han ønskede at bibringe en gunstig Mening om sin Forstand og sin Modenhed. „Hundrede og et, Hundrede og to, Coeur, Hundrede og tre," meldte han, og Lavretzky kunde ikke rigtig komme paa det Rene med, hvad der laa i Stemmeklangen: stille Bebrejdelse eller resigneret Selvbevidsthed?

— Er Marfa Timofejevna at faa i Tale? spurgte han, da han saa, at Panschin — endnu mere værdigt end før — gav sig til at blande Kortene. Der var ikke længer Spor af Kunstneren at opdage hos ham.

— Ja det antager jeg; hun er oppe paa sit Værelse, svarede Marja Dmitrievna. — De kan jo forhøre Dem.

Lavretzky gik derop. Marfa Timofejevna var ogsaa kommen i Lag med Kortene; hun sad og spillede Hanrej med Nastaszja Karpovna. Roszka gøede af ham; men de to gamle tog venligt imod ham, og navnlig Marfa Timofejevna lod til at være i godt Humør.

— Ah, Fedja! velkommen! sagde hun: — sæt Dig ned, gamle Dreng, vi er straks færdige. Vil Du have noget Syltetøj? Aah, Schurotschka, hent Krukken med Havejordbærrene. Du vil ingen have, siger Du? Naa ja, saa bliv kun siddende! Men Tobak .. det vil jeg ikke vide noget af; jeg kan ikke udstaa det afskyelige Tøjeri: og desuden faar det ogsaa Matros til at nyse.

Lavretzky skyndte sig at forsikre, at han havde slet ikke tænkt paa at ryge.

— Kommer Du nede fra? vedblev den gamle. — Naa, og hvem talte Du med dernede? Panschin sidder altid og hænger der. Var Lisa der ogsaa? Ikke det? Hun sagde, hun vilde komme herop .. Naa, der har vi hende jo; hun kommer, som hun var kaldet.

Lisa traadte ind, og rødmede, da hun fik Øje paa Lavretzky.

— Jeg er blot løbet herop et Øjeblik, Marfa Timofejevna, begyndte hun ..

— Hvorfor siger Du et Øjeblik? spurgte den gamle. — I unge Pigebørn kan da heller aldrig sidde to Minutter stille paa

et Sted! Du ser jo jeg har fremmede: snak lidt med ham, se at underholde ham!

Lisa satte sig paa Kanten af en Stol, saa paa Lavretzky — og følte, at hun turde ikke holde skjult for ham, hvad Resultat hendes Sammenkomst med Panschin havde ført til. Men hvordan skulde hun bære sig ad med at fortælle ham det? Hun følte sig paa en Gang skamfuld og forlegen. Og hvornaar var hun blevet saa godt kendt med ham, der ikke gik i Kirke og som tog sig sin Kones Død saa ligegyldigt, saa hun straks maatte betro ham alle sine Hemmeligheder! .. Ja, det er sandt, han havde vist hende Deltagelse; hun nærede selv Tillid til ham, følte sig tiltrukken af ham: men alligevel paakom der hende en vis Undseelse, som om en fremmed var trængt ind paa hendes rene, jomfruelige lille Værelse.

Marfa Timofejevna kom hende til Hjælp:

— Ja, dersom ikke Du vil tage Dig af Staklen, sagde hun: — hvem skal saa tage sig af ham? Jeg er for gammel for ham, han er for klog til mig, og for Nastaszja Karpovna er han igen altfor gammel: hun bryder sig kun om den grønne Ungdom.

— Men hvad skal jeg underholde Fedor Ivanitsch med? svarede Lisa. — Hvis han bryder sig om det, saa skal jeg gerne spille et eller andet for ham, tilføjede hun i en usikker Tone.

— Bravo! Du er dog et fiffigt lille Hoved! svarede Marfa Timofejevna. — Ja, gaa I kun ned, mine Venner, og naar I saa er færdige, saa kom herop igen. Saa, der har jeg meget rigtig siddet og er blevet Hanrej! Ja, er det ikke skammeligt? Men jeg vil have Revanche!

Lisa rejste sig, Lavretzky fulgte med hende. Da de skulde til at gaa ned ad Trappen, blev Lisa staaende.

— Det er dog sandt, hvad man siger, begyndte hun: — at et Menneskes Hjerte er fuldt af Modsigelser. Deres Eksempel skulde have afskrækket mig, skulde have gjort mig mistroisk mod at gifte mig af Kærlighed: og alligevel har jeg ..

— De har givet ham Nej? afbrød Lavretzky hende.

— Nej, det har jeg ikke, men jeg har heller ikke givet ham Ja. Jeg har sagt ham det alt sammen, alt, hvad jeg føler, og har bedt ham vente. Er De tilfreds? tilføjede hun med et flygtigt Smil, — og hun lod Haanden lige strejfe Gelænderet, og løb hurtigt ned ad Trappen.

— Hvad vil De have, jeg skal spille? spurgte hun, og lukkede Klaveret op.

— Hvad De selv vil, svarede Lavretzky og satte sig saadan, saa han kunde se hendes Ansigt.

Hun satte sig til at spille, og havde længe ikke Øjnene fra Tangenterne. Endelig saa hun hen paa Lavretzky, og holdt pludselig op: saa besynderligt og ejendommeligt forekom Udtrykket i hans Ansigt hende.

— Hvad er der? spurgte hun.

— Ingenting, svarede han: — Jeg befinder mig rigtig vel; jeg glæder mig paa Deres Vegne, er glad over at se Dem .. bliv blot ved!

— Det forekommer mig, sagde hun et Par Minutter efter: — at dersom han virkelig havde elsket mig, saa vilde han ikke have sendt mig det Brev; han maatte have kunnet føle, at jeg kunde ikke svare ham i Øjeblikket.

— Det har ikke stort at sige, sagde Lavretzky: — Det vigtigste er, at De ikke elsker ham.

— Ti stille. Hvor kan De tale saadan! Jeg ser hele Tiden Deres salig Kone for mig og bliver næsten bange for Dem ..

— Ikke sandt, Voldemar, min Lisa spiller ganske kønt? sagde Marja Dmitrievna netop i samme Øjeblik til Panschin.

— Ja udmærket smukt! svarede Panschin.

Marja Dmitrievna saa med et ømt Blik paa sin unge Medspillende. Men han satte en endnu mere bekymret og værdig Mine op, og meldte fjorten Konger.

XXV.

Lavretzky var intet ungt Menneske længer; han kunde umuligt længe vedblive at tage fejl af, hvad det var for en Følelse, Lisa havde vakt hos ham; endnu samme Dag kom han til den bestemte Overbevisning, at han elskede hende. Den glædede ham ikke, den Overbevisning. „Har jeg da virkelig, nu jeg er fem og tredive Aar gammel, intet fornuftigere at tage mig for, end igen at lægge mit Hjerte i en Kvindes Haand? Skønt, Lisa ligner ikke den anden; hun kunde ikke falde paa at fordre et uhæderligt Offer af mig; hun vilde ikke tvinge mig bort fra mine vante Beskæftigelser; hun vilde meget snarere selv anspore mig til ærligt, alvorligt Arbejde, og vi vilde i Fællesskab stræbe mod et ædelt Maal .. Ja, det kan alt sammen være meget godt!“ sluttede han saa sine Betragtninger: — der er blot den slemme Omstændighed, at hun gifter sig aldrig med mig. Hun sagde jo selv, hun var bange for mig! Men Panschin elsker hun dog ikke! .. Hm, en tarvelig Trøst!“

Han tog tilbage til Vassiljevskoje, men blev der kun fire Dage: saa kedeligt syntes han, der var. Desuden gik han i en utaalelig Spænding: den Efterretning, Hr. Jules havde sat i Omløb, trængte til nærmere Bekræftelse, — og der kom ingen Breve til ham! Han tog igen ind til Byen, og tilbragte Aftenen hos Kalitins.

Han havde let ved at mærke, at Marja Dmitrievna var indtaget imod ham; men det lykkedes ham dog at faa hende stemt lidt venligere, ved at tabe omtrent femten Rubler til hende i Piquet, — — og han tilbragte næsten en halv Time saa godt som ene med Lisa, skønt Moderen endnu den foregaaende Aften havde raadet hende til ikke at være for familiær mod dette Menneske, „qui a un si grand ridicule“ .. Lisa var anderledes end hun plejede at være: hun lod til at være tankefuld, gjorde ham et Par Bebrejdelser, fordi han ikke havde været der saa længe, og spurgte pludselig — om han ikke vilde gaa og høre Messen næste Dag? (den følgende Dag var en Søndag.)

— Gaa derhen, sagde hun, før han kunde faa Tid til at svare: — vi vil saa bede sammen for hendes Sjæls Frelse! .. Lidt efter tilføjede hun, at hun vidste ikke, hvad hun skulde gøre, — — hun var i Tvivl, om hun havde Ret til at lade Panschin vente længer paa Svar.

— Hvorfor det? spurgte Lavretzky.

— Fordi, sagde hun: — jeg kan forudse, hvad Svaret vil blive.

Hun erklærede, at hun havde Hovedpine, rakte Lavretzky nølende Fingerspidserne til Farvel, og gik op paa sit Værelse.

Næste Dag gik Lavretzky hen at høre Messen. Da han kom ind i Kirken, var Lisa der allerede. Hun saa ham, skønt hun ikke vendte sig om efter ham. Hun bad inderligt: der var en stille og dyb Glans i hendes Øjne, og stille bøjede og løftede hun Hovedet. Han forstod, at hun bad for ham — — og han følte sig forunderlig bevæget. Han var saa usigelig vel til Mode, og dog paa samme Tid næsten ligesom skamfuld. Den andægtige Forsamling, alle de hjemlige Ansigter, den harmoniske Sang, Røgelsens Duft, de lange skraa Lysstriber, der faldt ind gennem Vinduerne, ja endog Skyggerne af Murene og Hvælvingerne — det alt sammen gik ham til Hjerte. Det var længe siden, han havde været i Kirke eller havde løftet sin Sjæl i Bøn til Gud: heller ikke i dette Øjeblik kom Bønnens Ord over hans Læber .. ja, han bad ikke engang uden Ord, i sit stille Sind, — — men for et Øjeblik kastede han sig, om ikke legemligt saa dog i Tankerne, i Støvet og bøjede ydmygt Panden imod Jord. Han kunde huske, at naar han som Barn havde været i Kirke, var

han altid blevet ved at bede, til han ligesom følte et køligt Aandepust berøre sit Hoved; det er, tænkte han dengang, vist min Skytsengel, der omflagrer mig og trykker Naadens Segl paa min Pande. Han saa hen paa Lisa. „Det er Dig, som har ført mig herhen, tænkte han: saa berør mig nu, berør min Sjæl!“ .. Hun bad endnu stadig stille, og inderligt; der var et lykkeligt Udtryk i hendes Ansigt, — og han blev igen blød om Hjertet, og bad .. tiggede — tiltiggede sig af hendes Sjæl Fred og Tilgivelse for sin egen.

De traf sammen ude i Forhallen; hun hilste paa ham med et paa engang glad og tankefuldt alvorligt Udtryk. Solen skinnede lyst paa Kirkegaardens spæde Græs og paa Kvindernes kulørte Kjoler og Hovedklæder; fra de nære Kirketaarne vuggede Klokkeklangen hen gennem Luften; rundt om i Hækkene kvidrede Spurvene. Lavretzky stod med blottet Hoved og smilte; en sagte Vind legede med hans Haar og med Baandene paa Lisas Hat. Han hjalp Lisa og Lenotschka (som ligeledes havde været i Kirke) ind i Vognen, uddelte alle de Penge, han havde hos sig, til de fattige, og gik saa langsomt hjem.

XXVI.

Der kom en drøj Tid for Fedor Ivanitsch. Han befandt sig uafbrudt som i Feber. Hver Morgen gik han paa Posthuset, aabnede spændt Breve og Avispakker — og fandt stadig intet som helst, der kunde enten bekræfte eller gendrive det skæbnesvangre Rygte. Af og til blev han næsten væmmelig ved sig selv: „Hvorfor, tænkte han, gaar jeg her og venter, ligesom Aadselgribben paa Bytte, paa at faa Efterretningen om min Kones Død bekræftet?“ Han var daglig henne hos Kalitins, men heller ikke der følte han sig vel til Mode: Fruen i Huset viste ham altid et surt Ansigt og tog kun imod ham af Naade; Panschin var overdreven høflig imod ham; Lemm havde anlagt sig et menneskesky Væsen og hilste næppe nok paa ham; og hvad der var det værste af det alt sammen: det saa ud, som om Lisa søgte at undgaa ham. Kom han alligevel tilfældigvis til at være ene sammen med hende, saa traadte der i Stedet for deres forrige Fortrolighed — Generthed; hun vidste ikke, hvad hun skulde tale med ham om, og han selv var ligesaa forlegen. I Løbet af nogle faa Dage var Lisa blevet en helt anden end den unge Pige, han hidtil havde kendt; i hendes Væsen, hendes Stemme, ja endog i hendes Latter laa der en hemmelig Angst,

en Usikkerhed, som han aldrig før havde mærket noget til. Marja Dmitrievna, der var en ægte Egoist, anede ingenting; men Marfa Timofejevna begyndte at lægge mere Mærke til sin Yndling. Tidt og mange Gange bebrejdede Lavretzky sig, at han havde vist Lisa Avisen: han maatte indrømme, at en ubesmittet Sjæl nok kunde finde noget frastødende ved den Sindstilstand, han var i for Øjeblikket. Saa mente han igen, at den Forandring, der var foregaaet med Lisa, var en Følge af hendes indre Kamp med sig selv, af hendes Tvivlraadighed om, hvad hun skulde svare Panschin.

En Dag bragte hun ham en Bog tilbage, en Roman af Walter Scott, som hun selv havde bedt ham om.

— Har De læst Bogen? spurgte han.

— Nej, nu har jeg andet at tænke paa! svarede hun, og vilde til at gaa.

— Bliv et Øjeblik; det er saa længe siden, jeg har været ene sammen med Dem .. De lader til at være bange for mig?

— Ja.

— Men saa sig mig, af hvad Grund?

— Jeg ved ikke.

Han tav lidt.

— Tør jeg spørge Dem, begyndte han igen: — har De endnu ikke bestemt Dem?

— Hvad mener De? spurgte hun, uden at se op paa ham.

— De ved godt, hvad jeg mener.

Hun blev pludselig blussende rød.

— Spørg mig ikke! sagde hun hurtigt: — jeg ved ingenting, jeg forstaar ikke engang, hvad det er, der foregaar i mig! .. Og hun skyndte sig bort.

Da Lavretzky næste Dag, efter Middag, kom hen til Kalitins, saa han, at alt var indrettet til en Aftengudstjeneste. Henne i et Hjørne af Spisestuen, paa et firkantet Bord med en ren Dug over, stod allerede, lænet op mod Væggen, smaa Helgenbilleder i forgyldte Indfatninger og med smaa, matte Diamanter i Kronerne. En gammel Tjener, i graa Frakke og med Sko paa, gik med afmaalte Skridt og lydløst omkring i Værelset, satte Vokskerter i de to spinkle Lysestager henne foran Billederne, gjorde Korsets Tegn og bøjede sig, og gik saa stille igen sin Vej. Der var ikke tændt Lys i Dagligstuen, og der var ingen derinde. Lavretzky gik op og ned ad Gulvet inde i Spisestuen, og forhørte sig, om det maaske var nogens Navnedag. Man svarede halvt hviskende, at Aftengudstjenesten blev afholdt efter Lisaveta Mikajlovnas og Marfa Timofejevnas Ønske; man vilde fra først

af haft et undergørende Billede herhen, men det var netop blevet bragt tredive Verster bort, til en, der var syg .. Lidt efter kom Præsten, sammen med to Degne. Præsten, en ikke længer ung Mand, var skaldet paa hele Issen; man kunde høre ham rømme sig ude i Forstuen. Et Øjeblik efter kom Damerne, en efter en, ud fra Kabinettet, og gik hen til Præsten for at modtage Velsignelsen; de hilste tavs paa Lavretzky, og han svarede med et tavst Buk. Der blev en kort Pavse .. Præsten rømmede sig igen, og spurgte saa med dæmpet Basstemme: — Skal der begyndes?

— Ja, vil De være saa god, kære Fader! sagde Marja Dmitrievna.

Han tog sin Embedsdragt paa; en Degn, som var iført Korkappe, bad med en underdanig Mine om lidt Gløder; Duft af Røgelse bredte sig ud i Stuen. Kammerpiger og Tjenere kom til ude fra Forstuen og pressede sig sammen henne ved Spisestuedøren. Roszka, der ellers aldrig plejede at komme ned, viste sig pludselig i Spisestuen: man vilde jage den ud, .. den blev bange, fo'r omkring og krøb i Skjul; endelig fik en Tjener fat i den, og bar den ud .. Gudstjenesten begyndte. Lavretzky trykkede sig op i en Krog: han var i en besynderlig, næsten tungsindig Stemning; han kunde ikke gøre sig Regnskab for, hvad han egentltg følte. Marja Dmitrievna havde stillet sig lidt foran de andre, henne foran en Lænestol; hun gjorde med affekteret Skødesløshed Korsets Tegn paa sit Bryst, og stod paa fornemme Folks Maner og saa sig om i Værelset eller saa op i Loftet: hun kedede sig aabenbart. Marfa Timofejevna lod til at være bekymret. Nastaszja Karpovna knælede ned med en underlig beskeden og blød Støj. Lisa blev roligt staaende, hvor hun straks havde stillet sig: at dømme efter det alvorlige Udtryk i hendes Ansigt maatte hun bede ivrigt og inderligt .. Da Gudstjenesten var endt, og hun kyssede Korset, kyssede hun ogsaa Præstens store, røde Haand .. Marja Dmitrievna bad Præsten blive til Te; han tog sin Epitrachilion af, satte et noget mere verdsligt Ansigt op, og fulgte med Damerne ind i Dagligstuen. Der begyndte saa en just ikke synderlig livlig Samtale. Præsten drak fire Kopper Te, sad hele Tiden og tørrede sin skaldede Isse med et Lommetørklæde, fortalte blandt andet, at Købmanden Avoschnikov havde givet syv Hundrede Rubler til Kirkekuplens Forgyldning, og meddelte endelig et ufejlbarligt Middel mod Fregner .. Lavretzky havde sat sig hen til Lisa; men hun var meget kold, næsten streng imod ham, og saa ikke paa ham en eneste Gang. Det saa halvvejs ud, som om hun

gjorde sig Umage for ikke at lægge Mærke til ham; der var en Slags højtidelig Begejstring udbredt over hendes alvorlige, tilbageholdne Væsen. Lavretzky derimod kunde haft Lyst, han vidste ikke selv hvorfor, til hele Tiden at smile og spøge; men han var dog inderst inde forstemt, og gik til sidst sin Vej, ligesom stille forundret .. Han følte, der var noget i Lisas Hjerte, som han ikke kunde trænge ind til, ja som han ikke engang kunde forstaa, hvad var.

En anden Dag, da han sad i Dagligstuen og hørte paa Gedeonovskys indsmigrende, men kedsommelige Passiar, vendte han sig pludselig uvilkaarligt om, og greb Lisa i et langt, opmærksomt, forskende Blik .. Dette gaadefulde Blik var fæstet paa ham .. Hele den følgende Nat laa han og tænkte paa det Blik. Hans Kærlighed var ingen Drenge-Forelskelse, det laa ikke for ham at sukke og smægte. Og desuden vakte Lisa heller slet ikke den Slags Kærlighed. Men Kærligheden har for enhver Alder her i Livet sine Kvaler, — og Lavretzky led dem i fuldt Maal.

XXVII.

En Aften sad han, som han plejede, henne hos Kalitins. Ovenpaa den sløvende Hede om Dagen var der fulgt en saa vederkvægende Aften, saa Marja Dmitrievna, skønt hun ellers var bange for Træk, havde ladet alle Vinduer og Døre ud til Haven lukke op, og erklærede, at hun vilde ikke spille Kort: det vilde være Synd at røre ved Kort paa saadan en Aften, man skulde nyde Naturen! Der var ikke andre fremmede end Panschin. Paavirket af Aftenens Stemning, men — fordi Lavretzky var til Stede — ikke oplagt til at sætte sig til at synge, kastede han, da han nu engang var blevet grebet af en Slags kunstnerisk Begejstring, sig over Poesien. Han læste saa — ganske vist godt, men med altfor stærkt fremtrædende Selvtilfredshed og med unødvendig søgt Betoning — et Par Digte af Lermontoff (Puschin var endnu ikke kommet i Mode igen), og rykkede straks efter, ligesom om han skammede sig ved at have været i Stemning, og idet han refererede sig til den bekendte „Duma“, frem med en Mængde Dadel og Bebrejdelser mod den unge Generation, og navnlig glemte han ikke at antyde, hvorledes han vilde vende op og ned paa alting efter sit Hoved, dersom han blot havde Magt dertil. — „Rusland, sagde han: — er sakket agter ud bag det øvrige Europa; det maa drives frem. Man paastaar, vi er unge, — Snik Snak, vi er et gammelt Folk; men

vi har ingen Opfindelsesevne. Om det saa er Chomjækov*), saa indrømmer han, at vi ikke engang har opfundet saa meget som en Musefælde. Altsaa er vi nødt til at gaa i Lære hos andre. Vi er syge, sagde Lermontoff, .. og jeg indrømmer det; men det er, fordi vi endnu kun halvvejs er blevet Europæere; det, som har skaffet os vore Saar, maa ogsaa blive vort Lægemiddel („le cadastre"! tænkte Lavretzky). Vore bedste Hoveder, vedblev han: — les meilleures tetes .. er for længe siden enige om den Sag. Alle Nationer ligner i alt væsentligt hverandre; giv dem blot en god Forfatning, saa er alt i Orden. Ganske vist kunde og burde der maaske tages Hensyn til de bestaaende Folkeskikke og nationale Sædvaner; det vil blive en Opgave for os .. jeg mener (han havde nær sagt: Statsmænd) os Embedsmænd; men for Resten, vær De kun rolig: i Nødsfald forandrer Love og Institutioner endog selve Folkeejendommeligheden!" — — Marja Dmitrievna var ligefrem begejstret over Panschin. „Ja, er det nu ikke en Fornøjelse at se et saa brillant Hoved hos sig?" tænkte hun .. Lisa stod og lænede sig op til Vinduesposten og sagde ingenting. Lavretzky tav ligeledes. Marfa Timofejevna, der sad og spillede Kort med sin Veninde henne i et Hjørne af Stuen, mumlede noget, som ingen kunde høre, hvad var. Panschin gik op og ned ad Gulvet og talte ganske dygtigt, men ligesom med undertrykt Forbitrelse; det lød hele Tiden, som om hans Udfald ikke gjaldt en Generation, men nogle ganske enkelte af hans personlige Bekendtskab .. Ude i Kalitins Have havde en Nattergal bygget Rede i en stor Hyldebusk: med de første Toner af sin Aftensang var den netop faldet Taleren i Ordet; og de første smaa Stjerner tindrede, højt over Lindetræernes rolige Toppe, oppe paa den svagt rødlige Himmel .. Lavretzky rejste sig og gav sig til at gendrive Panschin; der udspandt sig en Disput. Lavretzky forsvarede Ruslands Ungdom og Folkeejendommelighed: han gav sig selv og sin Generation til Pris, men roste den nye Slægt med dens Overbevisninger og Bestræbelser. Panschin svarede i en irriteret og skarp Tone; han paastod, at de gode Hoveder maatte lave det hele om, og blev til sidst saa heftig, saa han glemte sin Kammerjunkertitel og sin Stilling som Embedsmand og kaldte Lavretzky en konservativ Tilbageskridtsmand, ja, saa han endog, om end med Omsvøb, udslyngede en Hentydning til Lavretzkys tvetydige Position i Samfundet. Lavretzky blev ikke vred, talte ikke højere (det faldt ham ind, at Mikalevitsch havde ogsaa kaldt ham en Tilbageskridtsmand .. og oven i Købet en Voltarianer), men

*) I sin Tid Fører for de saakaldte Slavophiler.

modbeviste ganske rolig alle Panschins Argumenter. Han beviste ham Umuligheden af pludselige Omslag og egenmægtige Reformer fra en anmassende Embedsstands Side — Reformer, som hverken retfærdiggjordes ved Kendskab til Landet eller ved en fast Tro paa et Ideal; han anførte den Maade, han selv var blevet opdraget paa, som et advarende Eksempel, fordrede først og fremmest Anerkendelse af Folkets Rettigheder og Underkastelse under dem — denne villige Underkastelse, denne Ydmyghed overfor Folkeaanden, under hvilken det endog er umuligt at byde Løgnen Spidsen! — og tilbageviste endelig ikke den efter hans Mening velfortjente Bebrejdelse, at han selv til ingen Nytte havde spildt baade Tid og Kræfter.

— Ja, det kan alt sammen være meget kønt, udbrød Panschin, der var blevet mere og mere forbitret: — naa, men nu er De jo kommet tilbage til Rusland .. hvad har De saa i Sinde at foretage Dem?

— Pløje Jorden, svarede Lavretzky: — og gøre mig Umage for at pløje den saa godt som muligt.

— Det kan unægtelig være meget rosværdigt, bemærkede Panschin: — og jeg har ogsaa hørt sige, at De skal allerede have gjort betydelige Fremskridt i det Fag. Men De maa indrømme mig, det er ikke alle og enhver, som egner sig for den Slags Beskæftigelse ..

— Une nature poètique, faldt Marja Dmitrievna ind: — kunde naturligvis ikke holde ud at pløje .. et puis, Vladimir Nikolaitsch, De er nu engang kaldet til at udføre alt en grand!

Det var endog for stift et Stykke for Panschin; han blev forlegen og slog over paa andre Emner. Han søgte at lede Samtalen hen paa Stjernehimlens Pragt og paa Schuberts Musik, .. men det vilde alt sammen ikke hjælpe. Det endte saa med, at han foreslog Marja Dmitrievna at spille et Parti Piquet.

— Gud! paa saadan en Aften som i Aften! læspede hun sagte .. og gav Ordre til at bringe Kortene.

Med et Smæld rev Panschin Omslaget af et Spil Kort, medens Lisa og Lavretzky — ligesom efter Aftale — rejste sig og satte sig hen til Marfa Timofejevna. De følte sig begge saa vel til Mode, saa de endog var bange for at blive siddende alene hos hinanden, — og samtidig fornam de begge, at den Forvirring, der havde været over dem de sidste Dage, var nu forsvundet og vilde ikke mere vende tilbage .. Den gamle klappede Lavretzky sagte paa Kinden, blinkede listigt til ham, rystede et Par Gange paa Hovedet, og mumlede: „Det var godt gjort! Du satte ordentlig den Vigtigpeter Stolen for Døren.“ — — Der

var blevet ganske stille i Stuen; men hørte kun Vokslysenes sagte Sprutten, nu og da et lille Slag med Haanden i Bordet, eller et Udbrud, eller en Optælling af Points, og saa — Nattergalens mægtige, næsten overmodigt klangfulde Slag, der lig en bred Bølge, sammen med den af Dug mættede friske Luft, vældede gennem Vinduet ind i Stuen.

XXVIII.

Under Lavretzkys og Panschins Disput var der ikke kommet en Stavelse over Lisas Læber; men hun havde opmærksomt fulgt Samtalen og havde Parti for Lavretzky. Hun interesserede sig ikke for Politik; men den selvtillidsfulde Tone, som den belevne Embedsmand (der aldrig før havde udtalt sig saaledes) i Aften havde anslaaet, havde virket frastødende paa hende; og hans Foragt for Rusland havde saaret hende. Det var aldrig faldet hende ind, at hun var Patriot; men hun befandt sig vel blandt sine Landsmænd, den russiske Tænkemaade tiltalte hende; hver Gang Starosten fra hendes Moders Gods kom ind til Byen, plejede hun at tale med ham flere Timer i Træk og uden Spor af Snerperi, og hun behandlede ham aldeles som en af sine Ligemænd, uden noget som helst Vigtigmageri eller Nedladenhed. Det følte Lavretzky alt sammen; han vilde heller ikke for sit personlige Vedkommende have indladt sig paa at modsige Panschin: nej, hele hans Tale gjaldt kun Lisa. De havde slet ikke talt sammen, endog deres Blik havde kun en sjælden Gang mødtes: og alligevel var det blevet dem begge klart, at de i Aften havde sluttet et inderligt Forbund, og at de elskede og hadede et og det samme. Kun paa et eneste Punkt — i Henseende til Religionen — afveg de fra hinanden; men Lisa haabede i sit stille Sind, at det skulde nok lykkes hende at føre ham tilbage til Gud .. De sad ved Siden af Marfa Timofejevna og lod til at følge Spillet; de fulgte det virkelig ogsaa, — men samtidig svulmede begges Hjerter i Brystet, og det var ikke det, som gik tabt for dem: for dem slog Nattergalen, for dem blinkede Stjernerne og hviskede sagte Træerne, medens Løvet vuggedes i Søvn af Sommerens velsignede Mildhed. Lavretzky gav sig modstandsløs hen til den Strøm, der rev ham med, — og var glad derved. Men intet Sprog vilde være i Stand til at gengive, hvad der foregik i den unge Piges rene Sjæl: det var en Hemmelighed endog for hende selv, .. og saa faar det da ogsaa vedblive at være en Hemmelighed for alle andre. In-

gen ved, ingen har nogen Sinde set eller vil vel nogen Sinde komme til at se, hvorledes det Frø, som er kaldet til Liv og Blomstring, svulmer og modnes i Jordens Skød.

Klokken slog ti. Marfa Timofejevna og Nastaszja Karpovna begav sig op paa deres Værelser. Lavretzky og Lisa gik op og ned ad Gulvet, blev staaende henne i den aabne Havedør, kastede et Blik ud i Mørket, saa paa hinanden — og smilte: hvor den eñe dog gerne vilde have grebet den andens Haand og passiaret sig mæt! Derpaa gik de igen hen til Marja Dmitrievna og Panschin, hvis Parti Piquet trak længe ud. Endelig var den sidste „Konge“ gjort, og Fruen i Huset rejste sig, „sukkende og hivende“, fra sin med Puder behængte Lænestol. Panschin tog sin Hat, kyssede Marja Dmitrievnas Haand, henkastede en Bemærkning om, at nu kunde andre, de lykkelige! gaa til Ro eller glæde sig over Nattens Skønhed, hvorimod han skulde sidde til helt ud paa Morgenstunden og slide i nogle kedsommelige Aktstykker, — sagde saa koldt Godnat til Lisa (han havde ikke ventet, hun skulde besvare hans Tilbud med at bede ham vente, og han surmulede derfor overfor hende), og forlod Stuen. Straks efter gik ogsaa Lavretzky. De skiltes uden for Døren. Panschin vækkede sin Kusk (han stødte ham med Enden af sin Stok paa Halsen), steg saa op i en Droske, og kørte sin Vej. Lavretzky havde ikke Lyst til at gaa hjem endnu: han søgte uden for Byen, ud i det fri. Natten var stille og lys, men Maanen var ikke oppe. Han slentrede om i det duggede Græs; saa kom han ind paa en smal Fodsti, og gik videre ad den. Den førte hen til en lille Laage i et langt Gærde. Uden selv at vide hvorfor prøvede han paa, om han kunde støde den op: den gav efter, med en sagte Knirken, ligesom om den havde ventet paa, at hans Haand skulde røre ved den. Han befandt sig i en Have, gik et Par Skridt fremad i en Lindealle, — og stod pludselig forbavset stille: det var Kalitins Have!

Øjeblikkelig trak han sig tilbage i et tæt Nøddebuskads' sorte Skygge, og stod længe der og undrede sig og trak paa Skuldrene. „Det har noget at betyde!“ tænkte han.

Der var ganske stille rundt omkring; man hørte ikke en Lyd oppe fra Huset. Han gik forsigtigt videre. Pludselig, ved en Drejning af Alleen, havde han hele Huset med dets mørke Facade lige for sig. Der var kun Lys i to af øverste Etages Vinduer. Paa Lisas Værelse stod et Lys og brændte omme bag det hvide Gardin; og i Marfa Timofejevnas Sovekabinet brændte den lille Lampe henne foran Helgenbilledet: dens Straaler, der

kastedes tilbage fra den gyldne Ramme, udbredte et ensformigt, rødligt Skær. I Stueetagen stod Døren ud til Verandaen paa vid Gab .. Lavretzky satte sig paa en Bænk, støttede Hovedet i Haanden, og saa snart hen paa Havestuedøren, og snart op til Lisas Vindu. Inde i Byen slog Klokken tolv; ogsaa oppe i Huset forkyndte et lille Ur med tolv spæde Slag, at det var Midnat; Vægteren bankede paa Brættet. Lavretzky tænkte paa intet, ventede intet; det gjorde ham godt at vide sig i Lisas Nærhed, at sidde i hendes Have og paa den Bænk, hvor ogsaa hun saa mangen en Gang havde siddet ..

Lyset oppe i Lisas Værelse forsvandt.

„Godnat min elskede Pige!“ hviskede Lavretzky, og blev siddende ubevægelig og stirrede op paa det mørke Vindu.

Pludselig saas der Lys i et af Vinduerne i nederste Etage, saa i det næste, og i det næste igen .. En gik med Lys gennem Stuerne.

„Skulde det være Lisa? Umuligt!“ .. Lavretzky rejste sig halvt op .. Et bekendt Ansigt gik forbi Vinduet, Lisa traadte ind i Dagligstuen. Hun var i en hvid Kjole, de løse Fletninger hang ned over Skuldrene. Hun gik langsomt hen til Bordet, bøjede sig ned over det, satte Lyset og gav sig til at lede efter noget; saa drejede hun Hovedet om mod Haven, kom hen i den aabne Dør, og blev staaende, hvid, let og slank, — paa Dørtærskelen. Der fo'r en glad Gysen gennem hele Lavretzkys Legeme ..

— Lisa! hviskede uvilkaarlig hans Læber og næppe hørligt.

Hun fo'r sammen og stirrede spejdende ud i Mørket.

— Lisa! gentog han højere, og traadte ud af Alleens Skygge.

Hun bøjede forskrækket Hovedet frem, og vaklede saa tilbage: hun havde kendt ham! .. Han kaldte for tredie Gang paa hende, og bredte Armene ud imod hende. Hun traadte ud af Døren, og kom ned i Haven.

— Er det Dem? Er De her? sagde hun.

— Ja .. det er mig .. jeg maa tale med Dem ..! hviskede han, og greb hendes Haand, og førte hende hen til Bænken.

Hun fulgte roligt med; hendes blege Ansigt, hendes ubevægelige Blik, hele hendes Holdning vidnede om, saa ubeskrivelig forbavset hun var.

Lavretzky lod hende sætte sig paa Bænken, og blev selv staaende foran hende:

— Det var ikke min Mening at ville gaa derhen, begyndte han. — Tilfældet har ført mig .. Jeg .. jeg elsker Dem! udbrød han, uvilkaarlig og skælvende.

Hun saa langsomt op paa ham; først i dette Øjeblik lod hun til at blive sig bevidst, hvor hun var, og hvad der foregik med hende. Hun vilde rejse sig, men kunde ikke, og skjulte Ansigtet i sine Hænder.

— Lisa! sagde han. — Lisa! gentog han, og knælede ned for hende.

Der gik en svag, krampagtig Sitren hen over hendes Skuldre; og hendes blege Fingre pressede sig fastere ind mod Ansigtet.

— Hvad er det? spurgte han, .. og en sagte Hulken naaede hans Øren. Hans Hjerte skælvede .. han forstod, hvad de Taarer betød! — Elsker De mig virkelig? hviskede han og rørte ved hendes Knæ.

— Rejs Dem! sagde hun: rejs Dem, Fedor Ivanitsch! Hvad er det dog, vi gør!

Han rejste sig, og satte sig ved Siden af hende paa Bænken. Hun græd ikke længer, og saa paa ham med taarefyldte Øjne.

— Jeg er saa angst! hvad bestiller vi her! hviskede hun.

— Jeg elsker Dem! gentog han: — hele mit Liv vil jeg ofre Dem ..!

Hun fo'r igen sammen, som om et giftigt Dyr havde stukket hende, og saa op mod Himlen.

— Det ligger alt sammen i Guds Haand! sagde hun.

— Men De elsker mig, Lisa? Vi skal blive lykkelige!

Hun slog Øjnene ned; han drog hende sagte ind til sig, og hendes Hoved sank ned paa hans Skulder .. Saa bøjede han sig lidt forover og kyssede hendes blege Læber.

En halv Time efter stod han igen henne ved den lille Havelaage. Den var lukket, og han blev nødt til at springe over Gærdet. Han vendte tilbage til den sovende By. En Følelse af uventet, overvældende Glæde fyldte hans Bryst; al hans Tvivl og Usikkerhed var som blæst bort. „Forsvind, Fortid, synk i Jorden, Du mørke Spøgelse! tænkte han: — hun elsker mig, hun skal blive min!“ .. Pludselig forekom det ham, som om der oppe i Luften, højt over hans Hoved, bruste vidunderlige Sejrsmelodier. Han blev staaende: Tonerne lød stærkere og stoltere, som en vældig Toneregn strømmede de ned over ham, han syntes, de forkyndte og besang hans uendelige Lykke. Han saa sig om, — Tonerne kom oppe fra de to øverste Vinduer i et lille Hus.

— Lemm! udbrød han, og styrtede hen mod Huset: — Lemm! Lemm! raabte han, endnu højere.

Tonerne forstummede, og den gamle kom hen i Vinduet, i Slaabrok, med bart Bryst og forpjusket Haar.

— Ah! sagde han værdigt: — er det Dem?

— Hvad var det dog for en vidunderlig Musik, Kristofor Fedoritsch! For Himlens Skyld luk mig ind!

Den gamle sagde ikke et Ord, men kastede med en majestætisk Armbevægelse Gadedørsnøglen ned til ham. Lavretzky stormede op ad Trapperne, traadte ind i Stuen, og vilde til at kaste sig om Halsen paa Lemm; men den gamle pegede bydende paa en Stol, og sagde, stødvis og paa daarligt Russisk: „Sæt Dem, og hør efter!“, satte sig saa selv hen til Klaveret, saa sig om med en stolt og streng Mine, og begyndte igen at spille .. Det var længe siden, Lavretzky havde hørt noget lignende: straks ved de første Toner trængte den bløde og lidenskabelige Melodi dybt ind i hans Hjerte, den strømmede over af Begejstring, af Lykke og Skønhed, den mindede om alt, hvad der findes her paa Jorden af dyrebart og rent og helligt, en uendelig Længsel, en usigelig Vemod aandede op af den, og den stilnede af og døde hen ligesom i himmelske Sfærer .. Lavretzky havde rejst sig, han stod ret op og var bleg af Begejstring. Hans Sjæl, der lige fornylig var blevet vakt af Kærlighedens Lykke, indsugede begærligt disse elskovsglødende Toner. „En Gang til!“ bad han sagte, da den sidste Akkord var død hen. Den gamle saa paa ham med et Ørneblik, slog sig for Brystet, sagde langsomt og paa Tysk: „Det har jeg skrevet, for jeg er en stor Musiker!“ og spillede saa igen sin vidunderlige Komposition .. Der var ikke Lys i Stuen; men Skæret af Maanen, som lige var staaet op, faldt skraat ind gennem Vinduerne. Tonende vibrerede den bevægelige Luft; det fattige lille Værelse lod til at være blevet forvandlet til en Helligdom, — højt og begejstret tronede derinde, i den sølvklare Halvskygge, den gamles Hoved .. Lavretzky gik hen til ham og omfavnede ham. I Begyndelsen besvarede Lemm ikke Omfavnelsen, ja søgte endog at afværge den med Albuen; han sad længe og rørte sig ikke af Pletten, saa frem for sig med et strengt, næsten vildt Udtryk, og brummede kun to Gange: „Ah!“ Men saa blev Udtrykket i hans forstyrrede Ansigt efterhaanden roligere, han kom til at se ud, som han plejede, han smilte svagt af Lavretzkys fyrige Bifaldsudbrud, og brast til sidst i Graad og hulkede ganske sagte, som et Barn.

— Det er besynderligt, sagde han: — at De netop skulde komme herop nu. Men jeg ved det, jeg ved det alt sammen!

— Det alt sammen? spurgte Lavretzky bestyrtet.

— De har jo hørt mig spille! svarede Lemm: — forstod De saa ikke, at jeg vidste det alt sammen? — —

Lavretzky lukkede ikke et Øje den Nat: han tilbragte Tiden lige til om Morgenen siddende paa sin Seng. — Lisa sov heller ikke: hun bad.

XXVIIII.

Læserne ved, under hvad for Forhold Lavretzky var vokset op, og hvordan han havde udviklet sig; vi vil nu sige et Par Ord om Lisas Opdragelse.

Hun var ti Aar gammel, dengang Faderen døde. Han havde kun taget sig meget lidt af hende; overvældet med Forretninger, stadig optaget af Tanken om, hvordan han bedst kunde forøge sin Formue, pirrelig, barsk og utaalmodig, som han var, betalte han, uden at knibe, Lærere, Tyende, Tøj og hvad Børnene ellers trængte til, men vilde paa ingen mulig Maade give sig personlig af med „Skrighalsene", som han kaldte dem. Han havde for Resten heller ikke Tid til det: han maatte arbejde, havde fuldt op at gøre, sov meget lidt, spillede en sjælden Gang Kort, og tog saa igen fat paa sit Arbejde; han sammenlignede sig selv med en Hest, der er spændt for en Tærskemaskine. „Livet er løbet noget vel hurtigt fra mig!" sagde han paa sit Dødsleje, og der spillede et bittert Smil om hans tørre Læber — Hvad Marja Dmitrievna angaar, saa havde hun, sandt at sige, ikke beskæftiget sig meget mere med Lisa end Manden, uagtet hun overfor Lavretzky pralede af, at hun ganske alene havde opdraget Barnet. Hun klædte hende som en Dukke, strøg hende kærtegnende over Panden, naar der var fremmede til Stede, og kaldte hende lige op i hendes Øjne en klog Pige, et sødt Barn — men det var ogsaa det hele: al mulig vedvarende Anstrengelse trættede og kedede den dovne Naadigfrue. — Medens Faderen levede, havde Lisa været betroet til en Guvernante, Demoiselle Moreau fra Paris; efter hans Død kom hun under Marfa Timofejevnas Kommando. Marfa Timofejevna kender Læseren jo. Demoiselle Moreau var en lille, sammenskrumpen Dame, med Fuglemanerer og Fugleforstand. I sin Ungdom havde hun ført et temmelig frit Liv, men havde paa sine gamle Dage kun bevaret to Lidenskaber: hidsig Tilbøjelighed for Slikkeri og saa for Kortspil. Naar hun var mæt og hverken spillede Kort eller pludrede, kom der straks et næsten dødninge-

agtigt Udtryk i hendes Ansigt: hun sad saa og stirrede frem for sig og trak Vejret, .. men det var tydeligt at se, at hun havde ikke en eneste Tanke i hele sit Hoved. Man kunde ikke engang kalde hende skikkelig; for man kan jo dog ikke sige om Fugle, at de er skikkelige. Hvad enten det skrev sig fra hendes letfærdigt henlevede Ungdom, eller det kom af den Pariserluft, hun havde indaandet lige fra Barndommen af, — nok er det, at hun var blevet betaget af en Slags ordinær Godtkøbs-Skepticisme, der plejede at skaffe sig Luft i det Udbrud: „Tout ça c'est des bètises!" Hun talte et ukorrekt, men ægte Pariser Kaudervælsk, løb ikke med Sladder og var heller ikke lunefuld, — og hvad mer kunde man vel forlange af en Guvernante? Hendes Indflydelse paa Lisa var saa godt som forsvindende. Desto vigtigere var den, Lisas Barnepige, Agafja Vlaszjevna, havde udøvet.

Denne Kvindes Livshistorie er det vel værd at lægge Mærke til. Hun var født i en Bondefamilie, og blev, da hun var seksten Aar gammel, gift med en Bonde, men udmærkede sig i en paafaldende Grad fremfor sine jævnaldrende Omgivelser. Hendes Fader, som havde været Starost en Snes Aar, havde skrabet sig en pæn lille Skilling sammen, og forkælede hende. Hun var overordentlig smuk, den mest pyntesyge paa hele Egnen, kæk, opvakt og godt skaaren for Tungebaandet. Godsejeren Dmitri Pestov, Marja Dmitrievnas Fader, en rolig, beskeden Mand, lagde Mærke til hende, en Dag Bønderne var sammen for at tærske; han gav sig i Snak med hende og blev lidenskabelig forelsket i hende. Kort efter døde hendes Mand, og skønt Pestov var gift, tog han hende i Huset hos sig og lod hende klæde sig som Herskabstyendet. Agafja fandt sig straks til Rette i sin nye Stilling, aldeles, som om hun hele sit Liv igennem havde levet under saadanne Forhold. Hendes Teint blev mere hvid, hendes Figur mere fyldig; om det saa var hendes Hænder, saa blev de i de Musselins Ærmer saa hvide som „Bolledejg", ganske som hos Købmandskoner. Temaskinen kom aldrig af hendes Bord; hun vilde ikke gaa i andet end Silke og Fløjl; og hun sov kun paa Edderdunsdyner. Dette Slaraffenliv varede fem Aar; saa døde Dmitri Pestov. Hans Enke, en godhjertet Dame, vilde af Hensyn til sin salig Mand behandle sin Medbejlerske skaansomt, og det saa meget mer, som Agafja aldrig havde glemt sig selv over for hende; men hun giftede hende dog med en Staldkarl, for paa den Maade at faa hende af Vejen. Der gik saa igen tre Aar. En varm Sommerdag kom Naadigfruen ud at se til Kreaturet; Agafja beværtede hende med saa fortræf-

felig raa Fløde, opførte sig saa tækkeligt og var saa proper, venlig og tilfreds, saa Naadigfruen erklærede, at nu havde hun tilgivet hende, og gav hende Lov til atter at lade sig se i Herskabshuset. Et halvt Aar efter havde hun allerede vænnet sig til hende i den Grad, at hun overdrog hende hele Husholdningen og Regnskabsvæsenet. Agafja var igen ovenpaa; hun blev paa ny fyldig og hvid; Naadigfruen skænkede hende den mest ubegrænsede Tillid. Saadan gik der fem Aar til. Men for anden Gang skulde Ulykken ramme Agafja. Hendes Mand, som ved hendes Hjælp var rykket op til at blive Tjener, begyndte at slaa sig paa Drik og at absentere sig fra Gaarden, og til sidst stjal han seks af Herskabets Sølvskeer, som han — til en belejligere Tid — gemte i sin Kones Dragkiste. Tyveriet blev opdaget. Han blev degraderet til Staldkarl, og Agafja faldt ligeledes i Unaade. Man jog hende vel ikke ud af Huset; men hun blev afsat fra sin Bestilling som Husbestyrerinde og gjort til Syerske, og hun fik Ordre til at gaa med Tørklæde paa Hovedet i Stedet for med Kappe. Til alles Forbavselse fandt hun sig med ydmyg Taalmod i den Skæbne, der havde ramt hende. Hun var dengang allerede oppe over de tredive; de Børn, hun havde haft, var døde; og hendes Mand levede heller ikke ret længe efter. Det var paa Tide for hende at gaa i sig selv: og hun gjorde det. Hun blev meget tavs og andægtig af sig, forsømte aldrig en Morgengudstjeneste eller en Messe, og forærede alt sit fine Tøj bort. Saadan levede hun femten Aar, stille, ærbar og lidet talende, yppede aldrig Strid med nogen og gav altid efter for andre. Dersom en var grov imod hende, saa gjorde hun sit Buk og takkede for Belæringen. Naadigfruen havde for længe siden tilgivet hende og taget hende til Naade igen, ja hun havde endog foræret hende en af sine egne Kapper; men Agafja vilde ikke lægge sit Hovedklæde og gik stadig i en mørk Kjole. Da Naadigfruen døde, blev hun endnu mere stilfærdig og indesluttet .. Russeren har let ved at føle baade Uvilje og Tilbøjelighed, men det er vanskeligt at vinde hans Agtelse: han skænker den ikke i en Fart og ikke til alle og enhver. Agafja blev imidlertid højagtet af alle Husets Beboere; det faldt ingen ind at tale om hendes tidligere Forseelse, aldeles som om den var baaret til Graven sammen med Godsets salig Herre.

Da Kalitin giftede sig med Marja Dmitrievna, havde han i Sinde at overdrage Agafja Husholdningen; men hun vægrede sig ved at modtage den tilbudte Stilling paa Grund af „Fristelsen“. Han fo'r op og gav sig til at buldre løs: hun gjor-

de et dybt Buk for ham og gik ud af Stuen. Den kloge Kalitin forstod sig paa at bedømme Folk; han forstod ogsaa Agafja og glemte hende ikke. Da han flyttede ind til Byen, ansatte han hende, med hendes Samtykke, som Barnepige hos Lisa, der dengang gik i sit femte Aar.

Lisa var i Begyndelsen bange for den ny Barnepiges alvorlige og strenge Ansigt; men hun vænnede sig snart til det, og kom til at holde umaadelig meget af Agafja. Hun var et alvorligt Barn. Trækkene mindede om Faderens skarpe og regelmæssige Ansigt; Øjnene havde hun dog ikke efter ham: der laa i dem et roligt prøvende og blidt Udtryk, som man kun sjældent ser hos Børn. Hun brød sig ikke om at lege med Dukker, lo hverken højt eller længe ad Gangen, og var meget artig. Om hun end sjældent faldt i Tanker, saa skete det dog saa godt som aldrig uden Anledning: naar hun havde siddet og tiet stille en Stund, plejede hun i Regelen at henvende sig til en af de ældre med Spørgsmaal, som vidnede om, at hun havde tænkt over et eller andet Indtryk. Hun holdt usædvanlig tidlig op at lalle, og allerede før hun havde fyldt fire Aar, havde hun faaet en fuldstændig ren Udtale. Faderen var hun bange for; over for Moderen nærede hun en forunderlig ubestemt Følelse — hun var ikke bange for hende, men paa den anden Side heller ikke overdreven kærlig eller kælen mod hende. Det var hun nu for Resten ikke engang over for Agafja, skønt det var den eneste, hun virkelig holdt af. Agafja var bestandig om hende. Det var et underligt Syn at se de to sammen: Agafja — helt klædt i sort, med et mørkt Tørklæde bundet om Hovedet og med sit nu allerede noget magre og som Voks gennemsigtige, men bestandig smukke og udtryksfulde Ansigt, — sad som oftest stiv og strunk og strikkede paa sin Strømpe, medens Lisa sad og krøb sammen paa en lille, lav Stol, der stod ved Siden af, og ligeledes syslede med et eller andet Arbejde, eller med de klare smaa Øjne fæstede paa Barnepigen og med en tænksom Mine sad og lyttede til Agafjas Fortællinger. Agafja fortalte hende aldrig Eventyr: hun fortalte, i en afmaalt og ensformig Tone, om den hellige Jomfrus, om Eneboeres, gudfryktige Mænds og hellige Martyrers Liv; hun fortalte hende om, hvordan de hellige havde levet i Ørkenen, havde gjort Bod, havde fundet sig i Sult og Nød .. og ikke havde frygtet Kongerne, men bekendt Kristus; om, hvordan Himlens Fugle havde bragt dem Føde og de vilde Dyr lystret dem, og hvordan der paa de Steder, som var vædet af de helliges Blod, var spiret Blomster frem: „Gyldenlakker?“ spurgte Lisa engang .. hun

holdt umaadelig meget af Blomster .. Agafja satte altid, saa snart hun begyndte at fortælle, en alvorlig, koncentreret Mine op, aldeles som om hun følte ved sig selv, at saadan høj og hellig Tale turde egentlig ikke komme over hendes Læber. Lisa sad og hørte efter — og Billedet af den allestedsnærværende, alvidende Gud prægede sig med en forunderlig velgørende Styrke ind i hendes Sjæl; Kristus forekom hende som noget, der stod hende nær og var hende bekendt, ja næsten som noget beslægtet. Agafja havde ogsaa lært hende at bede. Undertiden vækkede hun hende ved Daggry, klædte hende paa i en Fart, og stjal sig til at tage hende med hen til Fromessen; Lisa listede paa Tæerne bag efter hende og vovede næppe nok at trække Vejret. Morgenens Kulde og usikre, dæmrende Lys, Kirkens Kølighed og Ensomhed, det hemmelighedsfulde ved den Slags Udflugter, den Forsigtighed, hvormed hun blev bragt hjem igen og atter lagt til Sengs, — hele denne Blanding af det forbudne, det forunderlige og det hellige gjorde et stærkt Indtryk paa den lille og trængte dybt ind i hendes Sjæl. — Agafja indlod sig aldrig paa at dadle nogen, og skændte ikke, naar Lisa var uartig. Dersom hun var misfornøjet med noget, saa tav hun, og Lisa forstod hendes Tavshed. Med Barnets hurtige Skarpsynethed opfattede hun desuden saa temmelig tydeligt, naar Agafja var misfornøjet med andre — hvad enten det nu kunde være med Marja Dmitrievna eller med Kalitin .. I noget over tre Aar stod Lisa under Agafjas Opsigt; saa var det, Demoiselle Moreau kom i hendes Sted. Den letfærdige franske Dame med sit tørre Væsen og sit evindelige „tout ça c'est des bétises" var ikke i Stand til at fortrænge den elskede Barnepige af Lisas Hjerte: det Frø, der var saaet, havde slaaet for dybe Rødder. Desuden blev Agafja — ogsaa efter at hun var hørt op med at være Lisas Barnepige — ved at bo i Huset og kom tidt i Berøring med sit Plejebarn, der nu som før holdt oprigtig af hende.

Imidlertid, Agafja kunde ikke komme ud af det med Marfa Timofejevna, efter at denne sidste var flyttet ind i det Kalitinske Hus. Den forhenværende Bondekones strenge Ærbarhed faldt ikke i den egenmægtige og utaalmodige gamles Smag. Agafja udbad sig Tilladelse til at maatte gøre en Valfart, og kom ikke tilbage. Der gik et ubestemt Rygte om, at hun havde søgt Tilflugt i et eller andet Sekterer-Kloster. Det Indtryk hun havde efterladt i Lisas Sjæl, fortog sig imidlertid aldrig. Lisa gik bestandig til Messe som til en Fest og bad af et glad Hjerte, med en ligesom koncentreret og ængstelig Inderlighed, noget, som Marja Dmitrievne i sit stille Sind ikke undrede sig saa

ganske lidt over; og Marfa Timofejevna, der ellers i ingen Henseende paalagde Lisa Tvang, søgte dog at dæmpe hendes Iver og tillod hende ikke at knæle hyppigere under Gudstjenesten, end der netop var foreskrevet: det var, mente hun, ikke Skik og Brug blandt adelige! .. Lisa lærte godt, det vil sige, hun var flittig; for Himlen havde ikke udstyret hende med særlig fremtrædende Talenter eller med en overdreven skarp Forstand, og hun kom ingen Vegne uden Anstrengelse. Hun spillede godt Klaver; men Lemm vidste, hvad det havde kostet hende at naa saa vidt. Hun læste kun lidt; „egne Ord" havde hun ikke; men hun havde sine egne Tanker og gik sin egen Vej. Ogsaa i den Henseende lignede hun Faderen, der ligesaa lidt havde plejet at bede andre sige sig, hvad han skulde gøre .. Saaledes voksede hun op, roligt og langsomt, og blev nitten Aar; hun var meget yndefuld, uden at hun selv havde nogen Anelse derom. Over alle hendes Bevægelser var der udbredt en uvilkaarlig, lidt kejtet Gratie; hendes Stemme havde den uskyldige Ungdoms Sølvklang; og blot den mindste Smule Glæde lokkede et henrivende Smil frem om hendes Læber og gav hendes klare Øjne dyb Glans og et inderligt venligt Udtryk. Helt gennemtrængt af Retsfølelse, altid ængstelig bekymret for, at hun skulde komme til at saare nogen, hvem det saa end var, og forlenet med et mildt og et godt Hjerte omfattede hun i sin Kærlighed alle, og dog ingen særlig; med Begejstring, Undseelse og Inderlighed elskede hun kun sin Gud. Lavretzky var den første, der bragte Forstyrrelse i hendes stilfærdige indre Liv.

Saadan var Lisa.

XXX.

Omtrent Klokken tolv næste Dag gik Lavretzky hen til Kalitins. Undervejs mødte han Panschin til Hest; Panschin havde trukket Hatten ned i Panden, og red forbi uden at hilse. Lavretzky blev ikke modtaget — det var første Gang, det var hændet ham i al den Tid, han havde kendt Kalitins. „Marja Dmitrievna „behager allernaadigst" at hvile sig," meldte Tjeneren; „Hendes Naade har Hovedpine." Marfa Timofejevna og Lisaveta Mikajlovna var ikke hjemme. I Haab om, at han muligvis kunde møde Lisa, blev Lavretzky en Tid lang ved at gaa frem og tilbage i Nærheden af Haven; men han saa ingen. To Timer efter kom han igen og fik samme Besked som før, og denne Gang „mønstrede" Tjeneren ham. Lavretzky syntes, det

vilde være upassende, om han indfandt sig en tredie Gang den Dag — og han besluttede at tage tilbage til Vassiljevskoje, hvor han desuden havde Forretninger. Paa Vejen hjem lagde han en Mængde Planer, den ene mere tillokkende end den anden. Da han kom ud paa Tantens Gaard, blev han imidlertid betaget af en forunderlig Tungsindighed. Han gav sig i Snak med Anton; men den gamle var, næsten som paa Trods, ligeledes i alt andet end godt Humør. Han fortalte Lavretzky, hvordan Glafyra Petrovna, før hun døde, havde bidt sig i Haanden — og tilføjede saa efter en Pavse og med et Suk: „Ethvert Menneske, Deres Naade, har sig selv at tære paa!“ — Det var allerede silde, dengang Lavretzky kørte tilbage til Byen. Tonerne fra om Natten klang endnu i hans Øre, Lisas Billede steg op for hans indre Syn i al dets milde Klarhed; han følte sig dybt rørt ved Tanken om, at hun elskede ham, — og rolig og lykkelig naaede han ind til sin Bopæl.

Straks da han traadte ind i Forstuen, blev han slaaet af, at der var en højst modbydelig Stank af Patschuli; der stod desuden fuldt op af Kufferter og Kasser. Udtrykket i den Tjeners Ansigt, som kom springende for at tage imod ham, forekom ham desuden besynderligt. Han gjorde sig dog ikke Regnskab for sine Indtryk, men traadte over Tærskelen ind i Dagligstuen .. En Dame, i sort Silkekjole med Volants og som holdt et Battistes Lommetørklæde for det blege Ansigt, rejste sig op fra Sofaen, gjorde et Par Skridt hen imod ham, bøjede det omhyggeligt friserede og parfumerede Hoved — og kastede sig paa Knæ for ham .. Nu først kendte han hende igen: det var hans Kone!

Vejret gik fra ham, .. han lænede sig op mod Væggen.

— Stød mig ikke tilbage, Theodor! sagde hun paa Fransk, — og hendes Stemme fo'r som et Knivstik gennem hans Hjerte.

Han stirrede tankeløs frem for sig, og lagde dog uvilkaarlig straks Mærke til, at hun var bleven mere bleg og mere fyldig, end hun havde været før.

— Jeg ved, Theodor! vedblev hun, og stjal sig nu og da til at se op paa ham og vred de vidunderlig dejlige Hænder med de rosenrøde, omhyggeligt pudsede Negle: — jeg ved, jeg har forset mig imod Dem, Theodor, og forset mig haardt .. Ja, jeg tilstaar, jeg har begaaet en Forbrydelse; men hør paa, hvad jeg vil sige Dem! Jeg kommer her forpint af Anger, jeg er en Byrde for mig selv .. det var mig ikke muligt at holde den Tilværelse ud længer. Hvor tidt har jeg ikke villet flygte til Dem! men hver Gang gøs jeg tilbage for Deres Vrede; jeg besluttede at bryde ethvert Baand, som holdt mig fængslet til For-

tiden, .. puis j'ai éte si malade .. jeg har været saa syg! tilføjede hun og strøg sig med Haanden over Panden og Kinden. — Jeg benyttede mig af det Rygte, der gik, om at jeg var død, jeg forlod alt og ilede hertil, uden at gøre et eneste Ophold, hverken Dag eller Nat. Længe vaklede jeg ved Tanken om at skulle træde frem for Dem, min Dommer — de paraitre devant vous, mon juge; endelig, i Tillid til Deres usigelig Godhed, bestemte jeg mig til at gaa til Dem, — jeg havde faaet Deres Adresse at vide i Moskva. Tro mig! fortsatte hun, og rejste sig stille op, og satte sig paa Kanten af en Stol: — jeg har tidt tænkt paa at dø, og vilde ogsaa have haft Kraft nok til at gøre Ende paa mit Liv — ak, Livet er mig i dette Øjeblik kun en utaalelig Byrde! — men Tanken om min Datter, om min Adotschka, holdt mig tilbage. Hun er her, hun sover i Værelset ved Siden af, den lille Stakkel! hun er træt nu .. De skal faa hende at se: hun i det mindste er skyldfri over for Dem, og dog saa ulykkelig, ak, saa ulykkelig! gentog Mme. Lavretzky og smeltede hen i Taarer.

Lavretzky kom endelig til sig selv; fra Væggen som han havde lænet sig op til, vendte han sig om mod Døren.

— De gaar? spurgte Varvara Pavlovna i en fortvivlet Tone: — o, det er haardt af Dem! Uden at have sagt et eneste Ord til mig, uden saa meget som at have gjort mig en Bebrejdelse! .. Det er forfærdeligt! .. De dræber mig med Deres Foragt!

Lavretzky blev staaende.

— Hvad vil De have, jeg skal sige? spurgte han tonløst.

— Ingenting, ingenting! faldt hun ham hurtigt i Talen. — Jeg ved, jeg har ikke Ret til at fordre noget; tro mig, jeg er ikke gaaet fra Forstanden; jeg haaber ikke, jeg tør ikke nære det Haab, at De vil tilgive mig; jeg vover kun at bede Dem, om De vil befale mig, hvad De ønsker, jeg skal gøre, hvor De vil have, jeg skal opholde mig! Som en Slavinde skal jeg rette mig efter Deres Ordre, hvordan den saa end kommer til at lyde!

— Jeg har ikke noget at befale Dem, svarede Lavretzky, i samme Tone som før. — De ved .. at mellem os er alt forbi .. og nu mer end nogen Sinde! De kan bo, hvor De har Lyst; og dersom den Sum ikke skulde kunne slaa til ..

— Ak, tal dog ikke saa forfærdeligt! afbrød hun ham: — hav Medlidenhed med mig, om ogsaa kun .. om ogsaa kun for denne Engels Skyld! .. Og hun havde næppe faaet sagt de Ord, før hun styrtede ind i det tilstødende Værelse, og straks efter kom tilbage med en meget sirlig paaklædt, lille Pige paa Armen. Et fyldigt brunt, krøllet Haar faldt ned over det rosen-

røde lille Ansigt og over de store, søvntunge Øjne. Den lille smilte, og kneb Øjenlaagene sammen for Lyset, og stemmede sine buttede, smaa Hænder mod Moderens Hals.

— Ada, vois, c'est ton père! sagde Varvara Pavlovna, og strøg Haaret bort fra Barnets Øjne og kyssede hende heftigt. — Prie le avec moi!

— C'est ça papa? stammede den lille snøvlende.

— Oui, mon enfant, n'est ce pas que tu l'aimes?

Lavretzky kunde ikke styre sig længer:

— Gud ved hvad det er for et Melodrama, hvor der forekommer Mage til den Scene? mumlede han — og gik ud af Stuen.

Varvara Pavlovna blev et Øjeblik staaende paa den Plet, hvor hun stod; trak paa Skuldrene; og bar saa igen den lille ind i det andet Værelse, og klædte hende af og lagde hende til Sengs. Derpaa tog hun en Bog, satte sig hen ved Lampen, sad der omtrent en Times Tid, og gik saa selv til Ro.

— Eh bien, madame? spurgte hendes Kammerjomfru (en fransk Pige, som hun havde bragt med fra Paris), medens hun løste hendes Snørliv op.

— Eh bien, Justine, svarede Varvara Pavlovna: — han er blevet mærkværdig gammel! Men saa vidt jeg kan skønne, er han endnu det selv samme skikkelige Menneske, som han altid har været. Tag mig mine Nathandsker; og læg saa den graa højhalsede Kjole frem til mig til i Morgen. Og det er sandt! husk ogsaa Bedekoteletterne til Ada, .. ak ja, de er vel ikke engang til at opdrive her?

— A la guerre comme à la guerre! svarede Justine, og slukkede Lyset.

XXXI.

Lavretzky flakkede næsten to Timer omkring i Byens Gader. Han kom til at tænke paa den Nat, han havde tilbragt uden for Paris' Porte. Hans Hjerte var nær ved at briste, og i hans forvirrede og ligesom bedøvede Hoved blev de samme mørke, vanvittige, ondskabsfulde Tanker ved at hvirvle og hvirvle rundt i en Uendelighed. „Hun lever, hun er her!“ gentog han atter og atter, og med stedse voksende Forbavselse. Han indsaa, at Lisa var tabt for ham. Hans Strube formelig sammensnøredes af Raseri, .. Slaget havde ramt ham saa forfærdelig uventet. Hvor i al Verden havde han saa tankeløs kunnet stole paa det taabelige Vaas, der stod i en Feuilleton, paa en Lap Papir?

„Naa, og hvis jeg nu ikke havde stolet paa det?“ tænkte han: „hvad saa? Saa havde jeg ikke faaet at vide, at Lisa elsker mig, ja hun havde ikke engang selv vidst det!“ .. Det var ham ikke muligt at forjage Billedet af Konen, eller hendes Stemme, eller hendes Blik af sin Erindring .. han forbandede sig selv og hele Verden.

Udmattet standsede han henimod Morgenstunden uden for Lemms Gadedør. Han maatte banke længe paa. Endelig viste en Nathue, og derefter den gamles Ansigt, sig i Vinduet, — et eddikesurt sammenskrumpet Ansigt, uden Spor af Lighed med det begejstrede Aasyn, som den foregaaende Nat oppe fra Toppen af sin kunstneriske Højde, havde kastet et Herskerblik paa Lavretzky.

— Hvad vil De? spurgte Lemm: jeg kan ikke spille for Dem hver Nat, jeg har taget Dekokt. — — Der maa dog have været et ganske usædvanligt Udtryk i Lavretzkys Ansigt: for den gamle skyggede med Haanden over Øjnene, saa forskende paa den natlige Gæst, og lukkede ham ind.

Lavretzky kom op paa Værelset og sank ned paa en Stol. Den gamle blev staaende foran ham, dukkede sig og krøb sammen, og holdt sin brogede, luvslidte Slaabrok tæt sammen om Livet.

— Min Kone er kommet! sagde Lavretzky og løftede Hovedet, — og gav sig uvilkaarlig til at le.

Udtrykket i Lemms Ansigt tydede paa Forbavselse; men han ikke saa meget som smilede engang, og hyllede sig blot tættere ind i sin Slaabrok.

— De ved maaske ikke, vedblev Lavretzky: — jeg troede .. jeg havde læst i en Avis, at hun var død!

— Oh! .. oh! .. Og det havde De læst fornylig, spurgte Lemm.

— Ja, lige for nylig!

— Oh .. oh! gentog den gamle og trak Øjenbrynene i Vejret. — Og nu er hun kommen her til Byen?

— Ja. For Tiden opholder hun sig i min Lejlighed, og jeg .. er et ulykkeligt Menneske!

Og han lo igen.

— De er et ulykkeligt Menneske! sagde Lemm langsomt.

— Sig mig Kristofor Fedoritsch, spurgte Lavretzky lidt efter: vilde De besørge en Billet for mig?

— Hm! Tør man spørge til hvem?

— Til Lisave...

— Ah! .. ja vist, jeg forstaar! Aa ja .. aa ja! Naa, og hvornaar skulde den Billet afleveres?

— I Morgen tidlig .. saa tidlig som muligt.

— Hm! Man kunde sende Katharina, min Kokkepige, derhen! Nej, jeg vil hellere gaa selv!

— Og De vil bringe mig Svar tilbage?

— Jeg skal ogsaa bringe Dem Svaret!

Lemm sukkede.

— Ja, min stakkels unge Ven, sagde han: — De er virkelig — et ulykkeligt Menneske!

Lavretzky skrev i en Fart et Par Ord til Lisa; han underrettede hende om, at hans Kone var kommet, bad hende bestemme et Møde .. og lagde sig saa paa den smalle Sofa og vendte Ansigtet ind mod Væggen. Den gamle gik igen i Seng, laa længe og hostede, tog nu og da en Slurk Dekokt, og kastede sig fra den ene Side til den anden.

Det blev Morgen. De stod begge op og saa paa hinanden med et besynderligt Blik. Lavretzky kunde i det Øjeblik haft Lyst til at tage Livet af sig selv. Kokkepigen Katharina kom ind med nogen afskyelig Kaffe. Klokken slog otte. Lemm satte Hatten paa, sagde, at han skulde rigtignok give Time hos Kalitins Klokken ti, men han vilde se at finde et plausibelt Paaskud til at gaa derhen allerede nu, — og gik. Lavretzky kastede sig igen paa Sofaen: og atter brød den sorgbetyngede Latter frem fra hans Sjæls inderste Krog. Han tænkte paa, hvordan hans Kone havde jaget ham ud af hans eget Hus; han søgte at forestille sig, hvordan Lisa maatte være til Mode, .. og han lagde Armene under Hovedet og lukkede Øjnene. — Endelig kom Lemm tilbage og bragte ham en lille Lap Papir, hvorpaa Lisa havde skrevet med Blyant følgende Ord: „I Dag kan vi ikke komme til at tale sammen; maaske — i Morgen Aften. Lev vel!“ Lavretzky takkede Lemm kort og aandsfraværende .. og gik hjem.

Han traf sin Kone ved Frokostbordet; Ada med hele Hovedet fuldt af Krøller og i hvid Kjole med blaa Besætning, sad og fortærede en Bedekotelette. Varvara Pavlovna rejste sig straks, da Lavretzky traadte ind, og gik ham i Møde med en underdanig Mine. Han bad hende følge med ind i Kabinettet, lukkede Døren efter sig, og gav sig til at gaa op og ned ad Gulvet; hun satte sig paa en Stol, lagde tækkeligt den ene Haand over den anden, og fulgte ham med Øjnene, de var endnu bestandig smukke, skønt de nederste Øjenrande ganske vist var sminkede.

Lavretzky var længe ikke i Stand til at faa et Ord frem. Han mærkede, at han var ikke Herre over sig selv; og han saa tydeligt, at Varvara Pavlovna var ikke Spor af bange for ham, uagtet hun anstillede sig, som om hun var lige paa Nippet til at besvime.

— Jeg antager, Frue, begyndte han endelig, og trak Vejret dybt og bed af og til Tænderne sammen: — at vi to behøver ikke at spille Komedie for hinanden. Jeg tror ikke paa Deres Anger; og selv om den ogsaa var oprigtig, — saa er det mig dog umuligt at vende tilbage til Dem, at leve sammen med Dem.

Varvara Pavlovna bed sig i Læberne og kneb Øjnene sammen. „Det er Foragt tænkte hun: — Alt er forbi; jeg er ikke engang et Fruentimmer længer i hans Øjne.“

— Det er umuligt! gentog Lavretzky, og knappede sin Frakke helt op i Halsen. — Jeg ved ikke, af hvad Grund De har fundet for godt at begive Dem hertil: De er formodentlig kommet tilkort med Deres Penge?

— Ak .. De fornærmer mig! sagde Varvara halvt hviskende.

— Det faar nu være, som det være vil .. De er desværre nu engang min Kone. Jage Dem bort kan jeg ikke .. men jeg vil gøre Dem et Forslag. De kan endnu i Dag, hvis De har Lyst til det, flytte ud til Lavriky og blive boende der; Gaarden er, som De ved, godt vedligeholdt, og De skal foruden Deres Aarspenge faa alle Nødvendighedsartikler .. Gaar De ind paa det?

Varvara Pavlovna pressede sit broderede Lommetørklæde op mod Ansigtet.

— Jeg har jo sagt Dem, svarede hun med en krampagtig Dirren om Munden: — at jeg er tilfreds med alt, hvad De har i Sinde at befale mig. For Øjeblikket har jeg kun et Spørgsmaal at gøre Dem: om De i det mindste vil tillade mig at takke Dem for Deres Ædelmodighed?

— Aa nej, spar heller Deres Tak .. det vil være det rigtigste! faldt han hurtigt ind. — Jeg kan altsaa, vedblev han, og gik hen imod Døren: — gøre Regning paa ..

— I Morgen skal jeg bestemt være i Lavriky, sagde Varvara Pavlovna, og rejste sig ærbødigt op fra Stolen. — Men, Fedor Ivanitsch .. (Hun kaldte ham ikke længer Theodor) ..

— Hvad ønsker De? —

— Jeg ved ikke, at jeg endnu ikke, i nogen som helst Henseende har gjort mig værdig til Deres Tilgivelse; men tør jeg i det mindste haabe, at med Tiden ..?

— Hør, Varvara Pavlovna, afbrød han hende: — De er jo et godt Hoved, og jeg er da heller ikke saadan tabt rent bag af en Vogn: tror De ikke, jeg ved, at De ikke bryder Dem det bitterste om min Tilgivelse? For Resten, jeg har for længe siden tilgivet Dem; men der er og bliver en Kløft imellem os.

— Jeg skal vide at rette mig derefter! svarede hun, og bøjede Hovedet. — Jeg har ikke glemt min Brøde; .. det skulde

heller ikke undre mig, hvis jeg hørte, at De endog var blevet glad ved Efterretningen om min Død! tilføjede hun sagtmodigt og pegede med en let Haandbevægelse paa Avisen, som han ved en Forglemmelse havde ladet blive liggende paa Bordet.

Det gav et Sæt i ham: Stykket i Feuilletonen var understreget med Blyant! Varvara Pavlovna saa paa ham med en endnu mere ydmyg Mine end før. Hun var meget smuk i det Øjeblik. Den graa Pariserkjole sluttede harmonisk om hendes slanke, næsten jomfrueligt-ungdommelige Legeme; hendes fine, sarte Hals med den hvide Krave, hendes Barm, der bølgede roligt, hendes Arme og Hænder, som hverken var smykket med Armbaand eller Ringe, — hele hendes Figur, fra det dejlige Haar og helt ned til Spidsen af den Halvstøvle, der lige tittede frem under Kjolen, var saa forlokkende ..

Lavretzky maalte hende med et Blik fuldt af Foragt, — han var ikke langt fra at raabe Bravo, — fra at slaa hende med knyttet Haand i Hovedet — — og gik ud af Stuen. En Time efter var han allerede paa Vej til Vassiljevskoje. Og to Timer senere sendte Varvara Pavlovna Bud efter den bedste Karet, der fandtes i Byen, tog en simpel Straahat paa med sort Slør, kastede et tarveligt Mantille om sig, anbefalede Ada til Justines Omsorg, og kørte hen til Kalitins; ved at udspørge Tyendet havde hun faaet at vide, at hendes Mand kom daglig der i Huset.

XXXII.

Varvara Pavlovnas Ankomst havde ikke gjort Lavretzky glad, og den blev ogsaa en pinlig Begivenhed for Lisa. Han var lige kommet ned og havde netop faaet sagt god Morgen til sin Moder, da hun hørte Hovslag uden for Vinduerne og til sin hemmelige Skræk saa Panschin ride ind i Gaarden. „Han kommer saa tidligt for at faa et bestemt Svar," tænkte hun, og tog ikke fejl .. Panschin svansede først en Tid lang omkring inde i Dagligstuen, foreslog hende saa en Tur i Haven, og forlangte der af hende, at hun skulde afgøre hans Skæbne. Hun tog Mod til sig og erklærede, at hun kunde ikke blive hans Kone. Han stod og vendte Siden til hende, havde trukket Hatten ned over Øjnene og hørte paa hende; da hun tav, spurgte han høfligt, men dog i en anden Tone end før: om det var hendes sidste Ord, og om han havde givet hende nogen som helst Grund til saadan at skifte Sind. Derefter pressede han Haanden op for Øjnene, udstødte et kort, stakaandet Suk, og tog saa hurtigt Haanden ned igen.

— Jeg vilde ikke gaa den slagne Vej, sagde han i en dump Tone: — jeg vilde vælge mig en Livsledsagerske efter mit Hjerte! Men .. det maa vel nu engang ikke have været mig forundt saadan! Lev vel, Du min Drøm! — — Og han bukkede dybt for Lisa, og gik op i Huset.

Hun havde troet, at han straks vilde ride bort; men han gik ind i Kabinettet til Marja Dmitrievna, og blev der næsten en Time. Da han omsiden gik, sagde han til Lisa: — Vôtre mère vous appelle; adieu à jamais! .. steg saa til Hest, og red derfra i Galop .. Lisa gik ind til Moderen, og traf hende svømmende i Graad. Panschin havde fortalt hende om sit Uheld.

— Hvorfor vil Du tage Livet af mig? Hvorfor vil Du tage Livet af mig? begyndte den fornærmede Moder sine Bebrejdelser. Hvem er det egentlig, der staar Dig i Hovedet? Hvad har Du imod ham? Han er Kammerjunker! Uegennyttig! Kunde i St. Petersborg faa hvad for en Hofdame, han vilde, til Kone! Og jeg, jeg, som var saa sikker paa det! Og hvornaar har Du saadan skiftet Sind? Der maa være nogen, der har sat det i Dig; Du har ikke fundet paa det af Dig selv! Maaske det er dette Fjog .. Pt! det var ogsaa en at lade sig raade af!

— Og han, det velsignede unge Menneske! vedblev Marja Dmitrievna: — hvor han er ærbødig og opmærksom under sin Sorg! Han har lovet mig, at han ikke vil forlade mig .. ak, jeg overlevede det heller ikke! Aa .. aa! mit Hoved værker, som om det skulde springe i tusinde Stykker! Send Palaschka ind til mig. Du tager Livet af mig, hvis Du ikke betænker Dig .. hører Du! — — Og Marja Dmitrievna kaldte Lisa et Par Gange en utaknemlig, og lod hende saa gaa.

Hun gik op paa sit Værelse. Men hun havde endnu ikke faaet Tid til at fatte sig ovenpaa Samtalen med Panschin og Moderen, før der brød et nyt Uvejr løs over hende, og det fra en Side, hvorfra hun allermindst havde ventet det. Marfa Timofejevna kom ind til hende, og smækkede straks Døren i efter sig. Den gamle var ganske bleg, Kappen sad paa Snur, hendes Øjne lynede, Hænderne rystede og Læberne dirrede. Lisa blev som lamslaaet; hun havde aldrig før set sin kloge og besindige Tante i saadan en Tilstand.

— Nydeligt, Frøken! begyndte Marfa Timofejevna halvhøjt og stødvis og med rystende Stemme: — rigtig nydeligt! Hvem har Du lært det af, bedste? .. Giv mig noget Vand; jeg kan ikke tale!

— Men kom dog til Dem selv, kære Tante; hvad er der i

Vejen? sagde Lisa, og rakte hende et Glas Vand. — Jeg synes dog, De selv ikke satte videre Pris paa Hr. Panschin?

Marfa Timofejevna skubbede Glasset fra sig:

— Jeg kan ikke drikke; det vilde slaa de sidste Tænder, jeg har, ud af Munden paa mig! Hvad kommer Panschin den Sag ved? Er her maaske Tale om Panschin? Nej fortæl Du mig heller, hvem der har lært Dig at holde Stævnemøder om Natten? Hvad .. hvem har lært Dig det, bedste?

Lisa blegnede.

— Prøv ikke paa at komme og binde mig noget paa Ærmet! vedblev Marfa Timofejevna. — Schurotschka har set det hele med sine egne Øjne og har fortalt mig det. Jeg har forbudt hende at plapre ud med det; men hun lyver ikke!

— Jeg har jo slet ikke i Sinde at ville binde Dem noget paa Ærmet, kære Tante! stammede Lisa, næppe hørligt.

— Naa-aa, .. naa saadan, bedste! Du har altsaa sat ham Stævne, — den gamle Forfører, den skinhellige ..!

— Nej.

— Hvadbehager?

— Jeg var gaaet ned i Dagligstuen for at hente en Bog: saa var han ude i Haven — og kaldte paa mig.

— Naa, og saa gik Du ud til ham? Det var jo nydeligt! Naar det kommer til Stykket, saa er Du vel oven i Købet forliebt i ham, hvad?

— Jeg elsker ham! sagde Lisa sagte.

— Ih, Du Alstyrende! Hun elsker ham! — Marfa Timofejevna rev Kappen af Hovedet. — En gift Mand .. og hun elsker ham! Nej, nu har jeg da aldrig .. hun elsker ham!

— Han sagde til mig, indvendte Lisa ..

— Hvad sagde han til Dig, den løsagtige Knægt? Naada?

— Han sagde, at hans Kone var død.

Marfa Timofejevna slog Kors for sig. — Gud være hende naadig! mumlede hun: — det var et Snavs Stykke Fruentimmer .. men lad os ikke tale ondt om de døde! Naa saaledes altsaa: han er Enkemand. Hm! Jeg kan mærke, han gaar lunt om med det! Han er lige blevet af med den ene Kone, og straks har han en ny i Kikkerten. Uh, den Lurendrejer! Men det vil jeg sige Dig, min Pige: at i min Tid, dengang jeg var ung, havde en Jomfru maattet bøde haardt for den Slags Streger! Du maa ikke tage mig det ilde op, min Pige; det er kun Narre, der ikke kan taale at høre Sandheden. Jeg har nægtet mig hjemme for ham i Dag. Rigtignok holder jeg af ham; men det her kan jeg ikke tilgive ham .. Naa saa han er Enkemand! Aa, giv mig allige-

vel Vandet. Se, at Du har ladet Panschin løbe med en lang Næse, det er meget fornuftigt af Dig; men kom dog ikke og sid mig oppe om Natten med disse Bukke, disse Mandfolk; gør ikke mig gamle beklemt om Hjertet! For selv om jeg er venlig af mig — saa kan jeg dog ogsaa undertiden kradse! .. Hm! Enkemand!

Marfa Timofejevna gik sin Vej, men Lisa satte sig hen i en Krog og græd. Hun var saa tung om Hjertet; den Ydmygelse havde hun dog ikke fortjent. Kærligheden havde ikke aabnet hende lyse Udsigter: det var nu allerede anden Gang siden i Aftes, hun græd. Den nye, hidtil aldrig anede Følelse var først lige brudt frem i hendes Hjerte: og hvor haardt havde hun ikke allerede maattet bøde for den, hvor ublidt havde ikke en fremmed Haand berørt hendes ubrødelige Hemmelighed! Undseelse, Sorg, Smerte stormede ind paa hende; men hun følte hverken Frygt eller Tvivl, — og Lavretzky blev hende blot endnu mere dyrebar. Hun havde vaklet, saa længe hun ikke var klar over sig selv; men efter hin Sammenkomst, efter hint Kys .. kunde hun ikke længere være i Tvivl: hun havde forstaaet, at hun elskede, — og med hele sit Hjertes Renhed, fuldstændig, trofast og for Livet gav hun sig hen til sin Kærlighed .. og ængstedes ikke af nogen som helst Trusel: hun følte, at ingen Magt paa Jorden vilde være i Stand til at sprænge det Forbund, som han og hun havde sluttet!

XXXIII.

Marja Dmitrievna blev meget forfærdet, da man kom og meldte Varvara Pavlovna Lavretzky: hun vidste ikke engang rigtig, om hun skulde tage imod hende, — hun var bange for at støde Fedor Ivanitsch for Hovedet. Til sidst sejrede dog hendes Nysgerrighed. „Hvad vil det sige? tænkte hun: — hun er jo dog i Familie med mig“; og hun satte sig i en Lænestol og sagde til Tjeneren: „Bed den Dame komme ind!“ Et Par Minutter efter gik Døren op; Varvara Pavlovna kom hurtigt og næsten lydløst hen til hende, og før Marja Dmitrievna kunde faa Tid til at rejse sig, havde hun bøjet sig for hende, saa hun næsten knælede ned.

— Jeg takker Dem, kære Tante, sagde hun, dæmpet og bevæget og paa Russisk: — inderlig Tak! jeg havde ikke ventet, De vilde være saa overbærende imod mig; De er god som en Engel!

Da Varvara Pavlovna havde sagt det, greb hun pludselig

Marja Dmitrievnas Haand, trykkede den blidt mellem sine lyslilla Jouvinske Handsker, og førte den ærbødigt op til sine fulde, rosenrøde Læber. Marja Dmitrievna blev aldeles forvirret, da hun saa den smukke, elegant klædte Kvinde næsten for sine Fødder; hun vidste ikke, hvad hun skulde gøre: hun vilde trække Haanden til sig, vilde bede Damen tage Plads, vilde sige hende noget forbindtligt .. og rejste sig til sidst selv op, og kyssede Varvara Pavlovna paa hendes blanke, parfumerede Pande. Varvara Pavlovna blev formelig ude af sig selv af Henrykkelse over det Kys.

— God Dag, bon jour, sagde Marja Dmitrievna: — jeg ventede rigtignok ikke .. men .. det glæder mig at se Dem. De forstaar nok, kære, det tilkommer ikke mig at optræde som Dommer mellem Mand og Kone ..

— Retten er fuldstændig paa min Mands Side, afbrød Varvara Pavlovna hende: — jeg er den eneste skyldige.

— Det er en meget rosværdig Tilstaaelse, svarede Marja Dmitrievna: — meget rosværdigt! .. Naar kom De? Har De set ham? Men saa tag dog Plads, hører De!

— Jeg kom i Gaar, svarede Varvara Pavlovna, og satte sig beskedent paa en Stol. — Jeg har ogsaa set Fedor Ivanitsch; jeg har talt med ham.

— Ja saa! Naa, og hvordan var han?

— Jeg havde frygtet for, at min uventede Ankomst skulde gøre ham forbitret, vedblev Varvara Pavlovna: — men han trak sig ikke tilbage fra mig ..

— Det vil sige, han har ikke .. Javist, jeg forstaar! sagde Marja Dmitrievna. — Han har et lidt barsk Væsen; men hans Hjerte er blødt.

— Fedor Ivanitsch har ikke tilgivet mig, han vilde ikke høre paa, hvad jeg havde at sige .. men han har dog været saa god at anvise mig Lavriky til Opholdssted.

— Nej virkelig! det er jo et mageløst Sted.

— Jeg tager derud allerede i Morgen, for at rette mig efter hans Befaling; men jeg ansaa det for min Pligt forinden at aflægge Dem et Besøg.

— Jeg er Dem meget forbunden, kære. Man skal aldrig glemme sin Familie. Men maa jeg sige Dem, jeg er aldeles forbavset over, saa godt De taler Russisk. C'est étonnant!

Varvara Pavlovna sukkede:

— Jeg har opholdt mig altfor længe i Udlandet, Marja Dmitrievna, det ved jeg godt selv: men mit Hjerte er bestandig blevet ved at være russisk, jeg har aldrig glemt mit Fædreland.

— Ja vist, ja vist saa, det er det, det kommer an paa .. Fedor Ivanitsch har for Resten aldeles ikke ventet, De skulde komme .. Ja tro De mig, det er i al Fald den Erfaring, jeg har gjort — la patrie avant tout! Nej, det var dog en mageløs sød Mantille, De der har! Tillader De?

— Synes De om den? .. Varvara Pavlovna lod behændigt Mantillen glide ned fra sine Skuldre .. — Den er ganske tarvelig .. fra Madame Boudran.

— Det kan man straks se. Fra Madame Boudran .. Nej, hvor den er nydelig .. saadan en Smag! De har vist bragt en Mængde henrivende Sager med hjem; jeg kunde nok have Lyst til at se dem.

— Hele mit Toilette staar til Deres Tjeneste, kære Tante. Dersom De tillader det, kunde jeg vise Deres Syjomfru et og andet .. Jeg har bragt en Kammerjomfru med fra Paris, .. hun syr udmærket.

— De er altfor god, kære; De gør mig virkelig helt forlegen.

— Forlegen ..? gentog Varvara Pavlovna i en blidt bebrejdende Tone. — Hvis De vil gøre mig rigtig lykkelig, saa raad over mig som over Deres Ejendom!

Marja Dmitrievna blev aldeles bedaaret.

— Vous étes charmante, sagde hun. — Men hvorfor lægger De dog ikke Deres Hat og tager Handskerne af?

— Hvad siger De? Mener De det? spurgte Varvara Pavlovna, og foldede Hænderne som i dyb Bevægelse.

— Ja naturligvis; jeg haaber, De bliver og spiser hos os. Jeg skal præsentere for Dem .. min Datter. — Marja Dmitrievna blev en Smule forvirret. „Naa, hvad har det at sige!“ tænkte hun. — Hun er destoværre ikke ganske vel i Dag.

— Oh, ma Tante, hvor De er god! udbrød Varvara Pavlovna, og trykkede sit Lommetørklæde op mod Øjnene.

En lille Kosak meldte Gedeonovsky. Smiskende og bukkende traadte den gamle Sladderhank ind i Stuen. Marja Dmitrievna præsenterede ham for Varvara Pavlovna. I første Øjeblik var han lige ved at tabe Kontenancen; men Varvara Pavlovna opførte sig saa koket ærbødigt imod ham, saa han i en Fart blev ganske hed i Hovedet, og Indfald, Bysladder og Komplimenter flød som Honning fra hans Læber. Varvara Pavlovna hørte paa ham, smilte beskedent, og blev lidt efter lidt snaksom. Hun fortalte, paa den naturligste Maade af Verden, om Paris, om sine Rejser, og om Baden-Baden; fik to Gange Marja Dmitrievne til at le, og udstødte begge Gange straks et lille Suk, som om hun i sit stille Sind gjorde hun sig selv Bebrejdelser over sin utidige

Munterhed; udbad sig Tilladelse til at maatte tage Ada med herhen; tog sine Handsker af og viste med sine blanke Hænder, der var vasket i Sæbe a la guimauve, hvor og hvordan man brugte Volants, Piber, Kniplinger og Choux; lovede at tage en Flacon af en ganske ny, vellugtende, engelsk Essens, „Victorias Essence“, med, og glædede sig som et Barn, da Marja Dmitrievna indvilligede i at modtage den til Foræring; endelig fældede hun et Par Taarer, da hun kom til at omtale det Indtryk, som det havde gjort paa hende, da hun første Gang efter sin Hjemkomst hørte den russiske Kirkeklokkeklang: „Den rørte mig i det inderste af min Sjæl!“ sagde hun.

I dette Øjeblik traadte Lisa ind i Stuen.

Lige fra om Morgenen, lige fra det Minut, da hun, stiv af Rædsel, læste Lavretzky's Billet, havde hun forberedt sig paa at træffe sammen med hans Kone: hun havde en Forudfølelse af, at hun vilde faa hende at se. Til Straf for sine „forbryderiske Forhaabninger“, som hun kaldte det, havde hun i sit stille Sind besluttet, at hun vilde ikke søge at undgaa det Møde. Det pludselige Omslag, der var indtraadt i hendes Skæbne, havde gjort et forfærdeligt Indtryk paa hende: i Løbet af to Timer havde hun skæmmet sig; men der var ikke kommet en eneste Taare i hendes Øjne. „Det er kun, hvad jeg har fortjent!“ sagde hun til sig selv, — og hun bestræbte sig for at forjage visse bitre, ondskabsfulde, ja endog skrækindjagende Stemninger og Tanker, som i hendes ophidsede Tilstand dukkede frem i hendes Sjæl.

„Jeg maa derned!“ tænkte hun, da hun hørte, at Mme Lavretzky var kommet; og hun gik ned .. Hun blev staaende længe uden for Døren til Dagligstuen, før hun kunde tage Mod til sig til at lukke den op; med den Tanke: „Jeg har forbrudt mig imod hende“ — traadte hun ind over Dørtærskelen, og tvang sig saa til at se paa den fremmede og til at smile. Saa snart Varvara Pavlovna fik Øje paa hende, gik hun hen imod hende, og hilste med en lille, men ærbødig Bøjning paa hende.

— Tillader De, jeg maa forestille mig selv for Dem, sagde hun i en indsmigrende Tone: — Deres Mama har været saa overbærende imod mig, saa jeg haaber, jeg ogsaa hos Dem tør gøre Regning paa .. Velvilje. — — Det Udtryk, der var i Varvara Pavlovnas Ansigt, medens hun sagde disse Ord, hendes forslagne Smil, hendes kolde og dog saa blide Blik, den Maade, hvorpaa hun bevægede Armene og Skuldrene, ja endog hendes Kjole, hele hendes Væsen .. vakte hos Lisa saadan en Følelse af Modbydelighed, saa hun ikke var i Stand til at svare, og saa det kostede hende Overvindelse at række Damen Haanden. „Den-

ne unge Pige her foragter mig!“ tænkte Varvara Pavlovna, medens hun hjerteligt trykkede Lisas kolde Fingre; og hun vendte sig om til Marja Dmitrievna og sagde halvhøjt: „Mais elle est délicieuse“! .. Der fo'r en flygtig Rødme op i Lisas Kinder: Ordene klang hende som en Spot og som en Fornærmelse. Men hun var fast bestemt paa ikke at lade sig lede af sine Indtryk, og satte sig hen til Vinduet til sin Brodèrramme. Heller ikke der undte imidlertid Varvara Pavlovna hende Ro: hun kom hen til hende og udgød sig i Lovtaler over hendes Smag og Kunstfærdighed .. Lisas Hjerte bankede stærkt og smerteligt; det var kun med Nød og næppe, hun bevarede Fatningen og blev siddende paa sin Plads. Det forekom hende, som om Varvara Pavlovna vidste alt og hemmelig triumferede og spottede over hende. Heldigvis henvendte Gedeonovsky en Bemærkning til Varvara Pavlovna og lagde dermed Beslag paa hendes Opmærksomhed. Lisa bøjede sig ned over Brodèrrammen, og stjal sig til at se paa hende. „Den Kvinde — tænkte hun — har han elsket!“ Men straks efter jog hun endog Tanken om Lavretzky paa Flugt: hun var bange for, hun skulde miste Herredømmet over sig selv, hun kunde mærke, hvordan hun ligesom begyndte at blive svimmel ..

Marja Dmitrievna ledte Samtalen hen paa Musik:

— Jeg har hørt sige, kære, begyndte hun: — at De skal være en fortræffelig Virtuos.

— Det er nu saa længe siden, jeg har spillet, svarede Varvara Pavlovna, — og satte sig straks hen til Klaveret. Hendes Fingre løb let hen over Tangenterne. — Befaler De.

— Aa ja, hvis De vilde være saa sød ..

Varvara Pavlovna foredrog mesterligt en brillant og vanskelig Etude af Hertz. Hendes Spil vidnede om Kraft og Routine.

— En Sylfide! udbrød Gedeonovsky.

— Fortryllende! bekræftede Marja Dmitrievna. — Jeg maa virkelig tilstaa, Varvara Pavlovna, sagde hun og kaldte hende for første Gang ved Navn: — De har ligefrem forbavset mig; De kunde jo gerne give Koncerter. Vi har her en Musiker — det er en gammel Tysker, en original Fyr, men meget lærd: han spiller med Lisa .. han vil blive aldeles begejstret, naar han hører Dem!

— Er Lisaveta Mikajlovna ogsaa musikalsk? spurgte Varvara Pavlovna, og drejede Hovedet halvt om til den Side, hvor Lisa sad.

— Ja, hun spiller ikke saa daarligt endda, og holder meget af Musik; men hvad vil det sige i Sammenligning med Dem? Vi har for Resten ogsaa en ung Mand her .. ham maa De absolut

gøre Bekendtskab med. Det er en ægte Kunstnersjæl; og han komponerer ganske allerkærest. Han er den eneste, som fuldstændig vil kunne vurdere Dem.

— En ung Mand? ytrede Varvara Pavlovna: — hvad er det for en? Maaske en stakkels, fattig Djævel?

— Aa nej, jeg beder Dem .. det er den første Kavaler, vi har, og ikke blot her hos os — et à Petersbourg. Han er Kammerjunker, kommer i de bedste Huse .. De har ganske sikkert hørt Tale om ham: Panschin, Vladimir Nikolaitsch? Han er herude i et Ærinde for Regeringen .. tilkommende Minister .. hvor vil De hen?

— Og Kunstner?

— En ægte Kunstnersjæl, og et rigtig elskværdigt Menneske! De skal faa ham at se. Han er kommet meget hos os i den Tid, han har været her. Jeg har ogsaa bedt ham til i Aften .. og jeg haaber, han kommer! tilføjede Marja Dmitrievna med et lille Suk, og smilede bittert.

Lisa forstod, hvad det Smil betød; men det gjorde slet ikke Indtryk paa hende.

— Og han er ung? gentog Varvara Pavlovna, og lod Fingrene løbe hen over Tangenterne.

— Otte og tyve Aar .. og har et overordentligt indtagende Ydre. Aa .. un jeune homme accompli, forsikrer jeg Dem!

— Et Mønster paa en ung Mand, tør man nok sige! bemærkede Gedeonovsky.

Varvara Pavlovna intonerede straks en brusende Strauszisk Vals, der begyndte med en saa betagende og stormende Trille, saa Gedeonovsky endog fo'r sammen; midt i Valsen slog hun imidlertid pludselig over i et smægtende melankolsk Motiv, og sluttede med Arien „Fra poco“ af „Lucia“ .. det var faldet hende ind, at lystig Musik passede ikke rigtigt for hendes Situation. Arien af „Lucia“, der blev foredraget med behørigt Eftertryk paa de rørende Steder, skaffede Marja Dmitrievna en uendelig Portion Sindsbevægelse.

— Hvor det er sjælfuldt! hviskede hun til Gedeonovsky.

— En Sylfide! gentog Gedeonovsky, og saa andægtigt op i Loftet.

Man skulde til at spise til Middag. Da Suppen allerede var rettet an, kom Marfa Timofejevna ned. Hun behandlede Varvara Pavlovna meget tørt, svarede kun med Enstavelsesord paa alle hendes Elskværdigheder, og saa ikke paa hende. Varvara Pavlovna opdagede hurtigt, at der var ikke noget at stille op med den gamle, og holdt saa op at tale til hende; til Gengæld var

Marja Dmitrievna saa meget desto mere forekommende mod sin Gæst: hun ærgrede sig over Tantens uhøflige Optræden. For Resten var Varvara Pavlovna ikke den eneste, som Marfa Timofejevna ikke saa paa; hun værdigede heller ikke Lisa et Blik, skønt hendes gamle Øjne i et væk formelig sprudede Gnister. Hun sad der saa stiv som en Statue, gul, blaa, med sammenbidte Læber .. og rørte ikke Maden. Lisa lod til at være rolig; og virkelig, hun havde faaet en Slags Ro i sin Sjæl: der var kommet en ejendommelig Følelsesløshed over hende — den dødsdømtes Følelsesløshed. — Varvara Pavlovna talte kun meget lidt ved Bordet; hun lod til at være blevet sky og havde lagt sit Ansigt i beskedent-melankolske Folder. Kun Gedeonovsky holdt med sine Fortællinger Liv i Samtalen, skønt han hele Tiden sad og skævede ængsteligt hen til Marfa Timofejevna og rømmede sig, — den Rømmen kom altid over ham, naar han i hendes Nærværelse skulde til at diske op med en Usandhed; men hun tog ingen Notits af ham og stoppede ham ikke i hans Passiar.

Da man rejste sig fra Bordet, viste det sig, at Varvara Pavlovna holdt umaadelig meget af at spille Preference — en Opdagelse, der rørte og glædede Marja Dmitrievna i den Grad, at hun endog tænkte ved sig selv: „Saadan en Dumrian, den Fedor Ivanitsch dog maa være, siden han ikke har forstaaet at skønne bedre paa en saa fortræffelig Kone!“

Hun satte sig hen til Spillebordet sammen med Varvara og Gedeonovsky. Marfa Timofejevna foreslog Lisa at gaa med ovenpaa, og tilføjede, at hun var saa bleg, hun maatte ganske bestemt have Hovedpine.

— Ja, hun har en forfærdelig Hovedpine! sagde Marja Dmitrievna til Varvara Pavlovna, og rullede med Øjnene. — Jeg selv lider tidt af den rædsomste Migræne ..

— Er det muligt? svarede Varvara Pavlovna.

Lisa kom op paa Tantens Værelse, og sank af Udmattelse ned paa en Stol. Marfa Timofejevna stod længe og saa paa hende, uden at sige noget, lagde sig saa langsomt og stille paa Knæ foran hende — og gav sig, stadig uden at sige et eneste Ord, til at kysse saa den ene og saa den anden af hendes Hænder. Lisa bøjede sig forover, rødmede — brast i Graad, men løftede ikke Marfa Timofejevna op og trak heller ikke Hænderne til sig: hun følte, at hun havde ingen Ret til at trække dem tilbage, ingen Ret til at forhindre den gamle fra at vise sin Anger og Deltagelse og fra at bede om Forladelse for, hvad hun havde sagt. Og Marfa Timofejevna blev ikke træt af at bedække de stakkels, blege, kraftesløse Hænder med Kys, og tavse Taa-

rer trillede, en efter en, ned over hendes og Lisas Kinder. Men Katten Matros sad oppe i den brede Lænestol, ved Siden af Strikkestrømpen og Garnnøglet, og spandt og spandt; den spidse, lille Flamme i Lampen henne foran Helgenbilledet stod ret op og flakkede saa godt som slet ikke; og inde i det andet Værelse, omme bag Døren, stod Nastaszja Karpovna og tørrede Øjnene med sit ternede Lommetørklæde, der var krammet sammen til en Klud.

XXXIIII.

Imidlertid var nede i Dagligstuen Preference-Partiet i fuld Gang; Marja Dmitrievna vandt og var i godt Humør. En Tjener kom ind og meldte Panschin.

Marja Dmitrievna lod sine Kort falde ned paa Bordet og begyndte at vende og dreje sig i Stolen: Varvara Pavlovna saa paa hende, med et halvt spottende Smil, og fæstede saa Blikket paa Døren. Panschin kom ind; han havde høje, engelske Flipper paa og en sort Frakke, der var knappet helt op i Halsen. „Det faldt haardt for mig at gaa herhen, men her er jeg, som De ser“ — stod der at læse i hans melankolske, omhyggeligt barberede Ansigt.

— Men, kære Voldemar, udbrød Marja Dmitrievna: — De plejer jo ellers aldrig at lade Dem melde!

Panschin svarede kun Marja Dmitrievna med et Blik, og bukkede høfligt for hende, men kyssede hende ikke paa Haanden. Hun præsenterede ham for Varvara Pavlovna; han traadte et Skridt tilbage, bukkede igen høfligt, men dog med et Anstrøg af Elegance og Agtelse, og tog saa Plads ved Spillebordet. Preference-Partiet var straks efter ude. Panschin spurgte til Lisaveta Mikajlovnas Befindende, fik at vide, at hun var upasselig, og udtrykte sin Beklagelse derover; derefter indledte han en Samtale med Varvara Pavlovna, hvor han diplomatisk afvejede og afrundede hver Sætning, han sagde, og ærbødigt hørte paa hendes Svar. Hans Tales diplomatiske Vigtighed gjorde dog intet Indtryk paa Varvara Pavlovna: hun blev ikke smittet af den. Tværtimod, hun sad og saa ham med livlig Interesse ind i Øjnene talte utvungent, og en svag Dirren, ligesom af tilbagetrængt Lattermildhed, bevægede hendes Næsebor. Marja Dmitrievna udbrød i Lovtaler over sin Gæsts Talent; Panschin bukkede, saa dybt som Flipperne tillod det, erklærede høfligt, at det „var han paa Forhaand overbevist om“, — og idet han saa behandlede stedse vigtigere og vigtigere Genstande, kom han endog til sidst

til at berøre Metternich. Varvara Pavlovna lukkede halvt sine smukke Øjne, sagde sagte til ham: „De er jo ogsaa Kunstner, un confrère“, og tilføjede saa, næsten hviskende og idet hun gjorde et lille Kast med Hovedet i Retning af Klaveret: venez! — Dette ene lille Ord: venez! forvandlede øjeblikkelig ligesom ved et Trylleslag, Panschins Væsen. Hans melankolske Mine forsvandt; han smilte, blev livlig, knappede Frakken op, og med den Forsikring: „Jeg Kunstner, ak nej! Nej De, hører jeg, er en virkelig Kunstnerinde!“ — fulgte han med Varvara Pavlovna hen til Klaveret.

— Faa ham til at synge sin Romance — om Maanen, der drager af Sted! udbrød Marja Dmitrievna.

— De synger? spurgte Varvara Pavlovna og lod et hurtigt, lysende Blik glide hen over ham. — Sæt Dem!

Panschin gjorde sig kostbar.

— Sæt Dem nu! gentog hun, og slog utaalmodigt paa Rygstødet af Stolen.

Han satte sig, rømmede sig, rettede paa sine Flipper, og sang Romancen.

— Charmant! forsikrede Varvara Pavlovna. — De synger fortræffeligt, vous avez du style! En Gang til!

Hun gik om paa den anden Side af Klaveret og stillede sig lige overfor ham. Han sang Romancen en Gang til, og lagde en melodramatisk Sitren i sit Foredrag. Varvara Pavlovna lænede sig henover Klaveret, holdt sine hvide Hænder op i Linie med Læberne, og saa ham ufravendt ind i Ansigtet .. Panschin havde sunget Sangen til Ende.

— Charmart, charmante idée! sagde hun, i Kenderens sikre, rolige Tone. — Sig mig, De skulde da vel ikke have skrevet noget for en Damestemme, en mezzo soprano?

— Jeg komponerer saa godt som aldrig, svarede han: — denne Bagatel her er blot noget, jeg engang i en ledig Time .. De synger vel ogsaa?

— Ja, jeg gør.

— Aa, syng lidt for os! sagde Marja Dmitrievna.

Varvara Pavlovna gjorde et lille Kast med Hovedet og strøg Haaret tilbage fra sine rødmende Kinder.

— Vore Stemmer maa vist passe sammen, sagde hun, og vendte sig om til Panschin: — skal vi synge en Duet? Kan De Son gelose eller La ci darem, eller Mira la bianca luna?

— Jeg har kunnet Mira la bianca luna engang, svarede han: — men det er længe siden; jeg har vist glemt den.

— Det siger ingenting, vi kan jo først gaa den en Gang igennem for os selv. Tillader De?

Varvara Pavlovna satte sig til Klaveret. Panschin blev staaende ved Siden af hende. De nynnede først Duetten igennem, og Varvara Pavlovna rettede ham af og til; saa sang de højt og gentog to Gange: Mira la bianca lu . . . u . . . una. Varvara Pavlovnas Stemme havde mistet sin Friskhed; men hun forstod at bruge den paa en meget virkningsfuld Maade. Panschin var i Begyndelsen ængstelig og intonerede falsk, men han kom hurtigt i Aande, og selv om han ikke sang fejlfrit, saa trak han dog paa Skuldrene og vuggede med Overkroppen og strakte nu og da Armene ud aldeles som en professionel Sanger. Varvara Pavlovna foredrog endnu et Par Piecer af Thalberg og „reciterede“ koket paa fransk Ariette. Marja Dmitrievna vidste hverken ud eller ind længer, hvordan hun skulde udtrykke sin Beundring; hun havde flere Gange været lige paa Nippet til at sende Bud efter Lisa. Gedeonovsky kunde heller ikke finde Ord for sin Begejstring og indskrænkede sig til at ryste paa Hovedet — men kom pludselig og uvilkaarligt til at gabe og fik kun med Nød og næppe Tid til at holde Haanden op for Munden. Varvara Pavlovna havde lagt Mærke til hans Gaben; hun vendte hurtigt Ryggen til Klaveret, sagde: „Assez de musique comme ca; lad os nu passiare!“ .. og lagde den ene Haand over den anden. „Oui, assez de musique!“ gentog Panschin livligt, og indledte en let, animeret Konversation med hende paa Fransk. „Aldeles som i den fineste Pariser Salon“, tænkte Marja Dmitrievna, medens hun sad og lyttede til de adrætte, springende Replikker. Panschin var rigtig i sit Es; hans Øjne straalede, han var lutter Smil; i Førstningen havde han, hver Gang hans Blik mødte Marja Dmitrievnas, faret sig med Haanden over Ansigtet og rynket Pande og givet nogle undertrykte Suk fra sig; men senere ignorerede han hende fuldstændig og gav sig helt hen til den Nydelse, som den halvt frivole, halvt kunstneriske Konversation skaffede ham. Det viste sig, at Varvara Pavlovna var Filosof om en Hals: hun havde bestandig et Svar paa rede Haand, kom aldrig i Forlegenhed og var paa det rene med alt muligt; man kunde mærke, at hun havde disputeret meget og hyppigt med en Mængde dannede Mennesker. Al hendes Digten og Tragten drejede sig om Paris. Panschin ledte Samtalen hen paa Literatur. Hvad der gjaldt om ham, gjaldt ogsaa om hende: hun havde kun læst lettere fransk Lekture; George Sand vakte hendes Uvilje, Balzac satte hun Pris paa, skønt han kedede hende, Sue og Scribe ansaa hun for dybsindige Kendere af det menneskelige Hjerte, og Dumas og Féval nærede hun en høj Grad af Respekt for; men øverst satte hun dog i sit stille

Sind Paul de Kock, skønt hun, naturligvis, ikke lod hans Navn komme over sine Læber. Sandt at sige interesserede hun sig ikke synderlig for Literaturen. Hun forstod med stor Behændighed at undgaa alt, hvad der blot i fjerneste Maade havde kunnet minde om hendes egen Situation. Kærligheden blev ikke omtalt med et eneste Ord i hendes Replikker: tværtimod, de tydede snarere paa Strenghed mod Lidenskabens Forvildelser, paa Skuffelser og Ydmyghed. Panschin sagde hende imod; hun blev, ved hvad hun havde sagt, .. og underligt nok! netop i det Øjeblik, hvor hendes Læber udtalte dadlende Ord — og det ofte en ubarmhjertig Dadel — laa der i den Tone, hvori hun talte, noget indsmigrende, noget kærtegnende, og i hendes Øjne — ja, hvad der stod skrevet i hendes fortryllende Øjne .. det skulde man haft vanskeligt ved at sige: men de talte i alt Fald intet strengt, nej, et blødt og ømt Sprog. Panschin anstrengte sig for at tyde dette Sprogs skjulte Betydning, han gjorde sig Umage for at lægge et talende Udtryk ogsaa i sit Blik; men han havde en bestemt Fornemmelse af, at det gik ikke rigtigt for ham: han maatte tilstaa for sig selv, at Varvara Pavlovna, som en virkelig Verdensdame, der var blevet skolet i Udlandet, stod over ham, .. og derfor følte han sig heller ikke fuldstændig fri overfor hende. Hun havde den Vane, at naar hun talte med en, rørte hun af og til ved hans Ærme; og disse smaa Berøringer bragte Vladimir Nikolaitsch stærkt i Aande. Varvara Pavlovna havde et særligt Talent til i en Fart at blive bekendt med hvem det skulde være; de havde næppe nok været et Par Timer sammen, saa forekom det allerede Panschin, som om han havde kendt hende i lang Tid, .. og Lisa — denne Lisa, som han dog til en vis Grad havde elsket, og som han endnu samme Dag havde friet til — begyndte ligesom at svinde bort i Taage .. Der blev budt Te om, og Konversationen blev endnu mere animeret. Marja Dmitrievna ringede og sendte den lille Kosak op til Lisa med den Besked, at hun skulde komme ned, hvis hendes Hovedpine var begyndt at gaa lidt over. Da Panschin hørte Lisas Navn nævne, gav han sig til at tale om Selvopofrelse og til at anstille Undersøgelser om, hvem der var bedst i Stand til at bringe Ofre, .. Manden eller Kvinden. Marja Dmitrievna blev øjeblikkelig hed i Hovedet og erklærede, at det var Kvinden, — hun skulde kunne bevise sin Paastand med to Ord; men hun indviklede sig i Modsigelser, og sluttede med en temmelig upassende Sammenligning. Varvara Pavlovna tog et Nodeblad, der laa, holdt det op, saa det skjulte Halvdelen af Ansigtet, og medens hun gnavede videre paa en Bisquit, henkastede hun, med

et roligt Smil om Læberne og i Blikket, halvhøjt den Bemærkning til Panschin: „Elle n'a pas inventé la poudre, la bonne dame.“ Det gav et Sæt i Panschin, og han blev forbavset over Varvara Pavlovnas Dristighed; men han følte ikke, hvad for en Foragt mod ham selv der laa i denne uventede Meddelelse, han glemte alle Marja Dmitrievnas Venligheder og Gunstbevisninger, alle de Diners, hun havde givet ham, og alle de Summer, hun havde laant ham, — og svarede, med et lignende Smil og i en lignende Tone (den ulykkelige!): „Je crois bien“ — og ikke engang: „Je crois bien“ men — „J'crois ben!“ Varvara Pavlovna sendte ham et velvilligt Blik, og rejste sig.

Lisa traadte ind i Værelset. Marfa Timofejevna havde forgæves søgt at holde hende tilbage: hun var fast bestemt paa at ville underkaste sig Prøvelsen helt ud. Saavel Varvara Pavlovna som Panschin, der igen havde faaet lagt sit Ansigt i diplomatiske Folder, gik hende i Møde.

— Hvorledes befinder De Dem? spurgte han Lisa.

— Jo Tak, i Øjeblikket har jeg det lidt bedre, svarede hun.

— Vi har musiceret, medens De var borte. Det er kedeligt, De ikke fik Varvara Pavlovna at høre. Hun synger fortræffeligt, en artiste consommée.

— Aa kom lidt herhen, ma chère! lød Marja Dmitrievnas Stemme.

Øjeblikkelig og med ungdommelig Behændighed skyndte Varvara Pavlovna sig hen til hende, og satte sig paa en lav lille Taburet ved hendes Fødder. Marja Dmitrievna havde kaldt paa hende, for at Panschin kunde faa Lejlighed til at tale, i al Fald et Par Minutter, uforstyrret med Datteren; hun haabede nemlig endnu stadig i sit stille Sind, at Lisa vilde betænke sig. Desuden havde hun faaet en Ide, som hun absolut straks paa Minuttet maatte have meddelt rette vedkommende.

— Ved De hvad, hviskede hun til Varvara Pavlovna: — jeg vil se, om jeg ikke kan faa forsonet Dem med Deres Mand; jeg kan naturligvis ikke svare for Udfaldet, men jeg vil dog forsøge det. Han har, ved De nok, megen Agtelse for mig.

Varvara Pavlovna slog langsomt Øjnene op, saa paa Marja Dmitrievna og foldede Hænderne malerisk.

— De er min Frelsens Engel, ma tante! sagde hun i en bedrøvet Tone: — o, jeg ved ikke, hvordan jeg skal takke Dem for al Deres Venlighed! Men min Brøde mod Fedor Ivanitsch er altfor stor: han kan ikke tilgive mig.

— Har De da virkelig .. været ham ..? frittede Marja Dmitrievna nysgerrigt ..

— Spørg mig ikke! afbrød Varvara Pavlovna hende, og slog Øjnene ned. — Jeg var ung og letsindig .. Det kunde heller aldrig falde mig ind at ville forsvare mig.

— Naa, men i Guds Navn, hvorfor skulde man ikke forsøge det? Tab ikke Modet! vedblev Marja Dmitrievna, og gjorde Mine til at vilde klappe hende paa Kinden, men kom i det samme til at se hende i Ansigtet — og trak Haanden til sig. „Tækkelig, tækkelig," tænkte hun, „men alligevel en Lionne, en Løvinde!"

— De er upasselig? spurgte Panschin imidlertid Lisa.

— Ja, jeg befinder mig ikke vel.

— Jeg forstaar Dem! sagde han efter en længere Pavse. — Ja, jeg forstaar Dem!

— Hvad mener De?

— Jeg forstaar Dem! gentog Panschin betydningsfuldt: han vidste ikke, hvad han ellers skulde finde paa at sige.

Lisa blev forlegen, men tænkte straks efter: „Naa ligemeget!" .. Panschin satte en hemmelighedsfuld Mine op, og saa alvorligt hen til Siden.

— Ah, jeg tror saamænd Klokken allerede er slaaet elleve! bemærkede Marja Dmitrievna.

Gæsterne forstod Vinket, og begyndte at bryde op. Varvara Pavlovna maatte love at komme igen næste Dag til Middag og tage Ada med; Gedeonovsky, som havde siddet henne i en Krog og næsten var faldet i Søvn, tilbød, at han vilde følge hende hjem. Panschin sagde ceremoniøst Godnat til de tilstedeværende, hjalp uden for Døren Varvara Pavlovna ind i Vognen, trykkede hendes Haand og raabte efter hende: „Au revoir!" .. Gedeonovsky tog Plads ved Siden af hende. Undervejs morede hun sig med at sætte, ligesom tilfældigt, Spidsen af sin ene Støvle hen over hans Fod; han blev forvirret, og sagde hende Komplimenter; hun fniste og laante ham Øjne, hver Gang Skæret fra Gadelygterne faldt ind i Vognen. Den Vals, hun havde spillet, klang endnu i hendes Øren og inciterede hende; hvor hun end befandt sig, behøvede hun blot at tænke sig en straalende oplyst Balsal, Orkestermusik, hvirvlende Dans — og øjeblikkelig blev hun lutter Fyr og Flamme, hendes Blik blev forunderlig sløret, der spillede et Smil om hendes Læber, og der ligesom udgød sig noget indtagende bakkantisk over hele hendes Person. Da de holdt uden for Huset, hvor hun boede, sprang hun behændigt — saaledes, som kun fine Damer forstaar at gøre det — ud af Vognen, vendte sig om til Gedeonovsky, og lo ham nok saa ugenert lige op i Ansigtet.

„Et bedaarende Fruentimmer!" tænkte Statsraaden, da han

traadte ind i sin Lejlighed, hvor hans Tjener ventede paa ham med en Krukke Opodeldoc. — „Gudskelov, jeg er en sat og besindig Mand! .. Men hvad i al Verden lo hun af?“

Marfa Timofejevna blev hele Natten siddende ved Lisas Seng.

XXXV.

Lavretzky blev halvanden Dag paa Vassiljevskoje, og strejfede næsten hele Tiden paa maa og faa rundt i Omegnen. Det var ham umuligt at blive længe ad Gangen paa et Sted: Tungsindet gnavede paa ham; han led alle de Kvaler, som uafbrudte, voldsomme, kraftesløse og — unyttige Sindsbevægelser fører med sig. Han kom til at tænke paa den Stemning, der havde grebet ham, Dagen efter at han var flyttet ud paa Gaarden her; han tænkte paa de Planer, han dengang havde haft, — og blev umaadelig ærgerlig over sig selv. Hvad havde kunnet drage ham bort fra det, som han havde anset som sin Pligt, for hele sit øvrige Livs eneste Opgave? Længslen efter Lykke — evig og altid den samme Higen og Jagen efter Lykke! Mikalevitsch havde dog Ret!“ tænkte han. — „Du har for anden Gang i Dit Liv tragtet efter at komme til at smage Lykken, sagde han til sig selv: — og Du har glemt, at det allerede er en Luksus, en ufortjent Naade, naar et Menneske faar Lov til at være lykkelig en Gang i sit Liv. Det var ingen sand Lykke dengang, vil Du sige, det var en falsk, en bedragerisk Lykke; men saa kom frem med Din Fuldmagt, at Du har Krav paa en ægte, en fuldkommen Lykke! Se Dig om! hvem af alle Dine Omgivelser sidder paa Skødet hos Lykken? for hvem er Livet en Nydelse? Se der .. der kører nu en Bonde ud for at slaa Græs; han er maaske tilfreds med sin Lod her i Livet .. naa, men havde Du Lyst til at bytte med ham? Tænk paa Din Moder: tænk, hvor hendes Fordringer var smaa og beskedne, — og hvad gav saa Skæbnen hende? Det var sagtens kun Praleri af Dig, da Du sagde til Panschin, at Du var kommet her hjem til Rusland for at pløje Jorden; nej, Du er kommet hjem for paa Dine gamle Dage at gaa og gøre Kur til unge Piger! Du bildte Dig ind, Du havde faaet Din Frihed igen, og straks lod Du alting ligge, slog alt af Hovedet, og søgte ud i det fri, for som en Dreng at løbe og jage efter Sommerfugle!“ .. Lisas Billede dukkede atter og atter op for hans indre Syn; det kostede ham Anstrengelse at faa jaget det bort — og ogsaa at faa jaget et andet Billede bort, som trængte sig ind paa ham, .. et med ugenert snedige, skønne og forhadte Ansigtstræk. Den

gamle Anton kunde mærke, at der maatte være nogen i Vejen med hans Herre; han stod først en Stund uden for Døren og sukkede, traadte saa ind over Dørtærskelen og sukkede igen, og tog endelig Mod til sig og gik hen til Lavretzky og spurgte, om han dog ikke vilde tage sig en Smule varm Drikke? Fedor Ivanitsch fo'r op og sagde, han skulde pakke sig, men bad ham straks efter om Forladelse; derover blev gamle Anton endnu mere forknyt. — Lavretzky kunde ikke holde ud at blive inde i Stuen: det forekom, ham som Oldefaderen Andreas oppe fra sin Ramme saa haanligt ned paa den ynkelige Efterkommer: „He, Du svømmer ikke dybt!" syntes disse fortrukne Læber at sige .. „Skulde jeg virkelig ikke .. kunne blive Herre over sig selv? tænkte han: — skulde jeg lade mig .. overvælde af saadan en Bagatel!" (Folk, der er blevet haardt saaret i Krigen, kalder altid deres Saar „en Bagatel". Uden at bedrage sig selv — kan Mennesket nu engang ikke leve her paa Jorden.) „Er jeg da maaske en Dreng? Naa ja: Lykken var mig saa nær, jeg holdt næsten i mine Hænder Muligheden til Lykke for hele Livet, — pludselig smuttede den bort; saadan gaar det jo ogsaa i Lotteriet — blot en ussel lille Drejning af Lykkehjulet til, og Stodderen vilde have været en rig Mand!. Men hvad der ikke skal ske, det sker ikke — dermed er den Sag afgjort! Jeg vil lægge Haand paa Værket, jeg vil bide Tænderne sammen og tvinge mig til at tie; det er jo da ikke første Gang, jeg maa se at holde mig selv i Ave. Og hvorfor er jeg løbet min Vej? hvad sidder jeg her for og stikker, ligesom Strudsen, Hovedet bag Busken? Ikke have Mod til at se Faren i Øjnene — Vanvid!" — Anton! kaldte han højt: — lad der straks blive spændt for Tarantaszen! — „Ja, tænkte han saa igen: — jeg maa tvinge mig til at tie, maa holde mig selv strengt i Ørene ..!"

Med den Slags Betragtninger søgte han at bedøve sin Smerte; men hans Smerte var stærk og voldsom, og endog Apraxia (der ikke saa meget gik i Barndom som snarere var fuldstændig afvænt med og afdød fra al Sindsbevægelse,) rystede paa Hovedet og saa bedrøvet efter ham, da han satte sig op i Tarantaszen for at køre ind til Byen. Hestene travede rask ud; han sad stiv og ubevægelig og stirrede ufravendt frem for sig, hen ad Vejen.

XXXVI.

Lisa havde den foregaaende Dag skrevet til Lavretzky, at han maatte komme hjem til hende som om Aftenen; han tog imidlertid først ind i sin Lejlighed. Han traf hverken sin Kone eller

sin Datter hjemme: af Tyendet fik han at vide, at de begge var taget hen til Kalitins. Den Efterretning baade forbavsede og irriterede ham. „Det lader til, at Varvara Pavlovna slet ikke vil unde mig Fred til at leve!“ tænkte han i et Anfald af Forbitrelse .. Han gav sig til at gaa op og ned ad Gulvet, og ved hvert Skridt, han tog, puffede og sparkede han med Hænder og Fødder alt det Legetøj, de Bøger og de kvindelige Toilettegenstande til Side, som kom ham i Vejen; til sidst kaldte han paa Justine, og sagde til hende, at hun skulde skaffe ham af med alt det „Kram“. — Oui, Monsieur, svarede hun med et affekteret Nik, og gav sig til at rydde op i Værelset, idet hun bukkede sig gratiøst og ved hver Bevægelse hun gjorde, gav Lavretzky at forstaa, at hun ansaa ham for en ubehøvlet Laban. Han følte næsten Væmmelse ved at se paa dette udlevede, men endnu bestandig „pikant“ underfundige Pariseransigt, paa de hvide Ærmer, Silkeforklædet og den Bobinets Kappe. Endelig sendte han hende ud af Stuen, og bestemte sig saa, efter længe at have vaklet frem og tilbage (Varvara Pavlovna kom stadig ikke), til at gaa hen til Kalitins — ikke til Marja Dmitrievna (han vilde ikke for alt i Verden være traadt ind i hendes Dagligstue, i det Værelse, hvor hans Hustru befandt sig), men til Marfa Timofejevna: det faldt ham netop ind, at Bagtrappen førte fra Tjenestepigernes Værelse lige derop. Han gik derhen, og Tilfældet begunstigede ham, saa han mødte Schurotschka ude i Gaarden: hun viste ham Vej op til Marfa Timofejevna. Den gamle var mod Sædvane ene; hun sad henne i en Krog, havde ingen Kappe paa, havde lagt Armene over Kors over Brystet og var ligesom sunket sammen i sig selv. Da hun fik Øje paa Lavretzky, blev hun meget forvirret, rejste sig i en Fart, og gav sig til at pusle om i Stuen, som om hun ledte efter sin Kappe.

— Ah, er det Dig, er det Dig? sagde hun, og søgte, ved at lede paa alle mulige Steder, at undgaa at komme til at møde hans Blik. — Godaften, Du! Naa ja, hvad skal man sige? Det er der jo ingenting at gøre ved! Hvor var Du henne i Gaar? Naa, hun er kommen hertil! Naa ja, Du maa jo .. paa en eller anden Maade ..

Lavretzky sank ned paa en Stol.

— Naa, sæt Dig, sæt Dig, min Dreng! vedblev den gamle. — Du er kommen lige herop? Naa ja, det forstaar sig. Hvad er der saa i Vejen? Du er maaske bare gaaet herop for at se, hvordan jeg havde det? Tak, min Dreng.

Den gamle tav. Lavretzky vidste ikke, hvad han skulde sige; men hun forstod ham.

— Lisa .. ja vist saa .. ja, Lisa var her for et Øjeblik siden! vedblev hun, og hun skiftevis trak Løbebaandet sammen paa sin Strikkepose, og lukkede Posen op. — Hun er ikke rigtig rask .. Schurotschka, hvor er Du henne? Kom herind, bedste .. Du kan da heller aldrig sidde stille et Øjeblik! Jeg har saamænd ogsaa Hovedpine. Det kommer sagtens af al den Syngen og Musiceren dernede.

— Hvad for en Syngen, kære Tante?

— Naa ja, de dernede har jo opvartet med det, I kalder Duetter. Og hele Tiden paa Italiensk: tschi-tschi og tscha-tscha, ligesom et Par Skader. De holder paa Tonerne, saa Hjertet er nær ved at vende sig i Livet paa en! Det var Panschin og saa .. hende, Du ved nok. Og i saadan en Fart er det alt gaaet i Orden: uden Spor af Ophævelser, ligesom de kunde være i Familie sammen! Naa ja, man maa jo for Resten ikke glemme .. om det saa er en Hund, saa søger den sig et Tilflugtssted: man vil jo dog ikke gerne blive liggende paa Gaden, saa længe der findes skikkelige Folk, som vil tage en ind til sig!

— Nej, men jeg maa alligevel tilstaa, at det havde jeg ikke ventet! sagde Lavretzky; — der hører dog en utrolig Dristighed til at ..

— Nej, min Dreng, ikke Spor af Dristighed, blot en Smule Beregning! Naa, Gud være med hende! Der var nogen, som fortalte, at Du vilde sende hende ud til Lavriky: er det sandt?

— Ja, jeg har stillet Gaarden derude til Varvara Pavlovnas Disposition.

— Har hun bedt Dig om Penge?

— Nej, endnu ikke.

— Naa, det kommer nok. Men nu ser jeg først rigtig Dit Ansigt. Er Du ikke rask?

— Jo, jeg er fuldstændig rask.

— Aah, Schurotschka, udbrød Marfa Timofejevna: — gaa ned og sig til Lisaveta Mikajlovna .. nej, hvad det var, jeg vilde sige: spørg hende .. Hun er vel dernede?

— Ja, hun er.

— Naa ja, gaa saa ned og spørg hende, hvor hun har gjort af min lille Bog? .. hun ved nok selv, hvad det er for en, jeg mener.

— Ja.

Den gamle gav sig igen til at pusle om i Værelset og trak Skufferne ud paa sin Kommode. Lavretzky rørte sig ikke paa sin Stol.

Pludselig lød der sagte Skridt ude paa Trappen, — Lisa traadte ind.

Lavretzky rejste sig, og bukkede. Lisa blev staaende henne ved Døren.

— Naa, er Du der, Lisotschka? sagde Marfa Timofejevna geskæftigt: — hvor har Du gjort af min lille Bog, min Pige? kan Du ikke huske, hvor Du har lagt den?

— Hvad for en Bog, kære Tante?

— Aah, Herregud, den lille Bog, ved Du nok! Jeg havde for Resten slet ikke sendt Bud efter Dig .. Naa, men det er det samme. Hvad foretager I Jer nu dernede? Se der, Fedor Ivanitsch er kommet herop for at se til mig .. Hvordan gaar det med Dit Hoved?

— Det har ingenting at sige, kære Tante!

— Hm, ja saadan siger Du altid! Naa men hvad bestiller I dernede? .. Stadigvæk Musik?

— Nej .. for Øjeblikket bliver der spillet Kort.

— Naa ja, hun er sagtens ferm til alt muligt! Schurotschka, jeg kan se paa Dig, Du har Lyst til at komme lidt ned i Haven· Du kan gerne gaa.

— Nej, Marfa Timofejevna ..

— Kom nu ikke og sig mig imod, hører Du! gaa blot! Nastaszja Karpovna er alene dernede: Du kan holde hende med Selskab. Vis nu den gamle den Venlighed! — Schurotschka gik. — Men hvor er min Kappe blevet af? Jeg kan ikke faa i mit Hoved, hvor jeg kan have gjort af den!

— Tillader De, saa skal jeg lede efter den?

— Nej, sæt Dig kun, blev kun siddende; de gamle Knæ er dog ikke blevet helt stive endnu. Jeg har sagtens ladet den ligge inde i Soveværelset.

Og Marfa Timofejevna skottede hen til Lavretzky, og gik ud af Stuen. Han havde ladet Døren blive staaende aaben, men kom pludselig tilbage og lukkede den.

Lisa satte sig tilbage i Lænestolen, og førte langsomt Hænderne op for Ansigtet; Lavretzky rørte sig ikke af Pletten.

— Saadan skal vi altsaa mødes igen! sagde han efter en Pavse.

Lisa tog Hænderne bort fra Ansigtet.

— Ja, svarede hun i en dump Tone: — Straffen er kommet hurtigt ..

— Straffen? gentog han .. — hvad havde De fortjent at straffes for?

Hun saa op paa ham. Udtrykket i hendes Ansigt tydede hverken paa Smerte eller Angst: men Øjnene lod til at være blevet

mindre og mere matte. Kinderne var blege, og ligeledes Læberne, der var lidt skilte fra hinanden.

Lavretzkys Hjerte krympedes sammen af Medlidenhed og Kærlighed.

— De skrev til mig, at alt var forbi, sagde han sagte: — ja, alt er forbi .. før det endnu var begyndt!

— Det maa nu glemmes alt sammen, sagde hun. — Jeg er glad over, at De kom herop; jeg havde haft i Sinde at skrive til Dem, men det er det bedste saadan. Lad os skynde os at benytte Tiden. Vi har begge en Pligt at opfylde. De, Fedor Ivanitsch, maa forsone Dem med Deres Hustru.

— Lisa!

— Jeg beder Dem derom; kun derved kan .. alt det forbigangne udsones. Ikke sandt, De vil tænke paa det — og gøre, som jeg siger?

— For Himlens Skyld, Lisa, det er umuligt, hvad De der forlanger af mig! Jeg er villig til at gøre alt, hvad De befaler; men forsone mig med hende .. og nu? .. Jeg er beredt til alt, jeg har glemt alt; men hvor kan jeg tvinge mit Hjerte? .. Hav dog Medlidenhed med mig! Det er altfor grusomt!

— Jeg forlanger heller ikke af Dem .. det De mener. De skal ikke bo sammen med hende .. altid, .. naar De ikke kan det! svarede Lisa, og hun holdt igen Hænderne op for Øjnene. — Tænk paa Deres lille Datter; gør det for min Skyld!

— Godt, mumlede Lavretzky mellem Tænderne: — jeg skal gøre det; dermed er min Pligt opfyldt. Men nu De .. hvori bestaar Deres Pligt?

— Den kender jeg.

Han fo'r pludselig op:

— Har De maaske i Sinde at gifte Dem med Pauschin? spurgte han.

Hun smilede svagt:

— Aa nej, sagde hun.

— Ak, Lisa! Lisa! udbrød han: — hvor vi to kunde været blevet lykkelige!

Hun saa igen paa ham:

— Nu ser De selv, Fedor Ivanitsch, at Lykken kommer ikke fra os, men fra Gud!

— Ja, fordi De ..

Døren ind til det andet Værelse gik rask op, og Marfa Timofejevna kom ind, med sin Kappe i Haanden.

— Endelig fandt jeg den! sagde hun, og blev staaende midt imellem Lavretzky og Lisa. — Det var mig selv, der havde for-

lagt den. Ja, saadan gaar det, naar man bliver gammel; det er en ren Elendighed! Men for Resten duer Ungdommen da heller ikke stort mere. Sig mig, følger Du selv Din Kone ud til Lavriky? tilføjede hun og vendte sig om til Fedor Ivanitsch.

— Ud til Lavriky? om jeg — følger hende? Han tav et Øjeblik: — Jeg ved ikke! tilføjede han.

— Du vil ikke nedenunder?

— Nej, ikke i Dag!

— Naa ja, som Du vil. Men Du, Lisa, skulde dog vist gaa ned nu, synes jeg. Ak Du min Gud og Skaber, nu har jeg jo glemt at give Dompappen Æde! Vent et Øjeblik, jeg er her igen om et Minut ..

Og Marfa Timofejevna fo'r ud af Stuen, uden at have faaet taget Kappen paa.

Lavretzky traadte rask hen til Lisa.

— Lisa, sagde han i en bønfaldende Tone: — vi skilles nu for bestandig, og mit Hjerte er nær ved at briste, — ræk mig Deres Haand til Farvel!

Hun løftede Hovedet. Hendes matte, næsten udslukte Blik hvilede paa ham ..

— Nej, sagde hun og trak den Haand til sig, hun allerede havde rakt frem: — nej, Lavretzky (det var første Gang, hun kaldte ham ved det Navn), jeg rækker Dem ikke Haanden. Hvad skulde det nytte? Gaa lidt længere tilbage, hører De! De ved, jeg elsker Dem .. ja, jeg elsker Dem, tilføjede hun med Anstrengelse: — men nej .. jeg kan ikke ..!

Og hun pressede sit Lommetørklæde op mod Læberne.

— Giv mig i det mindste det Tørklæde der ..!

Døren knirkede. Lommetørklædet gled ned over hendes Knæ. Lavretzky greb det, før det faldt paa Gulvet, stak det i en Fart i sin Brystlomme, vendte sig saa om, og mødte Marfa Timofejevnas Blik.

— Jeg syntes Din Moder kaldte paa Dig, Lisotschka! sagde den gamle.

Lisa rejste sig straks og gik.

Marfa Timofejevna satte sig igen hen i Krogen. Lavretzky gjorde Mine til at ville gaa.

— Hør, Fedja ..! sagde hun pludselig.

— Hvad er der kære Tante?

— Sig mig, er Du en retskaffen Mand?

— Hvad mener De?

— Jeg spørger Dig: om Du er en retskaffen Mand?

— Ja, det haaber jeg, jeg er.

— Hm. Saa giv mig Dit Æresord paa, at Du er det!

— Ja med Fornøjelse .. Men af hvad Grund?

— Ja, se det ved jeg nu nok. Og Du, min Dreng, — Du har jo da Din Forstand endnu — naar Du rigtig tænker efter, saa vil Du nok selv kunne finde ud af, hvorfor jeg har bedt Dig om det. Men nu farvel, Fa'rlil; tak, fordi Du saa op til mig. Glem ikke, hvad Du har lovet mig, Fedja, og giv mig saa et Kys. Ak, min egen kære Dreng, jeg ved nok, at det tynger Dig om Hjertet; men Du kan tro, andre her i Verden har det heller ikke let. Der var en Tid, hvor jeg misundte Fluerne: naa tænkte jeg, de fører da et lykkeligt Liv; men da jeg saa en Nat hørte, hvordan en Flue summede sin Klagesang i en Edderkops Favn, — nej, sagde jeg til mig selv, de har ogsaa deres Hjertesorg. Hvad skal man sige, Fedja! Men husk nu, hvad Du har lovet mig — og gaa saa — gaa saa, min Dreng!

Lavretzky gik ned ad Bagtrappen, og var næsten allerede kommet helt hen til Porten .. da han blev indhentet af en Tjener.

— Marja Dmitrievna beder Dem være saa venlig at se ind til hende, sagde Tjeneren.

— Sig til hende, min Ven, at for Øjeblikket kan jeg ikke, svarede Fedor Ivanitsch.

— Hun har befalet, at jeg skulde bede Dem meget indstændigt, vedblev Tjeneren: hun befalede mig at sige, at hun var ene.

— Er de fremmede da allerede taget bort? spurgte Lavretzky.

— Ja de er, Herre, svarede Tjeneren med et bredt Smil.

Lavretzky trak paa Skuldrene, og fulgte med ham.

XXXVII.

Marja Dmitrievna sad alene inde i sit Kabinet, i en Lænestol à la Voltaire, og lugtede til en Flakon med Eau de Cologne; paa et Bord ved Siden af hende stod der et Glas Vand med Fleur d'orange i. Hun var nervøs og lod til at være ængstelig.

Lavretzky traadte ind.

— De har ønsket at tale med mig? sagde han og bukkede koldt for hende.

— Ja, svarede Marja Dmitrievna, og hun tog en Slurk af Glasset. — Det blev fortalt mig, at De var gaaet op til Tante; jeg lod Dem saa bede om at se ind til mig .. jeg maa tale med Dem. Vil De ikke være saa venlig at tage Plads. — Hun

gispede efter Luft. — De ved, vedblev hun: — at Deres Kone er kommet tilbage.

— Ja, det ved jeg, bemærkede Lavretzky.

— Naa ja, det vil sige, jeg mente: hun har gjort Visit hos mig, og jeg har taget imod hende; det var det, jeg gerne vilde tale med Dem om, Fedor Ivanitsch. Jeg kan, Gud være lovet, glæde mig ved alles Agtelse, tør jeg nok sige, og jeg vilde ikke for nogen Verdens Pris gøre mig skyldig i noget usømmeligt. Ganske vist maatte det staa klart for mig, at De ikke vilde synes om det; men jeg kunde dog ikke bekvemme mig til at nægte mig hjemme for hende. Hun er gennem Dem, Fedor Ivanitsch, i Familie med mig: sæt Dem engang i mit Sted .. hvad Ret havde jeg til at lukke mit Hus for hende? Det vil De vistnok ogsaa selv indrømme mig?

— De gør Dem aldeles unødvendige Bekymringer, Marja Dmitrievna! svarede Lavretzky. — De har handlet meget rigtigt; jeg tager det aldeles ikke ilde op. Jeg har paa ingen Maade i Sinde at ville forhindre Varvara Pavlovna fra at besøge sine bekendte; naar jeg ikke kom ned til Dem i Dag, saa var det ene og alene, fordi jeg ikke ønskede at træffe sammen med hende: det er det hele.

— Aa, hvor det glæder mig at høre Dem tale saadan, Fedor Ivanitsch! udbrød Marja Dmitrievna. — For Resten, det er ikke andet, end hvad jeg havde ventet af Deres ædle Tænkemaade. Det bør dog ellers ikke forundre Dem, at jeg gør mig Bekymringer: jeg er Kvinde og Moder. Men hvad Deres Kone angaar .. ja, jeg kan naturligvis ikke opkaste mig til Dommer mellem Dem og hende — det har jeg ogsaa sagt hende selv; men hun er en saa elskværdig Dame, saa man kun kan befinde sig vel i hendes Selskab.

Lavretzky smilte og drejede paa sin Hat.

— Og saa var der en Ting endnu, jeg vilde sige Dem, Fedor Ivanitsch, vedblev Marja Dmitrievna og rykkede umærkelig nærmere hen til ham: — De skulde blot se, saa beskedent, saa ærbødigt hun fører sig! Jeg forsikrer Dem for, det er ligefrem rørende. Ja, og De skulde blot have hørt, saadan som hun taler om Dem! „Jeg har forset mig haardt imod ham, jeg forstod ikke at vurdere ham, sagde hun; han er ikke et Menneske, nej, han er en Engel“. Jeg forsikrer Dem for, hun sagde en Engel! Det er rent utroligt, saadan som hun angrer, .. Gud er mit Vidne, jeg har aldrig før i mit Liv set en saa inderlig Anger!

— Tillad mig at spørge Dem, Marja Dmitrievna, faldt Lav-

retzky ind: efter hvad jeg hører, skal Varvara Pavlovna have sunget hos Dem. Var det, medens hun angrede, .. eller hvordan mener De?

— Aa fy, skammer De Dem ikke ved at tale saadan! Hun har sunget og spillet, men blot for at vise mig en Opmærksomhed; ja, for jeg havde bedt hende indstændig derom, jeg havde, kan jeg gerne sige, befalet hende at gøre det. Jeg sidder og ser, hvordan det piner og trykker hende om Hjertet; saa tænker jeg ved mig selv: hvad skal Du finde paa for at adsprede hende en Smule — ja, og saa havde jeg jo ogsaa hørt sige, at hun skulde være et ganske usædvanlig musikalsk Talent! — Hvor vil De hen, Fedor Ivanitsch, hun er rent tilintetgjort .. hvis De ikke vil tro mig, saa kan De jo spørge Sergej Petrovitsch! Konen er aldeles sønderknust, tout-à-fait, det forsikrer jeg Dem!

Lavretzky trak blot paa Skuldrene.

— Aa .. og saa Adotschka .. saadan en Engel af et Barn! Hun er rent ud sagt fortryllende! Hvor hun er net og beleven: De skulde blot høre hende tale Fransk! ja, og hun kan ogsaa Russisk — hun kaldte mig „lille Tante". Og De tror maaske, hun er sky af sig, som jo Børn ellers plejer at være i den Alder, — nej, ikke det allermindste! Hun ligner Dem, Fedor Ivanitsch, aldeles paafaldende. Øjnene og Øjenbryn .. naa ja .. det er Deres Billede, Deres udtrykte Billede! Jeg gør ellers ikke stort af den Slags Smaafolk, maa jeg tilstaa; men Deres lille Datter er jeg formelig forelsket i.

— Undskyld, Marja Dmitrievna, spurgte pludselig Lavretzky: — tør jeg spørge Dem, af hvad Grund fortæller De mig alt det?

— Af hvad Grund? — Marja Dmitrievna holdt Lugteflasken op til Næsen, og drak igen en Slurk af Glasset. — Jo, Fedor Ivanitsch, jeg fortæller Dem det, fordi .. fordi jeg dog er Deres Slægtning og tager hjertelig Del i alt, hvad der angaar Dem .. Jeg ved, De har et mageløst godt Hjerte. Tro mig, mon cousin, .. jeg har dog en Del Erfaring, og taler ikke saadan rent hen i Vejret .. tilgiv, hører De, Deres Kone! — Marja Dmitrievna fik pludselig Taarer i Øjnene. — Husk paa hendes Ungdom, hendes Uerfarenhed .. naa, maaske der ogsaa har været slet Eksempel! der var ingen Moder til at vise hende paa rette Vej. Tilgiv hende, Fedor Ivanitsch! hun er blevet straffet haardt nok.

Taarerne trillede ned over Marja Dmitrievnas Kinder; hun tørrede dem ikke bort: hun kunde godt lide at græde. Lavretzky

sad som paa Naale. „Du min Gud, tænkte han: — saadan en Tortur jeg dog maa lide i Dag!

— De svarer ikke? begyndte Marja Dmitrievna igen. — Hvordan skal jeg forstaa Dem? Skulde De virkelig være saa grusom? Nej, det tror jeg ikke, jeg vil ikke tro det. Jeg føler, at mine Ord har overbevist Dem, Fedor Ivanitsch! Gud velsigne Dem for Deres Godhed: og modtag nu af mine Hænder Deres Hustru tilbage ..!

Lavretzky rejste sig uvilkaarlig; Marja Dmitrievna havde ligeledes rejst sig, hun gik hurtigt om bag et Skærmbræt, der stod, og kom et Sekund efter frem med Varvara Pavlovna. Bleg, halvdød, med nedslagne Øjne lod Varvara Pavlovna til at have opgivet al selvstændig Tænken og al selvstændig Handlen og til fuldstændig at have overantvordet sig i Marja Dmitrievnas Hænder.

Lavretzky traadte et Skridt tilbage:

— De var her altsaa! udbrød han.

— De maa ikke skænde paa hende! faldt Marja Dmitrievna hurtigt ind: — hun vilde paa ingen mulig Maade blive, men jeg befalede hende det, .. det var mig, der anviste hende Pladsen der bag Skærmbrættet. Hun forsikrede mig, at det blot vilde gøre Dem endnu mere opbragt; men jeg vilde ikke høre paa hende: jeg kender Dem bedre end hun. Saa modtager De da Deres Hustru af mine Hænder; kom kun frem, Varvara, De skal ikke være bange! knæl ned for Deres Mand (hun trak i hendes Haand), — og min Velsignelse ..

— Vent lidt, Marja Dmitrievna, afbrød Lavretzky hende i en dump, men gribende Tone. — De holder formodentlig af rørende Optrin. (Han tog ikke fejl: fra Pensionatet havde Marja Dmitrievna bevaret en Forkærlighed for Teater-Effekt); Dem morer de; men der er andre, som ikke befinder sig saa vel derved. Dog, det er ikke Dem, jeg vil tale til: i det Optrin her er De ikke Hovedpersonen. Hvad vil De mig, Madame? tilføjede han og vendte sig om til Konen. — Har jeg ikke gjort for Dem, hvad jeg kunde gøre? Kom ikke og fortæl mig, at dette Møde ikke er arrangeret af Dem; jeg tror Dem dog ikke, — og De ved, at jeg kan ikke tro Dem. Hvad vil De da? De er klog — De gør ingenting, uden De har en Hensigt dermed! Det maa De dog kunne forstaa: at leve sammen med Dem som i gamle Dage, — det kan jeg ikke; ikke fordi jeg skulde være vred paa Dem, nej, ene og alene, fordi jeg er blevet et andet Menneske. Det forklarede jeg Dem straks den første Dag, De kom, og i det Øjeblik var De i Deres stille Sind enig med mig. Men De

ønsker at faa renset Dem i den offentlige Menings Øjne; det er Dem ikke nok, at De bor i mit Hus, De vil ogsaa bo under Tag sammen med mig .. ikke sandt, det er det, De vil?

— Jeg ønsker kun, at De skal tilgive mig! sagde Varvara Pavlovna, uden at slaa Øjnene op.

— Hun ønsker, at De skal tilgive hende! gentog Marja Dmitrievna.

— Og ikke for min Skyld, men for Adas! sagde Varvara Pavlovna sagte.

— Ikke for hendes Skyld, men for Deres Adas! gentog Marja Dmitrievna.

— Nuvel, De ønsker det? fik Lavretzky frem, med en vis Selvovervindelse: — Godt, ogsaa det gaar jeg ind paa.

Varvara Pavlovna saa hurtigt op paa ham. Marja Dmitrievna udbrød højt: — Naa Gud være lovet! — og hun trak igen i Varvara Pavlovnas Haand: — Modtag saa af min Haand..

— Vent lidt, siger jeg Dem! faldt Lavretzky ind. — Jeg gaar ind paa at bo sammen med Dem, Varvara Pavlovna, vedblev han: — det vil sige, jeg følger Dem ud til Lavriky og bliver derude hos Dem, saa længe jeg paa nogen Maade kan holde det ud, — saa tager jeg bort — og kommer nu og da derud igen. De ser, jeg har ikke i Sinde at stikke noget under Stolen for Dem; men mere maa De heller ikke forlange af mig. De vilde vist selv ikke kunne dy Dem for at le, dersom jeg nu gav efter for vor hæderlige Slægtnings Ønske og trykkede Dem til mit Hjerte og forsikrede Dem om, at .. at det skete aldrig var sket, og at den omhuggede Træstamme igen kunde grønnes. Men jeg har indset: jeg maa føje mig. De Ord vil De nu fortolke paa Deres Maade, .. men det kan være mig det samme. Jeg gentager altsaa endnu engang: jeg vil leve sammen med Dem .. skønt nej, det kan jeg ikke love! .. men jeg vil komme sammen med Dem, jeg vil igen behandle Dem som min Kone ..

— Giv hende i det mindste Deres Haand derpaa! sagde Marja Dmitrievna, hvis Taarer forlængst var tørret bort.

— Jeg har endnu aldrig gjort mig skyldig i noget Bedrag over for Varvara Pavlovna, svarede Lavretzky: — hun tror mig paa mit Ord. Jeg skal følge hende ud til Lavriky, — men husk vel paa, Varvara Pavlovna: at fra det Øjeblik, De forlader Lavriky, er vor Overenskomst brudt. Og nu maa de tillade mig at gaa! — — Han bukkede for begge Damerne, og gik hurtigt ud af Stuen.

— De tager hende ikke engang med Dem! raabte Marja Dmitrievna efter ham ..

— Lad ham gaa! hviskede Varvara Pavlovna til hende, og gav sig straks til at omfavne hende, og udgød sig i Taksigelser, og kyssede hendes Hænder, og kaldte hende for sin Frelsens Engel.

Marja Dmitrievna fandt sig taalmodig i Udbruddene af hendes Taknemlighed; men i sit stille Sind var hun dog ikke rigtig tilfreds, hverken med Lavretzky eller med Varvara Pavlovna eller i det hele taget med det Optrin, hun havde sat i Scene. Det havde været altfor lidt rørende: Varvara Pavlovna burde efter hendes Mening have kastet sig for sin Mands Fødder.

— Men kunde De da ikke forstaa mig? beklagede hun sig: — jeg sagde jo til Dem: knæl .. sagde jeg ..

— Det var det bedste, som det gik, kære Tante; gør Dem blot ingen Bekymringer, — alting gaar fortræffeligt! beroligede Varvara Pavlovna hende.

— Hm! og han — han er da ogsaa saa kold som en Istap! vedblev Marja Dmitrievna. — De græd jo rigtignok ikke, det er sandt; men til Gengæld fældede jeg en hel Strøm af Taarer for ham. Hm, han vil spærre Dem inde paa Lavriky! Det vil altsaa sige, — at De skal ikke engang have Lov til at komme ind at besøge mig? Mændene har da heller aldrig noget Hjerte! sluttede hun og rystede paa Hovedet.

— Derimod forstaar Kvinderne at vurdere Godheden og Ædelmodigheden! sagde Varvara Pavlovna; og hun knælede langsomt ned foran Marja Dmitrievna, og slyngede Armene om hendes Liv, og pressede Ansigtet op mod hendes Bryst. I Smug smilte dette Ansigt, — men i Marja Dmitrievnas Øjne perlede nye Taarer.

Lavretzky var imidlertid kommet hjem og havde lukket sig inde paa sin Kammertjeners Værelse; han kastede sig paa en Sofa, og blev liggende der til næste Morgen.

XXXVIII.

Næste Dag var en Søndag. Det, at der blev ringet til Fromesse, kunde ikke vække Lavretzky — han havde ikke lukket et Øje hele Natten, — men det mindede ham om en anden Søndag, hvor han efter Lisas Ønske var gaaet i Kirke. Han stod i en Fart op; en hemmelig Stemme sagde ham, at han ogsaa i Dag vilde træffe hende der. Han lod hilse og sige Varvara

Pavlovna, som endnu laa i Søvnens Arme, at han kom igen til Middag, gik saa sagte ud af Huset, og begav sig med lange Skridt til det Sted, hvorhen den ensformigt-tungsindige Klokkeklang kaldte ham. Han kom i god Tid; Kirken var næsten helt tom endnu. Diakonen stod oppe i Sakristiet og læste sine Horae; hans Stemme lød monotont: af og til blev den afbrudt af en Hosten, og snart klang den dumpt, snart atter højere og mere skrigende. Lavretzky blev staaende et lille Stykke fra Indgangen. Kirkegængerne kom en efter en, stod et Øjeblik stille, slog Kors for sig, og bøjede sig til alle Sider; deres Fodtrin klang lydt her i Stilheden og Tomheden, og Buehvælvingerne kastede Lyden tilbage. En affældig gammel Kone, i en luvslidt Kapot med Hætte paa, knælede ned ved Siden af ham og bad andægtigt; der var i hendes tandløse, gule, sammenskrumpede Ansigt et Udtryk af spændt Inderlighed; hendes rødrandede Øjne stirrede ufravendt op mod Helgenbillederne foran Alteret; hvert Øjeblik stak hun en knoklet Haand frem under sin Kapot og gjorde med et langsomt og bredt Sving Korsets Tegn for Pande og Bryst. En Bonde, der saa udtæret ud og som havde et langt Skæg, et vildt Udtryk i Blikket og stridt Haar, kom ind i Kirken, kastede sig øjeblikkelig ned paa begge Knæ, og gav sig til ilsomt at slaa Kors for sig; hver Gang han havde bøjet sig ned mod Gulvet, gjorde han et Kast tilbage med Hovedet. Udtrykket i hans Ansigt og hver eneste Bevægelse, han gjorde, vidnede om en saa bitter Smerte, saa Lavretzky besluttede sig til at spørge ham om, hvad der var i Vejen. Bonden rykkede ængstelig og sky til Side, skævede op paa ham, svarede gesvindt.. „Min Søn er død!“ — og blev ved med sine Bøjninger .. „Hvad skulde kunne erstatte disse Mennesker den Trøst, som Kirken skaffer dem?“ tænkte Lavretzky — og prøvede selv paa at bede: men hans Hjerte var stivnet og forstokket, og hans Tanker svævede viden om. Han ventede paa Lisa, — men hun kom ikke. Kirken blev lidt efter lidt fuld af Folk; men hun var ikke iblandt dem. Messen begyndte; Diakonen havde allerede læst Evangeliet, der blev ringet til Offertoriet; Lavretzky gjorde et Par Skridt frem, — og fik pludselig Øje paa Lisa. Hun var kommet i Kirke før ham, men han havde ikke set hende; hun havde søgt ind i en Krog mellem Væggen og Koret, og var saa blevet staaende der, uden at se sig om og uden at røre sig af Pletten. Saa længe Messen varede, havde Lavretzky ikke Øjnene fra hende; han bukkede hen imod hende til Farvel. Folk gik ud af Kirken; men hun stod endnu bestandig paa samme Plet: det saa ud, som hun ventede paa, at Lavretzky skulde gaa. En-

delig gjorde hun et sidste Korsets Tegn for sig, og gik saa ud af Kirken, uden at se sig om; én af Husets kvindelige Tyende fulgte bag efter hende. Lavretzky gik straks efter, og indhentede hende ude paa Gaden; hun gik rask til, med bøjet Hoved, og havde trukket Sløret ned for Ansigtet.

— God Morgen, Lisaveta Mikajlovna, sagde han højt og gjorde sig Umage for at lade ugenert: — maa jeg følge Dem et Stykke?

Hun svarede ikke; han blev gaaende ved Siden af hende.

— Er De tilfreds med mig? spurgte han sagte. — Har De hørt, hvad der skete i Gaar?

— Ja! Ja! hviskede hun: — det var rigtigt!

Og hun gik stærkere til.

— Er De tilfreds?

Hun svarede kun med et Nik.

— Der er noget, Fedor Ivanitsch, jeg vil bede Dem om, begyndte hun saa roligt, men dæmpet og anstrengt: — De maa ikke komme mere hos os, skynd Dem at tage herfra! Vi kan ses igen senere — en anden Gang .. om et Aarstid. Men rejs nu, for min Skyld: gør, som jeg siger, og Gud vil lønne Dem!

— Jeg skal adlyde Dem i alt, Lisaveta Mikajlovna. Men skal vi da virkelig skilles saaledes? Vil De ikke sige mig et eneste lille Ord? ..

— De gaar nu ved Siden af mig, Fedor Ivanitsch, .. og dog staar De mig allerede saa fjernt, saa fjernt! Og ikke blot De, ogsaa ..

— Tal ud, hører De! udbrød han: — hvad var det, De vilde have sagt?

— De vil maaske senere faa det at vide .. Men hvad der end kan hænde, glem mig .. nej, glem mig ikke .. tænk paa mig!

— Jeg skulde glemme Dem ..?

— Lad det nu være nok ..! Lev vel. De maa ikke følge mig længere!

— Lisa ..

— Lev vel, lev vel! gentog hun, og trak Sløret tættere for Ansigtet, og skyndte sig bort, næsten i Løb.

Han stod og saa efter hende, vendte saa om, og gik med bøjet Hoved op ad Gaden. Undervejs mødte han Lemm, der havde trukket Hatten ned over Øjnene og som ligeledes gik og stirrede ned i Stenbroen.

De saa et Øjeblik paa hinanden, men sagde ingenting.

— Naa, hvad siger De nu? spurgte endelig Lavretzky.

— Hvad skal jeg sige? svarede Lemm med en mørk Mine:

— jeg siger ingenting. Alt er dødt, og vi er døde. Deres Vej gaar til højre?

— Til højre?

— Min gaar til venstre. Farvel!

Næste Morgen fulgte Fedor Ivanitsch sin Kone ud til Lavriky. Hun kørte i Forvejen i en Karet, sammen med Ada og Justine; han kom bagefter i en Tarantasz. Det smukke Barn stod undervejs hele Tiden og saa ud af Vinduet. Alt, hvad der mødte hendes Blik, fik hende til at studse: Bønderne, Fruentimmerne, Hytterne, Brøndene, Hestenes Stavseletøj, Bjælderne og de mange Krager. Justine var ligesaa forbavset. Varvara Pavlovna sad og lo ad deres Bemærkninger og Udbrud. Hun var i godt Humør; før de kørte fra O . . ., havde hun haft en Samtale med sin Mand.

— Jeg forstaar, hvordan De er stillet, havde hun sagt til ham, og efter Udtrykket i hendes kloge Øjne at dømme turde han anse sig for overbevist om, at hun var fuldstændig inde i hans Situation: — men De maa i det mindste lade mig vederfares den Retfærdighed, at man har let ved at leve sammen med mig; jeg skal ikke trænge mig ind paa Dem og ikke staa Dem i Vejen; jeg har villet sikre Ada's Fremtid, — ellers trænger jeg ikke til noget.

— Ja, De har opnaaet alt, hvad De ønskede! svarede han.

— Nu har jeg kun en eneste Tanke: den, at trække mig tilbage fra Verden, at huske bestandig paa Deres Velgerninger.

— Aa føj! hold dog op at tale saadan! afbrød han hende.

— Og jeg skal vide at respektere Deres Uafhængighed og Deres Ro! sluttede hun sin velovervejede Frase.

Han bukkede dybt for hende. Varvara Pavlovna forstod, at hendes Mand i sit stille Sind takkede hende . .

Henimod Aften næste Dag ankom De til Lavriky . . En Uge efter rejste Lavretzky til Moskva, — han havde forinden overleveret sin Kone omtrent fem Tusind Rubler til Bestridelse af hendes Udgifter — og Dagen efter at han var rejst, indfandt Panschin sig: Varvara Pavlovna havde bedt ham om ikke at glemme hende i hendes Ensomhed. Hun tog yderst venlig imod ham, og til langt ud paa Natten genlød Gaardens høje Værelser, ja endog Haven, af Musik, Sang og livlig fransk Samtale. Panschin var i tre Dage Varvara Pavlovnas Gæst. Da han sagde Farvel til hende og hjerteligt trykkede hendes smukke Hænder, lovede han hende at komme meget snart igen, — og han holdt Ord.

XXXVIIII.

Lisa beboede, paa første Sal i Moderens Hus et afsides liggende, ikke stort, men lyst og venligt, lille Værelse, hvor der stod en hvid, lille Seng, Blomsterpotter omkring i Krogene og foran Vinduerne, samt et lille Skrivebord; paa den ene Væg hang der en Bogreol, paa den anden et Krucifiks. Værelset gik under Navn af „Barnestuen"; Lisa var født der. Da hun kom hjem fra Kirken og havde talt med Lavretzky, ryddede hun omhyggeligere, end hun plejede, op paa sit Værelse, tørrede Støv af overalt, gennemsaa alle sine Hæfter og sine Veninders Breve, bandt dem sammen med Baand, lukkede alle sine Skuffer af, gav sine Blomster Vand, og rørte med Haanden ved hver enkelt af dem. Hun gjorde alt det roligt, næsten lydløst, og med et Slags stille bekymret Udtryk i Ansigtet. Saa blev hun staaende midt paa Gulvet, saa sig langsomt om, gik hen til Bordet, hvor ovenover Krucifikset hang, sank ned paa Knæ, støttede Hovedet med de foldede Hænder, og blev liggende ubevægelig.

Marfa Timofejevna kom ind og traf hende liggende saadan. Lisa havde ikke hørt hende komme. Den gamle listede sig paa Tæerne ud ad Døren igen, og hostede et Par Gange højt. Lisa rejste sig hurtigt, og tørrede sine Øjne, hvori der endnu perlede klare, ikke fældede Taarer.

— Naa, jeg ser, Du har igen ryddet op i Din Celle, sagde Marfa Timofejevna og bøjede sig ned over et ungt Rosentræ. — Hvor det dog er en dejlig Duft!

Lisa saa tankefuldt paa Tanten:

— Hvad var det, De der sagde? spurgte hun sagte.

— Hvad for noget, hvad det var, jeg sagde? faldt den gamle hurtigt ind. — Hvad skal det sige? .. Nej men det er ikke til at holde ud! udbrød hun pludselig og rev Kappen af sig, og satte sig paa Lisas Seng: — jeg er ikke stærk nok til det: i Dag er det fjerde Dag, hvor jeg gaar som paa Gløder; jeg kan ikke blive ved at lade længer, som jeg ingenting ser, — jeg kan ikke gaa og se paa, at Du med hver Dag bliver blegere og blegere og visner hen og græder, — jeg kan ikke, siger jeg Dig, jeg kan ikke!

— Men hvad er det dog kære Tante? spurgte Lisa: — jeg fejler jo ingenting ..

— Ingenting? udbrød Marfa Timofejevna: — ja det kan Du sige til andre, men ikke til mig! Ingenting! Naa, og hvem var det da, der lige i dette Øjeblik laa og knælede? Hvem er det, hvis Øjenhaar endnu er vaade af Taarer? Ingenting! Saa se en-

gang paa Dig selv: hvor har Du gjort af Dit Ansigt, hvad er der blevet af Dine Øjne? — Hm, ingenting! som om jeg ikke vidste det alt sammen!

— Det gaar nok over, kære Tante; giv mig blot lidt Tid!

— Gaar nok over .. ja men, hvornaar? Ak, Du min Gud og Skaber! holder Du da virkelig saa meget af ham? Han er jo en gammel Fyr, Lisotschka. Naa, jeg skal ikke nægte, han er et bravt Menneske; men hvad stort er der ved det? vi er jo alle sammen brave Mennesker; og Verden er da ikke sømmet til med Bræder, saa man ikke skulde kunne finde en anden!

— Jeg siger Dem, kære Tante, det gaar nok alt sammen over; det er allerede gaaet over alt sammen.

— Hør, Lisotschka, nu skal jeg sige Dig noget! udbrød pludselig Marfa Timofejevna, og lod Lisa sætte sig ved Siden af paa Sengen, og gav sig til at rette snart paa hendes Haar og snart paa det Tørklæde, hun havde over Brystet. — Du tror nu i Din første Smerte, at for den Sorg findes der ingen Balsam! Men husk paa, kære Barn, at Døden er det eneste, der ingen Urt vokser for! Sig blot rigtig for Alvor til Dig selv: „Det skal ikke faa Magt over mig — den Onde ..!“ saa skal Du blot se et Mirakel — saa hurtigt og let det vil gaa over! Hold blot en lille Smule ud!

— Det er allerede over, kære Tante, svarede Lisa: — det er alt sammen ovre!

— Ovre? jo det er kønt ovre! Se bare, saa spids Din Næse er blevet; og saa siger Du alligevel, at det er ovre? Hm, ovre! nej, kom nu ikke og bind mig det paa Ærmet!

— Jeg forsikrer Dem, kære Tante, det er alt sammen ovre, — — hvis De blot vil hjælpe mig! sagde Lisa med et Udbrud af pludselig Begejstring og kastede sig om Marfa Timofejevnas Hals. — Kære, lille Tante, vær De min Veninde, hjælp mig, bliv ikke vred, forstaa mig rigtig ..!

— Hvad er der, hvad er der, min egen søde Pige? Gør mig ikke angst, hører Du! se ikke saadan paa mig, jeg giver mig til at skrige! skynd Dig at komme frem med det, — hvad er det?

— Jeg vil .. jeg vil .. Lisa skjulte Ansigtet ved Marfa Timofejevnas Bryst .. — Jeg vil i Kloster! aandede hun.

Den gamle fo'r op fra Sengen.

— Slaa Kors for Dig, min egen, søde Lisotschka, kom dog til Dig selv! Hvad er det .. Gud i Himlen staa mig bi! .. hvad er det dog for en Idé, Du der har faaet? stammede hun

endelig — Læg Dig, min egen Kylling, se at faa sovet en Smule! det kommer alt sammen af den megen Søvnløshed, bedste.

Lisa løftede Hovedet, hendes Kinder glødede.

— Nej, kære Tante, saadan maa De ikke tale! svarede hun. — Min Beslutning staar fast; jeg har bedt, jeg har tigget Gud om Raad. Alt er forbi; jeg kan ikke blive ved at leve her sammen med dem. Den Lære, jeg har faaet, har ikke været frugtesløs; det er desuden heller ikke første Gang, jeg har tænkt paa det. Blive lykkelig — har jeg ingen Udsigt til; ja selv dengang et Slags Haab om Lykke smilte til mig, gjorde det mig beklemt om Hjertet. Jeg ved alt, jeg kender min egen og de andres Synd, jeg ved, hvordan Fader har samlet sig en Formue; jeg er inde i det alt sammen. Og det maa sones, der maa bødes for det! Det gør mig ondt for Dem og for Mama, og for Lenotschka; men det er der ikke noget at gøre ved! Jeg føler, at her kan jeg ikke blive; jeg har allerede taget Afsked med alt her i Huset og sagt Levvel til det; der er noget, som kalder mig herfra; jeg er saa tung om Hjertet, jeg vilde ønske, jeg kunde skjule mig for evig. Hold mig ikke tilbage, søg ikke at bringe mig paa andre Tanker! hjælp mig, ellers gaar jeg min Vej alene . .!

Marfa Timofejevna hørte forfærdet paa sin Niece.

„Hun er syg, hun taler i Vildelse, tænkte hun: — der maa sendes Bud efter en Læge; men hvad for en? Gedeonovsky talte fornylig om en, som han roste stærkt; men han lyver altid, — ja maaske han dog denne ene Gang kunde have talt Sandhed.“ . . Da hun imidlertid endelig blev overbevist om, at Lisa hverken var syg eller talte i Vildelse, og at hun bestandig havde et og samme Svar paa alle hendes Indvendinger, — blev hun rigtig for Alvor forskrækket og bekymret.

— Men Du ved jo slet ikke, mit eget Barn, søgte hun at overtale hende: — hvad det er for et Liv man fører i Klostrene! De vil give Dig simpel Hampeolie at spise, min stakkels lille Kylling, Du kommer til at gaa i det allergroveste Lærred og bliver jaget ud i skingrende Frost; alt det er noget, Du ikke vil kunne holde ud, Lisotschka! Det er fra Agafja, Du har de Ideer; det er hende, der har fordrejet Hovedet paa Dig. Men hun tog anderledes fat paa det, hun nød først Livet: bær Du Dig lige saadan ad! Lad mig i det mindste faa Lov til at dø i Fred: bag efter kan Du saa gøre, som Du vil! Har man nogen Sinde hørt Magen: at en ung Pige er gaaet i Kloster for saadant et Bukkeskægs — Gud forlade mig min Synd! — for en Mands Skyld? Naa ja, dersom Du er tung om Hjertet, saa

kan Du jo gøre en Valfart et eller andet Sted hen og lade læse Bønner for Dig; men gem dog ikke Dit Hoved i den sorte Hætte! Herre, Du min Gud og Skaber, barmhjertige Himmel . .!

Og Marfa Timofejevna brast i Graad og græd bitterligt.

Lisa trøstede hende, tørrede hendes Taarer bort, græd selv, men blev urokkelig ved sit Forsæt. I sin Fortvivlelse greb Marfa Timofejevna til Trusler: hun vilde fortælle det hele til Moderen . ., men det hjalp heller ikke. Kun efter den gamles indtrængende Bønner indvilgede Lisa i at opsætte Udførelsen af sit Forehavende et halvt Aar; til Gengæld maatte saa Marfa Timofejevna give hende sit Æresord paa, at hun selv vilde hjælpe hende og søge at skaffe Moderens Tilladelse, dersom Lisa efter det halve Aars Forløb ikke havde skiftet Beslutning.

Da det begyndte at blive koldt, rejste Varvara Pavlovna — til Trods for sit Løfte om for bestandig at ville trække sig tilbage fra Verden — vel forsynet med Penge til St. Petersborg, hvor hun lejede en beskeden, men net Lejlighed, som Panschin (der før hende havde forladt det O . . . ske Guvernement) havde fundet til hende. Panschin havde under Slutningen af sit Ophold i O . . . aldeles forspildt Marja Dmitrievnas Venskab; han var pludselig holdt op at besøge hende, og kom slet ikke bort fra Lavriky. Varvara Pavlovna havde gjort ham til sin Slave, i Ordets fulde Betydning: paa anden Maade kunde man ikke betegne hendes uindskrænkede og ubrydelige Magt over ham.

Lavretzky tilbragte Vinteren i Moskva. Om Foraaret fik han at vide, at Lisa havde taget Sløret i det B . . . . . ske Kloster, i en af Ruslands mest afsidesliggende Egne.

Epilog.

Der var gaaet otte Aar. Det var atter Foraar . . Dog! først vil vi med et Par Ord fortælle, hvad der var blevet af Mikalevitsch, Panschin og Mme. Lavretzky — og saa skilles fra dem.

Efter at have flakket længe om havde Mikalevitsch endelig fundet sit rette Kald: han fik Ansættelse som første Inspektør paa en Regerings-Opdragelsesanstalt. Han er meget tilfreds med sin Skæbne og blive baaret paa Hænderne af Disciplene, der nu og da gør sig lystige over ham . . Panschin er rykket et godt Stykke op ad Forfremmelsernes Trappestige og har Udsigt til en Direktørpost; naar han gaar holder han sig en Smule kroget: rimeligvis trykker det Vladimirskors, han har om Halsen,

ham nedad. Embedsmanden har hos ham aldeles afgjort taget Luven fra Kunstneren; hans endnu bestandig ungdommelige Ansigt er blevet gult, hans Haar temmelig tyndt, han synger ikke mere og tegner heller ikke, men sysler dog i Smug med Literaturen: han har skrevet et lille Lystspil, i Genre med de franske „proverbes“, — og da nu om Stunder enhver Skribent absolut skal „tegne“ noget eller nogen, saa har han ogsaa i sit Opus „tegnet“ en Kokette, og læser nu og da sit Værk op for et Par Veninder. Han havde aldrig været gift, skønt der flere Gange har tilbudt sig fortrinlig Lejlighed dertil; men det er Varvara Pavlovnas Skyld .. Hvad angaar hende, saa lever hun ligesom tidligere stadig i Paris: Fedor Ivanitsch har udstedt en Veksel til hende og købt sig fri fra en mulig Gentagelse af det uventede Overfald. Hun er blevet ældre og mere fyldig, men er endnu bestandig elskværdig og gratiøs. Enhver har sit Ideal: Varvara Pavlovna har fundet sit i — Hr. Dumas-fils' dramatiske Arbejder. Hun gaar flittigt i Teatret, naar der bliver præsenteret Tilskuerne svindsottige og sentimentale Kameliadamer; det at være en Mme. Dosche stiller sig for hende som Toppunktet af al mulig menneskelig Lykke: hun erklærede engang, at hun aldrig vilde ønske sin Datter bedre Lod her i Livet .. Vi vil haabe, at Skæbnen vil forskaane Mademoiselle Ada for den Slags Lykke. Det rødmossede, buttede lille Barn er blevet til en bleg, ung Pige af et sygeligt Udseende; hendes Nerver er allerede angrebne .. Antallet paa Varvara Pavlovnas Tilbedere er blevet noget begrænset, men hun har dog endnu bestandig adskillige tilbage; enkelte af dem vil hun vel faa Lov at beholde, saa længe hun lever. Den mest begunstigede var i den sidste Tid en vis Sakurdalo-Skubirnikov, en afskediget Garde-Hugaf, en Mand paa omtrent otte og tredive Aar og af en ualmindelig kraftig Konstitution. De franske Gæster i Mme. Lavretzkys Salon kalder ham „le gros taureau de l'Ukraine“. Varvara Pavlovna indbyder ham aldrig til sine elegante Soireer; men han kan ikke desto mindre glæde sig ved at besidde hendes fulde Gunst ..

Altsaa, — der var gaaet otte Aar. Atter strømmede der straalende Foraarslyst ned fra Himlen; atter smilede Vaaren Jord og Mennesker i Møde; og atter elskede, grønnedes og blomstrede alt under dens milde Aandepust. Byen O .. havde ikke forandret sig meget i de otte Aar; kun Marja Dmitrievnas Hus saa ud, som om det var blevet yngre: de nylig hvidtede Mure gav det et indbydende Udseende, og Ruderne i de aabentstaaende Vinduer blinkede i Aftensolens rødlige Skær. Gennem disse Vin-

duer klang ungdommeligt klare Stemmers livlige glade Udbrud og fornøjede Latter ud over Gaarden: Huset ligesom lod til at være fyldt med Liv og strømmede over af Munterhed. Fruen i Huset var allerede for længe siden gaaet bort, — hun var død to Aar efter, at Lisas Indklædning havde fundet Sted, — og Marfa Timofejevna havde ikke overlevet sin Niece ret længe; de hviler nu begge, ved Siden af hinanden, paa Byens Kirkegaard. Nastaszja Karpovna var heller ikke længer i Live; den trofaste gamle havde i en Række Aar regelmæssigt hver Uge besøgt den Grav, som gemte hendes Venindes Støv, .. saa traf Loddet hende, og ogsaa hendes jordiske Levninger fandt et Hvilested i den kølige Jord. Marja Dmitrievnas Hus var dog ikke gaaet over i fremmedes Hænder; det var ikke kommet ud af Familiens Besiddelse. Reden var ikke blevet ødelagt: Lenotschka, som nu var vokset op og blevet en slank og smuk, ung Pige; hendes Forlovede, en blond Husarofficer; fremdeles Marja Dmitrievnas Søn, der for kort Tid siden havde giftet sig i St. Petersborg og som nu, sammen med sin unge Kone, var kommet paa Besøg herud til O... i Foraarsmaanederne; endelig hans Svigerinde, en sekstenaarig Pensionatsfrøken med et Par rosenrøde Kinder og et Par klare Øjne, samt Schurotschka, der ligeledes var blevet stor og smuk: — det var de unge Mennesker, hvis Latter og Virvar af Udbrud fik Væggene i det Kalitinske Hus til at genlyde. Alt derinde var forandret, alting indrettet efter de nye Beboeres Behov. Skægløse Gaardskarle, spottende og kaadt Tyende havde fortrængt de satte gamle Tjenere fra tidligere Dage; der, hvor fordum den kvabsede Roszka vigtigt spankulerede om, drev nu to Hønsehunde deres ubændige Kommers og sprang omkring paa Sofaerne; nede i Staldene stod senefulde Pasgængere, kraftige Stangheste, fyrige Sideheste med flettede Manker og donske Rideheste. Der var vendt fuldstændig op og ned paa Klokkeslætterne for Frokost, Middag og Aftensmad; man havde, som Naboerne udtrykte sig, indført „uhørte Skikke".

Den Aften, vi her taler om, fordrev Beboerne af det Kalitinske Hus (den ældste af dem, Lenotschkas Brudgom, var kun fire og tyve Aar gammel) Tiden med en meget tarvelig, men efter deres hjertelige Latter at dømme yderst fornøjelige Leg: de legede Tagfat gennem Stuerne. Hundene fo'r ligeledes omkring og gøede, og Kanariefuglene i Burene henne i Vinduerne skingrede op af fuld Hals og forøgede ved deres højrøstede, øresønderrivende Kvidren det almindelige Spektakel .. Just som Støjen og Larmen havde naaet sit Højdepunkt, kom en tilstænket Tarantasz rullende, og holdt uden for Porten; en Mand, der

vel kunde være en fem og fyrretyve Aar og som var i Rejsedragt, stod af, — og blev forbavset staaende. Han stod en Stund ubevægelig, saa opmærksomt paa Huset, gik saa ind ad den lille Portlaage, og steg langsomt op ad Trappen. I Forstuen mødte han ingen; men i samme Nu fløj Døren til Salen op, — og Schurotschka, aldeles højrød i Ansigtet, kom styrtende ud — og lige i Hælene paa hende hele den øvrige Sværm af unge. Da de fik Øje paa den fremmede stod de alle sammen stille, og tav; men de klare Øjne, der rettedes mod ham, bevarede deres venlige Udtryk, og de friske Ansigter holdt op at smile .. Marja Dmitrievnas Søn gik hen til den fremmede og spurgte ham forbindtligt, hvad han ønskede.

— Jeg hedder Lavretzky, sagde den fremmede.

En enstemmig Jubel var Svaret, — ikke fordi hele denne unge Sværm blev saa umaadelig glad over den bortrejste og næsten forglemte Slægtnings Ankomst, men fordi den var parat til at støje og lægge sin Livslyst for Dagen ved den første den bedste gunstige Lejlighed. Lavretzky blev straks omringet: Lenòtschka, der jo var en gammel Bekendt af ham, præsenterede sig først for ham; hun forsikrede, at hvis hun blot havde faaet Lov til at tænke sig om et Øjeblik, vilde hun ufejlbarlig have kendt ham igen; derpaa præsenterede hun det øvrige Selskab for ham, og kaldte dem alle sammen, endog sin Forlovede, ved Diminutiv-Navne. Hele Sværmen begav sig saa gennem Spisestuen ind i Dagligstuen. Der var kommet nyt Tapet i begge Stuerne, men Møblementet var det samme som i gamle Dage. Lavretzky kunde kende Klaveret igen; henne ved Vinduet stod endog den selvsamme Brodèrramme i den selvsamme Stilling — og maaske oven i Købet med det selvsamme ufuldendte Broderi paa som for otte Aar siden.

Man nødte ham til at sidde i en magelig Lænestol; de andre satte sig stilfærdigt i en Kreds rundt om ham. Der var ingen Ende paa Spørgsmaal, Udbrud og Fortællinger.

— Det er længe siden, vi har set Dem, bemærkede Lenotschka naivt: — og vi har heller ikke set noget til Varvara Pavlovna.

— Nej det tror jeg! faldt Broderen hende hurtigt i Talen. — Jeg bragte jo Dig til St. Petersborg, og Fedor Ivanitsch har levet hele Tiden ude paa Landet.

— Ja, siden dengang er Mama ogsaa død!

— Og Marfa Timofejevna! tilføjede Schurotschka.

— Og Nastaszja Karpovna! sagde Lenotschka: — og Monsieur Lemm . . !

— Hvad for noget? er Lemm ogsaa død? spurgte Lavretzky.

— Ja, svarede den unge Kalitin: — han tog herfra til Odessa; der var nok nogen, som havde overtalt ham til at komme derned; og der døde han saa.

— De ved vel ikke, .. har man reddet nogle af hans Kompositioner?

— Jeg ved ikke; men jeg tror næppe ..

Alle tav, og man ligesom stjal sig til at se paa hinanden. Der lagde sig ligesom en let Taage af Vemod over de unge Ansigter.

— Men Matroska lever endnu! sagde Lenotschka pludselig.

— Ja, og Gedeonovsky lever ogsaa! tilføjede Broderen.

Alle brast i Latter, da det Navn blev nævnt.

— Og han lyver ligesaa galt som før! vedblev Marja Dmitrievnas Søn. — Og hvad siger De til det, — denne overgivne Spilopmager her (han pegede paa Pensionatsfrøkenen, hans Kones Søster) kom i Gaar Peber i hans Snustobaksdaase!

— Aa ja, saadan som han nøs af det! udbrød Lenotschka, — og der lød igen en hjertelig Latter.

— Vi har for nylig hørt fra Lisa, sagde den unge Kalitin, .. og igen tav alle. — Hun føler sig tilfreds, og det gaar fremad med hendes Helbred.

— Opholder hun sig endnu i det samme Kloster? spurgte Lavretzky med en vis Anstrengelse.

— Ja hun gør.

— Skriver hun tidt til Dem?

— Nej aldrig; vi hører kun fra hende igennem andre. — Der kom pludselig en dyb Stilhed; „en Engel gaar gennem Stuen!“ tænkte de alle sammen.

— Har De ikke Lyst til at gaa lidt ned i Haven? spurgte Kalitin Lavretzky: — den er ganske køn for Tiden, skønt vi rigtignok har forsømt den en Del.

Lavretzky gik derned, — og det første, han fik Øje paa, var hin lille Bænk, hvor han engang havde tilbragt sammen med Lisa et Par lykkelige, aldrig tilbagevendende Øjeblikke; den var nu bleven sort og skæv, men han kunde kende den igen, og hans Sjæl blev betagen af den Følelse, som intet, hverken af Sorg eller Glæde, kommer nær: af en usigelig Smerte over den svundne Ungdom, over den engang ejede Lykke .. Han fulgte med de unge Mennesker hen gennem Alleerne. Lindetræerne var i de forløbne otte Aar bleven noget ældre og tykkere, deres Løv var blevet tættere; alle Buskene rundt om var skudt i Vejret: Hindbærbuskene havde naaet deres fulde Højde, Nøddebu-

skene var blevet et rent Vildnis, og overalt duftede der af Gyvel, Løv, Græs og Hyld.

— Her kunde man udmærket lege Kispuds! udbrød pludselig Lenotschka og gik ind paa en lille Græsplæne, som indhegnedes af Lindetræer: — vi er akkurat fem.

— Naa og Fedor Ivanitsch da, har Du glemt ham? bemærkede Broderen. — Eller maaske Du ikke regner Dig selv med?

Lenotschka blev en Smule rød i Hovedet.

— Ja, men kan da Fedor Ivanitsch, .. i hans Alder ..? svarede hun.

— Nej, jeg beder, leg De blot! faldt Lavretzky hurtigt ind: — bryd Dem ikke om mig! Jeg vil føle mig meget bedre tilpas, naar jeg ved, jeg ikke generer Dem. De behøver ikke at konversere mig; vi gamle Folk har en Tidsfordriv, som De ikke kender endnu, og som overgaar al anden: det er at erindre.

De unge Mennesker hørte paa ham med venlig, om end en Smule spottende Ærbødighed — aldeles, som om en Lærer havde holdt en Forelæsning for dem, — og fo'r saa hver til sin Side og ind paa Plænen. De fire af dem stillede sig hver ved sit Træ, en tog Plads i Midten, — og Legen begyndte.

Imidlertid gik Lavretzky igen op i Huset, gik ind i Spisestuen, traadte hen til Klaveret, og rørte ved en af Tangenterne; der lød en spæd, men ren Tone, som vakte en stille Genklang i hans Hjerte: det var den første Tone af hin bedaarende Melodi, hvormed for mange Aar siden, i hin lykkelige Nat, Lemm — Lemm, som nu var død — havde sat ham i saadan en Ekstase! .. Derefter gik han ind i Dagligstuen, og blev længe derinde: i denne Stue, hvor han saa tidt havde set Lisa, traadte hendes Billede mere levende frem for hans Sjæl; det var ham, som om han rundt omkring fornam Spor af hendes Nærværelse. Men Sorgen over hende var tung og smertefuld: den havde ikke den Fred ved sig, som det giver at tænke paa en afdød. Lisa levede endnu, men langt herfra, paa et ukendt Sted! Han tænkte paa hende, og kunde ikke genkende den unge Pige, han engang havde elsket, i hint utydelige Taagebillede i Nonneklæder, som dukkede frem af Viraksskyer. Han vilde ikke have kunnet kende sig selv igen, dersom han havde set sig saadan, som han nu i Tankerne saa hende. I Løbet af de otte Aar var der kommet i hans Liv et Vendepunkt, hint Vendepunkt, som mange ikke oplever, men som er uundgaaelig nødvendigt, hvis man til det sidste vil blive ved at være et retskaffent Menneske: han var hørt op at tænke paa sin personlige Velfærd, at have egennyttige Planer for Øje. Han havde sluttet Fred med

sig selv, og — hvorfor skulde vi ikke tilstaa det? — han var blevet ældre, ikke blot paa Ansigt og Legem, men ogsaa paa Sjælen. At bevare et ungdommeligt Hjerte helt op i Alderdommen (som mange plejer at sige), det er vanskeligt og næsten latterligt: Den kan allerede prise sig lykkelig, som ikke har mistet sin Tro paa det gode, sin Viljekraft og sin Virkelyst. Lavretzky havde Grund til at være tilfreds. Han var virkelig blevet en dygtig Landmand, som forstod at pløje Jorden, og som anvendte sine Evner ikke blot til egen Fordel: saa vidt det stod i hans Magt, sikrede og forbedrede han sine Bønders Stilling.

Han gik ud af Huset, ned i Haven, han satte sig paa den lille Bænk, han kendte saa godt, — og fra denne dyrebare Plet med Udsigt til Huset, hvor han for sidste Gang forgæves havde strakt Armene ud efter hint indviede Bæger, hvori Lykkens gyldent funklende Vin perlede og skummede, .. skuede han, den ensomme og hjemløse Vandringsmand, midt under en yngre Slægts lystige Jublen, tilbage paa sit svundne Liv. Hans Hjerte fyldtes af Sorg, men det følte ingen Angst og ingen Anger: der var noget, han havde Ret til at sørge over, men intet, han behøvede at rødme over. „Leg vær glade, voks op, I unge! tænkte han (og der var ingen Bitterhed i hans Tanker). — Livet skal først til at begynde for Eder, og det vil falde lettere for Eder, end for os; I vil ikke, saadan som vi har maattet, behøve at bryde Eder Vej, at kæmpe, styrte omkuld og atter rejse Eder, og stadig i lutter Taage og Mørke; vi ængstedes for, at vi skulde gaa til Grunde — og hvor mange af vore er ikke gaaet til Grunde! — men I maa lægge Haand paa Værket, I maa arbejde, — og vore, Eders Forløberes, Velsignelser og gode Ønsker skal ledsage Eder! .. Jeg har, efter denne Dag, efter alle disse Indtryk, kun tilbage at sende Eder min sidste Hilsen — og om end med Sorg, saa dog uden skjult Misundelse, uden nogen uvillig Bagtanke, med Udsigt til den sidste Afslutning og for den Guds Aasyn, som venter mig, at udbryde: Velkommen, ensomme Alderdom! Rind mod den sidste Time, unyttige Liv!“

Han rejste sig, og gik stille sin Vej. Ingen havde lagt Mærke til ham, ingen standsede ham; endnu højere lød omme bag de store Lindetræers tætte Væg den lystige Jublen. Han steg op i Tarantaszen, og sagde til Kusken, at han skulde køre hjem, men at han behøvede ikke at anstrenge Hestene.

„Naa, og Slutningen?“ vil maaske den utilfredsstillede Læser spørge. — „Hvad blev der saa senere af Lavretzky .. og af Lisa?“ — Men hvad skal man fortælle om Mennesker, som allerede er gaaet bort, om ikke fra Livet, saa dog fra Verdens Skueplads? Og hvorfor vende tilbage til dem? .. Lavretzky skal, efter hvad man fortæller, have besøgt hint afsides liggende Kloster, hvortil Lisa har trukket sig tilbage, — og skal have set hende. Paa Vejen fra det ene Kor til det andet var hun gaaet lige forbi ham — med Nonnens afmaalte, hurtigt-ydmyge Skridt — .. og havde ikke set paa ham; Øjenhaarene paa det Øje, som vendte til den Side, hvor han stod, havde blot dirret en Smule, hendes magre Ansigt havde blot bøjet sig endnu dybere ned, — og Fingrene paa hendes foldede og af Rosenkransen omslyngede Hænder havde blot presset sig endnu tættere ind mod hinanden. Hvad mon de to har tænkt, hvad mon de har følt? Hvem kan vide det? Hvem kan sige det? Der er Øjeblikke her i Livet, der er Følelser .. som man kun tør kaste et Blik paa, men som man ikke kan dvæle ved.

Fr. Jensens Bogtrykkeri, Kbhvn. F.

JOHN MARTIN's FORLAG. KØBENHAVN

EKSPEDITION I KRISTIANIA: *PETER AAS & Co.*

MARTINS HALVKRONE UDGAVE: Et nyt Bind hver Maaned.

I. Bind, Alexandre Dumas fils: KAMELIADAMEN. 4. Oplag.
II. Bind, Cutcliffe Hyne: KAPTAJN KETTLE. 2. Oplag.
IV. Bind, Alphonse Daudet: SAPPHO. 3. Oplag.
VII. Bind, Octave Feuillet: EN FATTIG UNG MANDS ÆVENTYR.
VIII. Bind, Max Pemberton: SPIONEN FRA KRONSTADT.
IX. Bind, Edmond About: KAPTAJN BITTERLINS ÆRGRELSER.
X. Bind, Alphonse Daudet: DET LILLE PUS.
XI. Bind, Ernst v. Wolzogen: DET TREDJE KØN.
XII. Bind, Jerome K. Jerome: TRE MAND I EN BAAD.
XIII. Bind, Gustave Flaubert: FRU BOVARY. 2. Oplag.
XIV. Bind, Ivan Turgénjev: FORAARSBØLGER.
XV. Bind, George Eliot: SILAS MARNER.
XVI. Bind, Lermontoff: VOR TIDS HELT.
XVII. Bind, Oliver Goldsmith: PRÆSTEN FRA WAKEFIELD.
XVIII. Bind, Stepniak: EN NIHILIST.
XIX. Bind, Paul Bourget: ET KVINDEHJERTE.
XX. Bind, Ivan Turgénjev: EN ADELIG REDE.

MARTINS STANDARD UDGAVE: Et nyt Bind hver Maaned.

I. Bind, Aug. Strindberg: SKÆRGAARDSFOLK.
II. Bind, Leo Tolstoy: KREUTZER-SONATEN. 2. Oplag.
III. Bind, Jules Claretie: AMERIKANERINDEN.
IV. Bind, H. de Balzac: EUGÉNIE GRANDET.
V. Bind, Anatole France: DRONNING GAASEFOD.
VI. Bind, Goethe: DEN UNGE WERTHERS LIDELSER.
VII. Bind, C. M. Norman-Hansen: DE GLADE SMILS BOPLADS.
VIII. Bind, Marcel Prévost: PIERRE OG THÉRÈSE.
IX. Bind, Thomas Mann: HANS KONGELIGE HØJHED.

MARTINS JUNIOR BØGER: Et nyt Bind hver anden Maaned.

I. Bind, Daniel Defoe: ROBINSON CRUSOE.
II. Bind, Rider Haggard: DEN SORTE LILJE.
III. Bind, Quiller Couch: DEN GYLDNE SPORE.
IV. Bind, Stanley Weyman: BARTOLOMÆUSNATTEN.
V. Bind, Rider Haggard: KONG SALOMONS MINER.
VI. Bind, Cooper: DEN SIDSTE MOHIKANER.
VII. Bind, Walter Scott: TALISMANEN.
VIII. Bind, EVENTYR FRA MANGE LANDE.
IX. Bind, Marryat: BØRNENE I NYSKOVEN.
X. Bind, Cooper: STIFINDER.

MARTINS ZOLA UDGAVE:

I. Bind, NANA. Stort Dobbeltbind 1 Krone.
II. Bind, PENGE. » » 1 Krone.
III. Bind, FALDGRUBEN. » » 1 Krone.

J. COHENS BOGTRYKKERIER

PH. HANSENS
BOGBINDERI
KØBENHAVN